

ЧАС

за углед

Зборник припрема
за угледне часове
предметне наставе у старијим
разредима основне школе

2

© Copyright EDUKA

ЧАС ЗА УГЛЕД 2

Зборник припрема за угледне часове
предметне наставе у старијим
разредима основне школе

© Copyright EDUKA

ЧАС ЗА УГЛЕД 2

Зборник припрема за угледне часове
предметне наставе у старијим разредима основне школе

Главни уредник

Проф. др Бошко Влаховић

Одговорна уредница

Доц. др Наташа Филиповић

Приредила

Јелена Журић

Рецензенти

Др Оливера Радуловић
Др Драган Шалетић
Наталија Кантар
Сања Булат
Александар Тодосијевић

Лектура и коректура

Споменка Трипковић

Дизајн

Иван Танић, Агенција *Мани два*

Издавач

Издавачко предузеће *Едука* д.о.о. Београд
Ул. Змаја од Ноћаја бр. 10/1
Тел./факс: 011 3287 277, 3286 443, 2629 903
Сајт: www.eduka.rs; имејл: eduka@eduka.rs

За издавача

Проф. др Бошко Влаховић

Тираж

1000

Београд, 2016.

ЧАС

за углед

Зборник припрема
за угледне часове
предметне nastave у старијим
разредима основне школе

2

© Copyright EDUKA

eduka

Издавачко предузеће *Едука*,
Београд, 2016.

© Copyright EDUKA

Поштоване колеџнице и колеџе,

Зборник ЧАС ЗА УГЛЕД настао је као плод наше сарадње са предметним наставницима из целе Србије.

Када смо, пре две године, расписали конкурс за уредне часове, надали смо се добром одзиву, и били смо заиста задовољни што су наша очекивања у потпуности испуњена. Тада нам је стигло преко три стотине пријава, са бројним додацима, прилозима, презентацијама, фотографијама, видео-снимцима – иако да су рецензенти и чланови комисија имали тежак и деликатан задатак да међу добрим материјалима изабере најбоље.

Овога пута можемо да кажемо да је наше задовољство још веће, јер нам је на конкурс пришло двоструко више пријава и додатног материјала. И ове, као и прошле године, у избор за објављивање урешене су пријаве за које сматрамо да су, пре свега, функционално изводљиве и применљиве у наставној пракси, да су стручно, методички и дидактички, инвентивне и иновативне, и подстицајне и за наставнике и за ученике. Определили смо се за то да се у једном тому зборника налазе пријаве за више предмета зато што сматрамо да је то веома важно за развијање и унапређивање праксе у међупредметној корелацији.

Изабрани текстови су ревидовани као и прилози који се налазе на ЦД-у уз зборник.

Наше заједничко уверење јесте да је овај вид сарадње вишеструко значајан и користан: њиме се подржавају настојања и преинућа из непосредне наставне праксе, која се потом поново њој враћају – како би је освежили и унапредили.

Хвала, још једном, свим учесницима на дивној сарадњи!

До скорог виђења у следећем зборнику!

Срдечно,
Уреднички тим Едуке

СРПСКИ ЈЕЗИК

1. Ивана Цекић: <i>Мали Радојица</i> , обрада народне епске песме	13
2. Ивана Михајловић: Приповетка <i>Деца Иве Андрића</i> (обрада и утврђивање)	16
3. Ивана Ковачевић: Футур II (обрада)	24
4. Валентина Мујичић: Приповетка <i>Јабука на грму</i> Вељка Петровића (обрада)	28
5. Олгица Спасојевић: Народне пословице, загонетке и питалице (обрада)	33
6. Саша Чорболоковић: Правописна вежбања у осмом разреду (утврђивање)	37
7. Бојана Анђелић: <i>Пошера за њејзакима</i> Предрага Пеђе Милосављевића (обрада)	42
8. Вишеслава Налчић и Ивана Љубић: Врсте речи (обрада)	48
9. Татјана Крповић: Приповетка <i>Кроз мећаву</i> Петра Кочића (обрада)	53
10. Анђелка Петровић: Приповетка <i>Кањош Мацедоновић</i> Стефана Митрова Љубише (обрада)	58
11. Марко Глишић: <i>Ламени над Београдом</i> Милоша Црњанског (обрада одломка)	66
12. Весна Андрејевић: Палатализација (обрада)	70
13. Бојана Меловић: Језици националних мањина (обрада)	75
14. Татјана Јеремић: Напоредни односи међу независним реченицама (обрада)	80
15. Љиљана Ивановић Јованчевић: Умем да напишем бајку (утврђивање)	84
16. Јелена Симић: <i>Избирачица</i> Косте Трифковића (утврђивање)	88
17. Снежана Љубојевић: <i>Симонида</i> Милана Ракића	92
18. Марија Вељковић: Придевске заменице (упитно-односне заменице, неодређене, опште и одричне заменице). Писање одричних заменица уз предлоге	95
19. Горана Глигоревић: Лексичке и семантичке вежбе	99
20. Марија Стојановић: Уочавање особености обичајних лирских народних песама на примеру сватовских песама	102
21. Слађана Симовић и Ана Зорић: Ромео и Јулија у уметности	106
22. Верица Арула и Катарина Алексић: Трагом речи (обнављање)	111
23. Биљана Вукмановић: <i>Девојчица и крчај</i> Лава Николајевича Толстоја (обрада)	115

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

1. Лара Штамбук и Александар Ђорђевић: <i>Life in the 50s</i> (British vs. American English) (утврђивање)	121
2. Ана Јовић: <i>KING ARTHUR: History or Mystery? The Tale of Knights in Three Acts</i> (обрада, утврђивање)	124
3. Марија Ивановић Божић: <i>Reading Comprehension and Writing Practice – My Favourite Animal</i>	131
4. Ванеса Галикова Станова и Констанца Ђоловић: <i>Endangered Animals</i> (систематизација)	138
5. Зорица Петровић и Ивана Искреновић (енглески и немачки језик): <i>Body Parts – Körperteile</i> Делови тела	141

ИСТОРИЈА

1. Данијела Филиповић: Свакодневни живот у средњем веку (обрада).....	145
2. Весна Костић: Хуманизам и ренесанса (обрада).....	153

ГЕОГРАФИЈА

1. Драган Ивановић: Биљне заједнице у Европи: утицај рељефа, климе, земљишта и човека на распрострањеност биљног света; значај, заштита и унапређивање [обрада новог градива (први час) и утврђивање градива (други час)]	159
2. Мирјана Богићевић: Популација (утврђивање).....	165

БИОЛОГИЈА

1. Никола Антонић: Бичари – начин живота и грађа	171
2. Весна Јеремић: Чуло вида (обрада).....	175
3. Драгица Јеремић: Бескичмењаци (утврђивање).....	178
4. Весна Милетић и Андреј Трифковић: Разноврсност инсеката, улога и значај (обрада).....	183
5. Душица Станојевић и Александар Станић (Биологија и Физичко васпитање): Систем органа за кретање (обрада, комбиновани час).....	187
6. Биљана Михаиловић: Енергетска ефикасност (обрада)	191
7. Александра Радомировић и Ана Јовановић: Лековито биље (обрада)	195

МАТЕМАТИКА

1. Душица Марковић: Врсте углова (обрада).....	201
2. Душица Марковић: Ланац знања: Реални бројеви. Питагорина теорема. Степен (систематизација)	210

3. Биљана Веселиновић: Питагорина теорема (обрада).....	214
4. Данијел Николић: Троугао (систематизација).....	218
5. Снежана Божићевић: Графичко приказивање статистичких података (стања, појава, процеса) (утврђивање).....	221

ФИЗИКА

1. Сунчица Агатоновић и Бојан Недељковић: Услови настанка електричне струје и извори електричне струје.....	229
2. Дејан Димитријевић: Полука и моменат силе (обрада)	234
3. Петрана Јаковић: Механички талас. Звук (обрада).....	238

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

1. Драган Крецуљ: Управљање окружењем и моделима помоћу рачунара (обрада и вежбе)	243
---	-----

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

1. Мирјана Спасић: Колут напред (обрада).....	249
2. Јелена Прокић Дедић: Спортски полигон (увежбавање).....	255

ОСНОВИ ИНФОРМАТИКЕ И РАЧУНАРСТВА

1. Далибор Тодоровић (наставник информатике и рачунарства) и Душица Павловић (школска библиотекарка): Дигиталне библиотеке	261
--	-----

ЧАСОВИ ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

1. Драгана Стевановић (српски језик), Ивана Радоњић (историја): Светски дан вода: Вода, вода свуда око нас – само ако делимо.....	273
--	-----

СРПСКИ ЈЕЗИК

1. Ивана Цекић: *Мали Радојица*, обрада народне епске песме
2. Ивана Михајловић: Приповетка *Деца Иве Андрића* (обрада и утврђивање)
3. Ивана Ковачевић: *Футур II* (обрада)
4. Валентина Мујичић: Приповетка *Јабука на грму Вељка Петровића* (обрада)
5. Вишеслава Налчић и Ивана Љубић: *Врсте речи* (обрада)
6. Анђелка Петровић: Приповетка *Кањош Мацедоновић* Стефана Митрова Љубише (обрада)
7. Бојана Меловић: *Језици националних мањина* (обрада)
8. Јелена Симић: *Издирачица* Косте Трифковића (утврђивање)
9. Марија Вељковић: Придевске заменице (упитно-односне заменице, неодређене, опште и одричне заменице). Писање одричних заменица уз предлоге
10. Горана Глигоревић: *Лексичке и семантичке вежбе*
11. Марија Стојановић: Уочавање особености обичајних лирских народних песама на примеру сватовских песама
12. Биљана Вукмановић: *Девојчица и крчај* Лава Николајевича Толстоја (обрада)

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

1. Лара Штамбук и Александар Ђорђевић: *Life in the 50s (British vs. American English)* (утврђивање)
2. Ана Јовић: *KING ARTHUR: History or Mystery? The Tale of Knights in Three Acts* (обрада, утврђивање)
3. Марија Ивановић Божић: *Reading comprehension and writing practice – My favourite animal*
4. Ванеса Галикова Станова и Констанца Ђоловић: *Endangered animals* (систематизација)
5. Зорица Петровић и Ивана Искреновић (*енглески и немачки језик*): *Body parts – Körperteile* (Делови тела)

ИСТОРИЈА

1. Данијела Филиповић: *Свакодневни живот у средњем веку* (обрада)
2. Весна Костић: *Хуманизам и ренесанса* (обрада)

ГЕОГРАФИЈА

1. Мирјана Божићевић: Популација (утврђивање)

БИОЛОГИЈА

1. Никола Антонић: Бичари – начин живота и грађа
2. Драгица Јеремић: Бескичмењаци (утврђивање)
3. Весна Милетић и Андреј Трифковић: Разноврсност инсеката, улога и значај (обрада)
4. Душица Станојевић и Александар Станић (Биологија и Физичко васпитање): Систем органа за кретање (обрада, комбиновани час)
5. Александра Радомировић и Ана Јовановић: Лековито биље (обрада)

ФИЗИКА

1. Сунчица Агатоновић и Бојан Недељковић: Услови настанка електричне струје и извори електричне струје
2. Петрана Јаковић: Механички талас. Звук (обрада)

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

1. Јелена Прокић Дедић: Спортски полигон (увежбавање)

ОСНОВИ ИНФОРМАТИКЕ И РАЧУНАРСТВА

1. Далибор Тодоровић (наставник информатике и рачунарства) и Душица Павловић (школска библиотекарка): Дигиталне библиотеке

ЧАСОВИ ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

1. Драгана Стевановић (српски језик), Ивана Радоњић (историја): Светски дан вода: Вода, вода свуда око нас – само ако делимо

СРПСКИ ЈЕЗИК

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Мали Радојица, обрада народне епске песме

ОШ „Осми октобар”, Власотинце

Општи методолошки подаци

РАЗРЕД: седми

ЦИЉЕВИ:

- Обрада народне епске песме кроз књижевнотеоријску анализу, путем анализе ликова: паралела (сличности и разлике) међу ликовима.
- Проширивање и практична примена знања о народној књижевности, композицији епске песме, језичко-стилској структури.
- Побуђивање критичког мишљења код ученика.
- Решавање проблема путем истраживања.
- Развијање стваралаштва код ученика.
- Корелација са другим предметима (историја и ликовна култура).
- Развијање способности комуницирања и вођења дијалога.
- Формирање ставова, уверења и система вредности.
- Усвајање умења коришћења извора информација.

Остали методски подаци

МЕТОДЕ: решавање проблема, дивергентно стваралачко учење, интерактивно – кооперативно учење у групама ученика.

МАТЕРИЈАЛ: табла, интерактивна табла, читанка, интернет, наставни листићи, блок листови за цртање, фломастери, бојице.

ТРАЈАЊЕ: 2 часа.

МЕСТО: специјализована учионица за српски језик.

Артикулација часа

Уводни: 5' → Час започињемо игром асоцијације на дати појам.

Кад кажем ХАЈДУЦИ, помислим....

Оперативни: 35' → Циљ часа открићемо кроз још једну игру решавањем анаграма.

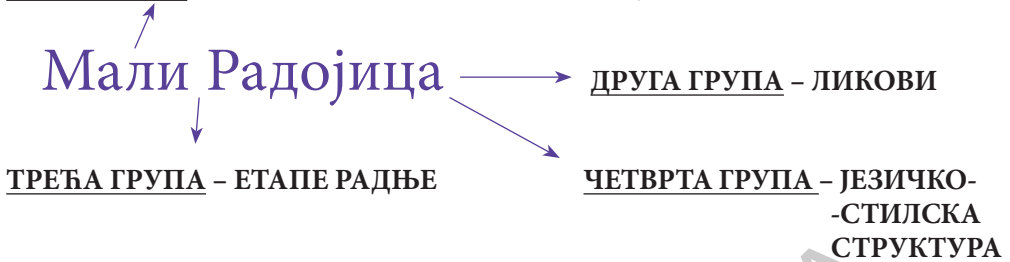
Анаграме, реши се! ☺

О, ма Раг(Е) (је) лијица! (МАЛИ РАДОЈИЦА)

Интерпретација песме *Мали Радојица* путем звучне читанке.

Ученици добијају задатак да кроз појмовне мапе представе анализу песме.

ПРВА ГРУПА – МОТИВИ, ТЕМА, ЛОКАЛИЗАЦИЈА

КЊИЖЕВНИ РОД И ВРСТА

Израда појмовних мапа – Ученици добијају одређено време да израде појмовне мапе (тзв. мапе ума) на основу добијених задатака. Након израде следи извештај о раду по групама. Ученици слушају једни друге, дискутују, дају сугестије. У завршном делу првог часа ученици имају прилике да прочитају један скеч о Малом Радојици.

А кадар сам... мало се насмејати....

Наставник: *Реци ти нама кад је Малом Радојици било најтеже, на којим мукама.*

Ученик: *Па кад су му њодили сву децу, настјавниче!*

Наставник: *Чек, чек, њолако... Мали Радојица је имао децу?!*

Ученик: *Да, настјавниче! Имао је двадесеторо деце!*

Наставник: *Мали Радојица њад није био ни ожењен, а камоли да је имао децу... Где си ти њо њрочињао?*

Ученик: *Па... у њесми, настјавниче. Лейо њише.*

Наставник: *Где?!*

Ученик: *Па, ево овде, настјавниче... „Побише му двадесет клинаца”.*

Други час

Ротирајући њоїлег

Ротирајући поглед користи се искључиво у групном раду. Наставник припреми онолико питања колико је група и свако питање запише на један лист папира. Свакој групи додели једно питање па ученици у облику теза записују своја размишљања и одговоре. На наставников знак листови се ротирају до следеће групе, ученици читају оно што су њихови претходници записали и дописују своје идеје. Ротација се врши све док групе не добију лист с питањем којим су почели.

- 1. Објасни однос имена главног јунака и његовог карактера.**
- 2. Како је суровост приказана у песми?**

3. Опиши Ахилу пету Малог Радојице.

4. Ко ме/чему народни певач даје највећу моћ у песми?

Након израде вођа сваке од група чита одговор на питање које су добили на почетку задатка. Сви ученици пажљиво слушају, допуњују своје одговоре, дискутују о одговорима које су записали.

Следи игра „Коцка је бачена”. Ученици добијају коцку на чијим странама не пишу бројеви већ речи – ОПИШИ, УПОРЕДИ, ПОВЕЖИ, РАШЧЛАНИ, ПРИМЕНИ, ЗА/ПРОТИВ. У зависности од стране са налогом добијају одговарајући задатак.

За овај задатак подељени су у 6 група.

Коцка је бачена

ОПИШИ како Бећир-ага доживљава Малог Радојицу.

УПОРЕДИ Малог Радојицу, Старог Вујадина и Старину Новака.

ПОВЕЖИ јунакиње покосовског циклуса и Хајкуну девојку.

РАШЧЛАНИ добро и зло у песми.

ПРИМЕНИ: Ви сте новинари на тајном задатку.

Напишите извештај о спасавању Малог Радојице.

ЗА / ПРОТИВ суровости Малог Радојице.

Након израде следи извештај о раду по групама. Ученици слушају једни друге, дискутују, дају сугестије.

Завршни: 5' → Час завршавамо игром асоцијације.

НАПОМЕНА: На ЦД-у се налазе прилози и презентација.

Ивана Михајловић

Приповетка *Деца Иве Андрића* (обрада и утврђивање)

Осми разред, ОШ „Бранко Радичевић”, Бор

НАПОМЕНА: За обраду приповетке предвиђена су два часа (књижевнотеоријска анализа приповетке и радионица о облицима насиља).

Заједнички циљеви часова

Образовни циљеви:

- књижевнотеоријско тумачење пречишћеног одломка;
- повезивање садржаја приповеке са свакодневним приликама;
- карактеризација ликовна;
- уознавање са облицима насиља.

Функционални циљеви:

- повезивање књижевне свести и социјалне искуства;
- аргументовано изношење размислања и ставова;
- активно учешће у осмишљеним активностима.

Васпитни циљеви:

- неговоње хуманости код ученика и свести о значају дејинства за будућност;
- исцртавање важности поштења и толеранције у свакодневној комуникацији;
- боћање језичке културе ученика;
- развијање интеркултуралне свести;
- осуда свих врста насилничког понашања;
- увиђање и тумачење узрока и последица насиља.

ПРВИ ЧАС (књижевнотеоријска анализа приповетке)

Облици рада:	фронтални, групни, индивидуални.
Методе рада:	дијалогска, истраживачка, текстуална.
Наставна средства:	вербална, текстуална.
Наставни материјал:	истраживачки задаци (у прилогу).
Корелација:	теорија књижевности, грађанско васпитање, свакодневни живот, религија.

Ученицима су на претходном часу подељени истраживачки задаци за читање приповетке (**налазе се у прилогу**).

🕒 Уводни део часа (10 минута)

Мотивисати ученике за интерпретацију дела коришћењем асоцијација, уз помоћ којих ће се истаћи суштинска разлика између уопштене слике детета и детињства и детињства у Андрићевој приповеци. Истовремено се ученици припремају за дубље тумачење ових неподударности, при чему ће они спонтано, кроз поистовећивање са јунацима приповетке, анализирати и своје понашање и осећања. Подстаћи ученике да се присете појма *идеализација* и протумаче га у овом контексту.

Подстаћи ученике да уоче приповедача у трећем и првом лицу и објасне однос приповедачких лица. Најпре се разоткрива приповедач, као и временска дистанца која постоји у уводном делу приповетке, а која је значајна за разумевање тежине догађаја из детињства и последица које оставља.

Већ на самом почетку часа истаћи суштину приповетке, а кроз тумачење ће се главни аспект приповетке дубље и детаљније анализирати. Потребно је да ученици само уоче (препознају) оно што је главни моменат у приповеци. У животу дечака трауме оставља сећање на стид пред друговима и страх пред нечовештвом.

Подстаћи ученике да се присете дела које такође говори о тежини траума из детињства и о томе какав траг остављају на живот појединца. Ученици ће се сетити дела „Ноћ и магла” Данила Киша, које такође говори о лошем третирању детета.

🕒 Главни део часа (30 минута)

Даљи ток часа усмерава се према истраживачким задацима. Анализирају се узроци насиља, профил личности насилника и жртве, тумаче се унутрашње дилеме главног јунака и његов психолошки профил.

Интерпретација ће углавном бити индуктивно заснована, при чему ће ученици најпре уочавати конкретне исказе у делу, а затим их тумачити из различитих перспектива. На овај начин се, поред остваривања књижевнотеоријске анализе, истовремено усавршава пажљиво читање са разумевањем, разликовање битног од небитног.

Најпре пажњу скренути на профил насилника у приповеци. Разоткрити њихове побуде и основаност њихове мржње, гнева и беса. Истаћи време у коме се дешава радња приповетке и анализирати узроке насиља. Подстаћи ученике да запазе верску нетрпељивост и осуде је као један вид понашања, који директно угрожава лична права сваког појединца, која треба да буду једнака. Посебно усмерити пажњу на оружје дечака насилника како би се истакла озбиљност и суровост дечјих „игара”.

На основу шекспира ојшиши вође и њријаднике ірује, као и њихово оружје. На основу ових ојиса закључи какве су дечје ііре њриказане у овој њријовеци. Објасни њихове іібуде за најад на јеврејске дечаке. Одакле ііішчу њихова мржња и бес? Заіішо?

Након анализе профила насилника, скренути пажњу на профил жртве – малог Јеврејина.

Поїтражи ойис лица малої Јеврејина. Проїшумачи изїлед јеврејскої дечака у їренуїку када је очекивао ударац. Шїїа їовори њеїово лице? Која осећања на њему їрейознајеш?

Лице дечака представља оличење страха. Основно осећање које жртва насиља осећа јесте – страх. Потом су ту и осећања неизвесности, стрепње и језе. Подстицати ученике да развијају саосећање према жртви (емпатију).

Позвати ученике да упореде главног јунака, дечака приповедача, са насилницима.

Како се осећа дечак їрийоведач? Истїакни їо чему су њеїова осећања и їонашање различїїи од їонашања и осећања друїих дечака. Пронађи исказ који їовори о їоме како дечак доживљава светї чији је део їостїао када је „одабран”.

Његови другови не размишљају о последицама свог понашања, не осећају страх или грижу савести. Дечак се по томе разликује од њих: иако није свестан разлога свог страха, он се морално издиге изнад њих самом том чињеницом да то што се дешава доживљава као нешто страшно.

„Осетио сам их као ствари за себе, као прве појаве мени непознатог, великог, узбудљивог и страшног света у ком се носи кожа на пазар, у ком се дају и примају ударци, мрзи и ликује, пада и побеђује – једног света у ком сам само наслућивао непознате ризике и неке велике, сјајне тренутке.”

Дечаков доживљај открива осећања која нису карактеристична за дечју игру и која наговештавају озбиљност „игара” у које се упустио, поносан, али уплашен.

Продубити анализу проблематизовањем ситуације у којој се дечак нашао и тумачењем његове моралне дилеме. Разрешавањем проблемске ситуације постепено успостављати везу са свакодневним животом како би се ставови ученика пренели из света уметничког дела на њихов стварни свет.

Како су се Палика и Миле їонашали їрема дечаку који није хїїео да се їуче? Збої чеїа дечак у їоследњем їренуїку одбија „иїру”?

Он пати јер су га другови Миле и Палика грубо и презриво одбацили, а одбацили су га јер није могао да удари по лицу јеврејског дечака. Лице јеврејског дечака је побудило људскост у њему, људскост по сваку цену, људскост која се јавља као оличење природе дечака, несвесно, али интензивно, и показује да он ни у једном тренутку није био као његови другови чије признање жели. У дечаковим очима он види страх, који га у ствари наводи да схвати колико је погрешно оно што треба да учини.

Проїшумачи дилему дечака. Зашїїо није свесїїан їравих вредносїїи, иако их је їоказао?

Његова дилема је – како бити равноправан са другима, а не тући сурово неког ко то ни на који начин не заслужује. Дечак поступа морално и због тога губи углед у друштву својих другова и бива одстрањен из друштва. Он то доживљава трагично, истичући да се у том тренутку његов детињи свет разбио у комаде јер, као дечак, још увек неформирана личност, он не може да оцени своје понашање из угла правих вредности и, упркос исправном поступку, он све то доживљава трагично. Оваква психолошка драма често прати људе, не само у детињству, већ током читавог живота – тренутак када треба изабрати између користи и морала.

Зашїїо деца, їа чак и одрасли људи, одбацивање из неке їруїе доживљавају као сїїрашну казну?

Свако потврђује своју вредност у оквиру своје групе и по правилима те групе. Сукоб у дечаку настаје због тога што се правила групе косе са хуманим начелима, а несвесно је у њему морална и људска вредност надјачала принцип масе (другова).

Према мерилима другова, он је страшно крив јер је прекршио правила игре. Због тога му се подсмевају и понижавају га, што доводи до његовог повлачења, осамљивања и патње. Најтежа казна за једног дечака јесте то што је изопштен из друштва, што је у њиховим очима слабић, кукавица, издајник.

Какве последице догађаји из детињства имају касније на приповедача?

Читав догађај за њега остаје траума, ожиљак, рана, која је битан део његовог живота, која га не напушта чак ни онда када је „проседи инжењер”, иако сада разуме и може да објасни своје понашање, али сама осећања изгубљености, страха и неразумевања из детињства остављају траг нечег страшног и трауматичног. Сама чињеница да је толико бурно доживео читаву ситуацију говори о његовој моралности и човечности.

🕒 **Завршни део часа** (5 минута)

Позвати ученике да закључе каква је слика детињства у Андрићевој приповеци.

Препоручити ученицима да прочитају још неку приповетку из Андрићеве збирке „Деца” (у електронском облику се може пронаћи на сајту [Пројекат Растко](#)).

Упознати ученике са радионичарским задатком који је предвиђен за наредни час.

Изглед табле:

Приповедање у 3. лицу – уводни приповедач

Приповедање у 1. лицу – инжењер који прича о свом детињству

Трауме из детињства:

1. стид пред друговима (сања како га пљују);
2. страх због нечовештва које се спрема да почини (сања дечакове очи).

НАСИЛНИЦИ: Миле, Палика, Стјепан Ђоро

Оружје:

- дечје игре: опасне, подсећају на прави рат, откривају бес и мржњу дечака -насилника;
- мржња је неоснована и неоправдана, нападају дечаке зато што су друге вере и националности – верска нетрпељивост;
- не размишљају зашто то чине, нити о последицама, безосећајни.

ЖРТВА: мали Јеврејин (лице = страх, неизвесност, стрепња, језа, немоћ)

ДЕЧАК ПРИПОВЕДАЧ – између насилника и жртве:

- уплашен, збуњен; осећа грижу савести и сажаљење;
- свет насиља = непознати, узбудљив, али страشان свет пун ризика; морална победа над њим.

ДИЛЕМА:

- Да ли починити насиље и постати део групе насилника?
  - Да ли остати човечан и бити одбачен?
- Правила групе су супротна моралном и исправном понашању.
– Уздиже се изнад својих другова – хуман, моралан, праведан, осећајан.

ДЕТИЊСТВО – није идеализовано, пуно је мрачних страна, траума, негативних емоција.

Деца = „мали људи” – као и одрасли људи, имају проблеме и дилеме, које делују нерешиво и трагично.

ДРУГИ ЧАС (радионица о облицима насиља)

Облици рада:	радионичарски.
Методе рада:	дијалошка, истраживачка, текстуална, демонстративна.
Наставна средства:	вербална, текстуална, визуелна.
Наставни материјал:	постери који представљају различите врсте насиља, анкете (у прилогу).
Корелација:	грађанско васпитање, свакодневни живот религија, историја.

Ученицима је на претходном часу најављен радионичарски задатак (*Борба њројив насиља*).

Током интерпретације приповетке „Деца” анализирани су психолошки профили насилника (на примеру дечака Мила и Палике), жртве (на примеру малог Јеврејина) и особе која спознаје себе, крећући се путем између насилника и жртве (дечак приповедач). Ученици су уочили основне узроке насиља, наслутили последице и протумачили дилему главног јунака. Уочили су верску нетрпељивост и мржњу као основни узрок насилничког понашања у приповеци. Закључивши да је на крају главни јунак постао жртва, открили су да се над њим спроводи психичко насиље (одбачен је и понижен).

Кроз радионичарски задатак ученици ће се детаљније и систематичније упознати са основним облицима насилничког понашања и утврдиће знање о насиљу стечено на претходном часу. Истовремено ће се савремени проблем насиља дубље анализирати, па се повећава значај радионичарског задатка, посебно са аспекта васпитних циљева наставе.

Уводни део часа (5 минута)

Подсетити ученике на неке од закључака са претходног часа и најавити задатак. Ученици су подељени у три групе. Објаснити им укратко ток рада и истаћи основне циљеве часа.

⊕ Главни део часа (30 минута)

ПРВИ ДЕО ЗАДАТКА – ОБЛИК НАСИЉА

Свака група добија мозаичку фотографију, која се састоји од различитих примера насилничког понашања (прилози: 1а, 1б, 1в). Свака фотографија илуструје различити облик насиља (физичко, социјално и електронско насиље). Ученици треба да препознају о којем је облику насиља реч, а као подстицај добијају истраживачке задатке, који ће усмеравати њихово размишљање. Ученици се припремају да протумаче сваку од фотографија на мозаичкој слици, при чему се истовремено износе закључци битни за саму тему, а вежба се и култура изражавања.

Наставни листић садржи следеће истраживачке задатке (Прилог 1):

- *Пажљиво погледај фотографије. Припреми се да објасниш сваку од њих.*
- *Ко врши насиље? Ко је жртва насиља? КАКО се врши насиље?*
- *Шта је заједничко свим сликама? Покушај да објасниш о каквој врсти насиља је реч.*

Ученици задатак раде у оквиру групе, док наставник прати њихов рад, решава потенцијалне недоумице, даје додатне инструкције.

Групе представљају своје закључке.

Наставник групама дели додатни материјал – листић са описним дефиницијама различитих облика насиља (Прилог 2), на основу којих ученици треба да одреде којем типу насиља одговара мозаичка фотографија њихове групе. Врло је важно да се ученицима да времена да анализирају фотографије и пробају да сами именују облик насиља (описно), па да им се тек онда поделе листићи са описним дефиницијама, јер ће се на тај начин подстаћи боља мисаона активност. Ученике треба подстаћи да уоче да је емоционално или психичко насиље присутно у свим облицима насиља. Свака група представља своја запажања и образлаже их, уз именоване облика насиља.

ДРУГИ ДЕО ЗАДАТКА – ПРИМЕРИ

Након што се одреди облик насиља ученици у оквиру група наводе примере за конкретан облик насиља (тумачећи примере са слика и наводећи нове примере из свакодневног живота), а затим их представљају. Пошто ученици исцрпе све познате примере, поделити им листиће на којима су излистани карактеристични облици насилничког понашања (према нивоима насилничког понашања – прилози: 3а, 3б, 3в).

Позвати ученике да именују облике насилничког понашања који се јављају у приповеци „Деца” и да образложе своје одговоре наводећи примере из књижевног дела.

ТРЕЋИ ДЕО ЗАДАТКА – УЗРОЦИ И ПОСЛЕДИЦЕ

Подстаћи ученике да утврде узроке и последице насилничког понашања, конкретно за тип насиља којим се бави њихова група. Подстаћи ученике да

озбиљно размисле о проблему насиља и посебно уоче његове последице у сопственој околини, како би се кроз дикусију насиље осудило. Дискутовати о одговорима, уз подстицање и осталих група да изнесу своје идеје.

ЧЕТВРТИ ДЕО ЗАДАТКА – РЕШЕЊА

Трећи сегмент радионице подразумева тражење најбољих решења за сузбијање насиља. Подстаћи ученике да изнесу своје мишљење о томе шта треба урадити да насиља буде мање у свету. Ученици треба да наведу шта треба учинити ако су жртве насиља, а шта ако су сведоци насиља.

Подстаћи их да истакну особе или стручне службе којима се могу обратити.

Позвати их да утврде како би мали Јеврејин и дечак наратор требало да реагују.

🕒 Завршни део часа (10 минута)

ПЕТИ ДЕО ЗАДАТКА – ЕВАЛУАЦИЈА

Поделити свим ученицима (анонимну) анкету (Прилог 4) помоћу које се истражује њихов однос према насиљу, а истовремено се остварује и кратка евалуација часа кроз питања која подстичу ученике да истакну шта су на часу научили, шта им се допало, а шта не.

Најавити ученицима домаћи задатак (који уједно може бити и вид припреме за писмени задатак) – предлози тема:

- Слика детињства у Андрићевој приповеци „Деца”
- *Мали људи које ми зовемо деца имају своје велике болове* (Иво Андрић, „Деца”)

Изглед табле:

Изглед табле условљен је одговорима ученика. Ученици наводе своје идеје, наставник допуњује.

Врсте насиља:

- **физичко насиље** – напад;
- **социјално насиље** – дискриминација, расизам, верска мржња, одбацивање из било којег разлога;
- **електронско насиље** – употреба интернета и мобилних телефона за исмевање, понижавање, претњу, превару;
- **психичко насиље.**

Приповетка „Деца”:

- физичко насиље (туча, употреба оружја);
- социјално насиље – верска мржња, безразложно одбацивање;
- психичко насиље – понижавање дечака (пљување).

Узроци – Зашто је неко насилник?

Одговори: несигурност, лоши узори, лоша ситуација у породици, мржња и бес, увређеност, осећање узвишености или унижености (комплекс више или ниже вредности), неразумевање, не постоји саосећање, слике насиља у медијима, немоћ државе (мале казне за насилнике), жеља за доказивањем и др.

Последице – Како се осећа жртва?

Одговори: повређивање осећања, физичке повреде, депресија, несигурност, туга, бес, смрт, бол, трауме, несаница, страх, стрепња, језа, немоћ и др.

Решења:

- Потражите помоћ родитеља, наставника, разредног старешине, пријатеља, стручних лица (психолог, педагог), полиције.
- Изградите чврст став, постаните јача личност.
- Осудите насиље као непожељно понашање.
- Пријавите сваки случај насиља надлежнима.
- Не стидите се проблема (нисте једини).
- Суочите се са проблемом.
- Савладајте страх од насилника.
- Покушајте да разговарате са насилником.
- Не одбацујте никога због његове различитости.
- Пружите подршку жртвама насиља.
- Не узвраћајте насиљем на насиље.

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

Футур II (обрада)

ОШ „Др Драган Херцог”, Београд

У овој припреми биће приказане могућности интерактивних и јавно доступних наставних материјала за учење са ученицима који немају континуирану наставу у матичним школама због болести. Дневна припрема је намењена реализовању часа по редовном плану и програму у болничким и кућним условима, на настави на даљину или у дигиталним кабинетима у редовним школама. Циљна група су ученици који немају континуитет у настави због болести и ученици са развојним сметњама и инвалидитетом.*

Облик рада: фронтални, индивидуални рад.

Наставне методе: монолошка, дијалогска, текстовна, аналитичко-синтетичка.

Наставна средства:

- Јелена Журић, мр Јелена Ангеловски, *Српски језик и језичка култура са вежбањима за шестии разред основне школе ГОВОР И ЈЕЗИК*, Едука, 2011.
- Наставни материјали доступни на платформи Завршни испит, линк: www.zavrzniispit.math.rs,
- Програм Аутоколаж, линк: <http://www.pil-network.com/Resources/Tools/Details/1d1fb292-d251-4d52-9fbd-9dd9cc45a076>,
- Програм Skype, Word 2013, PowerPoint 2013.

Стандарди: СЈ. 1.3.10, СЈ. 2.3.8, СЈ. 3.3.6.

Место извођења наставе: Наставник се налази у учионици осмишљеној за потребе реализовања учења на даљину; ученици се налазе у својим кућама или на лечењу у иностранству (дигитални кабинет, дневни боравак болнице са дигиталном опремом, болничка соба, кућа ученика).

Образовни циљеви: Стицање и проширивање знања о глаголским облицима. Усвајање знања о појму, значењу, грађењу и начину употребе футура II. Уочавање разлике између футура I и футура II (грађење, значење и употреба).

Васпитни циљеви: Развијање културе правилног изражавања. Осамостаљивање ученика за откривање глаголских облика, њихове употребе и грађења.

* О различитим облицима наставе у ОШ „Др Драган Херцог” погледати: <http://pc.pcpres.rs/tekst.php?id=12443> и <http://www.socijalnoukljucivanje.gov.rs/blog/?p=5858>

** **Напомена:** Наставни материјал на коме се темељи завршни део часа, доступан на интернет страници www.zavrzniispit.math.rs, прати образовне стандарде. Упутство за коришћење платформе налази се на линку: <http://zavrzniispit.math.rs/doc/uputstvo.pdf> Учествовала сам у изради платформе школске 2014/2015. Платформа је постала неизоставни наставни материјал на мојим часовима утврђивања градива, као и помоћ при иницијалном тестирању са циљем осмишљавања даљег рада са ученицима који су прекинули редовно школовање због болести.

Подстицање ученика на сопствену креативност у мишљењу и закључивању приликом самосталног навођења примера и стицање интелектуалне моћи за самообразовање и формирање критичког става. **Функционални циљеви:** Стицање способности правилне употребе глаголских облика у говорним ситуацијама. Темељно усвојена знања о глаголима и глаголским облицима имају утицаја на стилско обликовање састава и говорне комуникације. Настојање да ученици стечена теоријска знања примене у пракси кроз усмено и писано изражавање.

Литература за ученике:

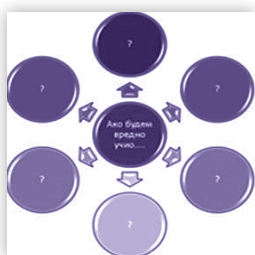
- Јелена Журић, мр Јелена Ангеловски, *Српски језик и језичка култура са вежбањима за шестии разред основне школе ГОВОР И ЈЕЗИК*, Едука, 2011.

Литература за наставника:

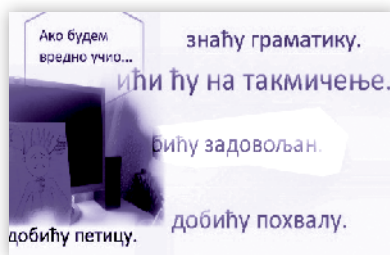
- Јелена Журић, мр Јелена Ангеловски, *Српски језик и језичка култура са вежбањима за шестии разред основне школе ГОВОР И ЈЕЗИК*, Едука, 2011.
- Милан Шипка, *Занимљива драматика*, Прометеј, Нови Сад, 2000.
- Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.

🕒 Уводни део часа (трајање око 10 минута)

У завршном делу претходног часа ученици су добили задатак да допуне празна поља по сопственој жељи и облику који њима одговара и на начин који им је најпримамљивији, са препоруком да раде заједно један групни рад (1. слика). Овим задатком ученици се наводе да **на основу свог језичког осећања** одговоре на захтев – иако нису упознати са теоријским знањима везаним за лекцију која следи. Иако припрема за час може одговорати извођењу наставе у кабинету за информатику, у овој припреми биће приказан одабрани час који се изводи на даљину са групом ђака на кућном и болничком лечењу у Србији и иностранству. Ученике повезујем преко програма Skype/групни позив и када се успостави веза, настава почиње. Припремила сам све неопходне материјале које ћу ученицима послати пре или у току самог часа. У уводном делу часа ученици приказују свој заједнички домаћи задатак у виду аутоколажа (који су својевољно одабрани, а раније су се упознали са овим алатом) *Ако будем вредно учио...* (2. слика) или помоћу PowerPointa (3. слика).

(1. слика)

(2. слика)

(3. слика)

Циљ ове активности је да мотивишем, заинтересујем и активирам ученике, али и да створим позитивну радну атмосферу. Ученици су имали задатак да сарађују на изради домаћег задатка, те је поспешена комуникација и учење у вршњачком окружењу, што је посебно значајно за ученике на болничком и кућном лечењу, као и за ученике који наставу прате на даљину. Потом, постављањем питања, користећи дијалогску методу, разговором о глаголским облицима, вршим емоционално-интелектуалну припрему ученика за обраду нове наставне јединице. *Колико има глаголских облика у српском језику? Како се деле њихови глаголски облици према томе да ли разликују лица? По чему се разликују њихови облици и сложени глаголски облици? Који су њихови глаголи у српском језику? Ко жели да каже нешто о футуру I?*

⌚ Главни део часа (трајање око 30 минута)

Након обнављања и утврђивања усвојеног знања о глаголима и глаголским облицима, читам одломак из текста под називом *Ђачке невоље*:

„Ближи се родитељски састанак. **Кад тата буде сазнао за слабу оцену, биће страшно.** Имаћу велики проблем, такође и Немања, који ме је сваки дан зивкао да играмо игрице. **Ако сутра буде дошао са новим таблетом, рећи ћу му да заборава такмичење.** Једина награда су нам две јединице, његова из математике и моја из физике.”

У задатку смо издвојили две реченице. Разговарамо о глаголским облицима и радњама исказаним тим глаголским облицима. Затим ученицима постављам пажљиво одабрана питања:

*Који глаголски облик је рејознајетје у првој и другој реченици? (Ученици препознају облике футура I: **диће, рећи ћу**). У свакој реченици истакнуће су по две радње. Када се оне врше? Упоредиће обе будуће радње у првој реченици и одредиће која ће се најпре извршити. (Прво **ће** тата **сазнати** за слабу оцену, а онда **ће** „бити страшно”). Упоредиће обе будуће радње у другој реченици и одредиће када се оне извршавају. (Радња исказана футуром II [**буде дошао**] претходи радњи исказаној футуром I [**рећи ћу**]). Уочимо разлику између *прејходних* и *следећих* примера: **Пре него што тата буде сазнао за слабу оцену, научићу градиво и поправићу оцену.** (Радња исказана футуром I претходи радњи исказаној футуром II.) **Док сутра будем учио са Немањом, рећи ћу му једну тајну.** (Радње су паралелне, дешавају се истовремено.) *Какав је глаголски облик футур II, његов или сложен? Какву радњу означава? Да ли је сигурно да ће се радња исказана футуром II извршити?**

После долажења до заједничког закључка шта је футур II формирамо дефиницију: **Футур II је сложен и личан глаголски облик за означавање радње (стања, збивања) за коју претпостављамо да ће се догодити у будућности, пре, за време или после неке друге будуће радње.****

* Текст о ђачким невољама смишљен је са циљем да ученике на болничком и кућном лечењу усмери на учење – иако се налазе на тежем животном задатку! У пракси се показало да се ученици боље осећају ако имају у свести да не губе наставу, упркос здравственим тегобама. Континуитет у раду веома је важан за ваљано учење и напредовање.

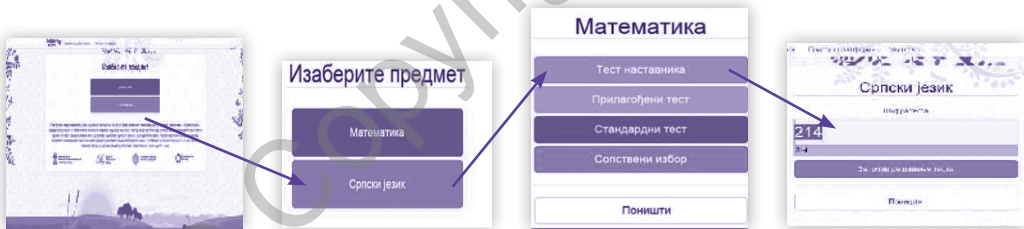
** Јелена Журић, мр Јелена Ангеловски, *Српски језик и језичка култура са вежбањима за шестии разред основне школе ГОВОР И ЈЕЗИК*, Едука, 2011, стр. 113.

Како би илацио футур II илаiola УЧИТИ у свим лицима? Имамо облик: Док су-тра БУДЕМ УЧИО... Које је ишо лице футура II? Који иомоћни илаiol иреизнајемо? У ком времену је иомоћни илаiol БИТИ? У ком илаiolском облику се налази илавни илаiol УЧИТИ?

Закључујемо: **Футур II се гради од презентата помоћног глагола БИТИ и радног глаголског придева глагола који се мења.***

Одређујемо како гласи футур II глагола УЧИТИ у једнини и множини. Затим решавамо пажљиво креиране стандардизоване задатке на образовној платформи „Завршни испит”. Ученици у празно поље уносе број који их води до теста. Када заврше тест, резултат шаљу помоћу могућности слања теста преко платформе. Такође, на часу анализирамо одговоре и разјашњавамо нејасноће везане за обрађену лекцију. Тест се у целости може погледати на бесплатној и јавно доступној платформи и у **прилозима** овој припреми. Такође, интерактивност задатака и повратна информација видљиви су на платформи. Уколико неки задатак не одговара ученицима, наставник може самостално креирати жељене задатке. Адреса платформе је: www.zavrzniispit.math.rs

(4. слика: Образовна платформа „Завршни испит”)

🕒 **Завршни део часа** (трајање око 5 минута)

Понављамо најважније чињенице о футуру II и задајем домаћи задатак.

* Јелена Журић, мр Јелена Ангеловски, *Српски језик и језичка култура са вежбањима за шестии разред основне школе ГОВОР И ЈЕЗИК*, Едука, 2011, стр. 113.

Приповетка *Јабука на друму* Вељка Петровића (обрада новог градива)

ОШ „Иса Бајић”, Кула

Разред: седми

Облик рада: фронтални, групни, индивидуални.

Наставне методе: монолошка, дијалoшка, текстовна, истраживачка, метода закључивања, асоцијативна, компаративна, метода демонстрације.

Наставна средства: видео-презентација (PowerPoint), рачунар, пројектор, видео-бим, текст у читанци, рачунар.

Место одржавања: учионица

Активности ученика: истраживање, стварање, презентовање, читање, тумачење, бележење, говорење, вредновање.

Активности наставника: планирање и припремање, организовање, реализовање, презентовање, подстицање, усмеравање, упућивање, осамостаљивање ученика, вредновање постигнућа у свим облицима активности.

Корелација: биологија, информатика и рачунарство, физика, историја, географија, веронаука.

Образовни циљ: Оспособљавање ученика за самостално тумачење приповетке; уочавање *карактерних* особина јабуке, персонификованих дескриптивних слика духовних црта јабуке – трпељиве и кротке. Проширивање знања о Вељку Петровићу и његовом стваралаштву, повезивање са прочитаним делима унутар предмета. Уочавање разлика између техничког и сугестивног приповедања. Повезивање са другим предметима.

Васпитни циљ: Подстицати ученике на уочавање карактерних особина људи – оних безобзирних, обесних, себичних и грамзивих и оних – трпељивих, са уоченим разумом и стидом, племенитих, који животне недаће стоички подносе. Препознавање и развијање позитивних вредности, хуманости и емпатије. Подизање свести о човеку као делу природе и о значају очувања природе. Развијање еколошке свести и примена у свакодневном животу. Подстицање ученика на свестраније схватање живота (света и природе).

Функционални циљ: Богатити ученичка знања о људима, виђена очима приповедача, уметника, и повезивати их са стварношћу, уочавајући такве људе у непосредној околини. Развијање истраживачких делатности ученика, побуђивање аналитичко-синтетичке пажње, развијање самосталности у раду и практична примена знања и умења у свакодневном животу. Покретање активности с циљем

очувања животне средине. Примена ИКТ-а у учењу, истраживању, развијање сарадничког односа. Развијање одговорности и прецизности у раду. Повећање заинтересованости за савремене технологије.

Литература за ученике: Читанка за седми разред, интернет извори.

Литература за реализацију часа:

Зона Мркаљ, *Планирање у настави*, Klett, Београд, 2010.

Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 1995.

Оливера Радуловић, *Књижевни јојмовник за ученике виших разреда основне школе*, ЕДУКА, 2012.

Интернет извори: Ученици су на време добили **истраживачке задатке**. Задаци су постављени и на сајту наставника. Сарадња са наставником се одвијала у учионици и путем сајта. Договорено је да ученици обједине у један фолдер информације, фотографије и видео-записе и проследе их кроз контакт-форму на сајт наставника. Након договора и одабира материјала креиран је видео-запис. Уз договор, после консултација и одржаног часа, завршни рад је постављен на youtube.

ИСТРАЖИВАЧКИ ЗАДАЦИ пре часа

1. Погледајте чудесни свет природе на наведеној адреси:

<https://www.youtube.com/watch?v=B8WHKRzkCOY>

Погледајте анимирани филм и размислите о човековом односу према природи, чији је део: <https://www.youtube.com/watch?v=PKj2rU7wFRY>

Размислите о лепоти природе која нас окружује и о месту човека у свету природе.

2. Откриј у каквој су вези јабука и:

✓ први грех, Адамова јабучица;

✓ „јабука раздора”;

✓ Исак Њутн;

✓ Њујорк;

✓ компјутер;

✓ наша народна традиција.

3. Истражи и допуни своје знање о писцу Вељку Петровићу. Завири у књигу венчаних из 1919. у Храму Светог Марка у Кули. Сети се дела овог писца које смо читали у шестом разреду. Шта закључујеш на основу до сада прочитаних дела: која је омиљена тема Вељка Петровића?

4. Прочитај приповетку „Јабука на друму” Вељка Петровића. Пронађи и објасни непознате речи и изразе. Одреди род, врсту и тему дела. Подвучи у тексту делове који представљају опис јабуке. Колико је целина у делу?

5. Размисли, на основу поступака, о особинама јабуке, људи, птица... Какав је однос човека према природи? Препознајеш ли у овој јабуци особине неких људи?

Динамика рада на часу

Тумачење одељака према задацима које прати ПП презентација.

⌚ Уводни део часа

Мотивациони разговор о видео-записима које су ученици погледали и о асоцијацијама везаним за јабуку. У презентацију коју користим на часу уграђени су линкови (које су ученици послали) са одговорима на асоцијације „Какве везе има јабука са...”

Уводни подстицаји – *Шта сте сазнали о Исусу?* Изношење податка да се Вељко Петровић венчао у Цркви Светог Марка, поред наше школе (с циљем да се подстакне интересовање ученика).

Подсећање на песму „Ратар”, коју смо читали у 6. разреду. Откривање најчешћег мотива у песниковим делима.

⌚ Средишњи део часа

Подстицање ученика да искажу своје импресије о тексту и тако се лакше укључе у анализу садржаја. Тумачење непознатих речи и израза.

Изношење основних података о делу (одређивање теме, рода, врсте, идеје дела).

ПОДЕЛА УЧЕНИКА У ПЕТ ХЕТЕРОГЕНИХ ГРУПА, подела задатака

1. група:

„ОНА ЈЕ ПОСТАЛА НЕПОЗИВАНА, НЕПЛАЋЕНА СЛУЖБЕНИЦА, НЕМОЉЕНА ДАРОВАТЕЉКА СВИМ НАМЕРНИЦИМА.”

Пажљиво ирочитај опис јабуке и иронаји појединости које сведоче о њеном неуморном, дугом служењу људима. Чију судбину иривонач види у њеном служењу свакоме и одолевању безобзирнима и насрљивима?

Зашто је најлашена њена усамљеност?

Шта јој је омогло да „удвостручи своје живојне снаге”?

2. група:

„И ПТИЦЕ СУ УЗДРЖЉИВИЈЕ ОД ЉУДИ.”

Како се иролазници односе ирема јабуци?

Зашто иривонач каже да су и иице уздржљивије од људи?

Каква осећања иривонач јаји ирема јабуци?

Прошумачи коменшаре нарашора који се односе на сирадања и иосиојаности сшаре јабуке.

3. група:

„ОНА ПОДНОСИ, ЕТО, ГОДИНАМА ЊИХОВЕ ОЗЛЕДЕ.”

На која ие иосећа сшара јабука?

Шта мислиш о „урођеном разуму и сшиду” сшаре јабуке?

Зашто крије своју сузу?

Каквим људима је ио иоме слична?

Представи духовни иориреи ириеливои и кроикои човека.

4. група:

ПРЕПОЗНАЈ СТИЛСКА СРЕДСТВА КОЈИМА ЈЕ ПИСАЦ „ОЖИВЕО” ЈАБУКУ.

- Пронађи примере за: епитете, метафору, персонификацију, симбол.
- У тексту погваци епитете.
- Покушај да епитете из приче замениш својим епитетима.
- Оживи јадуку својим персонификацијама.

5. група:

ЕКОЛОШКИ ПРИСТУП ДЕЛУ, ОДНОС ЧОВЕКА ПРЕМА ПРИРОДИ У ПРИПОВЕЦИ *Јабука на друму*.

- Какав је однос човека према природи у делу?
  - Наведи постојеће људи у делу.
  - Како се то одражава на равнотежу у природи?
  - Шта значи израз „сећи трану на којој седиш” у контексту ове приче?
  - Има ли човек право на то?
  - Како се ти односиш према природи?
  - Наведи неке примере из свакодневне живота који илустрирају несавестан однос људи према природи.
  - Какве корисне акције можемо организовати да бисмо заштитили природу?
- Следи извештавање група.

Задатак за све

Усмено: ПРЕПРИЧАВАЊЕ ТЕКСТА СА
ПРОМЕНОМ ГРАМАТИЧКОГ ЛИЦА
(сугестивно приповедање)

Испричај причу јабуке у 1. лицу („ЈА” форма), сликовито, осећајно, искрено, доживљено.

У улози јабуке говори о себи, о ономе што видиш, доживљаваш, осећаш, о размишљањима и расположењима која те обузимају у „непријатељском” свету безобзирних људи.

Мотивиши, кријички и искрено пиши о себи, самоћи, даровању...

Размисли: шта све јабука дарује, шта изражи заузврат, шта тиине поручује?

Мотивација за писање домаћег задатка

Погледајте анимирану књигу Шела Силверстејна *Добро дрво*:

<https://www.youtube.com/watch?v=5umToUufmao>

Ко је твоје „добро дрво” на које увек можеш да се ослониш? Да ли си увек свестан/свесна тога? Да ли некада размишљаш о томе шта добијаш, шта пружаш блиским, драгим људима? Да ли их некада повређујеш? Како се тада осећаш? Да ли размишљаш о томе како су се они тада осећали?

Размисли и за следећи час напиши домаћи задатак на тему: ***Добро дрво моје дејинства.***

🕒 Завршни део часа

За сладокуце

Подели са нама омиљени рецепт за колач са јабукама. (Сети се: рецепт је пример за техничко приповедање.) Један од примамљивих предлога можеш пронаћи на следећој адреси: <http://www.coolinarika.com/recept/biondina/>

За радознале

Мапа: Направи своје породично стабло.

Прављење породичног стабла може бити врло поучно искуство. То је, уједно, и одличан начин да сазнаш нешто више о својим прецима и о породичној историји.

Постоје бројни сајтови са којих можеш преузети моделе за прављење свог породичног дрвцета. Ево једног од њих: <http://jakasifra.blogspot.com/2011/06/napravite-porodicno-stablo.html>

Утврђивање

Ученици могу да провере своје знање у квизу (Pro profs) на сајту наставнице: <http://valjinaucionica.weebly.com/1050107410801079.html> На часу могу да се користе наставни листићи.

На следећем часу завршавају се започете активности и читају, коментаришу и вреднују домаћи задаци. Ученици гледају завршни рад који ће бити постављен на youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=-AVFnsaOXjM>

Вредновање

Сви ученици након другог часа попуњавају на мом сајту анкету о раду на часу и гласају за најактивније појединце и групе. <http://valjinaucionica.weebly.com/1055108810861094107710851080-109510721089.html>

Народне пословице, загонетке и питалице (обрада)

ОШ „Петар Лековић”, Пожега

Одељење	V ₂
Наставне методе	дијалoшка, учење кроз игру
Облици рада	фронтални, групни
Наставна средства	картице са примерима и питањима, припремљени квизови и игре, рачунари за сваку екипу, видео-пројектор
Циљеви часа	<p>Образовни: Продубљивање знања о народним пословицама, загонеткама и питалицама. Оспособљавање ученика за препознавање и класификацију кратких прозних врста, за њихово разумевање и тумачење.</p> <p>Васпитни: Развијање љубави према књижевности и осећања за естетске вредности у књижевним делима. Развијање поштовања према културној баштини и свести о потреби да се она проучава и негује. Оспособљавање ученика за тимски рад и сарадњу. Неговање такмичарског духа и поштовања правила у игри.</p> <p>Функционални: Оспособљавање ученика да успешно обављају мисаоне радње: запажање, упоређивање, закључивање, анализу. Развијање способности за повезивање наученог са искуствима из свакодневног живота.</p>
Литература	Милија Николић: <i>Методика наставе српског језика и књижевности</i> , Београд, 1999. З. Несторовић, З. Грушановић: <i>Читанка за 5. разред</i> , Klett, 2012. Моња Јовић, <i>Читанка за 5. разред</i> , Едука 2011.
Активности наставника	Задаје задатке, усмерава рад ученика, поставља питања, објашњава, даје упутства, сабира бодове.
Активности ученика	Решавају задатке, дискутују, објашњавају значење пословица, загонетки и питалица и изводе њихове дефиниције.

Уводне напомене: Учење кроз игру има велику мотивациону снагу. Ангажује ученичку пажњу током целог часа, подстиче ученике на решавање

проблемских задатака, обезбеђује заинтересованост ученика за тему и трајност усвојених знања. Посебно атрактивне за овај узраст ученика у савременој настави јесу игре које се могу играти уз помоћ рачунара. Зато је час замишљен као такмичење између неколико група ученика. Такмичећи се кроз неколико игара, ученици усвајају предвиђена знања о народним пословицама, загонеткама и питалицама. Неке од игара организоване су на табли, за неке је припремљен штампани материјал, а неке се изводе уз помоћ рачунара. Свакој екипи обезбеђен је по један лаптоп. Квизови и игре израђени су уз помоћ апликације **LearningApps** и налазе се на адреси: <http://LearningApps.org/watch?v=p5405ik5t16>

Применљивост часа: Свака од предвиђених активности може се прилагодити условима. У недостатку рачунара све се игре могу извести уз помоћ одштапаног материјала. Такође, час се може реализовати и у дигиталној учионици, при чему сваки ученик може самостално решавати све задатке.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа

На почетку часа наставник најављује такмичење, дели ученике у екипе и упознаје их са правилима игре и начином бодовања. Успешним решавањем предвиђених задатака свака група прикупља поене и на крају се проглашава победничка екипа.

Уводна игра: Такмичење почиње игром „Вешала”. Погађањем слова ученици треба да открију текст *Исиџци ња реџи* и да препознају да је то народна пословица. Тиме се ученици уводе у тему часа.

🕒 Главни део часа

Наставник истиче тему и циљеве часа. Ученици су у претходним разредима већ стекли основна знања о кратким прозним врстама, па се најављује продубљивање знања.

Друга игра: Ученици добијају картице са написаним пословицама. Задатак је да пословице за што краће време разврстају према теми на коју се односе (мудрост и знање, рад, људски карактер, добро и зло). Да би решили овај задатак, ученици морају промислити о значењу ових пословица, што је неопходно за тумачење и дефинисање њихових одлика. Приметиће и да се неке пословице могу сврстати у више група, о чему ће уследити дискусија. Поене добија екипа која најбрже разврста картице са што мањим бројем грешака.

Пословице које говоре о мудрости и знању: *Ум цараје, снаја кладе ваља. Боље је с мудрим йлакайи, неіо с лудим йеватйи. Бољи је разум неіо снаја. Ко се не намучи, йај се не научи. Зло је ко не зна, а учйиши се не да.*

Пословице које говоре о раду и труду: *Двайуйт мери, једном сеци. Добра овца мноіо не блеји, али мноіо вуне даје. Ко се дима не надими, йај се вајуре не ојреја. Шійо можеш данас, не осйављај за суйра.*

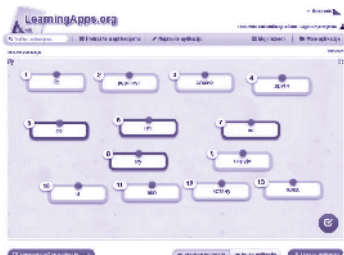
Пословице о људском карактеру: *Тиха вода дреј рони. Умиљайіо јајње две овце гоји. Вук глаку мења, али ћуд никада. Ивер не йада далеко од кладе.*

Пословице које говоре о добру и злу: *Ко друіоме јаму койа, сам у ну уйада. Вода свашійа ојере до црна образа. Додар йлас далеко се чује, а рђав још даље. Боље је доброіа слушайи, неіо рђавом зайовиједатйи. Чини добро, йа и у воду даци. Чини добро, не кај се, чини зло, надај се.*

Када екипе реше задатак, следи упоређивање решења и дискусија током које се тумачи значење задатих пословица. Ученици се подстичу да повежу значења пословица са искуствима из свакодневног живота и да наведу примере који потврђују актуелност њихових поука. Затим се тражи да формулишу **дефиницију пословица**: кратке, сажето исказане мисли које садрже неку мудрост или поуку. Настале су на основу животног искуства. Поседну пажњу посветити пословицама које имају пренесено значење и објаснити појам пренесеног значења. Пословице могу бити и део неке бајке, приповетке или песме, а често се деси и да стих неке песме постане пословица.

Трећа игра: Превлачењем картица треба сложити речи одговарајућим редоследом да би се добила пословица: *Ко једанйуйт слаже, друіи йуйт му се не верује и ако исйину каже.* Ова игра изводи се уз помоћ рачунара. После игре ученици се подстичу да протумаче значење пословице и да изразе своје мишљење – да ли се слажу са поуком и зашто.

Четврта игра: На картицама су загонетке и њихова решења у виду илустрација. Треба спарити сваку загонетку са одговарајућим решењем. И ова игра се изводи уз помоћ рачунара. Бодове добија екипа која прва реши задатак.

После ове игре ученици изводе дефиницију **загонетки**: Састоје се од сликовитог, вишезначног питања које има само један одговор. Често се заснивају на игри речи. Биле су намењене забави и надмудривању.

Пета игра је квиз са вишеструким избором у коме ученици треба да погоде одговарајући завршетак питалица. Бодове добија екипа која прва тачно реши задатке.

Питали калуђера: „Какво ти је време најтеже?” „Празна шорба.” (Понуђени нетачни одговори: *шућа шорба, велика шорба, моја шорба.*)

Након ове игре објашњава се појам **народних питалица**: кратке прозне врсте састављене од питања и духовитог одговора. Најчешће су засноване на више-смислености питања.

🕒 Завршни део часа

У завршном делу часа сабирају се бодови и проглашава победничка екипа, којој се додељује диплома.

За крај часа предвиђена је кратка систематизација и издвајање кључних појмова које треба запамтити: пословице, загонетке, питалице.

Правописна вежбања у осмом разреду (утврђивање)

ОШ „3. октобар”, Бор

Наставна област	Језик
Наставна тема	Правопис
Наставне методе	дијалoшка (хеуристички разговор), игровне активности, демонстративна
Наставна средства	ребус, наставни листић
Наставни стандарди	СЈ.1.2.7. СЈ.1.2.8 СЈ.2.2.5 СЈ.3.2.5.
Тип часа	утврђивање
Облик рада	фронтални, групни, индивидуални

Наставни циљеви

Образовни циљеви: Утврђивање усвојених правописних правила (велико и мало слово, гласовне промене, састављено и растављено писање речи, писмо, скраћенице, интерпункција, транскрипција) помоћу наставног листића састављеног од питања на основу јавних натписа са правописном грешком. Повезивање теоријског знања из правописа са примерима правописних огрешења из непосредног окружења ученика. Подсећање на одређење правописа, његове основне делове (правила и њихова објашњења и речник), као и на важећи *Правойис српскога језика*, његове ауторе и редакторе.

Васпитни циљеви: Развијање љубави и интересовања за часове правописа и опште једног позитивног односа према матерњем језику. Разбијање предрасуда о часовима правописа као досадним, оптерећујућим и непотребним, а све као последица праћења општег „тренда неписмености”. Подстицање свесне активности и развијање логичког и критичког мишљења.

Практични циљеви: Оспособљавање ученика да примењују усвојено теоријско знање из правописа у свакодневном писању да не праве грешке, већ да их увек исправљају, а не да преко њих равнодушно и незаинтересовано прелазе. Јачање свести ученика о томе да правопис увек треба примењивати и у формалним и у неформалним ситуацијама јер се само тако може видети како индивидуална писменост тако и очуваност и уређеност једног језика. Навикавање ученика на коришћење *Правойиса* у случају језичких недоумица и инсистирање на њиховом

разрешавању. Настојање наставника да ученици развију истраживачки и стваралачки однос према језику.

Ⓟ Уводни део часа

У уводном делу ученици решавају ребус чије је коначно решење *йравоийис*. Ово је одлична прилика да се ученици кратко подсети шта је правопис, из чега се састоји, који је важећи правопис и сл. Након тога следи утврђивање правописних правила на наставном листићу који садржи питања састављена на основу јавних натписа са неком правописном грешком.

Оперативни део часа

У оперативном делу часа ученици решавају наставни листић састављен од питања формулисаних на основу јавних натписа са правописним грешкама*. Овако конципиран наставни листић омогућава актуализацију и иновирање наставе правописа. Ученици обнављају правописна правила уз веће мисаоно ангажовање јер су питања састављена на основу примера из непосредног окружења. Уколико штампање изискује доста новца, иста питања се могу уврстити (укључити) у ПП презентацију или у неки шаблон електронског теста. На овај начин ученици развијају критичко мишљење.

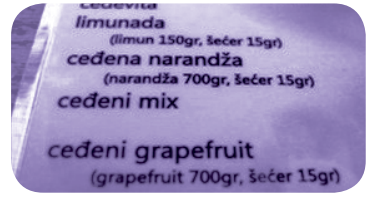
1. Цео натпис је пример грешке за једну правописну област. Заокружи слово испред те области.
  - а) велико слово
  - б) интерпункција
  - в) састављено и растављено писање речи
  - г) краћенице
2. Ова грешка јавља се под утицајем _____ језика (допуни реченицу називом једног од понуђених језика: руски језик, енглески језик, француски језик).

* Нека од ових питања личе на постојећа текстуална питања (вишеструки избор) у нашим радним свескама и збиркама задатака, са једином разликом што се уместо понуђених одговора јављају варијанте једног или више различитих натписа. У другима је натпис само полазна основа, после које следи радни захтев. Сам радни захтев је тако формулисан да се од ученика очекује да суштински разуме градиво, да уме логички да размишља и повезује и да научено градиво из правописа активно примењује. Ова питања налик су на нелинеарни тип текста.

3. У датом менију реч *Grapefruit* није транскрибована (прилагођена). Њен прилагођен (транскрибовани) облик би гласио:

грејпфрут, гребфрут, грејфрут, грејбфрут.

Подвуци исцрпан облик.

4. Обрати пажњу на скраћеницу за титулу доктор у датом натпису. Коју грешку запажаш?

- а) Скраћеници недостаје тачка.
 б) Оба слова скраћенице треба да буду мала.
 в) Скраћеница треба да буде написана ћирилицом.
 г) Оба слова у скраћеници треба да буду велика.

Заокружи слово исцред тачној одговора.

5. Пред тобом су називи једне улице и трга.

У оба назива направљена је грешка. Грешка је:

- а) у писању гласа Ј;   б) у писању слова Х;   в) у писању гласа И.

Заокружи слово исцред тачној одговора.

6. Црта се употребљава у значењу ОД ДО. Пронађи натпис у коме је она правилно употребљена и упиши знак ✓ у одговарајућу кућицу:

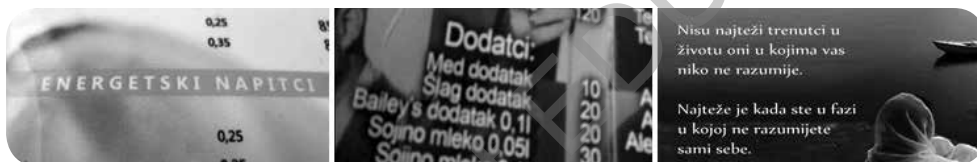

7. На основу имена испод слика, напиши правилно латиничка слова која су погрешно откуцана.

_____

8. Сва три натписа имају једну грешку – није извршена једна гласовна промена. Напиши назив те гласовне промене.

9. У следећем натпису није примењено једно правописно правило. Заокружи слово испред тог правила.

Vaskršnji popust

-10%

18.,19. i 21. aprila 2014. godine

me da S&D carter's OSHKOSH

a) Иза редног броја написаног арапским цифрама мора стајати тачка.

б) Ако иза редног броја написаног арапским цифрама следи неки други правописни знак, тачка иза редног броја се не пише.

в) Називи празника се пишу великим словом.

🕒 Завршни део часа

Ученици добијају као истраживачки задатак правописну шетњу у којој треба да фотографишу јавне натписе са грешком. Најбоље је ученике поделити у неко-

лико група и дати им посебне задатке: једна група ће фотографисати само натписе улица и тргова, друга ће се бавити само називима фирми, трећа ће истраживати само правописне грешке на плакатима и у огласима, четврта ће пажњу усмерити само на саобраћајне знакове и сл. Наставник може дати и неке мале смернице у виду назнака и препорука које делове града би требало посетити и истражити како би задаци били што брже и успешније урађени. Након прикупљања примера, приступа се њиховом сређивању, смишљању коментара за презентацију (правописни фото-албум), која се реализује на неком наредном часу. Ученичка креативност и оригиналност може се јасно уочити у начину презентације (обичне или мултимедијалне).

Литература за наставнике

- Брборић, В. (2006). Правописне вежбе у настави. *Књижевности и језик*, LIII (1–2), 135–145.
- Зељић, Г. (2007). Правопис српског језика у наставној пракси. *Дидактичко-методички аспекти промена у основношколском образовању* (75–88). Београд: Учитељски факултет.
- Зељић, Г. (2008). Правописни аспект гласовних промена у млађим разредима основне школе. *Иновације у основношколском образовању – од још јошјеће ка мојућем*. (264–275). Београд: Учитељски факултет.
- Пешикан, М., Јерковић, Ј. и Пижурица, М. (2010²). *Правопис српскога језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Sick 2011. *Wie gut ist Ihr Deutsch?*. Köln: Kiepenheuer & Witsch.
- Чорболоковић, С. (2013). Правописни квиз у осмом разреду. *Методички видици* (4), 107–119.
- Чорболоковић, С. (2015). Јавни натписи са грешкама у настави правописа у основној школи (од 5. до 8. разреда). *Имплементација иновација у образовању – изазови и дилеме*, 457–471.

Пошера за њејзажима Предрага Пеђе Милосављевића (обрада)

Приватна основна школа „Мирослав Мика Антић”, Нови Сад

Разред и одељење	VII ₁
Наставна тема	<i>Све доје свећа</i> <i>Живој обасјан сунцем</i> <i>Исиод дубоких и бескрајних небеса</i> (У зависности од издавача. Овде су наведени следећим редоследом: Логос, Klett, Eduka.)
Наставна јединица	Наставна обрада одломка из текста <i>Пошера за њејзажима Предрага Пеђе Милосављевића</i>
Временско трајање часа	један школски час (45 минута)
Временска структура часа	Уводни део часа: 6 минута Главни део часа: 34 минута Завршни део часа: 5 минута
Место рада	кабинет за српски језик
Тип часа	обрада новог градива
Облици рада	комбиновање фронталног и индивидуалног рада
Наставне методе	монолошка, дијалогска, текст, демонстративно-илустративна
Наставна средства	Читанка, свеске, прибор за писање, табла, маркер, сунђер, фотографија сликара, репродукција слике <i>Дубровник</i> , карта Републике Србије, карта Босне и Херцеговине, карта Републике Хрватске, нема карта Републике Србије, нема карта Босне и Херцеговине, нема карта Републике Хрватске, лаптоп, пројектор
Образовни задаци	– упознати ученике са животом и делом Предрага Пеђе Милосављевића; – упознати ученике са текстом <i>Пошера за њејзажима</i> ;

	<ul style="list-style-type: none"> – упутити ученике на значења мање познатих и непознатих речи (појмовно и термилошко богаћење речника ученика); – проширити знање ученика о књижевнотеоријским појмовима (са акцентом на стилским фигурама); – упутити ученике да препознају везе између ликовне уметности и овог текста (пејзаж); – упутити ученике да препознају везе између географије и овог текста (одлике предела кроз које аутор пролази); – подстицати ученике да самостално читају, доживљавају и тумаче књижевно дело.
Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> – развијање љубави према уметности (књижевности, сликарству) и географији; – развијање уметничког укуса; – истицање природних и духовних вредности; – богаћење стваралачке и репродуктивне маште; – стварање читалачких навика.
Функционални (практични) задаци	<ul style="list-style-type: none"> – оспособити ученике за уочавање облика приповедања у књижевном делу; – оспособити ученике за препознавање стилских фигура у књижевном делу; – подстицати читалачку радозналост и маштовитост; – побуђивати критички и истраживачки дух ученика; – оспособљавати ученике за разумевање и сазнавање књижевног дела; – оспособљавати ученике за самосталан рад; – развијати код ученика способности за запажање и употређивање, закључивање и доказивање, анализу и синтезу; – развијати способност уочавања веза између различитих врста уметности; развијати способност препознавања облика рељефа на географској карти; – развијати способност систематизације знања и примене наученог у свакодневном животу.
Корелација	ликовна култура, географија, историја
Учесници	наставница и ученици
Исходи	<p>Након овога часа ученици ће бити упознати са биографијом Предрага Пеђе Милосављевића, као и са текстом <i>Пошера за њејзакима</i>. Умеће да издвоје описе природе. Моћи ће да упореде текст са другим текстовима исте или сличне тематске оријентације. Такође, моћи ће да покажу на карти издвојене географске појмове и да наведу природне одлике Републике Србије, Босне и Херцеговине и Републике Хрватске.</p>

Литература

Извори:

Влаховић, Гордана и Влаховић, Јагош (2014). *Чиианка за седми разред основне школе*. Београд: Educa.

Несторовић, Зорица и Грушановић, Златко (2012). *Чиианка за 7. разред основне школе*. Београд: Klett.

Сувајић, Бошко и Станковић Шошо, Наташа (2012). *Чиианка – Умјетности речи – за седми разред основне школе*. Београд: Логос.

Методичка литература:

Илић, Павле (1997). *Српски језик и књижевности у настави* теорији и пракси. Нови Сад: Прометеј.

Илић, Павле и др. (2007). *Криза чииања – комплексан педагошки, културолошки и општедруштвени проблем*. Градска библиотека: Нови Сад.

Николић, Милија (2006). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Петровачки, Љиљана и Штасни, Гордана (2008). *Методичке апликације – Планирање, програмирање и припремање наставе српског језика и књижевности*. Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду.

Ценсен, Ерик (1995). *Сујер настава*. Београд: Educa.

🕒 Уводни део часа (6 минута)

У уводном делу часа наставница српског језика прави кратак осврт на претходно обрађена књижевна дела. Потом са ученицима разговара о путовањима – пита их којег се путовања најрадије сећају, где су били, чиме су путовали, да ли су снимали фотографије, водили забелешке, да ли су упознали некога на путовању, нешто научили (о језику, културу, књижевности, историји и традицији посећене земље). После разговора најављује наставну јединицу – Наставна обрада одломка из текста *Пошера за њезажима* Предрага Пеђе Милосављевића – и бележи наслов на табли.

🕒 Главни део часа (34 минута)

Следи упознавање ученика са биографијом аутора:

Предраг Пеђа Милосављевић рођен је 4. фебруара 1908. године у Лужницама, покрај Крагујевца. Завршио је Правни факултет у Београду. Паралелно са факултетом, похађао је Сликарску школу Јована Бијелића. Излагао је на преко 200 групних изложби у земљи и иностранству. Поред ликовне уметности, бавио се књижевношћу и новинарством. Волео је да слика пејзаже, старе куће, природу, цвеће, манастире. Познате су му књиге есеја и записа *Између шрубе и ишине* и *Београд, град на мору*. Милосављевић је умро у Београду 25. јануара 1987. године.

Наставница потом поставља ученицима два питања:

1. Зашио је за анализу њексиа корисно њознавање биографије аутора?

Одговор: Начелно се разликују спољашњи и унутрашњи приступ књижевном делу. Док се спољашње књижевне методе бава извантекстовним чиниоцима (биографија писца, историјски и друштвени контекст настанка књижевног дела), унутрашње методе усмерене су искључиво ка проучавању текста књижевног дела.

2. Да ли знаије колико врсиа уметности њосиоји? Набројије их.

Одговор: Првих шест уметности (још од античког грчког периода) – музика, сликарство, вајарство, архитектура, игра, књижевност; седма уметност је филм, осма фотографија, а девета стрип.

Ученици добијају кратка упутства – да слушају интерпретацију текста (која је урађена у виду десетоминутног филма*), гледају фотографије које прате текст и бележе географске појмове у свеску. Овакав тип мултимедијалног садржаја – када се наставна тема принципом чулне очигледности представи ученицима – омогућава ученицима да на занимљивији начин разумеју и усвајају градиво.

Након погледаног филма, наставница поставља ученицима следећа питања:

Покушајије да њројумачије наслов. Шиа је тема овој њексиа? Којим њревозним средсивом аутор њуиује? Са киме њореди њуиике? Објасније њу њаралелу. У које њодиње доба аутор одлази на њуиовање? Наведије њеографске њојмове које сије уочили (реке, њланине, њрадове). Какви су њредели кроз које аутор њролази? Шиа мислије, је ли ове њределе аутор заисиа доживео? Када се испостави да јесте, наставница наставља са питањима. Како их доживљава и, касније, у њексиу описује? Знаије ли особености њриродне карактерисњике њредела који се нижу на овом њуиовању? Уколико знаије, наведије их. Издвојије одговарајуће целине, нумеришије их, дајије наслов (у виду једне реченице која најбоље описује наведени њредео) и на њај начин најравије њлан њексиа у свесци. Како изгледа ауторов сусрећ са Вишеградом и Сарајевом? За кој нашеј њисца су изузетно важна ова два местиа?

Помен Вишеграда и Сарајева је занимљив у том смислу што су оба места блиска Андрићу. Наиме, ученици треба да се присете Андрићеве биографије и свега онога што га повезује са Вишеградом. С обзиром на то да је неколико часова раније обрађена Андрићева *Панорама* (чија је радња смештена управо у Сарајеву), ученици треба да уоче повезаност и присутност ових градова у свету књижевности. Наставница може да направи осврт на Андрићград – туристички, културни, административни и едукативни комплекс, смештен на полуострву између река Дрине и Рзава – те ученике упозна са њиме [ради организовања екскурзије *Сњојама Иве Андрића* (али и Пеђе Милосављевића)].

Каква је Неретиња виђена очима аутора? Како објашњаваије њојаву Индијанаца, ошровних сњрела и кануа у кањону ове реке? Како је Милосављевић дочарао близину мора? Шиа је необично у његовом доживљају Дубровника? Како је очувано наслеђе овој сњарој њрада уњициало на њеиа? Шиа њредсњавља њејзаж у ликовној уметности и у књижевности? Какви уњисци имају значајну улоју у описивању?

* <https://www.youtube.com/watch?v=QuwPUHrkeBI>

Зашто је аутор дао овом делу наслов Потера за пејзажима? У коју дистиу врсту њекстива сврстали овај њекстив? Уочиите форме њрииведања у овом делу. Штита све њуиовање може да њробуди у човеку? Штита је зајраво умејност? Како је, на основу овој њекстива, дефинишеите? Намеће ли овај њекстив комѡаративна чиињања са друиим њекстивима? Образложиите своје одговоре.

Есеј = књижевно-научна врста у којој аутор обједињује научни приступ и књижевну обраду са настојањем да изрази лични став према теми о којој пише.

Ученици се подсећају књижевно-научних врста и њихових особености: биографија, аутобиографија, дневник, путопис, мемоари, есеј. Наставница их пита има ли у овом тексту примеса (елемената) путописа. Упућује ученике да их пронађу и образложе.

Наставница затим износи основне карактеристике регије северозападног дела Републике Србије и повезаност са Босном и Херцеговином преко реке Дрине. Уводи појмове које ученици траже на карти Републике Србије (Колубара, Моравица, Овчарско-кабларска клисура, Дрина, Неретва и Требишњица) и затим преносе на нему карту. После уношења река на нему карту, наставница представља градове који се спомињу у тексту (Београд, Горњи Милановац, Чачак, Вишеград, Сарајево и Дубровник). Градови се налазе на већ уписаним рекама. Ученици треба да обележе градове на рекама и да исцртају маршруту путовања којом се кретао аутор.

РЕКЕ	ПЛАНИНЕ	ГРАДОВИ
Колубара	Каблар	Београд
Моравица	Овчар	Горњи Милановац
Дрина		Чачак
Неретва		Вишеград
Требишњица		Сарајево
		Дубровник

🕒 Завршни део часа (5 минута)

С обзиром на то да је Дубровник последња станица Милосављевићевог путовања, било би корисно показати ученицима његову слику Дубровника и рећи да га је управо путовање у Дубровник инспирисало да напише текст (1932). Тада се путовало „ћиром”. Милосављевић је радознало посматрао пределе кроз које је пролазио и потом своја запажања пренео на папир. Управо тако је настао текст *Пошера за њејзажима*.

Боје су њкиво, крв и њело сликарсѡва.
(Пеђа Милосављевић)

Домаћи задатак

Издвојити и анализирати стилска средства (персонификација, епитет, метафора, поређење, контраст, хипербола). Описати један утисак са путовања. Уз текст, приложити цртеж, фотографију или разгледницу. Уколико имају, ученици могу да понесу и некакав сувенир и испричају причу о њему.

Изглед табле

Предраг Пеђа Милосављевић – Пошера за пејзажима (одломак)

- Предраг Пеђа Милосављевић (1908–1987), сликар и књижевник
- Волео је да слика пејзаже, старе куће, природу, цвеће, манастире.
- Тема: Чезња за новим пределима, просторима који надахњују и ствараоце / Слика међу пејзажима од Београда до Дубровника.
- Пејзаж = инспирација, подстицај за стварање, извор идеја, извор креативности, спона са прошлошћу (историјом).
- Књижевно-научна врста: ЕСЕЈ.
- Есеј = књижевно-научна врста у којој аутор обједињује научни приступ и књижевну обраду с настојањем да изрази лични став према теми о којој пише.

РЕКЕ	ПЛАНИНЕ	ГРАДОВИ
Колубара	Каблар	Београд
Моравица	Овчар	Горњи Милановац
Дрина		Чачак
Неретва		Вишеград
Требишњица		Сарајево
		Дубровник

Врсте речи (обрада)

ОШ „Душан Јерковић”, Рума

Разред:	пети
Наставна тема:	<i>На ирани од облака, златна јабука</i>
Трајање:	један школски час
Облик рада:	фронтални, индивидуални, групни, вршњачко учење
Наставне методе:	монолошка, дијалогска, текст метода, метода демонстрација, мултимедијална (аудио-визуелна) метода, игровна метода
Циљ часа:	обнављање и проширивање градива о врстама речи
Образовни циљеви:	<ul style="list-style-type: none"> – обнављање и проширивање градива о врстама речи; – поступно и систематично упознавање граматике српског језика; – неговање континуитета у граматичким вежбама.
Васпитни циљеви:	<ul style="list-style-type: none"> – развијање љубави према српском језику; – неговање културе изражавања; – неговање културе писања у складу са нормом.
Функционални циљеви:	<ul style="list-style-type: none"> – упознавање са појмом променљивости, непроменљивости и појмом именске речи; – примена обновљеног и наученог градива на примерима.
Кључне речи:	врсте речи, променљиве и непроменљиве речи, именске речи
Новина:	Употреба презентације за ученике у петом разреду не мора да буде новина, али идеја да се користи у различитим деловима часа, да је ученици активно истражују, одлучују којим редом ће „отварати странице презентације” јесте за њих новина. На овом узрасту још је веома битно вођство наставника који руководи презентацијом пратећи жеље ученика. На тај начин ученици се постепено оспособљавају за самосталан рад у току школовања.
Литература за наставнике:	Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, <i>Грамањика српској језика за средње школе</i> , Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008.

Литература за наставнике:	Душка Кликовац, <i>Граматиџика српској језика за основну школу</i> , Креативни центар, Београд 2015.
Литература за ученике:	Јелена Срдих, <i>Дар речи</i> , Граматика за пети разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2012. Радна свеска 5 уз уџбенички комплет српског језика и књижевности за пети разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2012, стр. 85–86.
Корелација:	ликовна култура, музичка култура, рачунарство и информатика
Неопходна средства и материјали:	рачунар, видео-бим, пауер-поинт презентација, наставни листићи, прилози, табла за игру, коцкица
Стандарди:	СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи; СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми; СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи; СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама.

Ток часа	Активност	Активност ученика	Активност наставника	Наставно средство
Уводни део часа (10 минута)	– Подела на групе, игра асоцијације.	– Ученици бирају лик гусара бележећи своје тренутно расположење. – Играју игру асоцијације.	– Предлажем ученицима да своје расположење обележе одабиром једног од гусара на наставном листићу, на основу чега формирам групе. – Руководим игром асоцијације, подстичем и усмеравам такмичарски дух.	наставни листић презентација

<p>– Обрада појмова променљиве, непроменљиве и именске речи.</p> <p>– Понављање наученог о променљивим врстама речи.</p> <p>– Вежбе у одређивању врста речи.</p>	<p>– Ученици цртају отисак руку у свесци и бележе називе врста речи користећи презентацију.</p> <p>– Боје поља на којима су непроменљиве речи и добијају скривену слику (ИГРА 1).</p> <p>– Ученици одређују променљиве и непроменљиве речи.</p> <p>– Активно учествују у понављању особина различитих врста речи.</p> <p>– У оквиру групе решавају следећи задатак и попуњавају табелу на наставном листићу.</p> <p>– Договарају се и бирају речи по одређеним захтевима од којих праве реченице, а затим праве причу. Сарађују са другим групама у састављању приче (ИГРА 2).</p> <p>– Самостално смишљају речи по одређеним захтевима (ИГРА 3).</p> <p>– Одређују и записују кључне речи.</p>	<p>– Уз помоћ презентације разврставамо речи на две групе (променљиве и непроменљиве).</p> <p>– Уводим појам <u>именских речи</u>.</p> <p>– Дајем упутства за прву игру. (Игра 1)</p> <p>– Руководим презентацијом у којој је постављен задатак и (кликом на сваку реч) проверавам како су ученици решили задатак.</p> <p>– Водим ученике кроз понављање основних појмова за сваку врсту речи користећи презентацију.</p> <p>– Разврставамо речи из песме <i>Десеј љутих ђусара</i> на: именице, заменице, придеве, бројеве, глаголе и групу непроменљивих речи. Проверавам решења задатка преко презентације (кликом на реч).</p> <p>– Дајем упутства за другу игру (ИГРА 2 и 3), пратим рад у групама, коментаришем, проверавам тачност визуелним путем, упозоравам на време, евентуално допуњавам одговоре, и пратим их у раду, истичем резултате.</p> <p>– Помажем ученицима у одређивању кључних речи.</p>	<p>презентација, школска свеска</p> <p>Прилог 1</p> <p>презентација, наставни листићи</p> <p>презентација и наставни листићи</p> <p>Прилог 2</p> <p>презентација</p>
--	---	---	--

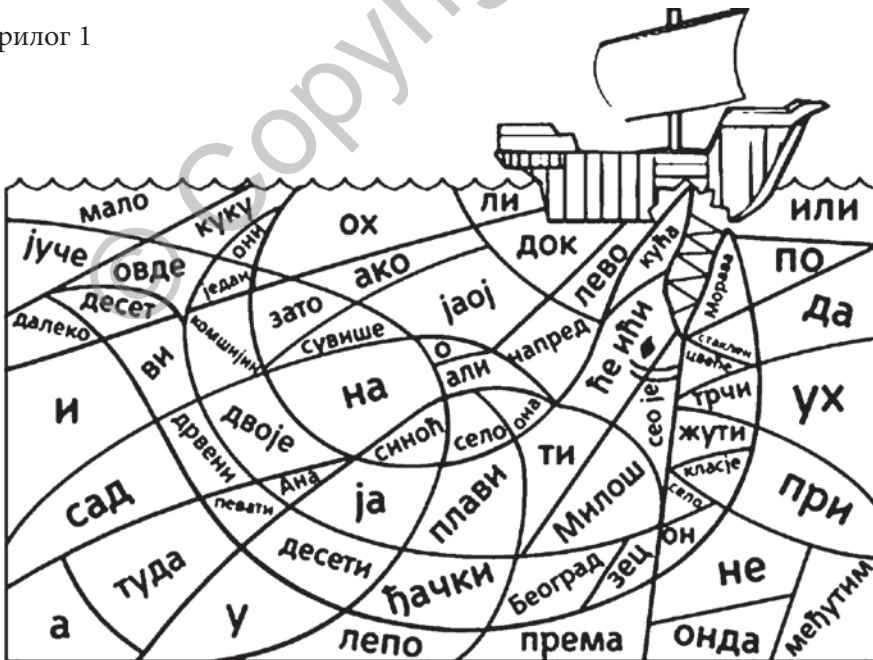
Завршни део часа (5 минута)	– Анализа постигнутог	– Ученици се самовреднују, суочавају са својим незнањем/ знањем и мотивишу за даљи рад лепећи папериће са почетним словом свог имена у две од четири колоне на табли.	– Задајем домаћи задатак. – Наставник прати, мотивише за даљи и бољи рад, анализира успех и тежину постављених питања. Пребројава и анализира папериће.	самолепљиви паперићи и табла на којој је исцртана табела
-----------------------------	-----------------------	---	--	--

Изглед табле

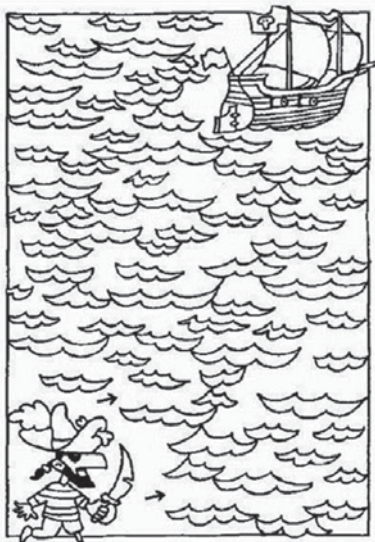
Задовољан/-на сам својим знањем	
Нисам задовољан/-на својим знањем	
Задаци су тешки	
Задаци нису тешки	

Прилози:

Прилог 1

Прилог 2

Наставни листић

Да ли ћемо данас ићи у потрагу за гусарским благом?

ПРОМЕНЉИВЕ РЕЧИ	
НЕПРОМЕНЉИВЕ РЕЧИ	

„Десет љутих гусара
дошло у мој кревет
један пао с кревета
остало их девет.”

(Десет љутих гусара, Љубивоје Ршумовић)

ПРОМЕНЉИВЕ	
ИМЕНИЦЕ	
ЗАМЕНИЦЕ	
ПРИДЕВИ	
БРОЈЕВИ	
ГЛАГОЛИ	
НЕПРОМЕНЉИВЕ	

Приповетка *Кроз мећаву* Петра Кочића (обрада)

ОШ „Миливоје Боровић”, Мачкат

У раду је представљено тумачење наставне јединице на нивоу одломка који је наставни план и програм предвидео за ученике 8. разреда. Указана је посебна пажња уметничкој знаковности пејзажа, који је карактеристичан за приповетке Петра Кочића. Интерпретација дела полази од тога да су слике природе повезане са душевним животом јунака, да такве слике утичу на ученике и на њихов естетски однос према делу. Такође, треба указати на то да природа у делу писца носи универзалне поруке.

Кључне речи: активна настава, описивање (дескрипција), пејзаж, портрет, дијалог, хронолошко и ретроспективно приповедање, психолошка карактеризација ликова, статички и динамички мотиви.

Образовни циљеви: Обрадити ликове Реље и Вуја са становишта етичко-психолошке карактеризације, зимски планински пејзаж и опис мећаве (акустичке и визуелне сензације), композицију приповетке, сагласност природе и Рељиног лика, контраст између сурове природе и манифестације Рељиних осећања, мотивисаност и доминантност дескрипције, функцију дијалога и богатство лексике у обликовању ликова и описа мећаве.

Васпитни циљеви: Васпитавати ученике да испољавају племенита осећања према ближњима, родбини и човеку, да се не предају у тешким животним ситуацијама, да охрабрују друге и достојанствено подносе невоље, савлађујући их; истанчавати сензибилитет ученика за вредна књижевна дела.

Функционални задаци: Уводити ученике у детаљније и потпуније анализе естетских вредности дела и у његове структурне елементе; оспособљавати их да запажају и процењују естетску улогу пејзажа, карактеризацију ликова, композицију приповетке, функцију лексике и облика приповедања.

Наставне методе: дијалогска, истраживачка, текстуална, аналитичко-синтетичка, игровна.

Наставна средства: вербална, Читанка (страница 172), прилог.

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни.

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (око 5 минута)

* Ученици су пре почетка часа добили истраживачке задатке и да код куће прочитају приповетку у целини како би је боље разумели. Ова наставна јединица обрађује се два школска часа.

Група „Природњаци”

- Које су то природне непогоде?
- Плашите ли се временских непогода?
- Зашто долази до временских непогода?
- Како долази до међава?

Циљ часа: Данас ћемо се упознати са приповетком „Кроз међаву”, у којој је описано готово библијско пропадање и страдање јунака суоченог са злом судбином која му све односи.

⌚ Главни део часа (око 35 минута)

Записујемо у школским свескама и на табли:

„Кроз међаву”, Петар Кочић Група „Биографи”

Рођен је у селу Стричићи, на Змијању, у Босанској Крајини, код Бања Луке. Од малих ногу одушевљен је природом, што касније уноси у своја дела. Борио се за права човека, а против аустроугарске окупације. То се најбоље види у сатиричној једночинки „Јазавац пред судом”. Умро је у душевној болници у Београду 1916. године.

До сада смо на часовима српског језика имали прилике да се упознамо са приповетком „Јаблан” и сатиричном једночинком „Јазавац пред судом”.

– Шта је Иво Андрић рекао о делу Петра Кочића?

„У животу и делу Петра Кочића важна су три елемента – земља, људи и језик. Земља планинска, врлетна, под туђинском влашћу, рађала је горштаке, отпорне и пркосне да би опстајали на таквој земљи, често борећи се против сурове природе и њених стихија. Језик у Кочићевом делу је одраз такве земље и људи. Кочић је ова три елемента уградио у своја дела. Већина ликова у његовим остварењима је заиста постојала, имала је своје прототипове.”

– Зашто се у насловима Кочићевих приповедака често јавља предлог КРОЗ (*Кроз мајлу, Кроз међаву, Кроз свјећлосиј*)?

– Шта означава овај предлог?

Овај предлог показује везу између природе и човека.

Група „Лексиколози”

Тумачимо непознате и мање познате речи и изразе:

гердан – ђердан, огрлица

мал – имање

благо – стока

морети – моћи

кљаст – богаљи, болесни, јадни

улчек – стара мера за жито

студен – хладноћа, мраз, зима

стеона – бременита (крава која треба да се отели)

привуза – поводац, узица

пртина – угажена стаза, путањ у снегу, разгажен снег

пометеник – особа коју је завејала, помела, међава; онај који је завејан

биљег – надгробни споменик

сатрвен – уништен у психичком смислу, преуморан

илике – ситан стаклени или сребрни накит

љумати – гегати

руштрити се – прштати

лепирица – пахуљица

руњаво – длакаво

направа – алат

токе – украс на прсима од сребрних плоча

– Пронађите у тексту деминутиве. Какву улогу имају у опису природе?

– Каква је улога локализама у опису природе?

Деминутиви: *кравица* и *рошчићи*.

Локализми: *йомејшеник*, *мал*, *руњав*, *овршак*, *биљеї*, *рушїриїи*, *љумайїи*, *звизї...*

Група „Књижевници”

- Одредите тему приче.
  - Испричајте кратак садржај приче.
  - Представите композицију приче.
  - Зашто писац одлаже уводни хронолошки почетак приче?
  - Како је писац описао Рељин портрет?
  - Које особине показује Реља?
  - Како је писац описао Вујин портрет?
- КЊИЖЕВНИ РОД: епика / епска поезија
  - КЊИЖЕВНА ВРСТА: приповетка
  - ТЕМА приповетке је Рељин и Вујин трагичан крај у борби с међавом. Драма два људска бића у чељустима природе.
  - ИДЕЈА приповетке је пишчева жеља да покаже мрачну страну природе, а која је неодвојиви део човекове свакодневице.
  - ПОРУКЕ приповетке су:
И кад је сурова, природа заслужује искрено дивљење.
И по цену живота, најдражима се мора увек притећи у помоћ.
Деца су украс и будућност света.
Да бисмо упознали себе, морамо упознати своје корене.
Човек се не сме предати ниједној животної невољи без борбе.
  - ГЛАВНИ ЛИКОВИ су Реља, Вујо и ПРИРОДА.
  - ЛОКАЛИЗАЦИЈА ТЕКСТА:
МЕСТО ДЕШАВАЊА – село у Босни, вероватно Стричићи
ВРЕМЕ ДЕШАВАЊА – зимски дан, спушта се ноћ
  - Подела на целине:
УВОД (ЕКСПОЗИЦИЈА) – „Не могоше краве продати”.
ЗАПЛЕТ – „И рађало је, и расло је.”
КУЛМИНАЦИЈА – „Уђоше у планину.”
ПЕРИПЕТИЈА, ПРЕОКРЕТ, ОБРТ – „Утопли се мало.”
РАСПЛЕТ – „Не бијаше ни краве, ни Вује.”

Група „Сликари”

- Пронађи у тексту визуелне слике.
- Пронађи у тексту тактилне и акустичке слике.

- Пронађи слике који означавају рушилачку снагу природе.
- Пронађи арабеску у делу.
- Покушај да нацрташ међаву.

Група „Стилисти” проналази у делу стилске фигуре.

Побеснела снежна природа је у КОНТРАСТУ са два изнемогла бића. Ветар, снег и студен представљају неман која насрће на животе. Природа је немилосрдна, моћна, непокорна, сурова... ПЕРСОНИФИКАЦИЈА – зима је СТЕГЛА, студен БИЈЕ, УЈЕДА, ГРИЗЕ... у опису међаве „Јеле БОЛНО шкрипе, вјетрови се ПОМАМНО РАЗБЈЕСНЕЛИ”... ОНОМАТОПЕЈА – *звизі, рушійрийи, шкрийайи, хујийи...* ПОРЕЂЕЊЕ – Јака се и бучна међава диже као да се цела њанина из *шемеља ѿйіреса; старац као одваљен од дрга...*

МЕТАФОРА:

Глаголи	Придеви	Прилози
Зима стегла, пржи, уједа, гризе... Вихори урлају , Вјетрови се смире, стишају . Урлају вјетрови	Бијесни вихори, Разљућени вјетрови, луди пркос, побјешњели вјетрови.	Љуто забољети, Болно шкрипати, Жалобито цвилети, Подмукло режати

Група „Физичари”

- Пронађите у тексту статичке и динамичке мотиве.
  - Уочите и наведите облике казивања у причи.
- Завршни део часа (5 минута)
- Да ли је крај ове приче песимистички?
  - Зашто су ликови ових јунака постали симболи?
  - С којим библијским ликом можемо поредити Рељу и Вуја?
  - Који би им лик из грчке митологије био пандан?

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

„Кроз међаву” Петар Кочић (1877–1916)

- КЊИЖЕВНИ РОД: епика / епска поезија
- КЊИЖЕВНА ВРСТА: приповетка
- ТЕМА приповетке је Рељин и Вујин трагичан крај у борби с међавом.
- ИДЕЈА приповетке је пишчева жеља да покаже мрачну страну природе, а која је неодвојиви део човекове свакодневице.
- ПОРУКЕ приповетке су:
И кад је сурова, природа заслужује искрено дивљење.
И по цену живота, најдражима се мора увек притећи у помоћ.
Деца су украс и будућност света.
Да бисмо упознали себе, морамо упознати своје корене.
Човек се не сме предати ниједној животној невољи без борбе.

- ГЛАВНИ ЛИКОВИ су Реља, Вујо и ПРИРОДА.
- ЛОКАЛИЗАЦИЈА ТЕКСТА:
МЕСТО ДЕШАВАЊА – село у Босни, вероватно Стричићи
ВРЕМЕ ДЕШАВАЊА – зимски дан, спушта се ноћ
- Подела на целине:
УВОД (ЕКСПОЗИЦИЈА) – „Не могаше краве продати.”
ЗАПЛЕТ – „И рађало је, и расло је.”
КУЛМИНАЦИЈА – „Уђоше у планину.”
ПЕРИПЕТИЈА, ПРЕОКРЕТ, ОБРТ – „Утопли се мало.”
РАСПЛЕТ – „Не бијаше ни краве, ни Вује.”
Динамички и статички мотиви

Хронолошко и ретроспективно приповедање

Портрет

Прототипови

Пејзаж

ДИЈАЛОГ сведен на минимум, на махове, на краће реченице.

Литература:

1. Мр М. Спасић, Семиотички приступ пејзажу у приповеткама Петра Кочића, *Школски час*, број 5, Београд, 2003.
2. Вук Алексић, *Насијава српској језика и књижевности у 8. разреду основне школе* (Приручник за наставнике), ЗУНС, Београд, 1997.
3. З. Несторовић, З. Грушановић, *Речи мудроси*, Читанка за осми разред основне школе, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
4. С. Маринковић, С. Марковић, *Читанка за осми разред основне школе*, Издавачка кућа „Креативни центар”, Београд, 2012.
5. О. Радуловић, С. Костадиновић, А. Црногорац, *Читанка за осми разред основне школе*, БИГЗ, Београд, 2014.
5. Милан Алексић, „Петар Кочић или бунт против неправде и силе”, *Свети речи*, часопис за српски језик и књижевност, Друштво за српски језик и књижевност Србије, бр. 41–42, Београд, 2016, стр. 73.
6. <http://www.rastko.org.rs/rastko-bl/kocic/>
7. <http://riznicasrpska.net/knjizevnost/index.php?topic=427.0>
8. <http://www.rastko.org.rs/rastko-pl/umetnost/knjizevnost/studije/mtopic-kocic.php>
9. <http://www.scribd.com/doc/17740949/Petar-Ko%C4%8Di%C4%87-Kroz-me%C4%87avu#scribd>
10. Е-припрема ИК „Klett”, Београд, 2015.

Татјана Крповић

<http://www.emaze.com/@ALWLTFIC/---->

<http://www.slideshare.net/tatjanakrpovic/ss-38225424?related=1>

<http://www.slideshare.net/tatjanakrpovic/priprema-za-as>

<http://www.slideshare.net/tatjanakrpovic/ss-38225424>

<http://app.emaze.com/mypresentations#my>

Анђелка Петровић

Приповетка *Кањош Мацедоновић* Стефана Митрова Љубише (обрада)

Основна школа при Математичкој гимназији, Београд

Време	два часа
Наставне методе	монолошка, дијалoшка, текст метода, истраживачка, компаративна метода, мултимедијална метода
Облик рада	фронтални, индивидуални
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> – упознавање ученика са радом и делом Стефана Митрова Љубише; – откривање особености пишевог књижевноуметничког поступка; – повезивање Љубишиног рада са сакупљачким радом Вука Стефановића Караџића; – указивање на место и значај приповетке <i>Кањош Мацедоновић</i> у целокупном Љубишином раду; – актуализовање Љубишиног приповедног дела кроз његову савремену драматизацију у интерпретацији Виде Огњеновић.
Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> – иницирање слободног коментарисања прочитаног кроз изношење утисака о радњи, ликовима и Љубишином специфичном језику; – оспособљавање ученика да кроз анализу прочитаног уче особености Љубишиног приповедног поступка; – упућивање ученика на расветљавање Кањошевог лика, његовог карактера и гледишта поводом ситуације у којој се обрео; – поређење Кањошевог лика са ликовима из раније обрађиваних књижевних дела; – усмеравање ученика да у Љубишином делу препознају хумор и открију његову функцију.
Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> – подстицање ученика на критичко и аналитичко размишљање о проблемима које покреће Љубишина приповетка; – истицање моралних вредности и хуманистичких начела којима се Кањош руководи;

	<ul style="list-style-type: none"> – указивање ученицима на то да се јунаштво не мери и не истиче само физичком снагом, већ се исказује кроз мудре и племените поступке; – објективно критиковање мане попут превртљивости и кукавичлука; – разобличавање сјаја друштвеног економског богатства и моћи у поређењу са снагом колектива који чине паметни, храбри и одважни појединци.
Естетски задаци	Кроз израду домаћег задатка развијати код ученика склоност ка лепој и упечатљивој писаној речи; оригиналном, аргументованом и јасном изношењу својих ставова у писаној форми.
Образовни стандарди	<p>CJ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима</p> <p>CJ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног</p> <p>CJ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту</p> <p>CJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратив, опис, дијалог и монолог</p> <p>CJ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...</p> <p>CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност</p> <p>CJ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело</p> <p>CJ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже</p>
Корелација	историја, географија, информатика, ликовна култура
Литература и додатни материјал за наставнике	<p>Ј. Деретић, <i>Историја књижевности</i>, Трбник, Београд, 1994.</p> <p>М. Павловић, <i>Сиреми се да говориш</i>, Друштво за српски језик и књижевност, Београд, 2014.</p> <p>С. Митровић, „Обрада приповетке <i>Кањош Мацедоновић</i>”, <i>Школски час</i>, број 1, Београд, 2008.</p>
Додатни материјал за ученике	линк на наставничиним блогу ка целој приповести <i>Кањош Мацедоновић</i> ; линк ка инсерту из представе <i>Кањош Мацедоновић</i> .

<p>Активност наставнице</p>	<p>Неколико дана раније најављује ученицима обраду приповетке <i>Кањош Мацедоновић</i>. Информише ученике да се линк ка целом тексту приповетке налази на њеном блогу заједно са истраживачким задацима који би требало да усмере њихову читалачку пажњу (https://srpskiung.wordpress.com/2015/04/25/istrazivacki-zadaci-za-priповетку-kanjos-macedonovic/).</p> <p>Упућује ученике да активно користе речник непознатих речи и израза који се налази у читанци уз одломак из Љубишине приповетке. На блог је, такође, постављен и линк ка снимку са премијерног извођења <i>Кањоша Мацедоновића</i> у Народном позоришту из 2011. године. Израђује презентацију која ће пратити излагање на часу. Прати активност ученика путем блога, Фејсбука и у разговору након часова. Консултује се са ученицима и саветује око евентуалних недоумица које би ученици могли имати при читању приповетке. Предлаже ученицима да, када то буде могуће, заједно посете Народно позориште и одгледају представу <i>Кањош Мацедоновић</i>.</p>
<p>Активност ученика</p>	<p>Ученици проналазе на наставничином блогу линк ка целом тексту Љубишине приповетке као и линк ка инсерту са премијере представе <i>Кањош Мацедоновић</i>. Читајући приповетку и решавајући истраживачке задатке, ученици се припремају за активно учешће на часу. Након завршене обраде приповетке <i>Кањош Мацедоновић</i> ученици израђују домаћи задатак на тему <i>Кањош – јунак ниској раси, али великој срца</i>.</p>

ТОК ПРВОГ ЧАСА

<p>Уводни део часа (10 минута)</p>	<p>Наставница подстиче ученике да изнесу своје утиске о Љубишиној приповеци. Будући да Љубишин архаични језик са много италијанизама може представљати баријеру у разумевању прочитаног, кроз изношење ученичких утисака наставница проверава колико су разумели прочитано.</p> <p>Наставница скреће пажњу ученицима на Љубишину изванредну књижевну појаву, чија се необичност, пре свега, крије у чињеници да је Љубиша био самоук. Као свој главни литеарни задатак Љубиша истиче намеру да опише и тако сачува од заборава начин живљења и мишљења свог народа, њихове врлине, али и њихове пороке. У том свом настојању Љубиша је веома близак Вуку Стефановићу Караџићу, јер се и сам бавио сакупљачким радом. Он никада није идеализовао свој народ, баш као ни Вук, већ је настојао да га прикаже реално</p>
---	--

	<p>и објективно. Његова изванредност огледа се и у томе што је, иако самоук, заступао политичке интересе свог народа, најпре у далматинском сабору, а потом у бечком Парламенту. Објавио је две збирке приповедака: <i>Приповјесци црногорске и приморске</i> (у којима су описани догађаји из 15. века) и <i>Причања Вука Дојчевића</i> (која се односе на догађаје из 18. века). Приповетка <i>Кањош Мацедониовић</i> припада <i>Приповјесцима</i> и важи за најбољу Љубишину приповетку. У прилог тој тези наставница скреће пажњу ученицима на мишљење једног књижевног критичара који је рекао: <i>И да је најисао само Кањоша Мацедониовића, Љубиша би био ујамћен као йисац ријетика дара</i>. Да ова приповетка и данас комуницира са читаоцима и преноси им своју свевременску поруку, најбоље потврђује чињеница да је <i>Кањош</i> 2011. оживљен на позоришној сцени. Најпре у Будви, у Старом граду, а потом и у Народном позоришту у Београду. Представу је режирала Вида Огњеновић, наша савремена списатељица.</p>
<p>Главни део првог часа (28 минута)</p>	<p>➤ Наставница записује на табли:</p> <p style="text-align: center;"><i>Кањош Мацедониовић</i> Стефан Митров Љубиша (XIX век)</p> <p>Наставница информисаће ученике да ће први час бити посвећен анализи приповетке до мегдана Кањоша и Фурлана, док ће се на другом часу бавити анализом самог мегдана и реакцијом Млечана и Кањоша на његову победу на мегдану. Током анализе приповетке освртаће се на истраживачке задатке помоћу којих су се ученици и припремили за час.</p> <p>Разговор о приповеци почиње скретањем ученичке пажње на одлуку војводе Бемба Паштровића и последницу те одлуке на потоњи живот црногорског племена. Паштровићима је обећано да ће их Млечани штити од Турака, а да ће Црногорци под повољним околностима моћи да тргују у Венецији. Ставови уговора се не поштују, о чему сведочи и Кањошев монолошки извештај. Посебно је значајан пишчев коментар: <i>Не йишјај ме како је Венеција своју ријеч одржала, и како је мало-йомало крњила и йосйризала ове ујоворене слодошйине; йо знаш сам, или се лако досјетйиши можеш. Као момак, хийар а лукав, кад се одлијеколи и окојаси младој и невјетйијој цури, ова јадна йо-йусйи мало данас, мало суйра, док му родињом не йосйане, йак му веж не одриче нишйа</i>. Директним обраћањем читаоцу и коришћењем перфекта у приповедању, као и упечатљивог поређења, сам приповедач подуђује читаочеву пажњу и најављује му да се оно о чему ће приповедати већ догађало, али да је случај свакако занимљив, посебно што се заснива на личном доживљају појединца.</p>

Прелазак на **анализу индивидуалне судбине** која ће потврдити млетачку превртљивост почиње усмеравањем ученичке пажње на Кањошев **монолог** у Паштровићима. У свом монолошком извештају Кањош потврђује да се у Млечима нико и не сећа трговинског уговора са Црногорцима. Кањошево лутање *од Вука до Новака* сведочи да нико никада није ни успео да тргује према уговору који је постигнут, односно да процедура добијања повољности никада није ни примењена. Кањош је понижен, потцењен и увређен, док су Млечани охоли, неправедни и непоштени. Упркос свим неповољностима, Кањош упорно трага за правдом јер сматра да се дата реч, а нарочито уговор, мора поштовати. Такав његов став у складу је са његовим поимањем човечности и морала. Наставница посебно наглашава да Кањош, иако суочен са неправдом и невољом, читавој ситуацији прилази са осетном дозом хумора, што његов карактер чини још снажнијим и упечатљивијим у доживљају сваког читаоца.

Даљи ток анализе приповетке иде у смеру **преокрета** који Кањошеву индивидуалну судбину чини изузетном и вредном приповедања. Млетачка осиност и охолост преобратиће се у **слаткоречивост** оног тренутка када дужду буде потребан заточник за мегдан с Фурланом. У тој ситуацији наставница скреће ученицима пажњу на очигледан **судар две различите културе**: једне коју представља Кањош и која је саздана на јунаштву и части (отуда се Кањош чуди зашто дужд не изађе сам на мегдан Фурлану) и друге, која своју снагу темељи на материјалној моћи, али не и на врлинама попут одважности и достојанства (зато дужд каже да је он власник средстава која ће му омогућити заточника). У дуждевим речима јасно се препознаје **снажно лицемерје**: мегдан са Фурланом је прилика за Црногорце да дужду и Млечанима покажу захвалност зато што су примљени под крила лава Светог Марка. Врхунац лицемерја досегнут је у речима да дужд може наћи стотине мегданџија, али да он баш Кањошевом племену пружа прилику да се прослави.

У фокусу ученичке пажње сада је **реакција Паштровића** на Кањошев монолог. Окупило се читаво племе. У разговору учествују сви: и властела и обичан народ, што сведочи о способности црногорског колектива да вреднује сваки став и да у племену влада слобода мишљења и говора. Приликом већања издвајају се **три мишљења**: прво, које сматра да дужду треба послати заточника, али уједно и раскинути уговор осим оног сегмента који се тиче заједничке одбране од Турака; други вели да племе мора бити очувано по сваку цену па макар то било и кроз штетан уговор са економски и војно надмоћним савезником; трећи заступа став да Млечане треба задужити и послати им заточника, а да тај заточник буде управо Кањош. Иако се

	<p>Кањош вајка да није достојан представник свог племена јер је низак растом, одлучује да оде на мегдан пре свега да би одбранио и своју част и достојанство. Ово је повољан тренутак у ком треба истаћи хумор Паштровића: кажу Кањошу да ће, ако он погине, послати неког другог тј. више јунака и достојно ће оплакати његову смрт. Такође је добро нагласити Кањошеву мудрост у одлуци да од племена добије писмени доказ да је он заточник, а не некакав самовољник који се прогласио херојем на своју руку.</p>
<p>Завршни део часа (7 минута)</p>	<p>Наставница подстиче ученике да сумирају особине Млечана као и Кањошеве особине (кроз особине његовог племена). Очекује се да ће ученици са лакоћом уочити и истаћи млетачку превртљивост, лицемерје, немарност, незаинтересованост, слаткоречивост, користољубље и кукавичлук. На другој страни (уз нужно истицање контраста) Кањош је представник чојства (моралне изврсности) и јунаштва; упоран је и праводољубив; држи до дате речи, поштује сваки договор; руководи се здравим разумом и високим моралом племена Паштровића; духовит је, али објективан у преношењу слике једне потпуно другачије културе; интересе племена ставља изнад личних интереса, у чему се јасно види његово истинско родољубље.</p>

ТОК ДРУГОГ ЧАСА

<p>Уводни део другог часа (2 минута)</p>	<p>Наставница подсећа ученике да ће, према претходном договору, други час посветити анализи Кањошевог мегдана са Фурланом и одјецима Кањошеве победе у Млецима.</p>
<p>Главни део другог часа (26 минута)</p>	<p>Кањошев повратак у Млетке, овога пута у улози дуждевог заточника, још је једна прилика да ученици провере своје ставове о Млецима изнете на крају првог часа. Иако је дочекан са неповерењем (баш због своје неугледне спољашњости), Кањош је успео да вербално, својом речитошћу, доскочи Млецима. Ученици би требало без тешкоће да уоче и истакну реченицу: <i>Моја њосџодо, дољи и виши њођоше дољијема и вишијема, а ја једва вас доџадох!</i> На омаловажавање Кањош је одговорио истом мером – Млеци нису заслужили ни њега, а камоли бољег јунака.</p> <p>Пре описа самог мегдана наставница ће скренути пажњу на његове типично епске карактеристике – јунаци мегдан најпре започињу борбом речима, а затим снагу и вештину огледају оружјем. Поседно треба истаћи Кањошеву неустрашивост – иако је пред њим горостас заоденут вучјом кожом, Кањош неће устукнути. Шкргуће зубима и одмах се прихвата оружја. Предност је, међутим, остварио на вербалном плану отиснувши чун од обале уз коментар да им свакако не требају два, чиме је збу-</p>

нио Фурлана и нагласио своју неустрашивост, непоколебљивост и самоувереност. Кањошева победа на мегдану је **победа домишљатости и мудрости**, а не просте физичке снаге: окренувши дива ка сунцу, Кањош га је заслепио и са лакоћом савладао. Ову компоненту приповетке наставница посебно наглашава користећи се и народном пословицом да **ум царује, а снага кладе ваља** као и изреком да се **човек не мери пећу већ памећу**. Ученичкој машти је препуштено да визуализују слику Кањошевог тријумфа и места где се мегдан одвијао. Неки од ученика ће врло вероватно већ тада уочити сличност између овог мегдана и старозаветне приче о Давиду и Голијату, посебно што је о тој причи било речи на неком од претходних часова.

После извојеване победе на мегдану Млечани нагло мењају став према Кањошу. Славе га као великог јунака иако су га до тада третирали као неугледног, малог и слабог. Привржени материјалним вредностима, Млечани сматрају да је достојна награда за Кањоша **ковчег са благом**. Кањошове речи и поступак пред отвореном шкрињом понизили су Млечане и као људе, и као државнике и као ратнике. Кањош није отишао на мегдан да би се обогатио већ да би одбранио част свог народа и своје достојанство. Сцена пред шкрињом је тренутак потпуног тријумфа племена Паштровића у моралном смислу и апсолутног понижења Млечана.

Задржавајући се на **мотиву родољубља**, наставница позива ученике да уочавају Кањошеву намеру да у тренутку тријумфа не прибави личну корист, већ да затражи од Млечана поштовање уговора који до тада нису поштовали. Као залог Кањош тражи да обалу на коју Црногорци доносе и продају своје производе назову Словенском обалом. Наставница истиче **пишчев коментар**, доводећи га у везу са уводним коментаром о Млецима и њиховом поштењу: *Но су ње наредбе и њи њројиси њрајали колико и мачки муж. Име њој ѡрја Млечићи ѡреокрену у ниско и ѡодло Riva dei schiavoni; а мало-ѡмало уведу царину и ѡочну узимаѡи мрнаре, не ѡзећи ни на ѡоодбу ни на ријеч Кањошу задану.* (Riva dei schiavoni – значи Обала робова)

Завршни део часа
(15 минута)

Завршни део часа посвећен је уочавању и истицању Кањошевих **сличности и разлика са јунацима из бајке**, као и поређењем Кањоша са јунацима попут Малог Радојице или Иве Сенковића.

Попут јунака из бајке, Кањош је **неустрашиви борац за правду**, уверен у идеале којима служи. Као и бајколики јунак, он је увек **на страни добра и врлине**, док би Млеци представљали зло. Од бајколиког јунака разликује се пре свега својим **неугледним растом** и својим неаристократским пореклом (што ни у бајкама није увек нужно). Простор у ком се Кањош креће

није бајколико царство већ је царство политичких интрига и сплетки, у коме врлине служе за спрдњу и исмевање, где кукавичлук и користољубље владају. Осим тога, Кањош одбија и да се ожени дуждевом кћерком јединицом: *У нашој је ойћини обичај нейрекидни да се свак жени у своје јайу, и шако чувамо йошйење нашијем сесйрама* (што ову реалистичку приповетку опет разликује од бајке и њеног срећног краја).

Такође, епилог приповетке није нимало бајколик. Напротив, за Кањоша и Паштровиће он је суморан и суров. Јунаштво се исмева, а задата реч заборавља.

Ученици би без већих проблема требало да уоче Кањошеву сличност са **Малим Радојицом** и **Ивом Сенковићем** – епским јунацима којима младост или (претпостављена) неутледна спољашњост нису биле препреке да се докажу на мегдану.

Будући да је ученицима кроз истраживачке задатке сугерисано да размотре **хумористичке сегменте** у делу, претпоставља се да ће истаћи Кањошеве сликовите коментаре о Млечанима и дужду као и његову претерану накићеност за пријем у дуждевој палати.

На самом крају часа наставница позива ученике да сумирају утиске о Љубишиној приповеци и њеном главном јунаку. Пожељно је да ученици две описане културе посматрају као изразито контрастно постављене што, након детаљне анализе приповетке, ученицима неће бити тешко. Реч је о културама које се заснивају на различитим вредностима – једна негује јунаштво, моралну изврност и човечност, а друга се заснива на материјалним вредностима које су потпуно засениле духовне. Очекује се да је Кањош збиром својих врлина (храброст, одважност, непоколебљивост, истрајност, самоувереност, умна снага и вербална виспреност) освојио ученике и да су спремни за израду домаћег задатка, што наставница и наглашава исписујући тему на табли: Кањош – јунак ниског раста, али великог срца.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

Кањош Мацедоновић

Стефан Митров Љубиша (XIX век)

- *Пријовјесйи црнојорске и йриморске* (догађаји из 15. века)
- *Причања Вука Дојчевића* (догађаји из 18. века)
- Домаћи задатак: *Кањош – јунак ниској расйа, али великој срца*

НАПОМЕНА: Истраживачки задаци и презентација налазе се на ЦД-у.

Марко Глишић

Ламенї над Беоїрадом Милоша Црњанског (обрада одломка)

ОШ „Светозар Марковић”, Крагујевац

- Облик рада:** групни, индивидуални, фронтални.
- Наставне методе:** текстовна, дијалoшка, ликовна, демонстративна.
- Наставна средства:** поема *Ламенї над Беоїрадом*, радни налози, доје, блок за цртање, лепљива трака, аудио-снимак Црњансковог рецитовања поеме, лаптоп, интернет.
- Корелација:** ликовно, географија, страни језици, музичко.
- Основни циљ часа:** Разноврсним приступом поеме *Ламенї над Беоїрадом* ученици доживљавају, схватају и поимају ово поетско дело, које је у свом жанру, у оквирима српске и светске књижевности, свакако једно од репрезентативних.
- Остали циљеви:** оспособљавање ученика за истраживачки рад, неговање љубави према поезији, буђење интересовања за поезију Милоша Црњанског, афирмација тимског духа, подуђивање креативности и маштовитости.

ТОК ЧАСА

Док наставник уписује час, ученици решавају ребус са табле (или екрана) и тако откривају књижевну врсту којом ће се данас бавити.

север Италије*

(Сицилија), Етна: Г Н = М

Решење ребуса: ПОЕМА

⌚ Уводни део часа (8 минута)

Будући да су ученици недавно читали *Сеобе* и подрoбно се упознали са ликом и делом Милоша Црњанског, наставник укратко истиче изузетност Црњансковог

* Нацртати (или поставити) слику целог Апенинског полуострва.

књижевног опуса и – позивајући ученике на преданост и пажњу – пушта аудио-снимак ауторовог рецитовања поеме *Ламенї над Београдом*.

🕒 Главни део часа (32 минута)

Наставник распоређује ученике у шест равноправних група од по 4 члана. Свака група треба да поседује графитне оловке, лист из блока (једнаких димензија), бојице (фломастере, маркере, водене боје или темпере) и телефон с интернетом. Након тога ученици добијају радне налоге са задацима. На сваком радном налогу (штампаном обострано) налази се по једна строфа* поеме *Ламенї над Београдом* и 4 задатка (за сваког члана екипе по задатак).

Активност ученика 1 (радни налог)

Поему *Ламенї над Београдом* Милош Црњански пише у емиграцији, далеко од Београда, под теретом носталгије и жудње за својом земљом и народом.

ламент – плач, јадиковање

Задаци:

1. Пажљиво прочитај, а затим илуструј дату строфу.
2. Из строфе издвој речи које прецизно описују мотиве, атмосферу и расположење лирског субјекта.
3. Унеси у цртеж глаголе који су носиоци најснажнијих и најупечатљивијих значења.
4. Пронађи на карти географска места која се наводе у строфи. Одреди значења речи страног порекла и унеси их у цртеж (користи интернет на телефону).

П.С. Употребди стрип-технике: кадрове, перспективе, облачиће...

Активност наставника 1

Док ученици илуструју задате строфе, наставник црта шему распореда ученичких радова. Пошто је читава поема испевана у двогласу, контрастивно, наставник повлачи линију преко целе табле одељујући тако простор на горњи и доњи. У горњем делу [где ће се наћи илустрације парних (светлих) строфа], скроз десно, црта велико СУНЦЕ [као симбол вечности, светлости, живота] а у доњем (намењеном непарним (тамним) строфама) велики ПЕШЧАНИК [као симбол пролазности, времена, земље].

Активност ученика 2

По завршетку задатка групе редом излазе пред таблу и лепе своје цртеже на означена места (видети *Шемајски ѝриказ расјоредга ученичких црїежа*).

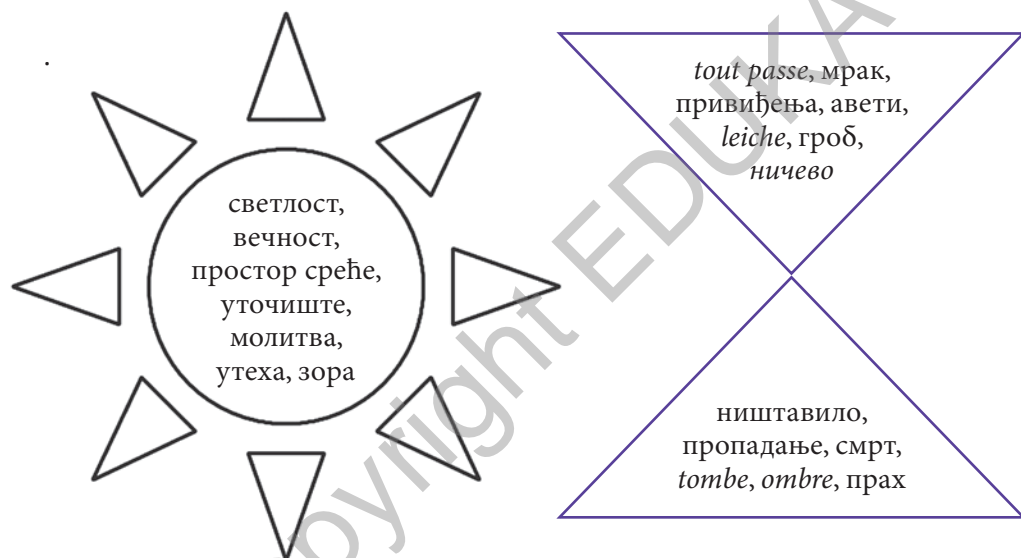
* Пошто се не обрађује поема у целости, наставник бира строфе које су најприкладније за цртање.

Сваки члан групе објашњава (укратко) свој део посла (наставник поставља питања):

1. **цртеж:** мотиви, симболика боја, атмосфера;
2. **кључне речи:** „јака места”, стилске фигуре, епитети, метафоре, симболи;
3. **глаголи:** радња, стање, збивање: актив, пасив; динамички, статички мотиви;
4. **географски појмови; стране речи:** значење, симболика.

Активност наставника 2

Док ученици представљају и објашњавају своје креације, наставник – у симболе СУНЦА и ПЕШЧАНИКА – уписује главне одреднице с ученичких цртежа: мотиве, фигуре, атмосферу, кључне речи...

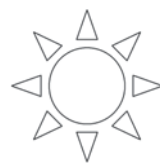
Шематски приказ распореда ученичких цртежа на табли

ЛАМЕНТ НАД БЕОГРАДОМ

друга строфа

четврта строфа

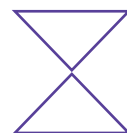
шеста строфа

прва строфа

трећа строфа

пета строфа

🕒 **Завршни део часа** (5 минута)

„Галерионица”
(учионица као галерија)

Ученици излазе пред таблу, посматрају, фотографишу и коментаришу радове; износе похвале, сугестије, замерке; договарају се о новим пројектима...

Домаћи задатак

Упоредна анализа песама:

– *Београде* (Ђорђе Марјановић) и *Београд сјава* (Block out).

© Copyright EDUKA

Палатализација (обрада)

ОШ „Стеван Синђелић”, Каменица, Горњи Матејевац, Ниш

ПОДАЦИ О ЧАСУ

Циљ часа	Уочавање основних законитости везаних за палатализацију
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> – уочавање појава из граматике; – активно учествовање у дефинисању нових појмова; – стицање знања о гласовним променама; – разумевање и усвајање појма гласовне промене; – уочавање гласова који учествују у палатализацији; – уочавање резултата гласовне промене; – усвајање појма одступања од гласовне промене.
Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> – постепено и систематично упознавање граматике српског језика; – усвајање знања о гласовним променама; – упознавање језичких појава и појмова; – овладавање нормативном граматиком; – континуирано увежбавање градива из граматике; – оспособљавање ученика за успешно служење књижевним језиком.
Васпитни задаци	Неговање љубави према матерњем језику; подстицање истраживачког духа код ученика при тумачењу језичких законитости.
Кључни појмови	гласовне промене, палатализација
Образовни стандарди	СЈ.1.3.1. СЈ.2.3.2. СЈ.3.3.2.
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни
Наставне методе	дијалогска, истраживачка, драмска радионица
Наставна средства	ГраMATика, постери, плакат, табеле

Литература и додатни материјал за наставнике	<ul style="list-style-type: none"> • М. Николић, <i>Методика наставе српској језика</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008. • С. Маринковић, <i>Методика креативне наставе српској језика и књижевности</i>, Креативни центар, Београд, 1994. • Ј. Журић, Ј. Ангеловски, <i>Говор и језик, српски језик и језичка култура</i>, Издавачка кућа Едука, Београд • Љ. Прћић, <i>Правовис српској језика у сирини</i>
Литература и додатни материјал за ученике	наставни листови, сценарио

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (8 минута)	<p>Ученици извлаче картончиће са написаним гласовима и ређају их на табелу. (Најбоље је насумично одабраним ученицима дати задатак да одаберу картончић и придруже га задатој врсти гласова да би се избегла гужва.)</p> <p>КГ Х Ј ЉЊ ЖШ ЏЧ ЂЂ Л РН ЗС ДТ Ц БП М ВФ</p> <table border="1" data-bbox="287 857 1084 1075"> <tr><td>ЗАДЊОНЕПЧАНИ</td></tr> <tr><td>ПРЕДЊОНЕПЧАНИ</td></tr> <tr><td>АЛВЕОЛАРНИ</td></tr> <tr><td>УСНЕНИ</td></tr> <tr><td>ЗУБНИ</td></tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> • Циљ је да поновимо поделу сугласника по месту изговора. • Подсећамо на гласове који учествују у сибиларизацији, понављамо вербално сибиларизацију, ученици дају пример именица у којима се догодила промена. • Најављујем циљ данашњег часа – палатализација. 	ЗАДЊОНЕПЧАНИ	ПРЕДЊОНЕПЧАНИ	АЛВЕОЛАРНИ	УСНЕНИ	ЗУБНИ
ЗАДЊОНЕПЧАНИ						
ПРЕДЊОНЕПЧАНИ						
АЛВЕОЛАРНИ						
УСНЕНИ						
ЗУБНИ						
Главни део часа (30 минута)	<ul style="list-style-type: none"> • Записујемо у школским свескама и на табли: <p style="text-align: center;">Палатализација</p> <ul style="list-style-type: none"> • Група ученика је пре недељу дана добила глумачки задатак (сценарио у прилогу) и реализација почиње у овом делу часа. Ученици реализују добијене задатке, глуме, лепе на таблу плакату са примерима гласовне промене. • Наставник записује дефиницију палатализације – задњонепчани или веларни сугласници К, Г, Х испред самогласника И и Е, а понекад и непостојаног А (о коме смо говорили раније) прелазе у предњонепчане или палаталне Ч, Ж, Ш. 					

	<ul style="list-style-type: none"> После драматизације ученици по групама раде задатке са наставних листића по принципу „ко први реши” и добијају поене за то. Група која има највише поена добија одличну оцену (групе формира наставник).
Завршни део часа (7 минута)	<p>Упућујем ученике да задатке за вежбање могу наћи и на интернету на адресама www.boske.rs, www.znanje.org и другим, да се у рачунару у њиховој учионици налази електронско издање <i>Правойиса српској језика</i> и да ће све недоумице које имају у вези са неким речима пронаћи у њему, а да у библиотеци могу потражити школско издање <i>Правойиса</i>.</p> <p>Евалуација и самопроцена: ученици ће на стикерима написати утисак о овом часу.</p> <p><u>ДОМАЋИ ЗАДАТАК:</u></p> <p>Урадити задатак (од 1. до 4.) који се налази у граматичи на стр. 66.</p>

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

(датум)

		ПАЛАТАЛИЗАЦИЈА	
		К, Г, Х ➔ И Е А Ч, Ж, Ш	

Прилози

СЦЕНАРИО

Лица: Предраг, Кристина, Душан, Дамир, Јанко, Наташа, Јован, Стефан, Милош, Тијана, Даница, Лазар, Зорана, Немања.

Улазе Душан и Стефан, фудбалери, и са њима Кристина.

ДУШАН: Обећавам у име дружине да ћемо трчати као без душе за победу.

СТЕФАН: Кристина, Душан је мој друг, у истој смо дружини, и његово обећање је и моје. Нема бегања са терена.

КРИСТИНА: Предраже, јуначе, сви навијамо за вас. Само, чини ми се да се каже бежање, а не бегање.

Навијачи Даница, Тијана и Немања седе и држе тирансиаренџе. Тијана објашњава јромене које су се дојодиле у речима најисаним на тирансиаренџима и леји

йайир са дефиницијом йромене на ѿаблу: кад се гласови **к, г, х** нађу испред **е, и,** **непостојаног а** – мењају се у **ч, ж, ш** (**к : ч, г : ж, х : ш**).

ТРАНСПАРЕНТИ: ЈУНАК – ЈУНА**КЕ** – ЈУНА**ЧЕ**
ПРЕДРАГ – ПРЕДРА**ГЕ** – ПРЕДРА**ЖЕ**
ДУХ – ДУ**ХЕ** – ДУ**ШЕ**
БЕ**Г**АЊЕ – БЕ**Ж**АЊЕ
ДРУ**Г**ИНА – ДРУ**Ж**ИНА
ДРУ**Г**Е – ДРУ**Ж**Е

Долазе Јанко и Дамир.

ЈАНКО: Шта ти оно, Дамире, рече, да ће ове јуначине победити? Е, враже, како си знао?

ДАМИР: Шапнула ми птичица. Пусти сад то и кажи ми како смо од враї добили враже, од јунак – јуначина?

ЈАНКО: Прво, сећаш ли се ти да глаголи који се завршавају на *-ћи* имају тзв. аористну основу, па је то твоје **рече** настало од рекох, **рек+е** ће бити *рече*. Јуначина је аугментатив или увећаница настала од речи јунак, која има на свом крају **к** које, кад се нађе испред **и**, прелази у **ч**.

Леје на ѿаблу йайире са йимерима: ЈУНА**К** – ЈУНА**Ч**ИНА
ОБЛА**К** – ОБЛА**Ч**ИНА
КЊИ**Г**А – КЊИ**Ж**УРИНА
РЕ**К**- (<РЕЋИ) – РЕ**Ч**Е
СЕ**К**- (СЕЋИ) – СЕ**Ч**Е
ВРА**Г** – ВРА**Ж**Е
БО**Г** – БО**Ж**Е

Долазе Душан и Наїаша

ДУШАН: Победили смо! Ево Даничина и Миличина заслужена чоколада. Умориле су им се ручице и ножице од навијања.

НАТАША: Зашто, Дуле, кажеш Даничина, а не Даницина чоколада?

ДУШАН: Зато што палатализација обухвата и глас **ц** у присвојним придевима изведеним од именица које се завршавају наставком *-ца*. Постоје и други примери – *Стевичин, Јовичин, Новичин, Славичин...*

ЈОВАН: И у речима *ножица* и *ручица* се догодила палатализација. Ово су деминутиви, а код речи од миља, хипокористика, промена се није извршила. Остаје *ноїица, рукица*.

МИЛОШ: Значи, треба добро отворити уши и очи јер се ова гласовна промена налази свугде око нас.

ЈОВАН: Браво, хајде све у духу деминутива, наместите се да се сликамо па да сличицу пошаљемо за учитељичин споменар, ону дивну књижицу коју смо често гледали док смо били мали ђаци.

СТЕФАН: Један смешак и сликица је готова.

ЈОВАН: Опет ти. *Сликица* је постала *сличица* јер се **к** променило у **ч**.

Леје на ѿаблу йайире са йимерима: ДАНИ**Ч**ИН, МИЛИ**Ч**ИН, СТЕВИ**Ч**ИН,
СЛАВИ**Ч**ИН, УЧИТЕЉИ**Ч**ИН, МАЈ**Ч**ИН, РУКИ**Ц**Е,
НОГИ**Ц**Е – хипокористици, а РУ**Ч**И**Ц**Е, НО**Ж**И**Ц**Е – деминутиви.

АЦА (*долази на сцену*): О чему сте то причали док сам ја био одсутан?

ЈОВАН: О палатализацији. Она се догађа у вокативу неких именица, у придевима изведеним од властитих именица, у презенту неких глагола, приликом грађења речи.

ДАНИЦА: Дакле, кад се нађу сугласници *к, њ, х* испред *е*, и *и* непостојаног *А* – мењају се у *ч, ж, ш*.

Долазе Лазар и Зорана.

ЗОРАНА: Значи, по овој причи, ако је *мајка – мајчин*, онда је правилно и *бака – бачин*. Шта мислиш, Лазаре?

ЛАЗАР: Није питање шта ја мислим, него шта је правилно. Знаш ону стару изреку да свако правило има изузетак. Е, па то и овде можемо рећи. Палатализација се не врши код присвојних придева изведених од именица које се завршавају на *-ја* или *-ка*. На пример: *Ленка – Ленкин, Олија – Олиин, Сенка – Сенкин, бака – бакин*.

ЗОРАНА: Ако би дошло до промене, речи би изгубиле значење и смисао.

ЛАЗАР: Тачно. Исто је и са речима *слуја, муха, кћерка, снаха*.

ЈОВАН: Другари, ово је било врло корисно, па ме занима колико смо научили из ове приче.

Овде наставник дели ученике у групе и даје задатке припремљене на наставним лисћевима.

НАСТАВНИ ЛИСТОВИ

1. Подвуци речи у којима је извршена палатализација:

ДРУЖИНА, JEЖEВИ, ХAJДУЧИЈА, БРИЖАН, МЕСЕЦ, ИЗИГРАН,
ОБЛАЧИЋ, ЈУНАЧЕЊЕ, МРАЧАН.

2. У свакој колони по једна реч је погрешно написана, заокружи је.

Олгичин	краљичин	витезе
Славичин	учитељичин	кнеже
Душицин	певачицин	враже
Мицин	играчичин	друже

3. У следећим пословицама подвуци речи у којима је извршена палатализација.

а) Ко тражи веће, изгуби и оно из вреће.

б) Не може се целом свету угодити.

4. Реши загонетке и подвуци речи у којима се догодила палатализација.

У шумици на једној ножици.

Црвен јарац по кошари скаче.

Цео дан иде, нигде не стиже.

5. Заокружи оне речи из низа у чијој падежној промени препознајеш и палатализацију и сибиларизацију.

јунак   дечак   јазавац   брег   девојка   дух

Језици националних мањина (обрада)

ОШ „Живко Љујић”, Нова Варош

Припрема за час број 50

Разред: 8/4

Асистент: проф. Сузана Матић

Датум и време одржавања часа: 27. 11. 2015. године, 15.10–15.55ч

Област: Језик (граматика)

Облик рада: фронтални, индивидуални, рад у пару.

Наставне методе: дијалогско-монологско, текст-метода.

Наставна средства: наставни листићи, аудио-снимци, нема карта, стикери.

Корелација: географија, историја језика, страни језици, књижевност.

Образовни циљеви: проширивање и стицање знања из области језика – усвајање новог термина – језик националне мањине, усвајање нових сазнања о језицима националних мањина, повезивање знања осталих наука у овој области.

Васпитни циљеви: стицање позитивних радних навика; подизање свести о значају и важности нашег језика, али и свести о постојању и других народа и језика у нашој држави; развијање толеранције и међусобног уважавања.

Функционални циљеви: прелазак усвојених нових појмова у навик у и примена у свакодневном животу; развијање говорне културе и културе слушања; оспособљавање ученика да уобличи своје мисли, запажања и знања и да их пренесе другима.

ЛИТЕРАТУРА ЗА НАСТАВНИКЕ

1. Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.
2. Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматику српског језика за гимназије и средње школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008.
3. <http://www.pravamanjina.rs/attachments/izvestaj.pdf>
4. Драгана Ђећез Иљукић, Јелена Срдић, Слађана Савовић, Светлана Вулић, *Дар речи*, Граматика за осми разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.

Истраживачки задаци: рад на ФБ групи затвореног типа *Мој српски језик* (занимљивости везане за остале језике у нашој земљи)

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (7–8 минута)

🗨 Кратко понављање знања о језику, индоевропској групи језика и историји самог српског језика. Очекујем да кроз разговор дотакнемо и савремено лексичко

стање српског језика и подсетимо се позајмљеница, али и ћириличног и латиничког писма.

Остјаје нам још да видимо да ли данас у Србији српски језик има још неке језике са којима заједно оистјаје и коеџиситира и како ѿо они ушичу на данашњи српски језик.

☞ Истицање циља часа

Стога ћемо записати наслов данашње теме часа:

ЈЕЗИЦИ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

🕒 Главни део часа (25 минута)

* Појашњење речи из самог наслова (термин *национална мањина*, стари термин – *народносћ*): Очекују се ученички одговори који ће повезати знање из географије и историје са овом темом, а притом и дефинисати појам националне мањине.

* Разговор о националним мањинама:

Знаће ли које су у Србији националне мањине? Очекује се да ће се ученици сетити неких од националних мањина: Мађари, Роми, Бошњаци, Албанци... Шта мислиће, колико је ѿиредно сѿановника који ће се на ѿѿису изјаснићи као ѿриѿадници одређеног народа да би ѿај народ добио сѿаѿус националне мањине? Објашњавам данашње стање националних мањина и ѿихових језика у Србији. У Србији статус националне мањине данас имају народи чија је укупна бројност (допуштам ученицима да дају своје процене, а онда говорим) 15% на локалном нивоу од укупног локалног броја становника државног пописа, а припадници националних мањина чији број у укупном становништву Србије достиже најмање 2% могу се обратити републичким органима на свом језику на коме такође морају добити и одговор. Шта мислиће, колико онда ѿо у Србији ѿѿѿоји језика националних мањина? Према последњем попису становништва Србије из 2011. године, од 7 260 000 становника, постоји преко двадесет националних мањина који чине око милион становника, али само неколико језика националних мањина налази се у службеној употреби на различитим нивоима: албански, босански, мађарски, ромски, бугарски, румунски, русински, словачки и хрватски језик.

☞ Записујем на табли те језике.

* *Шта мислиће, у чему се ѿледа равноѿравносћ језика националних мањина?*

Очекују се ученички одговори који показују да су у Србији данас језици народности, тј. националних мањина равноправни. Очекују се одговори који ће навести да се то право најпре остварује у школама, дневницима 📖 (дозвољавам им да погледају рубрику у дневнику намењену језику националне мањине), факултетима, саобраћајним таблама, администрацији... Испољавање равноправности регулише начин исписивања текста на језицима и писмима националних мањина, и то тако што се он исписује после текста на српском језику, испод или десно од њега, истим обликом и величином слова (осврт на бошњачки језик у Пријепољу – слике са групе). То потврђује да је језик један од кључних елемена-

та идентитета припадника националних мањина, нарочито кроз образовање и информисање на језику националне мањине.

Језици појединих етничких заједница попут Албанаца, Бугара, Мађара, Румуна, Русина, Словака, Украјинаца и пре више деценија имали су своје место у друштвеном, правном и институционалном систему, а неки су тек последњих деценија упутили захтеве за признавање језика и идентитета: Роми, потом припадници народа који су у југословенској заједници имали статус народа – Бошњаци, Македонци, Хрвати и Црногорци и најзад припадници до скоро такозваних „скривених” мањина – Ашкалије, Буњевци, Власи, Египћани, Грци.

Право на службену употребу матерњег језика, у различитим аспектима, уздигнуто је на ранг уставног права, а детаљније је регулисано низом закона и прописа.

📖 Сада ћемо на наставним листићима које дели асистент запазити неке особности језика националних мањина. (ПРИЛОГ 1)

* Који језик вам се чини најсличнији српском, а који се од њега највише разликује? Најсличнији српском су бугарски и русински, најразличитији албански и мађарски. *Зашто?* Јер мађарски не припада језицима индоевропске породице, а албански чини посебну грану у тој породици, док су бугарски и словачки словенски језици у оквиру индоевропске породице. *Где се то налазе у Србији говорници мађарског језика, а где говорници албанског језика? Хајде да то месно (АП Војводину и АП Косово и Метохију) и обележимо на карти.* Док један ученик лепи стикере за обележавање места албанског и мађарског језика на карти Србије, доносим ученицима још неке податке о овим језицима.

Албански језик је у службеној употреби у неким општинама на Косову и Метохији. Албански језик је индоевропски језик, који сам представља једну грану ове породице језика. Током историје, албански језик је усвајао речи из низа страних језика: старогрчког, латинског, турског, словенских језика. Од овог језика смо преузели реч *шилџе* (сећате је се из приповетке „Аска и вук”). Мађарски језик не припада индоевропској породици, већ групи угро-финских језика, који су део уралских језика, заједно са финским и естонским. Отуда је граматичка структура мађарског језика другачија од свих осталих језика националних мањина (пример мађ. *anya* – тата). Њиме говори 14, 5 милиона људи. Мађарски је службени језик Мађарске, један од шест службених језика Аутономне Покрајине Војводине (Србија). Има 18 падежа чак, а службено писмо је, као што видите у тексту – латиница. Из њега смо преузели неке речи (*јајуча, цијеле, асјал* и др.). Чувени писци који су стварали на овом језику су, између осталих, Шандор Петефи (утицај на Змаја и Јакшића, мост у Будимпешти носи његово име) и Ференц Молнар (*Дечази Павлове улице*).

* Да пронађемо реч мађарског језика у шекспиру коју сигурно разумемо и користимо је?

То је реч *варош* (хунгаризам).

Пошто су ова два језика тешка за изговор, хајде да послушамо снимак песме Ђорђа Балашевића, чувеног војвођанског кантаутора, у чијим текстовима има доста мађарских речи (хунгаризама).

➤ ПРИЛОГ 2 (део снимка песме *Слабо диваним маџарски* са изговором овог језика)

Ученици износе уџиске након саслушаној снимка.

Ромски језик је, заједно са бошњачким, језик који дели треће место по уделу броја становника који се изјашњавају као говорници. Ромски језик један је од неколико језика Рома и спада у индоаријску групу индоевропских језика. Послушаћемо снимак емисије на Радио Београду која постоји већ дужи низ година, а која говори у прилог поштовању државе према овој нацији и њиховом језику.

➤ Слушање снимка (ПРИЛОГ 3)

Након саслушаног снимка, ученици износе утиске, а потом говорим ученицима још неке податке о овом језику у Србији.

Да њојледамо насџавни лисџић – који језици се њишу ћирилицом? Бугарски и русински имају ћирилично писмо, остали латинично. Заједно са ученицима показујем места на карти где су заступљени ови језици, и паралелно их упознајем са неким основним информацијама о ова два језика.

Бугарски језик говори се у општинама Босилеград и Димитровград. Бугарски језик је у службеној употреби и у насељеном месту Иваново, које је на територији града Панчева. Бугарски језик је најсличнији македонском језику.

Русини (Панонски Русини) су народ источнословенског порекла, који претежно живи у Србији (српској покрајини Војводини, у којој је њихов језик један од 6 службених језика) и мањим делом у источној Хрватској. Језик Русина се говори углавном на овим просторима, а историјски је настао у карпатском подножју. Према једном мишљењу овај језик се сврстава у западнословенске језике и сличан је словачком језику, док је, према другом мишљењу, он дијалекат књижевног руско-украјинског језика. У Србији Русини чине највећи део становништва у насељу Руски Крстур. У русинском језику нагласак је увек на претпоследњем слогу. Панонскорусински језик користи искључиво ћирилично писмо прилагођено овом језику. Користи се 31 слово и додатни меки знак.

Неко од ученика ће покушати да нам прочита текст на неком од ова два језика.

Језик који заузима четврто место на језичкој слици националних мањина у Србији је тзв. бошњачки језик, који је заједно са црногорским језиком изазвао бројне полемике у јавности, што у вези са самим именом, што око „валидности” самог језика. У службеним документацијама он постоји као четврти по реду језик националне мањине, заступљен је у граду Новом Пазару и општинама Пријепоље, Сјеница и Тутин.

* Питам ученике шта они мисле о овом језику. Очекујем краћу дискусију.

Од осталих језика, ту су и румунски језик (говори се у десет општина Баната, настао од некадашњег латинског, који је био на балканском полуострву; дуго је писмо било ћирилица, а онда је замењено латиницом. У румунском има доста речи словенског порекла: *образ, слуја, род, молиџва*). Ту је и словачки језик и писмо који су у службеној употреби у 13 градова и општина. Словачки језик службени је језик Републике Словачке. Такође, службени је језик АП Војводине. Писмо је латиница, а познати културни представници су Јан Колар и Павел Јозеф Шафарик, који је имао исте погледе на српски језик као и Вук Стефановић Караџић.

Иако није писао српским језиком и није био Србин, у великој мери је утицао на филологију српског језика у 19. веку.

* Уз помоћ карте и стикера на немој карти означавају географска места у којима постоје одређени језици националних мањина.

☞ *Можемо ли закључити у ком делу Србије има највише језика националних мањина?* Очекује се да ће ученици на основу карте закључити да је то Војводина, те додајем да вишејезичност као једну од општих вредности од посебног значаја прокламује АП Војводина. Дакле, у службеној употреби су: српски језик и ћирилично писмо, мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихова писма.

📖 Ви сте на *Фб групу Мој српски језик* остављали неке линкове интересантне за ове језике. Осврт на коментар једног ученика који је објавио на Фб групи цитат Матије Бећковића: *Црногорски се најбоље учи на српском!* Нарочито је интересантан линк који је оставила ученица И. Д., везан за изјашњавање наших суграђана о језичком питању. Она ће нам процентуално рећи податке тог истраживања, те нам тако представити стање националних мањина у нашем граду, а самим тим и стање језика и писма. Следи Ивино кратко излагање.

🕒 **Завршни део часа (10 минута)**

🗨 Отклањање нејасноћа у вези са данашњом темом (уколико их има), али и познавање са бројним проблемима језика националних мањина.

*Српски језик као језик националне мањине (тема на коју се очекује самостално ученичко закључивање о бројности Срба у расејању, престоницама српске дијаспоре и српском језику као језику националне мањине). Половина Срба живи у расејању. Беч предњачи као престоница српске дијаспоре у погледу бројности српског живља, али статус националне мањине Срби имају само у Румунији, Мађарској, Словачкој, Хрватској.

📌 **Домаћи рад:** Упутити ученике на задатке у вези са овом лекцијом у Радним свескама, али и на полеђину наставног листа, где ће одгонетнути из којих су језика дате пословице. Пошто имају и викенд за рад, свако ће у свесци и графиконски представити удео језика националних мањина у општој језичкој слици Србије.

- **ПРИЛОГ 1:** изглед табле
- **ПРИЛОГ 2:** аудио-снимак дела песме *Слабо диваним маџарски* Ђ. Балашевића
- **ПРИЛОГ 3:** аудио-снимак најавне шпике радио-емисије *Свети Рома* (Радио Београд)
- **ПРИЛОГ 4:** наставни листић

 НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

Напоредни односи међу независним реченицама (обрада)

ОШ „Мића Станојловић”, Коцељева

Разред	7.
Датум реализације	10. III 2016. године

ПОДАЦИ О ЧАСУ

Наставна тема	То код нас не може да буде
Циљ часа	<ul style="list-style-type: none"> • Понављање градива о реченичним члановима. • Уочавање напоредних односа међу реченицама.
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • Повезивање раније стечених знања о врстама реченица. • Упознавање ученика са појмом напоредног односа и усвајање знања о врстама напоредних реченица. • Уочавање напоредних односа међу реченичним члановима који су исказани речју и синтагмом.
Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> • Примењивање стечених знања на конкретним задацима. • Активно учествовање у осмишљеним активностима.
Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • Подстицање радозналости, истраживачког духа и критичности при долажењу до нових знања из граматике.
Кључни појмови	реченични чланови; напоредни односи
Образовни стандарди	СЈ.1.3.6, СЈ 1.3.7, СЈ.1.3.8, СЈ.2.3.5, СЈ.2.3.6, СЈ.3.1.2, СЈ.3.3.5.
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни, рад у пару
Наставне методе	дијалогска, истраживачка, демонстративна
Наставна средства	ГраMATика
Литература и додатни материјал за наставнике	З. Мркаљ, <i>Наставна теорија и пракса 3</i> , Издавачка кућа Klett, Београд, 2010. М. Дудварски, З. Филиповић, <i>Знам за више 7</i> , Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.

	<p>С. Маринковић, <i>Радна свеска 8, Српски језик за 8. разред</i>, Креативни центар, Београд, 2012.</p> <p>В. Ломпар и аутори, <i>Асоцијације у настави српског језика и књижевности</i>, стр. 61, Издавачка кућа Klett, Београд, 2014.</p>
Литература и додатни материјал за ученике	<p>В. Ломпар, <i>Грамађика 7, Српски језик за седми разред основне школе</i>, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.</p> <p>Н. Станковић Шошо, <i>Радна свеска, Српски језик за седми разред основне школе</i>, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.</p>
Напомене	

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (7 минута)	<p>После обнављања знања о реченицама и о исказивању реченичних чланова по систему „спајања карика у ланцу” тако што ученик каже реч, други настави и тако док се не формира реченица, записујем неку од њих на табли: нпр. <i>Мица и Марко су другови.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Доћи ће код нас у среду или њећак.</i></p> <p>На овим примерима ученици обнављају реченичне чланове, појам напоредног односа и врсте напоредних односа међу њима. Најављујем наставну јединицу.</p>
Главни део часа (30 минута)	<p>Записујемо у школским свескама и на табли:</p> <p style="text-align: center;"><i>Напоредни односи међу независним реченицама</i></p> <p>Након тога ученике делим у 5 група по систему разбројавања и објашњавам начин рада у групи:</p> <ol style="list-style-type: none"> у уџбенику пронађите задати тип напоредног односа; истакните најважније карактеристике задатог напоредног односа: примере, везнике...; запишите најважније податке у свеске и запамтите како бисте своје знање могли да пренесете другима. <p>Представници група из шешира извлаче врсту напоредних реченица коју обрађују (а о којима су могли да се информишу на часу обраде напоредних односа међу реченичним члановима), нпр.:</p> <ol style="list-style-type: none"> група – саставне реченице; група – супротне реченице; група – раставне реченице; група – искључне реченице; група – закључне реченице.

Ученици ће за рад у групи имати 5 минута, а затим се формирају нове групе у којима ће бити бар по један ученик сваке од претходних група.

Дакле, групу ће чинити по ученик из 1, 2, 3, 4. и 5. групе. Имаће задатак да ученицима новоформиране групе пренесу своје знање о типу напоредних реченица о којој су учили у претходној групи. И за овај задатак предвиђено је 5 минута.

Савладаност градива проверавам тако што из једне групе прозивам ученика да каже реченицу по свом избору, а ученик из друге групе одговори који тип напоредне реченице је у питању.

Тако још један пар показује савладаност наученог.

Представници група из шешира извлаче питање које групно раде, а проверу урађеног вршим тако што прозивам ученика из неке друге групе да објасни путању до тачног решења.

Задаци:

1. У наведеној сентенци или стиху одреди тип напоредне реченице и истакни његову уочљиву карактеристику (везник, нпр.):

– *Не иди њреда мном, можда нећу моћи да те њрајим. Не ходај за мном, можда нећу моћи да те водим.*

– *Ходај уз мене и буди ми њријатељ.*

– *Или нешто немамо или имамо некоја њревише.*

– *О Јелице, јосићо разумна,
Или волиш са мном јојинујии,
Ил' Турчину бијии љуба верна?*

– *Волим с тобом часно јојинујии
Неј љубијии на срамојју Турке;
Нећу своју веру изјубијии
И часноја крсиа јојазии.*

2. питање:

– Сисли и напиши занимљиве наслове за новинске чланке користећи супротне реченице, као у примерима:

Природа даје, али и узима.

Не љлачи, ојкачи.

– Сисли и напиши занимљиве наслове за новинске чланке користећи раставне реченице, као у примеру:

Ил' нас закон шјијии од зла, ил' зло јосјаје закон.

– Допуни следеће независне реченице закључним:

Он ми се нада, дакле _____.

Насмешила се, њрема љоме _____.

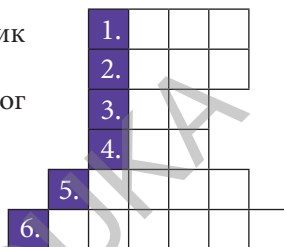
– Сисли и напиши по једну саставну и супротну реченицу не користећи везнике.

– Објасни значење супротне реченице у примеру:
Једно мисли, а грујо њовори.

Напиши објашњење својим речима у облику супротних реченица.

Фронталним обликом рада, решавајући укрштеницу, проверавам савладаност новог градива, а ученици ће научити једну народну пословицу у облику раставне реченице (овај задатак, у зависности од времена, може се решавати и у завршном делу часа уместо асоцијације):

1. Најчешће коришћени раставни везник
2. Императив од *ковајти*
3. Скраћени облик најчешће коришћеног саставног везника
4. Одрична речца
5. Императив од *мрчијти* (гаравити)
6. Акузатив именице *кецеља*

➤ Уколико остане слободног времена, ученици (уз моју помоћ ако је потребно) смишљају реченице које илуструју различите напоредне односе присећајући се лепих мисли познатих књижевника.

**Завршни
део часа
(8 минута)**

- Са ученицима резимирам час решавајући асоцијацију о напоредним односима.
- Следећег часа настављамо са градивом о реченицама.

Умем да напишем бајку (утврђивање)

ОШ „Рада Миљковић”, Јагодина

Разред: пети

Трајање: 2 часа

Циљеви часа: Развијање језичких компетенција кроз утврђивање знања о одликама бајке, типским ликовима, етапама композиције; развијање способности карактеризације ликова; подстицање маште и стваралачких активности; богаћење речника; подстицање креативног изражавања у складу са интересовањима ученика; оснаживање ученика за презентовање и јавно наступање.

Исходи: Усвојена знања о структури бајке и типским ликовима. Подстакнута креативност и спремност на тимски рад.

Наставна средства: текст за глумце, папири за рад у групи, стикери.

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни, драматизација.

Методе: монолошка, дијалoшка, метода писаних радова, демонстративна.

Корелација: драмска секција.

Литература за наставника: Проп, Владимир, *Морфологија бајке*, Библиотека XX век, 2013.

ТОК ЧАСА:

---

1. КОРАК – Уводна реч и истицање циља часа
2. КОРАК – Драматизација
3. КОРАК – Разговор са ликовима
4. КОРАК – Подела у групе и распоређивање
5. КОРАК – Инструкција и рад по групама
6. КОРАК – Завршница првог часа
7. КОРАК (*Друји час*) – Асоцијације на појам *бајка*
8. КОРАК – Презентација
9. КОРАК – Илустровање бајке
10. КОРАК – Евалуација

Садржај часа:

1. **корак** – Уводна реч и истицање циља часа

Упознавање ученика са циљем часа и начином рада. Наставник и ученици обнављају кључне појмове које ученици треба да знају како би написали бајку (типски јунаци, композиција, фантастична створења, понављање бројева).

2. корак – Драматизација

Наставник је са ученицима, члановима драмске секције, припремио драматизацију у којој они глуме ликове из бајке (принц, два принчева брата, принцеза, принцезина мајка, добра вила, вештица и змај). Сваки лик се представља, говори о својим особинама.

Принц: Ја сам принц. Најмлађи сам од тројице браће. Своју браћу много волим и све бих дао за њих. Обожавам авантуре. Изузетно сам физички спретан. Од малих ногу јашем, вежбама мачевање и стреличарство. У поверењу, пишем дивне љубавне песме. Сањам о томе да се оженим прелепом принцезом. Не плашим се тешког рада, а ни борбе са злим створењима.

Принчева браћа:

1. Ја сам најстарији.
2. А ја средњи брат.

1. Много је досадан овај принц!
2. Уображен је, мисли да га сви воле!

1. Ја сам најстарији! Треба да будем мезимац! Видеће они кад ја одем у борбу са злим силама! Схватиће да сам најјачи!
2. Мени ће сви да завиде кад се оженим прелепом принцезом! Биће моја! Само моја!

Принцеза: Ја сам нежна принцеза. По цели дан берем цвеће и правим дивне венчиће. Кад бих видела нешто страшно, одмах бих пала у несвест. Много сам радознала. Она кућица у шуми ми голица машту. Можда ћу отићи тамо кад пођем да берем цвеће. И певаћу веселу песмицу. Баш ме брига што ми мајка брани да идем сама тамо.

Принцезина мајка: Ух, баш сам забринута због своје кћери, нежне принцезе! Тако је тврдоглава и упорна! Стално лута по шуми. Просто не знам шта ћу са њом. Кад бих је бар добро удала... да не знате ви неког вредног принца?

Вештица: Ја сам страшна вештица из шуме! Не дајте да вас завара моје лепо лице – обожавам све што је зло. Мрзим лепе принцезе! По цели дан спремам напитке који ће поружнети сваку лепу девојку. Једино волим свог црног мачка Тому – он је мој друг и помагач. Где сте, лепе принцезе?! Дођите да пробате моје чини!

Змај: Не волим кад ме пробуде! Ја сам змај из језера! Чим устанем, морам да грицнем краљевско месо. Мада, поштено им поставим, свим тим нацифраним принчевима, два питања на која треба да одговоре. Ако не знају, зачас их смажем!

Добра вила: Зовем се Добрила и шумска сам вила! Зла вештица је моја сестра. Хтела бих да јој помогнем да не буде више зла и да не мрзи све који су лепши од ње. Чувам чаробни цветић и чаробну фрулу – они могу помоћи принчевима и свим јунацима чистог срца у невољи. Не помажем злобнима и завиднима.

3. корак – Разговор са ликовима

Ученици истичу особине ликова које су учили. Постављају питања ликовима уколико их занима неки детаљ. Глумци су претходно припремљени на могућа питања. Наставник фацититира (олакшава, помаже).

4. корак – Подела у групе и распоређивање

Ученици извлаче папире са називима група (племећи, јунаци, змајчићи, вилењаци) и распоређују се.

5. корак – Инструкција и рад по групама

Задатак за сваку групу је исти. Групе имају задатак да смисле бајку. Сами смишљају наслов бајке. У бајци треба да се појаве ликови које су имали прилику да упознају. Могу да употребе све ликове или да направе избор, али је важно да се држе особина које карактеришу те ликове. Истиче се да је важно да поштују све елементе бајке. Наставник показује скалу процене. Објашњава да ће се након презентације проценити да ли су испоштовани сви захтеви за писање бајке. Свака група, као помагача, имаће ученике који су наступили у драматизацији. Напомиње се да је важно међусобно уважавање мишљења, толеранција и сарадња.

Ученици се у оквиру групе договарају, смишљају и записују бајку.

6. корак – Завршница првог часа

Наставник каже ученицима да ће радови бити прочитани и коментарисани на наредном часу. Даје им могућност да доврше започето код куће уколико нису завршили на часу.

7. корак (*Дрући час*) – Асоцијације на појам *бајка*

Наставник подсећа на активности са претходног часа и помоћу асоцијације на појам *бајка* понавља кључне појмове везане за бајку.

8. корак – Презентација

Наставник подсећа на скалу процене. Представник групе чита бајку, а остале групе имају задатак да пажљиво слушају и обратe пажњу на све елементе које ће процењивати (композиција бајке, фантастични ликови, особине ликова, борба добра и зла, срећан крај). После читања бајке, чланови групе, уз помоћ осталих група, процењују да ли су сви захтеви испуњени. Потребно је дати аргументацију за изнесено мишљење – где се види да је захтев испуњен, или због чега се сматра неоствареним. За сваки испуњени захтев на скалу процене лепи се одговарајући знак. Док представник једне групе чита, сви пажљиво слушају, а затим процењују успешност сваке групе.

9. корак – Илустровање бајке

Ученици добијају задатак да илуструју своју бајку. Радови се стављају на пано и разгледају у галеријској шетњи.

10. корак – Евалуација

Ученици процењују колико им се допао час уписивањем знака (који сами осмисле) у табелу која садржи две колоне – час ми се допао / час ми се није допао.

Скала процене:

БАЈКА ИМА:		увод, заплет, кулминацију, перипетију, расплет	типске ликове	фантастичне елементе	борбу добра и зла	срећан крај
ЛИКОВИ	племићи					
	јунаци					
	змајчићи					
	вилењаци					

© Copyright EDUKA

Избирачица Косте Трифковића (утврђивање)

ОШ „Војвода Мишић”, Пецка

Разред: VI

Наставна тема: „Избирач наиђе на отирач”

Циљ часа: Кроз тумачење Малчкиних особина и поступака, као и поступака осталих ликова, и превођењем делова текста на ромски језик, развија се толеранција, рад на поштовању различитости и међусобном уважавању.

Образовни задаци: Развијање способности самосталног вербалног изражавања мисли и осећања. Утврђивање основних теоријских и функционалних појмова: *драма, комедија, чин, комедија карактера, дигаскалије, књижевни лик, редиџељ, сценограф, косџимограф, реквизиџи.*

Функционални задаци: Сналажење ученика у непознатим ситуацијама. Развијање способности ученика за самосталну адаптацију на основу прочитаног драмског књижевног дела.

Васпитни задаци:

Подстицање ученика на критичко и аналитичко размишљање.

Богаћење језичког израза и фонда.

Неговање љубави према писаној речи и позоришној уметности.

Уочавање последица охолости и уображености.

Развијање толеранције, поштовања различитости и међусобног уважавања.

Кључни појмови: комедија, писмо, ромски језик, толеранција.

Образовни сџандарди:

СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму;

СЈ.2.2.1.4. зна основне особине говорног и писаног језика;

СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту;

СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело.

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни.

Наставне методе: дијалоска, текстуална, истраживачка, стваралачка, игровна.

Наставна средства: одломак из комедије *Избирачица*, текст на српском и на ромском језику, писма, афиша, реквизити, хамер папир, стикери, укрштеница.

Корелација: ромски језик, тим за инклузију, ликовна култура, музичка култура, информатика, унутарпредметна (писање писма), драмска секција.

Литература за наставнике:

- Јочић 2012: Анђелија Јочић, *Приручник за интeркултурно учење кроз драму*, Београд: Базарарт Идеал
- Маринковић – Марковић 2008: Симеон Маринковић – Славица Марковић, *Читанка за шести разред основне школе*, Београд: Креативни центар
- Николић 2008: Милија Николић, *Методика наставе српског језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Радуловић 2012: Оливера Радуловић, *Књижевни појмовник*, Београд: Едука
- Халити 2011: Бајрам Халити, *Српско–ромски речник са драматиком и иравојисним савешником*, Нови Сад: Прометеј

Литература за ученике: Читанка за 6. разред основне школе

Активности наставника

Договара се са ученицима у вези са улогама. Дели ученике у пет група. Групе добијају назив према бројевима на ромском језику од 1 до 5: jep, dii, trin, star, pandž. Даје упутства ученицима за израду плаката. Помаже им у припремама драмског извођења одломка, избору костима и реквизита. У сарадњи са наставником ликовне културе подстиче ученике да илуструју писма Малчкиних удварача. Даје ученицима истраживачке задатке. Усмерава ученике да тумаче поступке ликовна позивајући се на само дело.

Активности ученика

Договарају се о извођењу одломка комедије *Избирачица*, подели улога и превођењу делова текста на ромски језик. Илуструју писма Малчкиних удварача – Тошице, Штанцике и Бранка; садржај писама преводе на ромски језик и преписују их према правилима о писању писма; бирају музику за представу, састављају плакат – обавештење о обележавању Светског дана Рома (*Избирач наиће на оширач*), улогама, месту и времену одржавања представе на ромском језику.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа (8 минута)

Ученике подсетити да ћемо наставити са радом наставне јединице *Избирачица* Косте Трифковића, али да ћемо поводом обележавања Светског дана Рома повезати ово драмско дело са учењем и разумевањем ромског језика.

Истаћи ћемо изреку: *Колико језика љоворшш, толико вредшш.*

Ученици кроз игру обнављају градиво са претходног часа. Решавају укрштеницу.

Објаснити правила игре:

Ученици бирају бројеве од 1 до 4. Попуњавају се поља усправно да би се водоравно добило решење РОМИ.

Питања:

1. Књижевни род у којем се појављују дидаскалије. (ДРАМА)
Ученици се подсећају да су дидаскалије упутства у драмском делу која се налазе у загради, а намењена су читаоцима, глумцима и редитељу да их упознају са изгледом ликова, сцене, односно амбијентом у ком се одвија радња.
2. Драмска врста супротна трагедији. Изазива смех читалаца. Често исмева негативности у човеку и друштву. (КОМЕДИЈА)
3. Главна јунакиња комедије *Издирачица*. (МАЛЧИКА)
4. Део драме који представља целину – траје од подизања до спуштања завесе. Дели се на мање делове: сцене и појаве. (ЧИН)

Светски дан Рома обележава се од 1971. године, када је 8. априла у Лондону одржан први Светски конгрес Рома. Тада је установљена застава на којој точак, као централни симбол, представља стално кретање Рома и живот на тачковима. За ромску химну проглашена је песма *Ђелем – Ђелем*.

Ромски језик је блиско повезан са индоевропским језицима који се говоре у северној Индији и Пакистану. Овај језик је сведок материјалне и духовне културе којој су некада припадали, а истовремено садржи и елементе културе других народа са којима су долазили у додир током свог дугог и још недовољно истраженог путовања. Сви Роми не говоре исти ромски језик. Разликује се по дијалекту, у зависности од тога из које земље или којег краја долазе.

Ученици су подељени у пет група: прва група (Јен), коју чине: Малчика, Савета, Јеца и Соколовић; друга група (Dui), Јован и три ученика који раде писма; трећа група (Trin): ученици задужени за сценографију и костиме; четврта група (Štar): чине је ученици који имају задатак да одаберу одговарајућу музику за представу, објасне и покажу шта је улога редитеља; пета група (Pandž): ученици који праве плакат поводом обележавања Светског дана Рома.

🕒 Главни део часа (30 минута)

На хамер папир записујемо наслов дела, име аутора и време када је стварао.

На основу садржаја и композиције драмског дела ученици закључују да је ово комедија. Негативне особине главне јунакиње Малчике изазивају смех.

Као одговор на питање коју врсту комедије препознају, одговарају да је ово комедија карактера и наводе које су мане исмејане. Од особина понуђених на стикерима, бирају оне које се односе на главну јунакињу Малчику: лења, размажена, уображена, надмена, заљубљена само у себе, безобзирна, наметљива, незахвална, потцењује друге, љубоморна. Примерима из текста ученици поткрепљују своје одговоре.

Ойиши како се Малчика ойходи йрема:
~ *родийељима*
~ *Савейи*
~ *йросцима*

Уочавају да је Савета вредна, скромна, заљубљена; по свом понашању и особинама лик супротан Малчики.

Јеца и Соколовић су попустљиви према Малчики, неправични према Савети, користољубиви и без личног става (организују балове да би удали кћерку),

стало им је до тога „шта ће свет да каже”. Соколовић саветује Малчику да пође за Штанцику, јер је богат.

Малчика не поштује своје родитеље, али су и они својим лошим васпитањем допринели томе. Према просцима је охола, надмена, омаловажава их и потцењује. Манама сматра то што Штанцика *не сјада у инџелијенцију*, Бранко је *сиромашан и сувише озбиљан*, међутим не одговара ни Тошица, који није озбиљан, али је *луцкаст*. (За ову активност потребно је 5 минута.)

Ученици имају 15 минута да се договоре како ће извести представу на српском и ромском језику, а на основу истраживачких задатака које су добили 7 дана раније.

Група **Jen** је превела делове текста на ромски и увежбала извођење и разумевање наизменично српског и ромског језика.

Група **Dui** је обновила како се пише писмо и уз помоћ Јована преведи писма на ромски језик. Илустровали су коверте сваког просца другачије и обележили их бројевима.

Група **Trin** ће објаснити која је улога *сценографа* и *костимографа* и практично применити своја знања.

Сценограф – брине о опреми и изгледу сцене; костимограф – креатор костима за позоришне представе. Пронаћи ће како су се облачили грађани Војводине у 19. веку, како би требало да изгледа Малчика, а како Савета. Наместиће сто за којим седе Јеца и Соколовић и прибавити им реквизите: Јеци плетење, Соколовићу новине, Савети кецељу и послужавник са посуђем за доручак.

Група **Štar** се определила за музику из мјузикла *Џијани леће у небо*. Одредиће у којим деловима ће пустити музику. Објасниће која је улога редитеља – поставља драму на сцену и упућује глумце на начин на који треба да глуме.

Група **Pandž** прави плакат користећи фотографију писма, точак као симбол Рома и податке о улогама, времену и месту одржавања представе након овог часа.

Ученици изводе по улогама одломак из читанке. Сви ученици имају пред собом текст на српском и на ромском језику. (10 минута)

Завршни део часа (7 минута)

Ученици представљају плакат за представу „Избирач наиђе на отирач”, коју ће извести 8. априла, када ће бити обележен Светски дан Рома. Коментаришу колико су задовољни својим ангажовањем у припремању представе; шта би могли применити, а шта изменити за следећи наступ.

Након часа: Ученици другог одељења шестог разреда преводе на ромски језик делове текста које говоре Јеца и Соколовић. На часовима драмске секције увежбавају извођење представе на ромском језику. Остали ученици шестог разреда им помажу око израде сценографије, припремања реквизита и костима.

У прилогу се налази превод делова текста на ромски језик, плакат који су ученици направили, фотографија и снимак представе изведене 8. 4. 2015. године на великој сцени Народне библиотеке Осечина.

 НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

Симонида Милана Ракића

ОШ „1. октобар”, Ботош

НАСТАВНА ТЕМА:	Ископаше ти очи, лепа слико
РАЗРЕД:	седми
ВРЕМЕ:	један час
НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:	дијалошка, монолошка, текстуална, демонстративна, истраживачка и проблемска настава.
ОБЛИК РАДА:	фронтални, индивидуални, групни, у пару.

Образовни циљеви: Ученици повезују биографију Милана Ракића са песмом *Симонида*. Уочавају и евидентирају историјске и књижевноуметничке информације. Изражајно рецитију, препознају: књижевни род, књижевну врсту, риму, стих, једанаестерац, лирски субјект.

Васпитни циљеви: развијати код ученика моралне вредности, емпатију, љубав према очувању универзалних људских вредности, културне баштине, лепоте уметничког дела. Подстицати ученике на одговорност и јасно дефинисање добрих и лоших поступака.

Функционални циљеви: ученици примењују знање у пракси. Подстичу се на борбу против насиља. Проналазе инспирацију у стваралачком раду. Упознају и поштују различитост. Износе ставове на основу аргумената и доказа. Проширују видике са локалног на глобални ниво. Развијаћемо и подстицати идеје: за писање, рецитовање, компоновање, прављење употребних предмета, сувенира, презентација за странце... Упутићемо ученике на могућност одабира одређених занимања, инспирисани културном баштином. Користећи своје таленте за даљи развој, отварају се могућности за учествовање у будућим школским активностима: Дан школе, изложбе... Инспирација–идеја–реализација.

Активности наставника: подстиче на мисаону активност, упућује на задатке, прати рад ученика, показује, објашњава, надгледа, процењује, инспирише, подстиче и помаже, води и храбри.

Активности ученика: разговарају, читају, пишу, презентују, дискутују, посматрају, упоређују, повезују, сарађују, размишљају, аргументују, планирају, усвајају, примењују, маштају, саосећају, долазе до нових идеја, певају.

Корелација: историја, географија, ликовна култура, музичка култура, информатика, грађанско васпитање, веронаука.

Наставна средства и дидактички материјал: интерактивна табла, табла и фло-мастери у боји, читанке за седми разред, наставни листови за групе.

Интернет:

Видео-запис са модне ревије Dolce & Gabbana Womenswear Fall Winter 2013 2014 Full Fashion Show
https://www.youtube.com/watch?v=S2oQvYW_4uY

Спот за песму *Видовдан* у извођењу Невене Божовић
<https://www.youtube.com/watch?v=xm6PDu70Xb8>

Прилог: <http://www.artnit.net/pero/item/1083-milan-raki%C4%87-simonida.html>

(Ученици ће песму читати из читанки, и посматраће репродукцију фреске.)

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део

Наставник подсећа на путовања на којима су ученици посећивали цркве и манастире.

Кроз дијалог се наглашавају појмови: *фреске, мозаик, иконостас, молићива, икона...*

Како треба да се понашамо приликом посета црквама, манастирима, верским и културним здањима уопште? Како се понашају верници а како страни туристи? (Очекивани одговори су: тихо, без гурања, крстећи се, разгледајући, целивајући иконе, палећи свеће, са поштовањем.)

🕒 Главни део

Ученици добијају задатак да у садржају пронађу песму Милана Ракића *Симонида* и у тишини је прочитају. Наставник исписује наставну јединицу на табли.

Ученици се деле на групе и добијају истраживачке задатке:

1. Наведите основне биографске податке. Шта је инспирисало писца да напише песму?
2. Наведите историјске податке о византијској принцези и српској краљици. Упоредите историографски запис и текст песме: када се Симонида описује као личност а када као лик?
3. Наведите књижевни род, књижевну врсту, лирски субјект, тему и идеју.
4. Одредите колико слогова има у стиховима (којим је стихом испевана песма), која је врста риме заступљена и какав је ритам песме. Препознајте стилске фигуре и образложите своја запажања.
5. На којем се географском подручју налази Симонидина фреска и ко је крив за њено уништење?
6. Заокружите знакове интерпункције и изражајно прочитајте песму у целини.

Ученици проналазе одговоре у читанкама, међусобно се договарајући. Време предвиђено за рад је око петнаест минута. Представници група читају питања и одговоре док остали ученици прате и на тај начин склапају мозаик који наставник, у кратким цртама, евидентира на табли.

У наставку часа наставник на интерактивној табли, преко интернета, приказује модну ревију уз напомену да ученици запазе, и запамте, што више детаља.

https://www.youtube.com/watch?v=S2oQvYW_4uY

Инспирација за стварање ове модне ревије јесу, такође, фреске и мозаици. Израда накита, одеће, обуће, торбица, на којима се чувају мотиви из културне баштине, представљају ризницу идеја за представљање у целом свету.

Милан Ракић је обасјао светлошћу унутрашњу лепоту српске краљице Симониде. Тако је победио руку зла која скрнави српске светиње. Људска потреба за очувањем универзалних људских вредности јесте мисаони процес у родољубивим осећањима.

У избору УНИШТИ – СТВОРИ бирамо СТВАРАЊЕ.

Како?

Инспирацијом. Рецитовањем. Сликањем. Компонувањем. Писањем. Проучавањем. Прављењем употребних предмета, интернет презентација, интернационалном разменом, путовањима, учењем страних језика, превођењем наших песама, прављење магнета на којима се осликава дух нашег народа... Док чувамо и преносимо културна наслеђа, светлост у нама неће нестати.

Све будуће креативне идеје, из свих области, можемо да представљамо на изложбама, приредбама, презентацијама и угледним часовима.

🕒 Завршни део часа

Спој традиције и модерног времена приказан је и у споту Невене Божовић уз песму *Видовдан*.

<https://www.youtube.com/watch?v=xm6PDu70Xb8>

Придевске заменице (упитно-односне заменице, неодређене, опште и одричне заменице).

Писање одричних заменица уз предлоге

ОШ „Бранко Миљковић”, Ниш

Датум реализације часа: 22.12. 2015.

Разред: VI

Наставна област: Језик (граматика)

Наставна јединица: Придевске заменице (упитно-односне заменице, неодређене, опште и одричне заменице). Писање одричних заменица уз предлоге.

Тип часа: 2. час обраде

Време за реализацију: 45 минута

Облици рада: фронтални, индивидуални, рад у пару.

Наставне методе: дијалогска, монолошка, илустративно-демонстративна, текстуална.

Наставна средства: уџбеник, материјал за рад, пројектор и рачунар, пано.

Корелација: језик, правопис, књижевност, језичка култура, информатика.

Иновација: употреба стрипа у настави језика;
употреба радне свеске коју је наставник осмислио;
употреба рачунара у настави језика.

Образовни стандарди:

СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи

СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи

СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима

СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама

Образовни циљеви: проширивање знања о придевским заменицама; појмовно и термилошко богаћење речника ученика; упознавање ученика са значењем упитно-односких, неодређених, одричних и општих заменица, као и службом коју оне врше у реченици; проширивање знања из области правописа (писање одричних заменица уз предлоге).

Васпитни циљеви: развијати код ученика љубав према српском језику; развијати код ученика љубав према граматици; неговати културу изражавања и писања у складу са нормом.

Функционални циљеви: оспособити ученике да распознају упитно-односне, неодређене, опште и одричне заменице, као и да их разликују међусобно и од именичких заменица истог назива; оспособити ученике за правилно писање одричних заменица уз предлоге; развијати моћ запажања и упоређивања.

ЛИТЕРАТУРА ЗА НАСТАВНИКЕ

1. Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамајика српској језика за средње школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008.
2. *Српскохрватски језик* – Енциклопедијски лексикон Мозаик знања (група аутора), Интерпрес, Београд, 1972.
3. Милија Николић, *Методика наставе српској језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1992.

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧЕНИКЕ

1. Слађана Савовић, Јелена Срдић, Драгана Ђећез Иљукић, *Дар речи*, Граматика за шести разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2011.
2. Наташа Станковић Шошо, Бошко Сувајџић, Слађана Савовић, Драгана Ђећез Иљукић, Јелена Срдић, *Радна свеска 6 уз уџбенички комплет српској језика и књижевности за шести разред основне школе*, Нови Логос, Београд, 2011.

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (5–8 минута)

Улазим у учионицу у којој су претходно постављени пројектор и рачунар. Поздрављам ученике, уписујем час и одсутне. Започињем мотивациони разговор који ће привући ученицима пажњу и припремити их за обраду нове наставне јединице.

Активност 1

Издајам један израз из нишког говора (Слајд бр. 2). У изразу се налази именичка одрична заменица која је неправилно употребљена (*за нишџа*). Ученици уочавају неправилност и изговарају правилан облик ове заменице (Слајд бр. 3).

Активност 2

Кроз дијалог обнављамо познато градиво: именичке заменице (личне и неличне) и придевске присвојне и показне, обрађене на претходном часу (слајдови 4 и 5). Посебно наглашавамо особине придевских заменица и закључујемо да данас говоримо о осталим врстама придевских заменица, а то су упитно-односне, одричне, неодређене и опште (Слајд бр. 6).

Циљ активности: Повезати познато градиво са непознатим и омогућити ученицима психолошку припрему за следећу активност.

⌚ Главни део часа (30 минута)

Главни део часа започињем поделом материјала за рад. Сваки ученик добија листове са задацима. Листови су повезани и представљају малу радну свеску коју сам осмислила раније, а која ће послужити до краја часа.

Активност 3

Ученици записују наслов и прелазе на задатак.

Као полазни текст користимо стрип „У библиотеци”. Стрип је осмишљен и урађен у програму Тунду. Пажљиво читам текст стрипа, правим кратку паузу, а затим уочавамо упитне реченице (слајдови 7, 8, 9). Ученици самостално подвлаче упитне речи на почетку тих реченица. Пошто се исте речи јављају и у средини реченица, подвлачимо и њих. Закључујемо да смо подвукли придевске заменице, и то упитно-односне, и да се оне јављају на почетку упитних реченица и у средини односних реченица. Њима се поставља питање и упућује на именице из реченице.

Ученици набрајају заменице које смо подвукли (Слајд бр. 10).

Циљ активности: Употреба стрипа у едукативне сврхе и визуелизација наставних садржаја које ученици теже савладавају.

Активност 4

Прелазимо на други задатак. Постављам питања, ученици одговарају на њих пратећи слике које имају испред себе (слајдови од 11 до 16). На тај начин уочавамо неодређене, одричне и опште придевске заменице.

Циљ активности: Ученици чују питање, уочавају да почиње упитно-односном заменицом, посматрају слику и дају одговор који почиње новом врстом придевске заменице (неодређене, одричне и опште).

Активност 5

Подсећам ученике на почетак часа и на неправилно употребљену именичку одричну заменицу. Наглашавам да правописне грешке прате и писање одричних придевских заменица. Ученици самостално раде трећи задатак (Слајд бр. 17), а решење објашњавамо заједно (Слајд бр. 18).

Циљ активности: Уочавање правописних правила и законитости у вези са писањем одричних заменица.

Активност 6

Објашњавам ученицима четврти задатак (Слајд бр. 19). Напомињем да раде у пару са другом или другарицом из клупе. Ученици у својим материјалима проналазе самолепљиве листиће у разним бојама. Подвлаче придевске заменице у реченицама, уочавају њихову подврсту и спремају се да одговоре на питања. Док ученици раде задатке, шетам у учионици и пратим шта ученици раде/пишу, проверавам, подстичем, помажем уколико је то потребно.

Циљ активности: Кроз ову активност ученици увежбавају да примене новостечена знања. Навикавају се на рад у пару који подразумева поштовање туђег мишљења.

 Завршни део часа (5 мин.)

Активност 6

У завршном делу часа проверавамо задатке. По један ученик из сваког пара устаје, чита реченице, издваја придевске заменице и наводи њихове особине. Затим излази испред табле и папир са реченицама лепи на унапред припремљен пано. На пану се налазе називи свих придевских заменица. Ученик треба да залепи папирић испод одговарајућег назива.

Циљ активности: Систематизација наученог.

ЕВАЛУАЦИЈА ЧАСА (3 мин.)

Сваки ученик индивидуално и анонимно испуњава анкетни лист одговарајући на постављена питања. Одговори служе наставнику за процену остварености циљева и унапређење наставе.

Анкетни упитник за ученике

1. Да ли вам се допао овај час?

а) да

б) не

в) не знам

2. Објасните зашто:

.....

3. Шта је на овом часу било другачије у односу на претходне часове овог предмета?

.....

4. Шта сте ново научили на овом часу?

.....

5. Мислите ли да се градиво лакше усваја уз помоћ рачунара, стрипа и иновација? Образложите свој одговор.

.....

.....

.....

НАПОМЕНА: Радна свеска и презентација налазе се на ЦД-у.

Лексичке и семантичке вежбе (утврђивање)

ОШ „Јован Ристић”, Борча

РАЗРЕД: VIII

МЕСТО ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ: Кабинет за српски језик

ОБЛАСТ: Језичка култура

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Лексичке и семантичке вежбе

СТАНДАРДИ: СЈ. 1.2.5, СЈ.1.3.12, СЈ.1.3.13, СЈ.1.3.16, СЈ.2.1.3, СЈ.2.2.4.

ЦИЉ ЧАСА: Кроз лексичке вежбе ученици треба да активирају свој пасивни речник и обогате активни.

ОБРАЗОВНИ ЗАДАЦИ: Богаћење речника, обнављање и проширивање знања из области лексикологије.

ВАСПИТНИ ЗАДАЦИ: Развијати добро језичко осећање и љубав према српском језику. Помоћи ученицима да разумеју важност неговања примереног језичког и стилског израза.

ФУНКЦИОНАЛНИ ЗАДАЦИ: Оспособљавање ученика да уочавају негативне језичке појаве (нарочито присутне у часописима за младе), да умеју да их замене бољим примерима, да развију критички став према њима, и да, самим тим, и избегавају да их користе у изражавању.

ОБЛИК РАДА: фронтални, индивидуални, рад у пару.

МЕТОДЕ РАДА: монолошка, дијалогска, текстовна, илустративна.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: вербална, визуелна/аудио-визуелна (PowerPoint презентација, YouTube снимак), ученичке свеске.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Милија Николић, *Методика наставе српској језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.
2. Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српској језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2003.
3. Рајна Драгићевић, *Лексикологија и граматишка у школи*, Учитељски факултет, Београд, 2012.
4. Ранко Бугарски, *Жаргон*, Чигоја штампа, Београд, 2006.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА: Час отпочиње кратким освртом на претходни (*Функционални стилкови*) – ученици се подсећају дефиниције *стил* и поделе на пет функционалних стилова. Потом се пажња усмерава на *разговорни стил* – одлике и сферу употребе. Очекује се да ће ученици истаћи да се овај стил остварује претежно у дијалогу, у разговорима људи. Наставник наглашава да су за писани вид изражавања примеренија преостала четири стила. Говор и писање, као два медијума језика, имају различите особине и различита правила. Разговорни језик може, али и не мора, припадати књижевнојезичкој норми, док, са друге стране,

типичан писани језик одликују: формалност, стилска неутралност, уздржаност и употреба стандарднојезичких средстава. Наставник потом саопштава ученицима да ће се на овом часу мало више пажње посветити управо свакодневном говору, тачније – језику младих.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА: Будући да је једна од основних карактеристика разговора употреба експресивне лексике, најпре се наводи шта све чини ту, емотивно обојену, лексичку скупину. Ученици се присећају које речи спадају у *хийокори-сџике*, *џејорџиве* и *вулџаризме*. Разговоре младих у великој мери обележава и употреба *жарџонизама*, па наставник подстиче ученике да наведу што више примера. На слајду је наведено неколико начина настајања жаргонизама, са примерима (промена значења речи стандардног језика: *крџица* – *доушник*, позајмљивање из страних језика: *кул*, *фаџа*, *селџи*, скраћивање речи: *џрофа*, *Амер*, *бус*, пермутовање слогова: *возџра*, *џеџбра*, *мојне*).

Наставник саопштава ученицима да су примери који следе преузети из њихових омиљених часописа (*BRAVO*, *HEJ!*), показујући слајд са илустрацијом, тј. исечком из часописа. Реч је о одломку из интервјуа са тинејџерском музичком звездом Џастином Бидером, у коме се одмах уочава поднаслов: *Заџиџо џевач не може да џронаџе кул екиџу?* Ученици уочавају да је таква реченица типична за разговорни језик (омладине) и да није примерено да се наџе у штампаном тексту. Очекује се да ће ученици лако препознати и то зашто аутори текстова у оваквим часописима опонашају говор младих – да би им се приближили, доџворили, и на тај начин остваривали што већи профит од тиража.

Први заџаџак захтева уочавање и препознавање жаргонизама у тексту (исечку из чланка) – самосталан рад. Неколико ученика чита своје одговоре и сви заједно коментаришу и препознају начине настанка изџвојених жаргонизама. Наставник подстиче ученике на критичко мишљење.

У *џруџом заџаџку* ученици треба да: а) наведу што више жаргонизама за исти појам – „џипеле (обуџа)”, б) да за један жаргонизам, „кул”, наведу што више синонимних речи стандардног језика. Циљеви овог задатка: а) да ученици уоче да у жаргону постоји већи брџој лексема за означавање једног истог појма, али да све оне имају готово идентично значење, само се донекле разликују по интензитету означене појаве; б) да ученици уоче да жаргонизми (нарочито позајмљенице из енглеског језика) брџишу значењске нијансе (једна лексема може означавати цео спектар различитих особина) и осиромашују речник.

Иста (позајмљена, енглеска, индеклинабилна) реч „екстра” употребљена је у *џреџем заџаџку* у пет различитих реченица, и од ученика се тражи (рад у пару) да ту реч-џокер замене речима стандардног српског језика, али да не понове једну лексему више пута (на пример: *џобра*, *занимљива* девојка, *џруштво* се *леџо* провело на роџендану, *ручак* је имао *необичан*, *сџеџифичан*, *џруџачиџи* укус, услови су *џовољни*, цене су *ниске*, *џрисџуџачне*, а путовање је *веома*, *изуџеџно* јеџтино). Наставник скреће пажњу ученицима да је лексема „екстра” (и њџј сличне: „супер”, „ин”, „мега”) индеклинабилна и да такве речи у нашем језику

могу бити и придеви и прилози (што се може видети у наведеним примерима реченица).

У *четвртој задајци* ученици проналазе непотребне позајмљенице (англицизме, типичне за омладински жаргон) и „преводе” их, преписујући текст ћирилицом. Ученици читају своје „преводе”, па се долази до закључка да текст са домаћим речима звучи природније, лепше и да брисање англицизама није утицало на стил којим је текст написан. За реч „тренд(ови)” и израз „бити у тренду” не могу се пронаћи одговарајуће замене, али циљ задатка и јесте да се препознају и уклоне само неоправдани англицизми. Наставник скреће пажњу на писање англицизама – позајмљенице је неопходно прилагодити гласовном и словном систему српског језика, што се назива *транскрипција*. Као помоћ при транскрипцији, осим *Правоииса*, наставник наводи и приручник *Речник новијих англицизама: do you speak anglosrpski?* групе аутора и предлаже ученицима да га потраже и прелистају у школској библиотеци.

Петти задатак подразумева изналажење што више синонима за фреквентан глагол из српског стандардног језика – „говорити” (на пример: *приговедати*, *деседити*, *рећи*, *казати*, *диванити*, *шајувати*, *разлабати*, *дискутовати*, *вербализовати*, *муцати*, *брбљати*, *зановешати*...). Након што су ученици прочитали своје одговоре, наставник помоћу видео-пројектора пушта инсерт из домаћег филма *Лајање на звезде* (https://www.youtube.com/watch?v=7r0i_7Xlm3k), у ком јунаци – ученици – имају исти задатак и на духовит начин нижу синониме поменутог глагола.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА: Утврђивање градива и провера усвојености знања. Кратак разговор о *исовкама*, њиховом статусу у савременом српском језику, (не) оправданости њихове употребе у свакодневном говору, у уметничким делима и на филму.

ПРИЛОЗИ: Слајдови (PowerPoint презентација) са текстовима задатака.

НАПОМЕНЕ: PowerPoint презентација у потпуности прати припрему за час и неизоставна је при реализацији часа. Налази се на ЦД-у.

Уочавање особености обичајних лирских народних песама на примеру сватовских песама

ОШ „Илија Гарашанин”, Гроцка

Циљ часа: Уочавање особености обичајних лирских народних песама са посебним освртом на сватовске песме.

Образовни задаци:

- оспособљавање ученика за читање, доживљавање, разумевање и тумачење литерарних дела;
- повезивање лирских народних песама са народном традицијом и обичајима;
- усвајање и употреба књижевнотеоријских појмова (*обичајне народне лирске њесме, свадбене њесме, осмерац, лирски десетерац*);
- препознавање народних обичајних сватовских песама;
- одређивање главног мотива и песничких слика у песмама;
- уочавање доминантних осећања присутних у сватовским песмама.

Функционални задаци:

- повезивање животног искуства са књижевним делом;
- усвајање и примењивање нових појмова: обичајне народне лирске песме, свадбене песме, осмерац, лирски десетерац.

Васпитни задаци:

- развијање љубави према народној књижевности и потребе да се културна баштина чува, негује и унапређује;
- истицање важности везе између књижевних дела и животног искуства.

Кључни појмови: обичајне народне лирске песме, свадбене песме, осмерац, лирски десетерац.

Образовни стандарди:

- СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)
- СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму
- СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)
- СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања
- СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у тексту

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни.

Наставне методе: дијалoшка, истраживачка, текстуална, глума, презентација.

Наставна средства: читанка, пројектор, костими, музика.

Место извођења: учионица 6. разреда.

Корелација: народна традиција, музичка култура.

Литература и додатни материјал за наставнике:

М. Николић, *Методика наставе српског језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008;

С. Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 1994;

З. Мркаљ, *Наставна теорија и пракса 2*, Klett, Београд, 2010;

Р. Пешић, Н. Милошевић Ђорђевић, *Народна књижевност*, Трeбник, Београд, 1997;

Х. Бидерман, *Речник симбола*, Плато, Београд, 2004.

Литература и додатни материјал за ученике: Читанка, лектира за 6. разред, костими младе и младожење и сватова.

Напомене: Ученицима су на претходном часу подељене улоге: млада, младожења, девер, свекрва, младине сестре, сватови. Ученици за час припремају костиме сватова и уче одабране стихове сватовских песама.

ТОК ЧАСА

- Понављамо знања о народним лирским песмама, њиховој подели и значају некада и данас.
  - Шта су народне лирске песме и које су њихове основне одлике?
  - Како се деле народне лирске песме?

ОБИЧАЈНЕ ЛИРСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ су веома стара лирска врста везана за најважније догађаје у животу човека (рођење, свадба, смрт). Временом су ови стихови изгубили „магијску моћ”, а задржали су се само обичаји. Обичаји који су описивани нису верски, већ су садржаји свакодневног живота.

У обичајне песме спадају: сватовске песме, здравице, тужбалице.

Међу обичајним песмама најбројније су сватовске песме. У њима преовлађује свечано расположење, мотиви љубави, лепоте, младости и богатства, мада има и сете посебно у онима које певају о растанку девојке са родитељским домом. Сватовска лирика некада је била део свадбеног ритуала који је требало да обезбеди здравље, срећу и потомство младенцима. О обредном карактеру сватовске лирике сведочи и редослед певања песама које прате младенце од када се девојка испроси до њеног доласка у нови дом. Свадбени обред чврсто је заснован на два основна култа дубоко укоренења унашем народу, култу предака и култу плодности. Свадбе су најчешће бивале у јесен јер је тада било највише слободног времена, а и средстава за весеља након годишње жетве. Свадбени ритуал започиње прошевином, коју најављује провација. Будућа невеста требало је да буде вредна, смерна и честита, а како

Вук Караџић каже: „Доста пута испросе девојку, а нити је момак видео њу, ни она њега, него се родитељи гледају и договарају.” Након што је девојка дарована и испрошена, окупљају се сватови. Тада се приступа ритуалним припремама младенаца које подразумевају купање водом у коју се ставља селен, босиљак, нана или мајчина душица. Када сватовска поворка стигне у девојчин дом, младожења прстенује будућу невесту и потом се приступа црквеном венчању. После венчања сватови одлазе младожењиној кући, где се госте и веселе певајући сватовске песме и здравице. Ове песме најчешће су испеване у лирском десетерцу и осмерцу.

➤ Подстичем ученике на разговор о свадбама следећим питањима:

Ко су учесници на свадби? Објасните улогу појединих сватова, на пример, кума, старог свата и девера. Опишите обичаје који су се задржали до данас. Сугеришем ученицима неке од обичаја: накоњче, преношење невесте преко прага, значење вела преко младиног лица, улога девера.

➤ Ученици описују обичаје које су имали прилике да виде на свадбама, а онда њихово знање допуњавам тумачењима из фолклора и народне књижевности.

- ✓ Пре уласка у младожењину кућу невеста подиже накоњче (мушко дете) и то је остатак тзв. додирне магије. Подизање детета ка сунцу које је извор живота требало је да обезбеди рођење мушког потомка у блиској будућности.
- ✓ Некада се веровало да испод прага улазних врата сваке куће бораве душе предака које су заштитнице дома. Стога младожења преноси младу преко прага да их не би нагазила. Након што подстакне ватру у огњишту и дарује га новцем или јабуком, млада постаје пуноправни члан породице.
- ✓ Вео преко младиног лица је заштита од урока, а цвеће у руци треба да скрене пажњу са лица девојке. На путу од своје до младожењине куће млада нема заштиту ни својих предака од којих је отишла, ни младожењиних којима се још није поклонила, па је у опасности од злих сила и демона. Зато сватови гласно певају, узвикују и пуцају не би ли их растерали.
- ✓ Девер је младожењин брат. То је младић који се налази поред младе и чија је улога заштитничка. Слична је улога и старог свата, који представља душе предака.
- ✓ Пре уласка у нови дом млада добија сито са житом које разбацује у облику крста, а сито потом баца на кров и тако се симболично прочишћава од злих, подземних сила.
- ✓ Богиња Ерида је уз помоћ златне јабуке коју је бацила на скуп богова омогућила Парису да отме Хелену. Богиња земље Геа поклонила је Хери јабуку као знак плодности поводом њеног венчања са Зевсом. У Атини су ђувегије делиле јабуке када је требало да уђу у младину собу. Слање и добацивање јабука спадало је у љубавно удварање.

- Објашњавам ученицима да су наши преци готово све лепе, али и ружне догађаје, пратили песмом. Такође су и многи обичаји сачувани управо захваљујући песмама које их описују.
- Ученици изводе малу представу у учионици. Имају припремљене костиме, а стихове сватовских песама и здравице користе као реплике док изводе свадбени ритуал. Представу завршавају песмом у пратњи наставника музичког.

На крају часа ученици попуњавају евалуациони листић.

НАПОМЕНА: У прилогу су, на ЦД-у, презентација, пример евалуационог листића и видео-запис „Свадба у учионици”.

<https://onedrive.live.com/redir?resid=CA3711BDDFE9F7E0!7284&authkey=!AGqhPDG-5DnpJKs&ithint=video%2cMP4>

© Copyright EDUKA

Ромео и Јулија у уметности

ОШ „Свети Сава”, Топоница

Наставни предмет	Српски језик и Музичка култура
Разред	8.
Датум реализације	25. 02. 2014. год.

Наставна тема	Говорити о љубави, то је већ помало вољети. Знање и разумевање; Слушање музике
Тип часа	обрада и утврђивање
Циљ часа	<ul style="list-style-type: none"> • понављање наученог о прочитаном делу; • даља књижевнотеоријска интерпретација прочитаног дела; • стицање основа уметничке писмености; • упознавање музичке културе кроз слушање и визуелно приказивање; • провера стеченог знања о музичким епохама и њиховим карактеристикама.
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • понављање основних Шекспирових биографских података; • даља књижевнотеоријска анализа прочитане трагедије; • усвајање нових књижевнотеоријских појмова; • уочавање карактеристика драмског дела; • усвајање темељних знања о музици 20. века.
Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> • оспособљавање ученика за тумачење драмског дела; • усвајање нових књижевнотеоријских појмова; • богаћење лексичког фонда и језичке културе ученика; • оспособљавање ученика за препознавање музике; 20. века на конкретним музичким примерима.
Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • неговање љубави према читању драмских дела; • подстицање радозналости, истраживачког и стваралачког духа ученика; • развијање поштовања према великим именима светске књижевности; • развијање интересовања за вредности музичког дела.

Кључни појмови	актер, протагонист, антагонист; сукоб, разрешење сукоба; катарза; трагично, балет, опера.
Образовни стандарди	<p>СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела*</p> <p>СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање” (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци” (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања*</p> <p>СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст</p> <p>СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту</p> <p>СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту</p> <p>СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело</p> <p>МК 1.1.2. опише основне карактеристике: историјско-стилских периода и музичких жанрова</p> <p>МК.1.2.2. да именује извођачки састав</p> <p>МК. 1.2.3. да именује музичке жанрове</p> <p>МК.2.1.2. да анализира повезаност структуре и драматургије одређеног муз. жанра</p> <p>МК. 3.1.1. зна функцију елемената муз. писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела</p> <p>МК.3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд</p> <p>МК.3.2.1. открива везу опажајних карактеристика са структуралном и драматуршком димензијом звучног примера</p> <p>МК.3.2.3. открива везу опажајних карактеристика са жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера</p>
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни
Наставне методе	дијалoшка, истраживачка, текстуална, аналитичко-синтетичка, монолошка, хеуристичка, слушање и гледање аудио-визуелних примера, илустративна, демонстрација
Наставна средства	Књига <i>Ромео и Јулија</i> Вилијама Шекспира, уџбеници из музичке културе, презентација, илустрација, презентација са интернет страница.
Наставна помагала	компјутер, пројектор
Место извођења наставе	учионица (кабинет за информатику)
Корелација	српски језик – музичка култура – филм

<p>Литература и додатни материјал за наставнике:</p>	<p>М. Николић, <i>Методика наставе српској језика</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008.</p> <p>С. Маринковић, <i>Методика креативне наставе српској језика и књижевности</i>, Креативни центар, Београд, 1994.</p> <p>П. Илић, <i>Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси</i>, Змај, Нови Сад, 2003.</p> <p>П. С. Кохан, <i>Историја западноевропске књижевности I</i>, Веселин Маслеша, Сарајево, 1971.</p> <p>В. Шекспир, <i>Ромео и Јулијета</i>, Просвета, Београд, 1981.</p> <p><i>Музичка култура за 8. разред</i>, мр Александра Паладин, Драган Михајловић Бокан, Београд 2010.</p>
<p>Литература и додатни материјал за ученике</p>	<p>В. Шекспир, <i>Ромео и Јулија</i> (било које издање)</p>
<p>Напомене</p>	

Ученици су подељени у две групе и, пошто су истраживачке задатке добили на претходном часу, крећемо са анализом задатака.

<p>Уводни део часа (10 минута)</p>	<p>Прва група је имала задатак да истражи и објасни основне карактеристике епохе ренесансе у књижевности и музици.</p> <p>Ученици износе и коментаришу своје закључке са истраживачког рада о епохи ренесансе (5 минута).</p> <p>Друга група је имала задатак да истражи живот и стваралаштво Вилијама Шекспира и музичке облике у ренесанси.</p> <p>Ученици износе и коментаришу своје закључке са истраживачког рада о Шекспиру и музичким облицима ренесансе (5 минута).</p> <ul style="list-style-type: none"> Ученицима се пушта пример вокалне музике ренесансе: Орландо ди Ласо – <i>Matona mia cara</i>. Ученици слушају.
<p>Главни део часа (70 минута)</p>	<p>Прва група износи истраживања о књижевноуметничким одликама које су уочили у трагедији <i>Ромео и Јулија</i> (књижевнотеоријски појмови: <i>трагедија, катарза, прошајонист, антиајонист, епипе драмске радње, гудаскалије</i> и др.). Када изнесу своја запажања, показујемо им хамер на коме је нацртана једна драмска ситуација и њени актери, где ће ученици визуелно моћи да потврде своја истраживања (7 минута).</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>На који музичко-сценски облик вас доведе ова што видиш на хамеру?</i> На оперу. <i>Када настаје опера?</i> Опера настаје у периоду барока.

- *Шта је барок и који су музички облици карактеристични за њу епоху?*
- Ученици износе резултате свог истраживања. (5 минута)
- Пуштамо део опере, К. Монтевердија – **Орфеј**, који после гледања и слушања ученици коментаришу. (3 минута)
- Пошто смо видели једну трагичну оперу, осврћемо се на ликове трагедије, са посебним акцентом на њихове карактерне особине и сукобе који у драми доводе до трагедије.
- Ученици износе карактерне особине ликова трагедије, коментаришу њихове сукобе, наводећи делове из дела. (5–6 минута).
- Наставница српског језика упознаје ученике са елизабетанским позориштем из Шекспировог времена.
- Ученици гледају, слушају и постављају евентуална питања у вези са овим позориштем. (5 минута)
- *У прелазном разговору поменули смо балет као основни део опере. Када се балет осамосталио? Како се зове најранији период балета?*
- Ученици дају одговоре (класични, бели балет, у коме балерине носе балетанке и хаљине). (5 минута)
- Балерина уживо ученицима демонстрира неке покрете из балета, након чега следе евентуална питања ученика, балерини и њеној наставници балета. (5 минута)
- Ученици гледају и постављају питања.
- Пуштамо ученицима део из балета **Лабудово језеро** – П. И. Чајковског, где је приказан соло наступ балерине (3 минута).
- *Са којим видом излагања у опери можемо упоређивати овај соло наступ балерине?*
- Одговор би био арија. Пуштамо пример: арија **Тореадора** из опере **Кармен** Жоржа Бизеа.
- *Који би био облик приповедања био у књижевности?*
- Одговор би био монолог. Ученици објашњавају шта је монолог и наводе пример из трагедије који читају наглас.
- Пуштамо пример балета – игра у двоје, **Ромео и Јулија** – Сергеј Прокофјев. Ученици гледају и слушају. Затим следи питање: *Са којим делом у опери је сличан овај облик излагања?*
- Ученици наводе да је то дует. Пуштамо музички пример, дует из опере **Боеми** Ђ. Пучинија.
- *Који би био облик казивања био у књижевности?*
- Ученици одговарају да је то дијалог, објашњавају шта је дијалог и наводе пример из дела који читају наглас.
- Приказујемо балетски ансамбл, **Лабудово језеро** – П. И. Чајковског, и опет правимо поређење са примером из опере, **Хор Јевреја** из опере **Набуко** Ђ. Вердија.
- Ученици слушају и гледају.
- *Са којим обликом казивања у књижевности можемо ово упоређивати?*

	<ul style="list-style-type: none"> • Ученици одговарају да је то полилог и објашњавају какав је то облик казивања. (10 минута) • Пуштамо пример <i>Посвећење њролећа</i> И. Стравинског. (3 минута) • Ученици гледају и слушају. • <i>Који је ово балет, њрема њокрећу и косћимима?</i> • Модеран балет. • <i>Које су карактеристике модерног балета?</i> • Ученици износе своје закључке. • Пошто је тема данашњег часа <i>Ромео и Јулија</i>, дошли смо и до тренутка када је настао балет по истоименој трагедији. Композитор је Сергеј Прокофјев, и овај балет је настао 1935–1936. год. • Пуштамо пример из балета <i>Ромео и Јулија</i> С. Прокофјева (3–5 минута). • Ученици гледају, слушају и закључују.
<p>Завршни део часа (10–15 минута)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>20. век је век филмске уметности. Како се другачије назива филмска уметност?</i> • Филмска уметност се другачије назива седма уметност. • Пуштањем музике из филма <i>Ромео и Јулија</i> (модерна верзија), опет повезујемо музику и књижевност, али сада кроз филм. • Можете ли да наведете називе књижевних дела која су екранизована (по којима су снимљени филмови)? • Ученици наводе дела: <i>Зона Замфирова</i>, <i>Ивкова слава</i>, <i>Пој Ђира и њој Сира</i>, <i>Стевана Сремца</i>, <i>Орлови рано леће</i>, <i>Бранка Ђопића</i> и др. • <i>Знаете ли да је више филмова снимљено њо Шекспиревој трагедији Ромео и Јулија?</i> • Ученици наводе да ли су чули или можда гледали неки од поменутих филмова. • Пуштамо ученицима делове из филма <i>Ромео и Јулија</i> (База Лурмана из 1996, или неку другу савремену екранизацију). • Ученици гледају и слушају. • <i>Ово је савремена верзија филма, а шта је са њекстимом? Да ли је он даји у изворном облику или је измењен?</i> • Текст је као у делу <i>Ромео и Јулија</i>. • Шта закључујете, каква је тема забрањена љубав и можемо ли је срести и у савременом свету? • Ученици закључују да је то савремена тема која је карактеристична и за данашње време. Коментаришу и упоређују филм и књижевно дело. <p><u>ДОМАЋИ ЗАДАТАК:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • За следећи час завршите драму на свој начин – „Шта би било кад би било...“ Не мора бити трагичан крај, али ако желите, може.

Трагом речи (обнављање)

ОШ „Бранислав Нушић”, Београд

СРПСКИ ЈЕЗИК – 6. разред	
Аутор: Верица Арула, наставница српског језика Сарадник: Катарина Алексић, наставница информатике	
Наставна област	Језик
Наставна јединица	Трагом речи
Тип часа	Обнављање градива
Општи циљ	Утврђивање градива о гласовним променама, придевским заменицама, глаголским облицима и реченичним члановима
Специфични циљеви	Образовни: <ul style="list-style-type: none"> • систематизација обрађених граматичких садржаја; • запажање и уочавање гласовних промена, придевских заменица, глаголских облика и реченичних служби у одговарајућим примерима; • повезивање знања из граматике и других области и наставних предмета.
	Васпитни: <ul style="list-style-type: none"> • развијање способности за тимски рад; • активно и одговорно учествовање у осмишљеним задацима; • јачање истраживачког духа и радозналости код ученика.
Кључни појмови	гласовне промене; придевске заменице; глаголски облици; реченичне службе
Облици рада	групни
Наставне методе	„Потрага за благом”, истраживачка, текстуална, демонстративна, вршњачко учење
Наставна средства	Задаци којима се дефинише путања, задаци за рад

Место извођења	простор школе
Корелација	информатика, математика
Новина	Метода „Потрага за благом” подразумева осмишљену путању која садржи шест пунктова на којима дежурају наставници (или ученици старијих разреда). Од пункта до пункта ученици се крећу следећи ПУТОКАЗЕ до којих долазе решавајући ЗАДАТКЕ. И путокази и задаци подразумевају регрутовање раније стечених знања из српског језика, информатике и математике. Час је конципиран тако да ученици раде заједно, активно учествујући у решавању задатака. Настава је измештена из учионице у школски простор, а може бити организована и ван њега. Пробућен је такмичарски дух. Важну улогу игра вршњачко учење.
Евалуација	Процена успешности часа заснована је на резултатима ученичког рада, запажањима присутних, анкети за ученике, рефлексiji.
Уводни део часа (5–10 минута)	
<ul style="list-style-type: none"> • Наставник дели ученике у хетерогене групе: плав, црвени, зелени, љубичасти и наранџасти. • Наставник најављује тему часа и објашњава начин рада на часу: <ul style="list-style-type: none"> ○ Све групе крећу са истог пункта, али је свакој од група следећи пункт различит. (На овај начин се избегава стварање гужве на пунктовима.) ○ Све групе завршавају потрагу на истом пункту. ○ Свака од група добиће свој први путоказ (одштампан на папиру у боји те групе). ○ Да бисте успешно завршили потрагу, пратите путоказе и решавајте задатке. • Наставник дели групама први путоказ. • Ученици решавају први путоказ и одлазе ка другом пункту. 	
Главни део часа (30–35 минута)	
<p>Ученици се крећу у складу са путоказима и решавају задатке, који су предуслови за нове путоказе. Требало би да све групе, за предвиђено време, обиђу читаву путању. Дежурни наставници/ученици их упућују да заједно решавају задатке и проверавају их. Решење задатка подразумева консензус групе.</p> <p>Путокази и задаци дати су у прилогу.</p>	
Завршни део часа (5 минута)	
<p>Наставник чека групе на последњем пункту. Победнички тим добија чоколаду.</p> <p>Наставник упућује ученике да, код куће, попуне електронску анкету која ће наставнику пружити слику о успешности часа, а ученицима прилику да предложe активности које би унапредиле овакав вид учења.</p>	

Трагом речи (упутство за сваку од група)

Решавајући ПУТОКАЗЕ, пронаћи ћете следећи пункт на путањи. На њему вас чека ЗАДАТАК. Када њега решите и предате дежурном наставнику, добићете нови ПУТОКАЗ. Понављајте овај поступак до потпуног обиласка путање (до Пункта 6).

Важно је да на свим задацима радите заједно и проверавате своја решења. Срећно!

Пункт 1 – главни хол Школе (почетни и завршни пункт за све групе), испред канцеларије директора школе

Путоказ: Богата и чиста лексика (разноврсност и оригиналност у избору речи у оквирима књижевног стандарда или функције датог језичког изражавања); Синтаксички јасно и једноставно обликовање исказа (јасна и прецизна реченица, прилагодљивост облику казивања – субјективан или објективан однос према датој предметности, без сувишног или недовољног у реченичкој структури); Поштовање правописних правила на високом нивоу чине _____ у структури писаног израза. У Школи о томе брине _____. Нађи га!

Пункт 2 – радионица домара

Задатак: Напишите правилно следеће, погрешно изграђене исказе и стилски их дотерајте:

На грани је четири гаврана, а испод дрвета су шест лисица.

Требамо да одморимо јер смо селили сво време.

Ове године ће мо са авионом до наше дестинације.

Децо, не мојте ићи у екстреме, екстреми нису добри за ништа.

Идемо у град да зујимо.

Путоказ: Круї, кружница и полукруї припадају истој _____ речи (=Изведене и сложене речи, заједно са кореном речи од које су постале.). По постанку ове речи су:

круг _____ кружница _____ полукруг _____

Они те упућују на место где те чека следећи задатак.

Пункт 3 – кабинет математике

Задатак: Напиши на који начин је настала понуђена реч, а онда и које су се гласовне промене притом десиле.

ИШЧЕПРКАТИ

РАШИРИТИ

РАШЧИСТИТИ

ИШЧАЧКАТИ

ИШАРАТИ

_____ (начин творбе)

_____ (гласовне промене)

Путоказ: У реченици *Пејшар је у іраду сїално мислио на Каїшарину* објекат вас упућује на следећу тачку.

Пункт 4 – кабинет информатике

Задатак: На радној површини (десктопу) трећег рачунара, у реду до прозора, постоји кориснички налог **Трагом речи**. Лозинка овог налога је 1. лице јединине непотпуног глагола из тачне тврдње:

- Када желимо да погледамо садржаје са интернета, први програм који покрећемо је Гугл.
- Рачунар може да ради без Windows-а, али не може без оперативног система.

Када се улогујете, на десктопу ћете пронаћи фајл **Путоказ**, који ће вас одвести до следећег пункта.

Путоказ: Глагол у презенту из следеће реченице *Увек сам волео да њевам од-вешће вас до следеће тачке.*

Пункт 5 – кабинет музичког

Задатак: Које су гласовне промене извршене у наведеним облицима глагола?

печем _____	вичем _____	певао _____
сечем _____	ричем _____	звао _____
течем _____	сричем _____	носио _____
вучем _____	наричем _____	рекао _____
тучем _____	мичем _____	донео _____

Путоказ: Присвојни придев изведен од именице којом именујемо државу у којој живимо део је назива кабинета у ком те чека следеће питање.

Пункт 6 – кабинет српског

Задатак: Одреди врсту заменице:

ње _____,	ваш _____,
вас _____,	нико _____,
какав _____,	чега _____,
га _____,	свога _____,
их _____,	нечији _____.

Путоказ: У реченици главни и одговорни за све је _____, може бити _____, _____, а у школи је то _____. Идите тамо!

Пункт 1 – канцеларија директора школе

Задатак: У реченици *Марко куйује лойишу. Нова ученица је веома лепа.* Ивана је отишла кући. Субојом долазе код нас на ручак. Урадили су то дрзо. подвучени реченични члан назива се _____, а је исказан _____ (наведи језичку јединицу). Искажи исти реченични члан:

скупом речи _____ и
зависном реченицом _____.

Девојчица и крчај Лава Николајевича Толстоја (обрада)

ОШ „Југославија”, Бар

РАЗРЕД	5.
ЦИЉЕВИ ЧАСА (Ученик/ца:)	<ul style="list-style-type: none"> - сазнаје о животу Лава Николајевича Толстоја; - тумачењем пословица ствара сопствени хоризонт очекивања; - читање уметничког текста доживљава као посебну ситуацију коју повезује са својим искуственим светом; - развија способност идентификације са књижевним ликом; - запажа и разуме мотиве за понашање књижевног лика; - уочава елементе нестварног (фантастичног); - елементе нестварног повезује са особинама бајке и легенде; - елементе фантастичног повезује са елементима реалистичког (у причи); - уочава узрочно-последичну повезаност догађаја у причи (фабула); - уочава и објашњава градацију; - развија рецепцијску способност кроз писање стваралачких текстова; - развија способност сарадништва, вредновања и самовредновања, анализе.
ОБЛИЦИ РАДА	индивидуални, фронтални, рад у пару, групни
МЕТОДЕ РАДА	дијалoшка, монолошка, текст метода, метода писања
КОРЕЛАЦИЈА	историја, географија, ликовна култура
НАСТАВНА СРЕДСТВА	Читанка, свеска, наставни листићи, лаптоп, платно, пројектор ЦД плејер
СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА	1.4.1. 1.4.2. 1.4.7. 1.4.9. 2.4.2. 2.4.5. 2.4.6. 2.4.7. 2.4.8. 3.4.7. 3.4.8.

**АКТИВНОСТИ
УЧЕНИКА**

**КОРАК 1 – ЧИТАЛАЧКА МОТИВАЦИЈА
(„ХОРИЗОНТ ОЧЕКИВАЊА”)**

На претходном часу ученици су се поделили у парове и добили упутства за рад (да сазнају нешто о митовима и легендама)

Време предвиђено за читалачку мотивацију: 10 минута

– Разговарају о томе шта су то митови и легенде (шта им је својствено).

– Гледају презентацију о животу и раду Лава Николајевича Толстоја (припремљену од стране наставнице/наставника, уз руску народну музику).

– Читају и тумаче пословице (наставни листић 1).

– Из Речника српског језика читају значење речи „врч”.

– Посматрају слике Косовке Девејке и крчага (наставни листић 1).

– Пишу асоцијације на основу слика које посматрају (наставни листић 1).

– Довршавају зајочешу мисао: Бити добар и племенит значи... (наставни листић 1).

– Читају мудре изреке о доброти (наставни листић 1).

– Наставни листић 1 леје у свеску.

**АКТИВНОСТИ
УЧЕНИКА**

Време планирано за изражајно читање: 5 минута

– Слушају изражајно читање приче (слајд).

– Самостално изражајно читају причу (један ученик наглас или свако у себи). (Читанка)

КОРАК 2 – ЧИТАЛАЧКА ПАУЗА

Време предвиђено за читалачку паузу: 5 минута

– Пишу (бележе) своју прву мисао (прву импресију) након читања приче (наставни листић 2).

– Читају записано.

– У себи читају (подсећају се) објашњења стилске фигуре традиција.

– Градацијски описују крчаг (наставни листић 2).

– Наставни листић 2 леје у свеску.

**АКТИВНОСТИ
УЧЕНИКА**

КОРАК 3 – ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

Време предвиђено за интерпретацију: 25 минута

- Слушају *крајко ујујисиво* наставника.
- Разговарају о *йричи* (рад у пару). (наставни листић 3)
- За време разговора *бележе* оно што сматрају битним (наставни листић 3).
- Наставни листић 3 *леје у свеску*.
- *Праће разговор и йојуњавају йаделу* за самовредновање. (наставни листић 4)
- Наставни листић 4 *леје у свеску*.

Домаћи задатак:

- *Сажето йрејричавају* причу према насловима целина.
- *Праве йодсейник* на основу реченог (фабула, лик девојчице – особине, градација, елементи фантастичног, порука).
- *Чијају ујујисива* са наставног листића 5 – стваралачки задатак и *сачињавају йезе* за писање.

**АКТИВНОСТИ
УЧЕНИКА**

2. ЧАС

КОРАК 4 – СТВАРАЛАШТВО

Време предвиђено за стваралаштво: 30 минута

- Самостјално *сћварају лијерарни сасћав* на одабрану тему (бирају један стваралачки задатак од понуђених).

**Време предвиђено за читање стваралачких текстова:
15 минута**

- *Чијају лијерарне сасћаве* (стваралачке задатке).
- *Бирају најбољи рад*.

© Copyright EDUKA

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Разред/одељење: VI₁

Број ученика: 32

Наставник-реализатор: Лара Штамбук

Наставник-асистент: Александар Ђорђевић

Реализација: 12. 11. 2014.

Наставна тема: Приче

Наставна јединица: *Life in the 50s (British vs. American English)*

Тип часа: утврђивање

Образовно-васпитно циљеви: утврђивање вокабулара на британском и америчком енглеском; увежбавање изговора; уочавање разлика; развијање способности разумевања кроз вежбе слушања; развијање комуникацијских способности ученика на страном језику; кроз игровну активност проверава се усвојеност вокабулара у две варијанте енглеског језика; развијање способности код ученика да учествују у групном раду.

Облици рада: фронтални, рад у пару и групи.

Методе рада: комбиноване методе засноване на речима, дијалошка, рад са књигом, интерактивно учење кроз мултимедијалне садржаје.

Наставна средства: уџбеник *Challenges 2*, одштампан материјал за ученике, нацртане заставе (на претходном часу задато ученицима да нацртају за домаћи задатак на посебном папиру), рачунар, пројектор, платно, одговарајући мултимедијални садржаји или интерактивна табла.

Корелација: српски језик, географија, информатика и рачунарство.

Исходи часа: ученици усвајају и у потпуности разумеју значење речи у две варијанте енглеског језика; схватају корист знања речи у обе варијанте; сагледали су наставну тему са аспекта различитих наставних предмета (географија, информатика и рачунарство), интердисциплинарно.

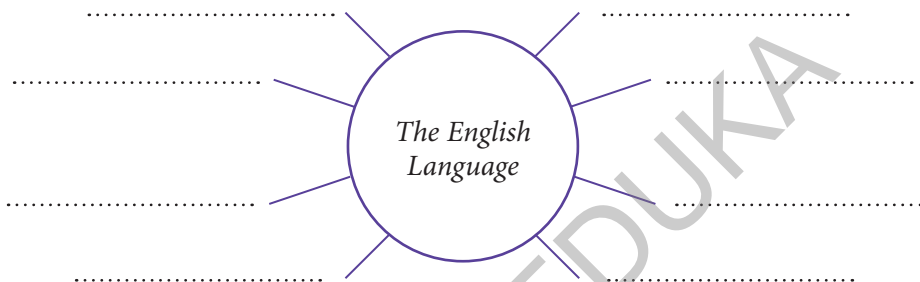
Прилози: слика карте света за пројектовање на платну, откуцан материјал за фотокопирање за ученике (табела за попуњавање америчким тј. британским речима), кључ за претходно поменуто, четири видео-клипа – један који се тиче разлика у изговору у две варијанте енглеског језика и три која говоре о разликама у вокабулару.

🕒 1. Уводни део часа (5 минута)

Пре почетка часа наставник дели ученике у 3–4 групе у зависности од тога колико их је у одељењу и за сваку групу се утврђује вођа тима. Затим их уводи у наставну јединицу тако што на табли у кругу пише **The English Language**, а ученици говоре земље у којима се говори енглески језик, а наставник их пише око централног појма тзв. *Brainstorming*.

(Let's see children! Where do people speak English? Say the countries.)

Испод земаља Америке и Велике Британије ученик лепи одговарајуће заставе (које су на претходном часу задате да се нацртају као домаћи задатак). Наставник у интеракцији са ученицима показује земље енглеског говорног подручја на карти пројектованој на платну или интерактивној табли.

(Now, let's have a look at the map of the world and let's see what the English-speaking countries are. Dark green countries are the countries where English is used as a first language and light green are the countries where English is spoken as an official language.)

🕒 2. Главни део часа (35 минута)

У главном делу часа, наставник пушта мултимедијални садржај у коме ће ученици чути разлике између британског и америчког изговора.

(Now we will watch a video about the differences in pronunciation between British and American English.)

Наставник објашњава да ће ученици затим чути разлике у животном стилу Американаца и Британаца 50-их година прошлог века.

(Now you will listen about the differences in American and British lifestyles back in the 1950s. Open your textbooks, page 34, please.)

Ученици слушају текст из уџбеника са 34. стране (ЦД, снимак 42). Затим раде вежбу бр. 3 на 35. страни (уз наставникову помоћ), у којој уочавају разлике између речи у две варијанте енглеског језика.

(Now in pairs, let's do exercise 3, page 35, let's see what the differences are.)

Следе три мултимедијална садржаја која су фокусирана на разлику у вокабулару две језичке варијанте. Док слушају, ученици понављају речи и на тај начин увежбавају изговор.

(Once again, we've got three videos about the differences between British and American English, but this time they are about different vocabulary. Please repeat as you listen.)

Затим наставник прозива вође тимова да поделе члановима своје екипе одштампан материјал. Објашњава им да имају временско ограничење од 5 до 10 минута да допуне речи које недостају. Тим који први заврши активност то сигнализира подизањем руку. Уколико ученици не допуне све речи у задатом временском року, тим са највише тачних речи је победник.

(Team leaders, can you please come out? I will give you hand-outs for all the members of your team. You will have 10 minutes to complete the table with the missing words, either American or British. Please raise your hands when you finish. The first team to complete the task is the winner. If you don't complete the whole table, the team with the most correct answers will be the winner. Ready, steady, go!)

Наставник проверава тачност и додељује победницима „медаље” за освојено прво место. *(Here are the medals for winners. Well done. Great work!)*

Показује им на платну решење које ће им бити од помоћи у завршном делу часа.

(Children, this is the key, it will help you for the next activity.)

🕒 3. Завршни део часа (5 минута)

У завршном делу часа, наставник дели ученике у два тима, „британски” и „амерички”. Наставник наглашава да посебну пажњу обрете на изговор како једне, тако и друге варијанте. „Британски” тим насумично бира неку реч из своје колоне, а „амерички” правилно изговара своју. Ову активност раде наизменично.

(For the next activity, let's split into two teams, the British and the American team. Please pay attention to the pronunciation of the words. The British team chooses a word from their list and the American team must say the appropriate word. You will take turns.)

Додатна активност: Ако преостане времена, на полеђини штампаног материјала налази се слика лица, ученици доцртавају уста, насмешена, равнодушна или тужна, у зависности од тога колико им се допао час. Дају своје коментаре на енглеском језику.

(There is a face at the back of your hand-out. Please draw a mouth – smiling if you liked the lesson, a straight line if it was ok and a sad one if you didn't like it at all. Please say in English what you think.)

Домаћи задатак: Допунити евентуално недовршену табелу са речима британске или америчке варијанте, увежбати и залепити у свеску за енглески језик. *(Please complete the table, glue it in your notebooks and practise the words.)*

KING ARTHUR: History or Mystery?

The Tale of Knights in Three Acts

(обрада, утврђивање)

ОШ „Дуле Караклајић”, Лазаревац

1. ПОДАЦИ О ЧАСУ

Предмети: енглески језик (историја, информатика, ликовна култура, српски језик)

Наставна тема: Британска традиција и историја

Наставна јединица сва три часа: *King Arthur: History or Mystery? (The Tale of Knights in Three Acts)*

Тип часова: комбиновани тип (обрада, утврђивање)

Разред: седми

2. ПЛАНИРАЊЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

Општи циљеви часова

Први час: унапређивање опште културе и информисаности ученика, обнављање знања о средњем веку, увођење енглеских појмова о средњем веку, развијање самосталне иницијативе код ученика, упућивање на коришћење неформалних облика знања у сврху личног развоја, увођење у појам пројекта и припрема за пројекат, развијање вештине планирања.

Други час: развијање концизности у излагању и презентационих вештина, дискутовање, изношење ставова, мишљења, унапређивање опште културе, развијање интеракције међу ученицима, поштовања туђих ставова и мишљења, развијање креативности.

Трећи час: развијање способности раздвајања битног од небитног, развијање презентационих вештина, развијање способности за концизно изражавање, унапређивање опште културе, оспособљавање за евалуацију пројектата, за изношење ставова и мишљења, развијање интеракције међу ученицима, поштовања туђих ставова и мишљења.

Теме часова

Први час: британска традиција и историја, средњовековни живот, витештво, хералдика, симболи, легенда о краљу Артуру, пројектни задаци.

Други час: легенда о краљу Артуру, средњи век, ликовни радови – грбови тимова.

Трећи час: легенда о краљу Артуру, пројектни задаци.

Специфични задаци

Први час: повезивање ученичког претходног знања и искуства, утврђивање логичке повезаности међу чињеницама, обогаћивање вокабулара, усвајање но-

вих појмова, слушање, читање, разумевање енглеског текста, решавање задатака, планирање, договарање, подела задатака.

Други час: обнављање вокабулара и појмова, презентовање ликовних радова, дискусија, изношење мишљења, запажања и предлога, критичко размишљање, визуелно уређење учионице, активирање креативности, унапређивање активног коришћења енглеског језика, развијање ликовних вештина, развијање креативности.

Трећи час: унапређивање моћи запажања и меморије, утврђивање чињеница, извођење закључака, презентовање пројеката, концизно и конкретно излагање и његово развијање, дискутовање, изношење мишљења, запажања и предлога, критичко приступање радовима, обнављање појмова и вокабулара, развијање личних ставова, унапређивање информатичке писмености, развијање активне употребе енглеског језика, развијање асоцијативног и латералног размишљања.

Методe и облици рада

Први час

Методe: дијалoшка, монолошка, текстуална, аудитивна, демонстративно-илустративна, интерактивна, учење кроз игру, активно учење, метод рада задатка.

Облици рада: фронтални и индивидуални.

Други час

Методe: дијалoшка, монолошка, рада задатка, демонстративно-илустративна, интерактивна, разговора, кооперативна, учење кроз игру, активно учење, илустративних радова, вршњачко учење.

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни.

Трећи час

Методe: дијалoшка, монолошка, задатка, демонстративно-илустративна, разговора, интерактивна, учење кроз игру, вршњачко учење, активно учење, писаних радова, кооперативна.

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни.

Услови за реализацију часова

Наставна средства

Први час: рачунар, пројектор, звучници, штампач; А3 формат папира за цртање грба тима, прибор за ликовно; коверте за групе са пројектним задацима и упутствима.

Други час: рачунар, пројектор, звучници, штампач; простор за излагање грбова (панои, табле), прибор за постављање радова.

Трећи час: рачунар, пројектор, звучници, штампач.

Простор за реализацију

Сва три часа: учионица за енглески језик, са кружним распоредом столова и столица који подсећају на Округли сто краља Артура. На местима за седење постављене картице на које ученици треба да допишу своје име. Ученици „заседају” тј. учествују на часу као витезови Округлог стола и њихове даме.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА (ТОК ЧАСА)

Планирани садржај рада	Активност наставника	Активност ученика	мин.
ПРВИ ЧАС Уводни део <i>A Mystery Person</i>	Кликом мишем склања делове слагалице. По откривању слике пита <i>Who is this?</i> и наводи на везу Мерлина са краљем Артуром.	Ученици откривају слику. Препознају личност и објашњавају зашто је важна.	5'
Главни део <i>What Do We Know About King Arthur?</i>	Поставља питања о краљу Артуру наводећи ученике на битне елементе легенде.	Одговарају на питања, повезују лик краља са својим искуством.	25'
<i>New Facts</i>	Кроз примере уводи појмове у вези са средњим веком, витештвом.	Анализирају примере и разумеју нове појмове.	
<i>Reading and Listening Activity</i>	Објашњава задатак који следи: слушање и праћење текста и одговарање на питања након слушања.	Упознају се са питањима, слушају и читају, одговарају на питања.	
<i>Association Game</i>	Дели ученике у групе. Објашњава правила игре, проверава да ли су правила схваћена. Надгледа регуларност игре. Води игру.	Групишу се. Разумеју правила игре. Праве асоцијације на задате речи. Траже решење асоцијације.	
Завршни део <i>Project Tasks</i>	Објашњава ученицима Пројектни задатак. Даје групама коверте са упутствима и задацима. Поставља питања о пројектном задатку.	Прате објашњења пројектног задатка и бележе напомене.	15'
ДРУГИ ЧАС Уводни део <i>Crossword Reminder</i>	Објашњава правила игре укрштених речи. Открива погођена поља.	Слушају правила. Погађају описане речи.	5'

Методе и облик рада	Начин праћ. рада ученика	Очекивани ефекти
дијалог, монолог, демонстрација, учење кроз игру; фронтални, индивидуални облик рада	Провера и анализа одгов. ученика.	Ученици препознају личност и повезују је са причом о краљу Артуру.
дијалог, монолог, демонстрација, фронтални, индивидуални облик рада	Провера и анализа одгов. ученика.	Ученици дају тачне одговоре и разумеју о коме је реч.
дијалог, монолог, демонстрација, илустрација, фронтални, индивидуални облик рада	Провера и анализа одгов. ученика.	Ученици разумеју и примењују нове појмове.
дијалог, монолог, демонстрација, слушање, текстуални метод, фронтални, индивидуални облик рада	Провера и анализа одгов. ученика.	Ученици успешно прате текст и читају, дају тачне одговоре, стичу потпунију слику о легенди.
дијалог, монолог, демонстрација, учење кроз игру, интерактивна, задатак, активно учење; фронтални, индивидуални	Провера и анализа одгов. ученика.	Ученици успешно праве асоцијације и решавају асоцијацију којом се проверава њихово усвајање нових појмова.
дијалог, монолог, демонстрација, илустрација; фронтални, групни и индивидуални облик рада	Провера и анализа одгов. ученика.	Ученици разумеју упутства за пројектни задатак.
дијалог, монолог, демонстрација, интеракција; фронтални и индивидуални облик рада	Провера и анализа одгов. ученика.	Ученици успешно решавају укрштеницу – успешно су усвојили нове појмове са прошлог часа.

<p>Главни део <i>Coat of Arms</i></p>	<p>Уводи ученике у главни део часа. Објашњава да следи представљање грбова сваког тима. Даје временска ограничења за тимове.</p>	<p>Слушају упутства и објашњења. Представљају своје тимске радове – грб свог тима. Објашњавају симболику свог грба. Излажу своје мишљење о грбовима других тимова. Дискутују о ликовним решењима. Предлажу алтернативна решења.</p>	<p>35'</p>
<p>Завршни део <i>The Display of the Coats of Arms</i></p>	<p>Упућује ученике како да поставе своје грбове на пано-изложбу.</p>	<p>Постављају своје грбове на паное у учионици. Помажу једни другима.</p>	<p>5'</p>
<p>ТРЕЋИ ЧАС Уводни део <i>Memory Shields</i></p> <p>Главни део <i>Project Presentations</i></p>	<p>Објашњава правила игре. Управља софтвером. Контролише поштовање правила.</p> <p>Уводи ученике у презентацију тимских пројеката. Даје кратка упутства за успешно презентовање. Даје временска ограничења. Подстиче ученике, помаже у излагању, води ток ове активности. Води дискусију о пројектима.</p>	<p>Слушају и разумеју правила. Играју игру.</p> <p>Слушају и схватају упутства за презентовање. Презентују своје радове. Дискутују о радовима.</p>	<p>3'</p> <p>40'</p>
<p><i>Arthurian Quiz</i></p>	<p>Објашњава правила квиза. Чита питања. Управља софтвером. Наводи на тачан одговор. Проверава у којој мери су ученици савладали појмове у вези са темом.</p>	<p>Слушају упутства. Одговарају на питања.</p>	
<p>Завршни део <i>Evaluation Time!</i></p>	<p>Дели ученицима материјал са скалом процене одржаних часова. Упућује ученике на правилну употребу скале.</p>	<p>Попуњавају скалу процене.</p>	<p>2'</p>

<p>дијалог, монолог, демонстрација, разговор, интерактивна метода, кооперација, вршњачко учење, учење кроз игру, метод илустративних радова, активно учење; фронтални, групни и индивидуални облик рада</p>	<p>Слушање и праћење њиховог излагања. Праћење реакције тимова на презентовани грб. Праћење тока дискусије.</p>	<p>Ученици успешно презентују свој грб. Символика грбова је јасна и концизна. Остали тимови имају мишљење о радовима других тимова. Дискутују.</p>
<p>дијалог, демонстрација, интерактивна метода, кооперација; фронтални, групни и индивидуални облик рада</p>	<p>Контролисање процеса постављања радова.</p>	<p>Ученици успешно постављају радове на изложбу.</p>
<p>дијалог, монолог, демонстрација, разговор, интерактивна метода, учење кроз игру; фронтални, групни и индивидуални облик рада</p>	<p>Провера успешности и броја пронађених парова.</p>	<p>Ученици се разоноде, опусте и припреме за даљи рад након паузе између часова овом игром меморије.</p>
<p>дијалог, монолог, демонстрација, разговор, интерактивна метода, кооперација, вршњачко учење, метод рада задатка, активно учење; фронтални, групни и индивидуални облик рада.</p>	<p>Праћење тока излагања. Провера садржаја презентација.</p>	<p>Ученици успешно презентују своје пројекте. Темељно и концизно представљају резултате свог истраживања. Међусобно конструктивно дискутују о презентацијама.</p>
<p>дијалог, монолог, демонстрација, разговор, интерактивна метода, метод рада задатка; фронтални, групни и индивидуални облик рада.</p>	<p>Провера и анализа одговора.</p>	<p>Након презентовања пројеката свих група, ученици успешно одговарају на сва питања, тиме показујући да су савладали један од циљева часова.</p>
<p>дијалог, монолог, демонстрација, разговор, метод рада задатка; фронтални, групни и индивидуални облик рада</p>	<p>Стицањем увида у начин на који ученици попуњавају скалу процене. Анализом одговора ученика.</p>	<p>Ученици су позитивно оценили одржане часове, изнели своје утиске, предлоге, могућа решења.</p>

Наставни материјали

За реализацију часова потребне су приложене PowerPoint презентације, уџбеници за енглески језик и историју, референтна литература, аудио-запис текста на енглеском језику, папир А0 формата за израду грба, прибор за ликовно.

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

© Copyright EDUKA

Марија Ивановић Божић

Reading Comprehension and Writing Practice – My Favourite Animal

ОШ „Вук Караџић”, Књажевац

ПРИПРЕМА НАСТАВНИКА ЗА ЧАС

Предмет: Енглески језик	Тип часа:
Разред: 5. Одељења: 5/1	☑ обрада
Наставна тема/област: Animals	
Наставна јединица: <i>Reading Comprehension and Writing Practice – My Favourite Animal</i>	
Број часа: 25.	
Образовни стандарди:	Методе:
Циљ часа: Ученици ће унапредити своје вештине читања и разумевања прочитаног текста, вештине комуникације описивањем омиљене животиње.	☑ метода разговора ☑ хеуристички разговор ☑ директна – демонстративна
Кључни појмови:	☑ аудиолингвална ☑ комуникативна ☑ рад на тексту ☑ игровна ☑ ИКТ
Образовни задаци: Унапређивање вештине читања и разумевања прочитаног текста, разговор о тексту и описивање омиљене животиње.	
Функционални задаци: Развијање селективног читања (проналажење тражених информација).	
Васпитни задаци: развијање љубави према животињама; мотивација ученика за учење енглеског језика употребом ИКТ (мултимедијалних) садржаја.	
Наставна средства: књига, пројектор, платно, компјутер, табла, свеска, ЦД, наставни листић, реалија.	
Корелација: биологија, географија, ИКТ, музичка култура, ликовна култура.	
Белешке после одржаног часа (самоевалуација и коментари):	

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

УВОДНИ ДЕО:

Време	Фаза часа	Опис активности	Активности ученика	
4'	Психолошки увод	Наставница поздравља ученике, пита их да ли имају добру меморију и поставља им задатак да погледају дати видео.	Поздрављају се са наставницом, слушају упутства наставнице.	
		ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИ ПРИСТУП (ПРИЛАГОЂАВАЊЕ):		
		Ученицима који слабије напредују – Провери разумевање и понови простијим речима или на матерњем језику по потреби.	Слушају, поздрављају, гледају.	
		Талентованим ученицима –		
6'	Лингвистички увод	Наставница пита ученике које су животиње виде-ли у видеу (<i>frogs, antelopes, elephants, hedgehogs, bees, crocodiles, hens, meerkats, wild boar</i>) и по потреби брзо проверава на снимку дате животиње. Уколико ученици нису поменули пита их ко су главни ликови у овој песми и овом цртању (<i>the meerkat – Timon, the wild boar – Pumbaa</i>), а потом најављује тему часа <i>Meerkats</i> .	Слушају упутства наставника, присећају се и именују разне животиње које се налазе на снимку.	
		ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИ ПРИСТУП (ПРИЛАГОЂАВАЊЕ):		
		Ученицима који слабије напредују – наставник их пита речи које су већ познате!	Слушају упутства наставника, присећају се и именују разне животиње које се налазе на снимку.	
Талентованим ученицима – наставник их пита речи које претпоставља да већина не зна.				
ГЛАВНИ ДЕО:				
10'	Презентација	Наставница позива ученике да прочитају текст и да одговоре на дата питања у књизи. Ученици се јављају и читају делове текста, а затим се јављају да одговоре на дата питања. Након тога наставница поставља даља питања ради сумирања информација о тексту за ученике који нису можда све разумели и проверава значење појединих речи користећи мултимедијалну презентацију и методу мапе ума. Уколико има нових речи, ученици их хорски понављају.	Слушају и следе упутства, читају, одговарају на питања, понављају хорски.	

Активности наставника	Циљ активности	Метод рада
		Интеракција
Поздравља ученике, ставља пред ученике благи изазов, даје упутства за активност.	Стварање пријатне и интересантне атмосфере на почетку часа.	метода разговора игровна интеракција Н ↔ У У ↔ Н Наставно средство: видео-снимак
Упућује основне поздраве, даје упутства.	Пажљиво гледати видео.	игролика
Поставља питања, стара се о техничким детаљима ИКТ презентације.	Интересантан увод, опуштање и мотивација да учествују.	метода разговора, игровна, демонстративна, фронтални
Поставља питања.	Обнављање вокабулара.	метода разговора, индивидуални
Поставља питања.	Ширење вокабулара ученика.	
Ствара техничке могућности, даје упутства, пита, тражи закључке, даје повратну информацију, даје савете о стратегијама учења, даје модел изговора	Развијање вештина селективног читања, и вештине комуникације кроз разговор о тексту, усвајање нових речи, упознавање са техником „мапе ума”.	хеуристички разговор аудио-лингвална

	Презентација	ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИ ПРИСТУП (ПРИЛАГОЂАВАЊЕ):	
		<p>Ученицима који слабије напредују – Хорско понављање нових речи.</p>	Слушају, хорски понављају дате речи.
		<p>Талентованим ученицима – Питати за објашњење нових речи.</p>	Користе енглески да би објаснили нове речи или дискутовали о новим речима.
20'	Вежбање, Продукција (давање домаћег задатка)	<p>Ученици читају у групама од 4 ученика текст ради увежбавања изговора, а затим се јавља група која жели да чита пред одељењем.</p> <p>Наставница одмах каже да ће само једна група читати пред одељењем.</p> <p>Ради провере остварености циљева, ученици раде вежбање 6 б.</p> <p>Ученици одговарају да ли су дате тврдње тачне или нетачне.</p> <p>Наставница најављује нови задатак – ученици се у кругу питају која им је омиљена животиња.</p> <p>Затим то раде у групама, и поново наставница позива једну групу да то уради пред целим одељењем.</p> <p>Домаћи задатак:</p> <p>Наставник даје упутства за три типа домаћих задатака: основни ниво, цртање слике, украшавање постера и писање кључних речи; средњи ниво, допунити радни листић по узору и вежбање 6 б у књизи; напредни ниво, налажење додатних занимљивости о датој животињи.</p> <p>Наставница пита сваку групу да опишу по једну животињу.</p>	Прате упутства наставника, читају део текста у групи, а затим испред одељења, ланчано постављају и одговарају на питање <i>Која ти је омиљена животиња</i> , добијају домаћи задатак и слушају упутства, описују једну животињу.
		ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИ ПРИСТУП (ПРИЛАГОЂАВАЊЕ):	
		<p>Ученицима који слабије напредују</p> <p>Наставник бира групу која им може помагати током рада и комуникације.</p>	Чита, слуша савете и корекције.
		<p>Талентованим ученицима</p> <p>Позива их да помажу осталима и да демонстрирају описивање омиљене животиње приликом давања упутства.</p>	Чита, помаже осталима, објашњава.

Даје модел, помаже.	Усвајање изговора.	аудио-лингвална
Слуша, помаже, допуњује.	Ширење речника и унапређење комуникационих вештина.	метода разговора
Даје упутства, коригује читање, даје и објашњава домаћи задатак.	Вежбање изговора, читања и комуникативних вештина.	метода разговора, комуникативна, рад у групи у ↔ у
Надгледа, помаже, координира односе.	Побољшање читања, комуникација и социјалних односа.	рад у групи у ↔ у
Надгледа, помаже, координира односе.	Проширење вештина учења и објашњавања, и социјалних односа.	рад у групи у ↔ у

ЗАВРШНИ ДЕО		
5'	Свака група чита свој опис, а остали погађају о којој се животињи ради.	Читају описе, слушају, погађају о којој се животињи ради.
	ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИ ПРИСТУП (ПРИЛАГОЂАВАЊЕ):	
	Ученицима који слабије напредују	
	Талентованим ученицима	
Додатне активности (опционо)		
Игра погађања животиња		Ученици погађају коју је животињу неко замислио – постављањем питања да/не.
Пантомима		Ученици пантомимом глуме неку животињу.
<i>Hangman</i>		Игра погађања слова речи.

<p>Усмерава, помаже по потреби.</p>	<p>Унапређивање тимског рада и комуникативних вештина, мотивација ученика кроз игровне активности.</p>	<p>комуникативна метода игровна метода</p>
<p>Координира односе, прати рад ученика, помаже.</p>	<p>Унапређивање тимског рада и комуникативних вештина, мотивација ученика кроз игровне активности.</p>	<p>комуникативна, игровна у ↔ у</p>

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

Endangered Animals (систематизација)

ОШ „Свети Георгије”, Уздин

Резиме: У овом раду приказана је обрада наставне јединице *Endangered Animals*. Применом иновација, ова наставна јединица се спроводи у корелацији са информатиком и рачунарством, односно коришћењем интернета и градива са часова биологије. Наставна јединица биће реализована у току једног школског часа у кабинету информатике. За потребе реализације овог угледног часа наставници енглеског језика ускладили су наставне јединице које су планиране планом и програмом за школску 2015/2016. годину и Школским развојним са планом. Цео час се реализује на енглеском језику јер ученици имају одређени ниво знања страног језика да могу интерактивно да сарађују.

Кључне речи: настава енглеског језика, *Endangered Animals*, систематизација, корелација, интернет, настава биологије.

Редни број наставне јединице у теми: 8. Редни број часа у школској год: 42.	
Наставна тема	<i>Saving the Animal World</i>
Облик рада	• фронтални, у пару, индивидуални
Наставне методе	• вербална, демонстративна, рад на тексту
Циљеви и задаци	<p><i>Образовни:</i> Стицање основних знања о угроженим животињама и животној средини применом информационо-комуникационих технологија.</p> <p><i>Практични:</i> Увиђање и разумевање људског утицаја на животињски свет у прошлом и овом веку. Примена информационо-комуникационих технологија у процесу учења.</p> <p><i>Васпитни:</i> Развијање логичког мишљења и закључивања. Подстицање интересовања за енглески језик, биологију, географију и самостално стицање знања. Развијање креативности и радозналости код ученика, изражавање мишљења уз аргументацију. Уочавање везе између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима. Буђење свести о хуманости и о важности живота, колико људског толико и животињског.</p>

Наставна средства	ПП презентација, плакати истраживачког рада, видео-записи са YouTube.
Активност ученика	Активан учесник у наставном процесу: слуша, реагује на захтеве, презентује свој рад, поставља питања, одговара на питања.
Активност наставника	<ul style="list-style-type: none"> – припрема мултимедијални образовни софтвер (пре часа); – даје упутства за рад на часу; – прати активности ученика током часа; – пружа помоћ ученицима који имају проблеме у раду; – мотивише ученике; – евалуира наставни процес.
Корелација	информатика и биологија
ТОК ЧАСА:	
Уводни део часа 5 минута	<p>Увод – како наша планета пролази кроз климатске промене, тако доводи у опасност животињски свет, што за последицу има угроженост животиња.</p> <p>– 4. октобар је обележен као Светски дан заштите животиња.</p>
Главни део часа 35 минута	<p>1. Ученици су за домаћи задатак имали да истраживачким радом одаберу које животиње, по њиховом мишљењу, спадају у групу животиња које су угрожене. Ученици су истраживали на часу додатне наставе. Одабрали смо неколико тема које ће ученици прочитати о свом истраживачком раду.</p> <p>2. Наставник пушта ПП презентацију и видео-запис скинут са YouTube-а о 25 најугроженијих животиња на свету. https://www.youtube.com/watch?v=Ptgu_15sdVc Ученици пажљиво слушају које би то могле бити животиње и на који начин су описане, који су узроци њиховог изумирања, и на који начин људи покушавају да их заштите.</p> <p>3. Наставник након тога прозива ученике да представе остатку разреда животиње које су по њиховом мишљењу угрожене.</p> <p>Сваки ученик презентује по једну угрожену животињу на папиру формата А3. (Они су могли да залепе слику животиње или да је нацртају.)</p> <p>Животиње које су ученици одабрали јесу: <i>passenger pigeon</i>, <i>snow leopard</i>, <i>swan</i>, <i>panda</i>, <i>polar bears</i> и друге животиње.</p>

	<p>4. Након презентације о угроженим животињама наставник поставља питања како би могли да спасу животиње, да ли ученици имају неких идеја.</p> <p>Наставник подсећа ученике на слоницу Мотолу, која је била спасена захваљујући болници за слонове у Тајланду.</p> <p>Ученици причају међусобно неколико минута о спасавању угрожених животиња. После тога наставник прозива двоје или троје ученика да представе идеје које су чули од својих другова из одељења.</p> <p>5. Наставник даље поставља питање да ли познају неке личности, докторе или зоологе, који су се залагали за животиње у природи.</p> <p>Ученици би требало да знају за Џејн Гудал, и укратко да препричају ко је она, за коју врсту животиња се залагала.</p> <p>6. Наставник након тога пушта и други снимак скинут са YouTube-а о животињама које више не постоје у свету. https://www.youtube.com/watch?v=Q7IzvcVa53A</p> <p>7. Након снимка следи кратак разговор о томе како би требало да ми будемо толерантнији, да у свету постоји повећи број животиња које се могу убрајати у угрожене врсте. Наш задатак је да покажемо да уместо тога да се саосећамо са њима и дамо им шансу за опстанак. Природа је део нас и без ње не бисмо опстали у животу. Ми чинимо овај свет, али морају да постоје места и за остала бића која насељавају Земљу.</p>
<p>Завршни део 5 минута</p>	<p>На крају часа евалуација: ученици посматрају слике животиња које припадају угроженим врстама, које су гледали путем презентације 1 и презентације 2. На крају би требало да ученици знају која се врста како зове и да понешто испричају о њој.</p>

 НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

Зорица Петровић и Ивана Искреновић

Body Parts – Körperteile

Делови тела (утврђивање)

ОШ,, Вук Стефановић Караџић”, Крагујевац

Предмет: енглески и немачки језик
Разред: VII/5
Наставна јединица: <i>Body parts – Körperteile</i> (Делови тела)
Тип часа: утврђивање
Циљеви: Ученици ће моћи да пишу, читају и употребљавају називе делова тела на енглеском и немачком језику. Представити иновације у настави.
Наставне методе: аудио-визуелна, комуникативни приступ.
Облик наставе: фронтални, групни рад.
Наставна средства: ПП презентација, табла, шешир, постери са нацртаним девојчицама, картице са написаним речима на оба језика, коверте са исцканим идиомима (коришћен папир у боји), стикери (за сваког ученика) – за самоевалуацију.
Корелација: српски језик, биологија.
Структура часа: ⌚ Уводни део: Активност 1– Асоцијација Ученици играју игру асоцијације урађену у Power Point-у. Јављају се појединачно и отварају поља и покушавају да погоде речи за сваку колону и да нађу коначно решење. Активност 2 – Провера вокабулара Ставити два постера на таблу. На један ученици лепе картице са написаним деловима тела на енглеском језику, на други на немачком језику. Сваки ученик вади једну картицу из шешира у коме се налазе све картице и онда један по један излазе и лепе картице на одговарајуће место.

🕒 Главни део часа:

Активност 3

Поделити ученике у пет група од 4–5 ученика. Ученици имају задатак да доврше реченице које дефинишу делове тела. – Подела на групе. Задатак: доврши реченицу. Понуђена су три одговора, а они бирају тачан одговор. Чланови групе се међусобно договарају неколико секунди и онда дају своје одговоре. Наставници после сваког питања питају остале ученике за потврду или корекцију.

Активност 4 – Саставити идиоме са називима делова тела.

И даље ученици раде у групама. Свака група добија коверту са два идиома на енглеском и њиховим еквивалентом на немачком језику. Речи су исецкане од папира у боји, тако да је једна боја за један идиом, друга боја за други. Они треба да нађу прави редослед речи и да их залепе на папир. За ову активност имају десет минута. Када прође договорено време, ученици читају своје одговоре. Најбоље групе добијају дипломе. Идиоми у страном језику се раде тек у завршном разреду средње школе, али смо ми хтеле да видимо како би се ученици седмог разреда који уче делове тела снашли у томе. Бирале смо неке познатије које су већ могли да чују и да знају њихово значење. Када све групе прочитају своје одговоре, путем ПП презентације покажемо им све идиоме и проверимо колико су тачно урадили задатак.

🕒 Завршни део часа:

Активност 5 – Песма: *If you're happy.*

Ученици гледају видео и певају песму, а уједно обављају одређене активности.

Активност 6 – Евалуација часа

Поделити ученицима стикере на којима ће нацртати срећно или тужно лице у зависности од тога како оцењују своје познавање делова тела и лепе их на таблу flip chart.

НАПОМЕНА: Презентација се налази на ЦД-у.

ИСТОРИЈА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Свакодневни живот у средњем веку (обрада)

ОШ „Божидар Димитријевић Козица”, Брадарац (Пожаревац)

Разред: шести	Одељење: VI 1
Наставна тема: ЕВРОПА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Тип часа: ОБРАДА Угледни час
Наставна јединица: СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ	
Циљ часа: Стицање знања о свакодневном животу у средњем веку (живот, положај људи, одећа, храна, култура).	Облик рада: фронтални, индивидуални, групни, тимски, рад у пару, самостални.
Циљ угледног часа: повезивање, истраживање и заједнички рад ученика; подстицај креативном, маштовитом и забавном, индивидуалном и групном раду; развој вербалних способности и увежбавања наступа и излагања.	Наставна метода: монолошка, дијалoшка усмено излагање, илустративна.
Образовни Обнављање знања о настанку, изгледу, одбрани и друштву средњовековног града; развијање логичког и критичког мишљења код ученика; развијање вештина: тумачење, анализирање и закључивање; разумевање историјских процеса.	Наставна средства и потребан материјал: макета средњовековног града, предмети које су ученици правили од различитог материјала, песме, пано, рачунар, пројектор, презентација у програму PowerPoint.
Васпитни Код ученика треба развијати одговорност према раду, навику понављања усвојених садржаја, комуникацијске способности и способност критичког расуђивања.	
Функционални Ученици треба да вежбају групни рад, анализу илустрација као и способност лепог и јасног изражавања сопственог мишљења и аргументовања.	Корелација: географија, српски језик.

Нови појмови: кметови, одећа, храна, занимања, хигијена, витешки турнири, калфа, еснафи, трубадури, штампарија, култура.

Литература:

Ж. ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд 1974.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњовековне Европе*, Београд 1997.

Исходи часа:

Ученици ће знати и разумети значај настанка средњовековних градова.

Ученици ће знати и разумети значај града као привредног и културног средишта.

Иновације: макета средњовековног града (коју су направили ученици), песме, пано, предмети. Примена ИКТ у настави.

СТАНДАРДИ:

Основни ниво

1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости

1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте на којој је наведена легенда

Средњи ниво

2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

Напредни ниво

3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора.

СТРУКТУРА ЧАСА:

На почетку часа наставник ће саопштити ученицима да ће овом часу присуствовати ученици VI 2 као гости. Овај час ће водити њихови другови другог одељења, VI 1, који су креативно осмислили час уз помоћ наставника. Ученици ће бити подељени у групе тако што ће у раду учествовати сви ученици из одељења.

На столу ће бити постављени материјали који су ученици припремили: макета средњовековног града, кућа и предмети који приближно изгледају као у средњем веку, пано постављен на таблу, такође рад ученика. Двоје ученика ће бити обучено у средњовековном стилу, девојчица има изглед средњовековне даме и дечак као средњовековни витез.

ТОК ЧАСА (У ТРИ ФАЗЕ):

Прва фаза:

Емитовање песме посвећене средњовековном добу и обнављање претходног градива. (два ученика)

Изглед града, зидови и куле и Одбрана града

Друга фаза:

Предавање (прича ученика по темама)

Теме:

1. тема – Свакодневни живот у средњем веку: живот сељака, живот властеле
2. тема – Култура, школе, универзитети и књижевност и уметност
3. тема – Градска привреда – занимања
4. тема – Храна у средњем веку
5. тема – Одећа у средњем веку

Трећа фаза:

Обнављање помоћу рачунара и пројектора. Презентација у Power Point-у. Анкета коју ће попунити ученици.

ПРВА ФАЗА (уводни део часа)

Почетак часа:

Час почиње емитовањем средњовековне песме. После одслушане песме, ученици обнављају претходну наставну јединицу: Средњовековни градови.

Сје је оно
devojce-Pavle Aksent (дупли клик за репродукцију песме)

Чије је оно девојче, Павле Аксентијевић

Ученици који учествују у уводном делу: Вања и Никола.

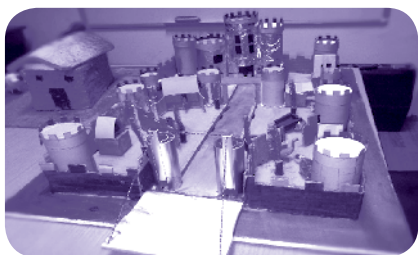

Вања: *Изглед града, зидови и куле*

Прилази макети средњовековног града и прича о обнови, настанку, изгледу средњовековног града и предметима који се налазе на столу. Ученик прича о одбрани града:

Због честих ратова средњовековни градови су били ограђени великим дебелим зидинама са кулама и осматрачницама. У центру града се налазио трг. Градске куће су биле збијене једна до друге, у низу, тако да су се кровови скоро додиривали. Ограђене су на малом простору и ишле су у висину. Улице су биле кривудае и завршавале се ћорсокацима (слепим улицама). Куће су прављене од опеке и блата, а у 14. веку од дрвета, па је често долазило до пожара.

Градови су се налазили поред реке, опкопавани су дубоким каналом преко кога је постављен покретни мост. У случају напада на град, мост се подизао и канал је представљао праву препреку за нападача. Капије су затваране када падне мрак или када се појави било каква опасност. Средњовековни градови су били мали по површини али, како се повећавао број становника, повећавао се и град.

Никола: *Одбрана града*

У утврђеном граду становништво се осећало безбедно. Около града су се налазили бедеми који су представљали препреку за нападача. Куле су појачавале градске зидове. Грађене су испред зидова како би се нападач могао тући с бока, растојање између кула одређивало се дометом стрела. Унутра су куле биле подељене на спратове, а степеницама се излазило на врх кула, где су се налазиле справе за бацање камења. Врхови зидина су били у облику зубаца који су штитили стрелце. У град се улазило преко покретног моста, који се налазио уза саму градску капију. Ноћу и за време опсаде покретни мост се подизао, а градска капија закључавала.

ДРУГА ФАЗА (главни део часа)

Предавање групног рада ученика подељено је на теме.

1. тема Свакодневни живот у средњем веку

Јелена: *Животи сељака*

Већи део становништва чинили су сељаци (преко 90 посто), који су се називали *кметови*. Они су радили на имањима феудалаца, цркве и на свом

имању. Током зиме су поправљали предмете и израђивали нове. Бавили су се разним пословима, одржавали замкове, путеве, мостове. Жене су бринуле о кући, чувале децу, преле вуну и ткале и шиле одећу. Сељаци су често подизали устанке због ратних пустошења, болести и огромних намета. Краљеви и племићи су решавали побуне сељака.

Анђелија: *Животи власиеле*

У замку су живели владари, племство, њихове жене, слуге и понеки витез. Живели су веома раскошно. У замку су одржавани и витешки турнири, углавном борбе. Јашући на коњима, витези у оклопима су покушавали да збаце један другог са коња. Надајући се бољим животним условима, сељаци су бежали из села у град. Ако сељак живи у граду годину и један дан, постаје грађанин. Тада је настала изрека: „Градски ваздух чини човека слободним.“ У граду се није водило рачуна о хигијени, па су се јављале разне заразне болести: куга, колера и др. Стање у градовима се променило тек од 14. века.

2. тема   Култура

Анђела: *Школе, универзитети и књижевности и уметности*

Образовање се стицало практичном обуком, од занатлија, витезова, свештеника. У 12. веку настали су први универзитети (право, медицина, свештенство). Латински језик је био најзаступљенији. Најстарије књиге писане су на старословенском језику. Од књижевних врста биле су заступљене романсе, баладе, песме о љубави и витештву које су певали трубадури. Језици који су се користили: српски, бугарски, руски. Људи су се бавили прво преписивањем књига све док није пронађена штампа.

Богдан: *Уметности*

Главна дела су грађевине: цркве и тврђаве. Преовладавао је на почетку романички стил, а касније готички. Уметнички радови су били: рукописи, скулптура, везови, таписерија. Култура је отворила пут ренесанси и утицала на развитак цивилизације новог века.

3. тема

Петар: *Градска привреда – занимања*

У граду су се људи бавили занатством и трговином. Сеоско становништво се бавило земљорадњом и сточарством. Робу су продавали на градском тргу. Роба која се производила продавала се за новац. Удружења занатлија исте струке називала су се *еснафи*. Занатлије су обично живеле у истој улици. Познати занати били су: обућарски, пекарски, ковачки, ташнерски, кројачки итд. Тако су и улице добијале имена. Сваки еснаф имао је своју заставу, печат и симбол. Сваки мајстор је радио у својој посебној радионици. Поред мајстора

су радили ученици – *шејри* и *калфа*. Учење заната трајало је дуго, шегрт је за мајстора радио од 4 до 7 година, после је постајао калфа. Калфа је извесно време морао да ради код мајстора за плату. Када мајстор оцени његов рад као добар, калфа постаје *мајстор*. Пре тога морао је да приреди гозбу за све чланове еснафа. Тек тада је могао да отвори своју радионицу.

4. тема

Стефанија: *Храна у средњем веку*

Основна животна намирница био је хлеб прављен од јечменог, ражаног или пшеничног брашна. Од поврћа су употребљавали грашак, доб и лук. Млеко, сир, јаја, месо, мед и шећер представљали су луксуз за сељацима, јер су то јели само богати, а сиромашни су те производе продавали или мењали за со и предмете које су израђивали ковачи и други мајстори. Пића су у средњем веку била: медовина, пиво, вино, вода и млеко. Пошто је већина људи у средњем веку била сиромашна, храна се веома ценила и није се бацала, а нарочито се није бацао хлеб.

5. тема Марко: *Одећа у средњем веку*

У средњем веку начин одевања и материјали за израду гардеробе мењали су се, не баш као у савременом добу, али ипак с времена на време. Највећи напредак је био у 12. веку. Дуго је опстао утицај грчке и римске културе. Женске хаљине су прекривале тело од врата до ножних прстију, а преко су носиле украшене огртаче. Око струка су везивани каишеви који су висили напред, а на глави су имале памучне капе са којих се платно спуштало преко рамена. Мушка гардероба се састојала из истих делова, само што њихове тунике нису биле до пода, већ испод колена, а каиш није имао висећи део с предње стране. Ципеле су почеле да добијају шпицасти облик.

У току предавања ученици ће користити пано на коме се налазе слике о свакодневном животу у средњем веку и изгледу средњовековних људи.

ТРЕЋА ФАЗА (завршни део часа)

Обнављање помоћу рачунара и пројектора. Пуштањем сликовне презентације у Power Point-у. После презентације ће ученици који су били гости моћи да поставе понеко питање и да обнове научено градиво, онако како су запамтили.

Средњовековне
занатлије.pptx

Средњовековни
градови.pptx

(дупли клик за репродукцију презентација)

На крају часа ће ученици добити анкету и сами оценити час.

Анкета за
ученике.docx

(дупли клик за репродукцију анкете)

НАПОМЕНА: Припрема се налази на ЦД-у.

Хуманизам и ренесанса (обрада)

ОШ „Јован Дучић”, Нови Београд

- Наставна тема:** Успон Европе
Наставна јединица: Хуманизам и ренесанса
Разред: 7.
Тип часа: обрада
Наставни облик: фронтални, рад у пару, индивидуални.
Наставне методе: монолошко-дијалогска, демонстративна метода.
Наставна средства: историјски атлас, уџбеник, ПП презентација, радни материјал (у прилогу – *Испременијане реченице, Повежи њојмове, Квиз, Слајалица, Кахуи анкеија*).

Образовни задаци: упознавање културних достигнућа Европе у новом веку и стицање знања о знаменитим личностима новог века; развијање свести о критичкој употреби историјских извора.

Васпитни задаци: оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење; усвајање и разумевање новог знања, развијање радозналости и неговање тимског духа код ученика.

Функционални циљ: ученици треба да хоризонтално и вертикално повежу претходно стечена знања и да развијају логичко мишљење, као и да знају да изразе своје мишљење.

Корелација са другим предметима: географија, ликовна култура, српски језик.

Образовни стандарди: ИС 1.1.8, 1.1.10, 1.2.1, 2.1.1, 2.1.6, 2.2.1, 2.2.2, 3.1.1, 3.1.6.

Активности наставника: предаје, објашњава, илуструје, проверава знање ученика, припрема адекватне изворе, демонстрира на карти и оспособљава ученике да сами користе карту, подстиче ученике да износе своја мишљења, подстиче их да самостално истражују појаве за које су заинтересовани.

Активности ученика: посматра, слуша, бележи, самостално ради, износи своје мишљење; користи историјску карту, настоји да препозна значајне податке у историјским изворима.

Исходи: Упознавање са временским и њорсторним оквирима епохе новој века; упознавање са најкарактеристичнијим врстама историјских извора новој века:

Ученик ће знати временске оквире новог века, умеће да уочи разлике међу историјским изворима епохе новог века, разумеће потребу критичког приступа историјском извору.

Разумевање међузависности религије и културе и њиховој улогицаја на епоху новој века; разумевање начина животиа људи у новом веку и њихове условљености њолијичким, друштвеним и културним њриликама:

Ученик ће познавати културне карактеристике хуманизма и ренесансе, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност верском припадношћу и наслеђем, знати најзначајнија културна и научна достигнућа новог века, знати да препозна најзначајнија дела научника и уметника новог века, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Осјособљавање ученика за самостјално учење и истраживање:

Ученик ће умети да користи знања других научних области и да их примењује при изучавању историјског процеса, знати да разликује узрок и повод неког догађаја, бити способан да уочи узрочно-последичне односе, бити у могућности да доноси вредносне процене, умети да води аргументован дијалог.

Кључни појмови: култура, хуманизам, ренесанса, грађанска класа, идеали лепоте, ренесансни уметници и хуманисти.

Литература: Милица Омрчен и Невена Грбовић, *Историја за 7. разред основне школе*, Едука, 2013; Драгољуб Живојиновић, *Ујон Европје*, Београд, 1998.

ДИДАКТИЧКА АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

🕒 Уводни део часа (10 минута)

Наставник саопштава ученицима тему данашњег часа и записује је на табели. Потом је ученицима објаснио да ће увод у тему часа бити анкета коју ће ученици радити у групама преко платформе Кахут, уз помоћ својих мобилних телефона (5 минута). Наставник је пустио анкету на коју ученици по групама одговарају након што су се пријавили на платформу. Питања (укупно 5) везана су за претходно пређено и резултати група су видљиви свима на видео-биму. Након тога, наставник понавља са ученицима – *Зашто се каже да је средњовековна култура имала верско обележје? Да ли има промена у положају цркве у новом веку? Који научници су обележили почетак новог века, како је црква реаговала на њихов нови поглед на свет?* Потом је поделио ученицима листиће са испремештаним реченицама и они у пару треба да их поређају хронолошки тачно (3 минута). Наставник проверава са ученицима да ли су исправно попунили *Испремештане реченице*. Након провере, наставник објашњава појмове из наслова лекције: *хуманизам* (lat. *humanus*) – људски, човечански и *ренесанса* (fr. *renaissance*) – *урајорог*.

🕒 Главни део часа (25 минута)

Наставник упознаје ученике са новим покретом. Хуманизам и ренесанса су се јавили на Апенинском полуострву и обухватају период 14, 15. и 16. века. На историјској карти наставник показује ученицима најзначајније италијанске државе (Венеција, Тоскана, Ђенова, Миланско војводство...). Нова, богата грађанска класа као вредности је истицала животне радости, радозналост, а за идеале лепоте проглашени су: људско тело и природа. Поново су у први

план истакнути језици античке културе – старогрчки и латински. Наставник помиње најзначајнија имена епохе хуманизма: Дантеа Алигијерија, Петрарку, Бокача у Италији. Објашњава шта то ново они доносе и по чему се разликују од средњовековних писаца. Потом објашњава и дела књижевника Томаса Мора, Франсоа Раблеа, Еразма Ротердамског, Мигела де Сервантеса, Вилијама Шекспира. Наставник пита ученике да наведу нека дела поменутих писаца.

Објашњава да је ренесанса најупечатљивији израз имала у уметности (сликарству и вајарству). На презентацији ученици могу да погледају примере неких ренесанских дела и да анализирају заједно са наставником шта је то другачије и где се све види утицај антике. И у уџбеницима су дати неки примери ренесанских дела и ученици их сами анализирају (*Аџинска школа* Рафаела Сантија и др.).

🕒 **Завршни део часа (10 минута)**

Наставник укратко понавља лекцију са ђацима: *Када и где настају хуманизам и ренесанса, које су главне одлике новој уметности, који су главни представници хуманитета, најпознатији сликари и писци ренесансе? Шта инспирише уметнике, које теме уметности су најразвијеније?* Наставник је ученицима поделио листиће *Повежи појмове*, на којима они у пару треба да повежу уметника са делом које је створио. Проверава се урађено прозивањем ученика (3 минута). Ученици решавају квиз знања (5 минута). Потом излази ученик који је дао највише тачних одговора и склапа пазл, слагалицу са задатим појмом из ренесансе (*Мона Лиза*). Наставник пита ученике о утисцима са часа, колико су им тема и начин рада били занимљиви.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

Хуманизам и ренесанса (14–16. век)

- развој нове грађанске културе
- хуманисти: Данте, Петрарка, Бокачо
- нове теме уметника: пејзаж, људско тело и портрети
- сликарство (Микеланђело, Леонардо, Рафаело, Тицијан)
- књижевност (В. Шекспир, Еразмо Ротердамски, Т. Мор, Ф. Рабле, М. Сервантес...)
- развој архитектуре и музике

Прилози (наставни материјал)

КАНООТ платформа – анкета

https://create.kahoot.it/?_ga=1.192821352.373605934.1457807686&deviceId=f288c4a8-8e08-424d-82d1-839765cd34b3#survey/de2a3dbb-a39c-43c5-9155-fb324712d92b

POWERPOINT ПРЕЗЕНТАЦИЈА

– у прилогу

КВИЗ (МИЛИОНЕР)

– у прилогу

ЗА ПАЗЛ

<http://six.flash-gear.com/npuz/puz.php?c=v&id=3509049&k=89458080>

ИСПРЕМЕШТАНЕ РЕЧЕНИЦЕ

- Колумбо допловио до Америке. 1. ....
- Пад Византије под турску власт. 2. ....
- Откривена Аустралија. 3. ....
- Почетак хуманизма. 4. ....
- Веспучи допловио до Америке. 5. ....
- Проналазак штампе. 6. ....

ПОВЕЖИ ПОЈМОВЕ

- Микеланђело Буонароти 1. *Пролеће*
- Леонардо да Винчи 2. *Тајна вечера*
- Вилијам Шекспир 3. *Давид*
- Томас Мор 4. *Ромео и Јулија*
- Мигел де Сервантес 5. *Ушћоиуја*
- Сандро Ботичели 6. *Дон Кихот*

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

© Copyright EDUKA

ГЕОГРАФИЈА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Биљне заједнице у Европи: утицај рељефа, климе, земљишта и човека на распрострањеност биљног света; значај, заштита и унапређивање (обрада новог градива [први час] и утврђивање градива [други час])
ОШ „Момчило Поповић Озрен”, Параћин

Разред и одељење: 6. разред

Наставна област: Природногеографске одлике Европе

Наставна тема: Планета Земља

Наставна јединица: Биљне заједнице у Европи: утицај рељефа, климе, земљишта и човека на распрострањеност биљног света; значај, заштита и унапређивање

Тип часа: обрада новог градива (први час) и утврђивање градива (други час)

Циљеви часа

Образовни:

- активирање знања и искустава ученика битних за усвајање нових знања о биљним и животињским заједницама у Европи;
- уочавање утицаја рељефа, климе, земљишта и човека на формирање и распрострањеност биљног света у Европи;
- разумевање узрочно-последичне везе између природних и друштвених процеса.

Функционални:

- развијање способности уочавања основних одлика биљних заједница у Европи;
- разумевање значаја заштите биљног света у Европи;
- подршка и учествовање у ширим друштвеним акцијама за заштиту биљног света Европе;
- разумевање потребе да се заштити природа, учешће у еколошким кампањама и лични допринос у очувању животне средине.

Васпийни:

- формирање еколошких ставова, уверења и система вредности.

Исходи часа

Основни ниво:

Ученик треба да зна како се смењују биљне зоне идући од југа ка северу (са порастом географске ширине), а како идући од подножја брда и планина

према врховима (са порастом надморске висине). Ученик треба да зна шта је природна зоналност и шта је условљава. Ученик треба да зна да наброји основне врсте зоналности.

Средњи ниво:

Ученик треба да зна да препозна биљне и животињске зоне, требало би да је у стању да опише особине биљних зона, као и да зна које су биљне врсте заступљене у њима.

Најредни ниво:

Ученик треба да поседује способност препознавања просторног простирања биљних заједница по географској ширини и надморској висини. Ученик треба да увиди повезаност (директну и индиректну) биљног света Европе са факторима као што су клима, рељеф (надморска висина), географска ширина, распоред мора и копна, удаљеност обалске линије итд. Ученик би требало да је у стању да одреди положај биљних зона на географској карти.

Облици рада: фронтални, групни, индивидуални.

Наставне методе: кооперативна – *модел слајдалице/мозіалице*, илустративно-демонстративна, дијалошка.

Наставна средства: физичке и тематске карте света, фотографије, одабрани текст, скице, уџбеник и радна свеска.

Корелације у оквиру предмета: Биосфера планете Земље (прво полугодиште 6. разреда)

Корелације са другим предметима: биологија

Литература за наставнике:

Група аутора (2012): *Географски атлас*, Београд: Геокарта и Завод за уџбенике и наставна средства.

Тадић, М. (2000): *Географија – џланетиа Земља* (ЦД-ром издање), Завод за уџбенике и Спектрум, Београд.

Група аутора (2013): *Географија за 6. разред основне школе*, дигитални уџбеник за 6. разред основне школе, Klett, Београд.

Петров, Б. (2002): *Биологија за 6. разред основне школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

Интернет:

http://www.biologija.rs/zivotinje_evrope_i_afrike.html

<http://www.dgt.uns.ac.rs/download/lovturpodrucja6.pdf>

Литература за ученике:

galegeograf.wordpress.com

Група аутора (2012): *Географски атлас*, Геокарта и Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

Влајев, Радојка и Ковачевић, Винко (2010): *Географија за 6. разред основне школе*, Klett, Београд.

Петров, Б. (2002): *Биологија за 6. разред основне школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

СТРУКТУРА И ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део (10 минута)

Наставник даје упутства ученицима у вези са радом на часу. Наставник ученике дели у шест група (мозаик групе). Сваки члан мозаик групе добија свој број. Затим, наставник, на основу бројева, опет ученике групише у шест група (експертске групе). Сви ученици са истим бројевима чине једну експертску групу. У оквиру сваке експертске групе ученици заједно уче, труде се да буду што бољи експерти у својој области, а потом се те групе расформирају и они се поново враћају у мозаик групе тако да се у свакој групи налази по један експерт за дату област. Наставник свакој од група даје упутства у вези са радним задацима. Наставник би требало да упути ученике на изворе информација у уџбенику (лекције *Биосфера њланетне Земље* и *Вејетација Европе*) и на тематске карте које се налазе у географском атласу.

Тематске области које проучавају групе:

1. група „Пустине”	4. група „Степе”
2. група „Суптропске шуме”	5. група „Тундре”
3. група „Шуме умереног појаса”	6. група „Тајге”

🕒 Главни део (40 минута)

Активности ученика (10 минута):

Ученици у оквиру експертских група проучавају садржај са радних листова које су добили од наставника. Проналазе слике у књизи и дискутују о начину представљања биљних заједница Европе. Ако има непознатих речи, записују их у белешкама и евентуално траже њихово значење у *Реџистру њојмова* на крају уџбеника. Из читавог текста издвајају само најбитније чињенице (дефиниције биљних заједница, географску распрострањеност и биљни свет одређеног подручја, утицај рељефа, климе, земљишта и човека на распрострањеност биљног света, као и значај заштите и унапређења животне средине). Циљ је да сви ученици уче заједно, да бољи ученици помажу слабијим ученицима да што боље савладају градиво и да сви буду што бољи експерти у својој области.

Активности наставника:

Наставник надгледа рад експертских група, посматра постигнут ниво сарадње и позитивну међузависност и заинтересованост за рад.

Активности ученика (30 минута):

Ученици из експертских група подучавају остале ученике у својој мозаик групи. Свако од ученика има по 5 минута да осталим члановима изложи градиво које је научио у својим експертским групама. Остали се труде да запамте и разумеју градиво, постављају питања, објашњавају непознате речи, могу на неким картама да бележе распрострањеност биљних зона и да у својим свескама запишу најбитнији садржај који сваки експерт из групе износи у вези са одређеним садржајем.

Активност наставника:

Посматра ученике, мотивише их за рад и даје смернице за рад.

🕒 **Завршни део** (40 минута)

Активност наставника:

Даје ученицима унапред припремљен тест. Објашњава како тест треба попунити. Ученици овај тест раде индивидуално. Број бодова сваког члана групе сабира се и улази у просек бодова групе.

Тест

1. Од чега зависи распрострањеност биљног и животињског света Европе?

Очекивани одговор: Распрострањеност биљног и животињског света Европе зависи од географске ширине, надморске висине, климе, састава земљишта, рељефа и активности човека.

2. Који фактори утичу на климу Европе?

Очекивани одговор: На климу Европе утичу Северни ледени океан, Атлантски океан, Средоземно море, пустиња Сахара, Сибир, географска ширина, надморска висина, удаљеност обале од мора, близина и удаљеност већих водених и континенталних површина.

3. Наведене су одлике типова климе заступљених у Европи. Поред сваке одлике допиши климатски тип на који се та одлика односи.

– Топла и сува лета, благе и кишовите зиме. _____

Очекивани одговор: средоземна клима.

– Свежа лета, благе зиме и велика количина падавина. _____

Очекивани одговор: атлантска клима.

– Умерено топла лета и хладне зиме са јасно изражена четири годишња доба.

_____

Очекивани одговор: континентална клима.

– Мале годишње количине падавина, сурове и дуге зиме, кратка и свежа лета.

_____

Очекивани одговор: субполарна клима.

4. Објасни животне заједнице Европе и наведи њихова главна обележја.

Саване су _____.

Очекивани одговор: Саване су простране области обрасле бујном и високом травом.

Степе су _____.

Очекивани одговор: Степе су области ниске и ретке траве.

Тајге су _____.

Очекивани одговор: Тајге су области четинарских шума.

Пустиње су _____.

Очекивани одговор: Пустиње су предели са оскудним биљним и животињским светом.

Тундре су _____

Очекивани одговор: Тундре су области лишјајева и маховина.

5. Ако се крећеш по 20. меридијану од Северног леденог океана до Средоземног мора, кроз које ћеш климатске области проћи? Потражи одговор на карти Европе у атласу.

Проћи ћу кроз следеће климатске области:

- а) _____ **Очекивани одговор:** субполарну
б) _____ **Очекивани одговор:** океанску
в) _____ **Очекивани одговор:** континенталну
г) _____ **Очекивани одговор:** умереноконтиненталну
д) _____ **Очекивани одговор:** планинску
ђ) _____ **Очекивани одговор:** медитеранску

6. Које су биљне врсте заступљене у области медитеранске климе?

Очекивани одговор: У области медитеранске климе заступљене су следеће биљне врсте: винова лоза, храст китњак, храст плутњак, агруми, маслине и макије.

7. У ком делу Европе су заступљене четинарске шуме?

Очекивани одговор: Четинарске шуме су заступљене у северном континенталном делу Европе (тајге) и на већим надморским висинама – на планинама (ближе Екватору на око 3600 до 4000, у умереним ширинама од 2000 до 2500, а на Алпима на 2300 метара надморске висине).

8. Напиши висинске или вертикалне вегетацијске појасеве у Европи:

а) _____

Очекивани одговор: листопадне шуме

б) _____

Очекивани одговор: мешовите шуме

в) _____

Очекивани одговор: четинарске шуме

г) _____

Очекивани одговор: проређене шуме, ливаде и пашњаци

д) _____

Очекивани одговор: снежна граница, вечити снег и лед.

9. У којим се топлотним појасевима пружа Европа?

Очекивани одговор: Европа се пружа у северном умереном топлотном појасу и у северном леденом топлотном појасу.

Активност ученика:

Свих 6 група ради посебан тест везан за градиво које су обрађивали на часу.

Запис на табли

Биљне заједнице у Европи

1. пустиње
2. суптропске шуме
3. шуме умереног појаса
4. степе
5. тундре
6. тајге

Упутства за наредни час

Наставник обавештава ученике да ће обрађивати биљни и животињски свет мора и океана. Подсећа их да би из биологије требало да обнове градиво везано за планктоне, рибе и сисаре који живе у мору.

ЦД **НАПОМЕНА:** Прилози се налазе на ЦД-у:

Самоевалуација и корекција часа
Радни листови за групе

Популација (утврђивање)

ОШ „Десанка Максимовић” и ОШ „Светозар Марковић”, Београд

Разред:	осми
Датум реализације:	октобар
Наставна тема:	Екологија и животна средина
Наставна јединица:	Популација
Временски оквир реализације:	један наставни час
Циљ часа:	примена знања из математике, српског језика, физике, енглеског језика, информатике и екологије популација у решавању проблемских задатака.

Образовни задаци: утврђивање основних појмова о популацији; разумевање утицаја различитих фактора на промене у популацији; упознавање са значајем популационе екологије.

Функционални задаци: читање графикана и цртање дијаграма на основу података; примена знања из других наставних предмета приликом решавања проблемских задатака; развијање аналитичког мишљења и закључивања.

Васпитни задаци: оспособљавање за практичну примену усвојених знања, вршњачко учење и интердисциплинарно повезивање знања; подстицање на рад и активност; развијање сарадничких односа и тимског рада.

Кључни појмови: популација, бројност и густина популације, наталитет, морталитет, просторни распоред, миграције, узрасна структура, животна заједница, биотоп.

Исходи – са реализацијом наставног часа ученик ће моћи да: влада одређеним садржајем, односно усвоји одређене вештине, вредности и стекне више компетенција.

Садржај: наводи битне одлике популације; објашњава факторе који доводе до промена у популацији; уочи важност података којима располаже популациона екологија.

Вештине: одређује одлике популације из графикана и графички их представља; примењује стечено знање приликом решавања проблемских задатака; закључује о узроцима промена у популацији.

Вредности: самостално изводи закључке; сарађује са другима у групи. Показује креативност у раду.

Компетенције за: целоживотно учење, комуникацију, математичку писменост, сарадњу, рад са подацима и информацијама; интерперсонална и дигитална компетенција.

Образовни стандарди:

БИ. 1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, биотоп, биоценоза, популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима;

БИ. 2.4.1. уме да на разноврсним примерима одреди основне материјалне и енергетске токове у екосистему, основне односе исхране и најважнија својства биоценоза и популација;

БИ. 2.4.2. зна и правилно именује делове екосистема, заједница и популација и зна да опише везе између делова;

БИ. 3.4.4. разуме просторну и временску организацију животних заједница и популација.

Облици наставног рада: групни, ротациони модел, фронтални, индивидуални.

Системи учења: рецептивно, кооперативно, логичко, практично-смислено, интерактивно.

Врста наставе: активна, менторска, проблемска, рачунарска.

Наставне методе: вербално-текстуалне (монолог и дијалог, читање и рад на графиконима, постављање питања, објашњавање, дискусија); демонстративно-илустративна (приказивање прези презентације); лабораторијско-експериментална (практичан рад ученика тј. решавање проблема).

Наставна средства и помагала: рачунар са пројектором, листићи са питањима и графиконима, пано са метом за оцену нивоа тежине задатака, стикери са ознакама.

Наставни објекат: учионица, кабинет.

Корелација унутар предмета: биологија 5. разреда – појам врсте, представници царства биљака; биологија 6. разреда – представници царства животиња; биологија 8. разреда – основни еколошки појмови.

Корелација са другим предметима: географија 8. разреда – демографски подаци становништва; српски језик 8. разреда – усмено и писмено изражавање; математика и физика 8. разреда – координатни систем, линеарне функције, читање и израда графикона; енглески језик – богаћење речника.

Литература за ученике/це:

Матановић, В., Станковић, М. 2015. *Биологија за 8. разред основне школе*. Герундијум, Београд.

Нинковић, С. 2015. *Радна свеска из биологије за осми разред основне школе*. Герундијум, Београд.

Литература за наставнике/це :

Субаков Симић, Г. и Лазић, З. (2011). *Методички приручник за наставу биологије у осмом разреду основне школе*. Нови Логос, Београд.

Субаков Симић, Г. (2011). *Биологија 8 – радни уџбеник за осми разред основне школе*. Нови Логос, Београд.

- Субаков Симић, Г. и Дрндарски, М. (2015). *Радна свеска из биологије за осми разред основне школе*. Нови Логос, Београд.
- Матановић, В., Станковић, М. (2015). *Биологија за 8. разред основне школе*. Герундијум, Београд.
- Нинковић, С. (2015). *Радна свеска из биологије за осми разред основне школе*. Герундијум, Београд.
- Интернет.

АРТИКУЛАЦИЈА НАСТАВНОГ ЧАСА:

🕒 Уводни део часа (време реализације: 5 минута)

Наставник приказује прези презентацију (**Прилог: прези презентација – Попуациона екологија**) која укратко информише ученике о занимању еколога (професионална оријентација ученика). Попуациона еколог проучава динамику попуација одређених врста, тј. промену величине попуације у времену и простору и повезаност са факторима средине. Подаци које добија важни су за анализу одрживости попуације на одређеном простору, за предвиђање вероватноће опстанка врсте у датим околностима итд. Конкретна корист од статистички обрађених података јесте, на пример: прогнозирање броја дивљачи у неком ловишту у следећој сезони; колико тона кромпира можемо имати са поља ако се повећала бројност кромпирове златице; услед влажне климе, хоће ли се повећати бројност комараца и које мере предузети; могућност опстанка законом заштићених врста на основу годишњег прираштаја.

Активносѝи наставника: излагач, демонстратор.

Активносѝи ученика: – рецептивне: слушају излагање;
– продуктивне: постављају питања, дискутују.

🕒 Главни део часа (време реализације: 35 минута)

Наставник истиче циљ часа. Дели ученике у четири групе (разбрајањем), даје упутства за рад на четири радна места кроз која свака група пролази и одређује време ротације (осам минута). Свака група ученика бира груповођу који ће бити одговоран за поделу активности унутар групе. На радним местима постављени су наставни листићи са задацима и графиконима.

Прво радно место – Математика (Прилог 1)

Друго радно место – Српски језик (Прилог 2)

Треће радно место – Физика и Енглески језик (Прилог 3)

Четврто радно место – Информатика (Прилог 4)

Наставник обилази ученике на радним местима, објашњава, подстиче сарадњу свих ученика унутар групе, обавештава о истеку планираног времена на радном месту.

Активностии наставника: ментор, координатор.

Активностии ученика: – продуктивне: решавају задатке;

– креативне: осмишљавају текст и графички приказ.

Завршни део часа (време реализације: 5 минута)

Наставник даје тачне одговоре на постављене задатке по радним местима. Похваљује ученике за тачне резултате и залагање на радним местима. Сваки ученик добија пет стикера са натписима: М (математика), С (српски језик), Ф (физика), Е (енглески језик) и И (информатика). Процењујући тежину задатака са четири радна места, ученици лепе стикере на пано са метом. (**Прилог 5 – Мета оцене нивоа тежине задатака.**)

Напомена: Приликом реализације часа ученици треба да буду ефикасни у раду, да сарађују унутар групе и да поштују задато време.

(Само)евалуација и корекција: Евалуација наставног рада вршиће се кроз процену остварености корелације са наведеним наставним предметима, тачност одговора на постављене задатке са четири радна места и креативност у изради графикана. Мета процене тежине задатака сликовито ће приказати мишљење ученика о тежини постављених задатака.

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

БИОЛОГИЈА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Бичари – начин живота и грађа

ОШ „Милован Глишић”, Ваљевска Каменица

ОПШТИ ПОДАЦИ О ЧАСУ			
Предметни наставник: Никола Антонић		Разред и одељење: шести	
		Датум реализације:	
ОПШТИ МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ			
Наставна јединица		Бичари – начин живота и грађа	
Наставна тема		Праживотиње	
Циљ часа		Упознавање ученика са основним одликама и грађом бичара.	
Задаци	Образовни	– стицање знања о грађи и начину живота бичара; – разумевања појма миксотрофне исхране.	
	Функционални	– развијање способности уочавања, логичког мишљења и закључивања.	
	Васпитни	– формирање позитивног односа према природи; – подстицање интересовања и радозналости.	
Тип часа	обрада	Наставна средства	рачунар, презентација, наставни листић
Наставни облици	индивидуални, фронтални	Корелација	рачунарство и информатика
Наставне методе	демонстративна, самосталан рад ученика, дијалогска, текст метода	Наставни објекат	кабинет информатике
Литература за ученике		уџбеник који се користи у настави	
Литература за наставнике		<ol style="list-style-type: none"> Брајковић, М. (2004): <i>Зоологија инвертебратија 1</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. Крунић, М. (1994): <i>Зоологија инвертебратија 1</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд. 	

Образовни стандарди	Средњи ниво: БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека
	Напредни ниво: БИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност

АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

Опис часа:

Час је одржан у кабинету информатике. Сваки ученик седи за једним рачунаром. Уколико је мањи број рачунара, ученици могу седети и у паровима. У овом случају пожељно је да ученици у пару буду приближних способности и интересовања. У главном делу часа ученици раде на интерактивној презентацији по моделу програмиране наставе.

Уводни део часа (10 минута)

У овом делу часа наставник применом дијалогске методе и фронталним обликом рада обнавља са ученицима претходно обрађено градиво.

1. На које групе се деле *ираживошиње*?
2. Где живе *амеде*?
3. Како се крећу *амеде*?
4. Шта су *хранљиве вакуоле*?
5. Како *амеде* одстрањују вишак воде и *шћейне суйсћанце*?
6. Како се *амеде* размножавају?
7. Шта се дешава са *амедама* када *насћуйе* *нейовољни услови*?

Након понављања претходно обрађеног градива, наставник записује наслов наставне јединице и истиче циљ часа. Објашњава ученицима да се на сваком рачунару налази интерактивна презентација на којој ће радити индивидуално.

Главни део часа (25 минута)

У главном делу часа ученици самостално раде на интерактивним презентацијама. Наставник прати рад ученика. Обавештава их да имају 25 минута да прегледају презентацију. Даје им упутства да прво прегледају део са градивом, и да, уколико им остане времена, прегледају и остале делове презентације.

Интерактивна презентација састоји од следећих делова:

1. Градиво

Градиво је подељено у 5 кратких и методички одвојених целина (информација). Свака информација састоји се од текста који је пропраћен сликама, анимацијама и издвојеним кључним речима. Ученици, након читања информације, добијају задатак од 2 или 3 питања којим самостално проверавају да ли су успешно савладали информацију. Уколико одговоре нетачно, презентација их упућује да поново прочитају информацију и покушају још једном да одговоре на питања. Ученици немају могућност да пређу на следећу информацију све док успешно не одговоре на постављена питања. Тек када одговоре тачно, добијају могућност да пређу на следећи део лекције. На овај начин омогућено је учење у малим корацима, постепено савладавање градива и учење темпом који одговара ученику. Поред тога, веома значајан мотивациони фактор представља постојање повратне информације у раду, јер ученици давањем нетачних одговора добијају могућност да обнове градиво и исправе властите грешке. Успешно решавање задатака повећава самопоуздање и омогућава ученицима контролу учења. Ученици који раније заврше са радом на градиву могу по избору да прегледају и следеће делове интерактивне презентације.

2. Тест

Након успешно савладаних свих 5 делова лекције, ученици могу да реше интерактивни тест. Тест се састоји од питања из целе лекције, без могућности исправке одговора, што ученицима пружа јаснију повратну информацију о нивоу стеченог знања.

3. Преглед градива

Преглед градива се састоји од појмовне мапе (мапе ума), чију главну шему ученици могу да прецртају у свеску и самостално да је заврше.

4. Сазнај више

Овај одељак се састоји од кратких информација за ученике који желе да сазнају нешто додатно о градиву наставне јединице.

5. Галерија слика

Галерија слика садржи све слике које се налазе у градиву и тесту, као и додатне слике, чиме је ученицима омогућен илустративни преглед пређеног садржаја.

6. Речник појмова

У одељку *Речник појмова* дата су објашњења свих нових појмова у наставној јединици.

Завршни део часа (10 минута)

У завршном делу часа наставник применом текст и дијалогске методе и фронталним обликом проверава ниво усвојених знања и разумевање чињеница. Ученицима дели наставне листиће са проблемским задацима. Ученици инди-

видуално раде на наставном листићу, након чега наставник проверава решења проблемских задатака. Наставник на крају часа ученицима задаје домаћи задатак да направе мапу ума за ову наставну јединицу.

Садржај наставног листића са проблемским задацима:

1. Од понуђених организама одабери онај који је по исхрани најсличнији еуглени.

а) зелена жаба   б) биљка месождерка   в) зелена алга

Зашто сте одабрали баш тај организам?

Очекивани одговор: б) Биљка месождерка, зато што се храни и аутотрофно и хетеротрофно.

2. Ако би се зелена еуглена хранила само аутотрофно, у коју групу организама бисте је сврстали? Образложите свој одговор.

Очекивани одговор: Сврстали бисмо је у групу алге, зато што су алге једно-ћелијски организми који се хране аутотрофно.

3. Како ће се хранити еугена у средини у којој не постоји угљен-диоксид?

Очекивани одговор: Храниће се хетеротрофно, зато што, када нема угљен-диоксида, не може да обавља фотосинтезу.

НАПОМЕНА: Прилог се налази на ЦД-у.

Чуло вида (обрада)

ОШ „Херој Срба”, Осипаоница

Разред	седми
Датум реализације	децембар 2015.
Наставна тема	Грађа човечијег тела
Циљ часа	Упознавање с грађом и функцијом чула вида.
Образовни задаци	Упознати грађу, функционисање и значај чула вида човека.
Функционални задаци	Развијати способност посматрања, анализирања, логичког мишљења и закључивања код ученика.
Васпитни задаци	Развијати код ученика свест о значају чула вида и његовом правилном функционисању.
Кључни појмови	чуло вида, око, очна јабучица, фоторецептори
Образовни стандарди	БИ 1.2.4. познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси БИ 1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) БИ 1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији с околином БИ 2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућавају ову интеграцију БИ 3.2.4. разуме да је у остваривању карактеристичног понашања неопходна функционална интеграција више система органа и разуме значај такве интеграције понашања за преживљавање БИ 3.2.6. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који информису организам о стању у околини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервних система)
Образовни исходи	Ученик познаје основне морфолошке и функционалне особине чула вида код човека.

Облици рада	фронтални, индивидуални рад ученика, рад у пару, групни рад
Наставне методе	монолошка, дијалoшка, демонстративна
Наставна средства	табла, уџбеник, слике из уџбеника, модел ока, шема ока
Место извођења наставе	учионица (кабинет)
Корелација	биологија 6 – царство животиња, физика – сочива
Литература и додатни материјал за наставнике	С. Здравковић, <i>Биологија 7 – уџбеник за седми разред основне школе</i> , Издавачка кућа Klett, Београд, 2012. <i>Школски аналитички ајлас</i> , Креативни центар, 2002. С. Ракић, <i>Биологија 7 – приручник за наставнике</i> , Издавачка кућа Klett, Београд, 2013.
Литература и додатни материјал за ученике	С. Здравковић, <i>Биологија 7 – уџбеник за седми разред основне школе</i> , Издавачка кућа Klett, Београд, 2012. <i>Школски аналитички ајлас</i> , Креативни центар, 2002.
Напомене	У одељењу има до 20 ученика, што је важно при формирању група. Изглед грозда зависи од ученичких одговора.

ТОК ЧАСА (сценарио часа)

<p>Уводни део часа (10 минута)</p>	<p>Замолити ученике да једном руком затворе очи, а другом да додирну предмет који се налази испред њих (књига, свеска, перница).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Да ли знајте које је доје књиџа на њолеђини? – Колико сџрана има књиџа? – Ошворитије књиџу. Да ли знајте који је број сџране коју сџе ошворили? – Ошворитије очи. Шџа сџе сазнали на основу додира? <p>Ученици износе своја запажања редоследом којим су се јављали за реч.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Чему служе очи? Зашџо је важно да видимо? Ученици износе своја мишљења. – Знамо ли неку изреку која указује на значај очију? <p>Ученици износе размишљања, изреке или уобичајене фразе у којима је око кључна реч.</p> <p>Истицање циља часа.</p> <p>Наставник пише назив наставне јединице на табли.</p> <p style="text-align: center;">Чуло вида</p>
---	--

**Главни део
часа**
(30 минута)

Наставник пита – *Како, којим чулом њримамо највише уји-сака из сјољашње срадине?* Очекивани одговор: ОКОМ.

Наставник објашњава да је око сложен чулни орган и да се састоји из две групе делова и записује на табли:

– **Помоћни делови ока**

– **Главни делови ока**

Ученицима показати модел ока и слику у уџбенику на којој је шематски приказ помоћних делова ока.

Наставник показује помоћне делове ока на моделу и на слици у уџбенику.

Ученици учачају помоћне делове ока на моделу, слици и код друга из клупе.

Записати на табли помоћне делове ока: **обрве, трепавице, очни капци, сузне жлезде, вежњача, очни мишићи.**

Кроз разговор са ученицима доћи до одговора:

Коју улоју имају њомоћни делови ока?

Када можемо уочији значај њомоћних делова ока? (за сваки део)

Ученици износе своја мишљења редоследом којим седе и којим су тражили реч.

Похвалити изнета размисљања ученика и охрабрити их да наставе са радом.

Поделити шеме ока које су необележене.

Указати на значај главних делова ока и записати на табли:

Главни делови ока: очна јабучица и очни нерв.

Показати на моделу делове очне јабучице и кроз разговор са ученицима истаћи улоге и значај појединих делова. (*Зашићо деоњача има баш шјај назив? Шши се налази у судовњачи? Где се налазе сочива? Шши значи фшторецейшор?*) Записивати на табли и показивати на моделу **делове очне јабучице: деоњача, судовњача, мрежњача, дужица, зеница, очно сочиво, стакласто тело, очни нерв.**

Ученици у паровима обележавају делове очне јабучице користећи модел ока и шему из уџбеника.

По завршетку активности парови размењују обележене шеме и проверавају тачност обележене шеме.

Један пар коментарише успешност пара чију је шему гледао.

Наставник помаже показујући делове очне јабучице на моделу.

Похвалити ученике који су тачно обележили шему и охрабрити оне код којих постоје неки пропусти.

Поделити ученике у две групе (методом разбрајања *дан – ноћ*) и дати упутства за рад.

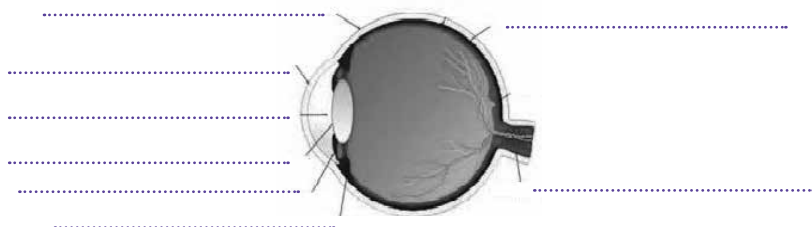
	<p><i>Група дан</i> има задатак да проучи текст из уџбеника који се односи на процес стварања слике предмета који посматрамо.</p> <p><i>Група ноћ</i> на пану црта и проучава слику која се односи на простирање светлости кроз очну јабучицу.</p> <p>По завршетку активности групе уз помоћ наставника представљају своје радове и изводе закључке како постајемо свесни онога што видимо (свака група има по два представника који износе закључке до којих су дошли на нивоу групе).</p> <p>По завршетку излагања представника остали ученици износе своја запажања о раду група (наизменично група <i>Дан</i> па <i>Ноћ</i>)</p> <p>~посебно ми се допало ~није ми се допало ~њихов рад бих оценио/оценила оценом...</p> <p>Наставник изводи закључак поштујући изнета мишљења ученика.</p>
<p>Завршни део часа (5 минута)</p>	<p>Наставник подстиче ученике да се присете појмова које су на часу научили и у облику грозда записује на табли.</p> <p>Давање упутстава за наредни час: информисати се о болестима чула вида.</p>

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

Чуло вида	
<p>Помоћни делови ока: обрве, очни капци, трепавице, сузне жлезде, вежњача и очни мишићи.</p>	
<p>Главни делови ока: очна јабучица и очни нерв.</p>	
<p>Делови очне јабучице: беоњача, судовњача, мрежњача, дужица, зеница, очно сочиво, стакласто тело, очни нерв.</p>	
<p>грозд ОКО</p>	

ПРИЛОГ

Шема грађе очне јабучице

Бескичмењаци (утврђивање)

Лугавчина, Смедерево

Разред: VI

Редни број часа: 41.

Наставна тема: Царство животиња

Наставне методе: дијалогска

Наставни облици: фронтални и групни.

Наставна средства: основна помоћно-техничка, мултимедијална презентација.

Кључни појмови: бескичмењаци, сунђери, дупљари, плоснати, ваљкасти и чланковити црви, зглавкари, мекушци, бодљокошци.

Корелација: унутар градива.

Активност наставника: води дијалог са ученицима.

Активност ученика: одговара на питања, рад у групи.

Циљ часа: утврђивање стеченог знања о бескичмењацима.

Задачи часа:

- образовни: утврђивање и примена знања о бескичмењацима;
- функционални: развијање моћи опажања, закључивања ученика и повезивања и упоређивања чињеница;
- васпитни: развијање интересовања за зоологију, развијање вештине комуникације у групи.

Образовни стандарди:

Б.И. 1.2.4.   Б.И. 1.2.6.   Б.И. 2.2.3.   Б.И. 3.2.1.   Б.И. 3.2.2.   Б.И. 3.2.3.

Литература:

- Н. Букуров, *Методички приручник за наставау биологије*, Бигз, Београд, 2009.
- Н. Букуров, Ј. Радосављевић, Т. Станојевић, *Биологија за шести разред основне школе*, Бигз, Београд, 2010.
- Т. Лазаревић, В. Миливојевић, Т. Миљановић, *Биологија за 6. разред*, Герундијум, Београд, 2013.
- Т. Лазаревић, В. Миливојевић, Т. Миљановић, *Радна свеска, биологија за 6. разред*, Герундијум, Београд, 2013.

Уводни део часа (5 минута)

У уводном делу часа наставник поставља кратка питања која се односе на бескичмењаке. Питања на која ученици дају кратке одговоре јесу:

1. *Како се деле бескичмењаци?*

Очекивани одговор: У бескичмењаке спадају: сунђери, дупљари, пљоснати, ваљкасти и чланковити црви, мекушци, зглавкари и бодљокошци.

2. *Шта су то паразити и да ли их има међу бескичмењацима?*

Очекивани одговор: То су организми који живе на рачун другог организма и има их међу бескичмењацима.

3. *Која је група бескичмењака најбројнија?*

Очекивани одговор: Зглавкари.

4. *Да ли међу бескичмењацима постоје групе животиња које не могу да се крећу и које су то?*

Очекивани одговор: Сунђери и неки бодљокошци тј. морски кринови.

5. *Која група бескичмењака има тело заштићено љуштуром?*

Очекивани одговор: Мекушци.

⊕ Главни део часа (35 минута)

Наставник упућује ученике на ток часа и дели их на 4 групе; ученици се расподељују по групама и добијају име групе. Имена група су: екипа Крабе, Сунђера, Пужа и Морске звезде. Свака група добија транспарент, са сликом крабе, сунђера, пужа или морске звезде, који ће им служити као средство пријављивања за одговарање.

Главни део часа чини квиз знања, који је састављен од пет игара.

Прва игра: Појоди реч

Од понуђених слова ученици треба да пронађу одговарајућу реч, потом је објасне. Ова игра носи 2 поена, један поен за реч и један за објашњење. Екипа која се прва јави добија право на одговарање. Наставник подели папирне групе на којима су исписана слова и даје знак за почетак игре.

Задата слова: АНЕЛХИОРИТЗ

Решење: ТРИХИНЕЛОЗА

Трихинелоза је болест коју изазива ваљкасти црв, трихина. Преносиоци су пацови и свиње.

Друга игра: Повежи појмове

У овој игри ученици имају задатак да повежу задате појмове. Екипа која прва заврши почиње прва да решава, а у случају да погреша, наставља следећа екипа која се јавила да реши задатак. Сваки тачан одговор носи један поен. Наставник подели папирне са задатком и даје знак за почетак игре.

Повежи појмове

амебодне ћелије
гујин чешаљ
полип
шугарац
пијавка

ракови
пантљичара
велики метиљ
стонога
кишна глиста

Решење

амебодне ћелије → сунђери
гујин чешаљ → стонога
полип → дупљари
шугарац → крпељ
пијавка → пантљичара

пресвлачење	дупљари	пресвлачење	→	зглавкари
крава	зглавкари	крава	→	велики метиљ
сифон	крпељ	сифон	→	шкољка
чекиња	шкољка	чекиња	→	кишна глиста
циклопс	сунђери	циклопс	→	ракови

Трећа игра: Мистериозни инсекти

Ученици у ковертама добијају делиће слике, коју треба да склопе и препознају инсекат на слици. Након тога треба да одговоре на следећа питања:

1. Којој групи инсеката припада?

Очекивани одговор: Правокрилцима.

2. Где живи?

Очекивани одговор: У земљи.

3. Шта је ујечайљиво развијено на телу дајој инсекта?

Очекивани одговор: Предње ноге ровца личе на лопатице.

Слика инсекта – ровца

Прва екипа која склопи слику и јави се, добија 5 поена за тачан одговор и по два поена за сваки одговор на постављено питање.

Четврта игра: Брзи одговори

Наставник поставља питања а екипа која зна тачан одговор и прва се јави добија право да одговори на дато питање; уколико погреши, екипа која се следећа јави одговара. Тачан одговор доноси по 2 поена.

1. Која група најчешће има зглавкари има тело без телесних рејона?

Очекивани одговор: Крпељи.

2. Да ли сесилан организам има способност кретања?

Очекивани одговор: Не.

3. Које групе бескичмењака има зрачну симетрију?

Очекивани одговор: Дупљари и бодљокошци.

4. Шта је ехинококус?

Очекивани одговор: Псећа пантљичара.

5. Шта су хермафродити?

Очекивани одговор: Организми који имају и мушке и женске полне ћелије.

6. Ко има самар?

Очекивани одговор: Кишна глиста.

7. Какав нервни систем има планарија?

Очекивани одговор: Врпчаст нервни систем.

8. У коју групу бескичмењака спадају хоботнице?
Очекивани одговор: Главоношци – мекушци.
9. Да ли инсекти имају два тила развића?
Очекивани одговор: Да.
10. Чиме се хране термити?
Очекивани одговор: Дрветом се хране.

Пета игра: Асоцијација

Наставник приказује поља на слајдовима у којима су исписани појмови који ученике треба да асоцирају на одређени појам. Након погођене 4 асоцијације, на основу њих ученици треба да погоде коначно решење, тј. да погоде о ком бескичмењаку се ради. Погођена асоцијација носи 2 поена, док коначно решење носи 5 поена.

1. боја,	бело,	удовица,	ноћ	– црна
2. Јадран,	вода,	летовање,	слано	– море
3. шкрге,	стопало,	љуштурса,	бисер	– шкољка
4. фотосинтеза,	здрава,	сапрофитска,	хетеротрофна	– исхрана

Коначно решење асоцијације: дагња

Завршни део часа (5 минута)

У завршном делу часа сабирају се освојени поени и проглашава се победничка екипа, која је била најбржа и најпрецизнија и освојила највећи број поена. Наставник води дискусију о часу са ученицима и решава недоумице у вези са питањима, ако их је било.

Изглед табле:

Изглед зависи од активности наставника и ученика.

НАПОМЕНА: Поред припреме за час, наставник је припремио и одговарајућу мултимедијалну презентацију, која се налази на ЦД-у.

Разноврсност инсеката, улога и значај (обрада)

ОШ „Михајло Пупин”, Ветерник

ПОДАЦИ О ЧАСУ

Наставна тема: Зглавкари

Разред: 6. разред

Циљеви часа: упознавање ученика са разноврсношћу и значајем инсеката у природи.

Образовни задаци: стицање знања о разноврсности инсеката и њиховом значају у природи.

Васпитни задаци: развијање правилних ставова ученика према значају инсеката у животу човека; развијање правилног односа према природи, заштити и њеном очувању; развијање хигијенских навика и здравствене културе; ослобађање од страха и отпора који већина људи има према инсектима; развијање одговорног односа према животињама кроз стицање знања о инсектима.

Функционални задаци: развијање способности посматрања и запажања, логичког мишљења и закључивања.

Наставне методе: усменог излагања, дијалогска, демонстративна, текстуална, самостално учење, кооперативно учење, интегрисана настава, методе развоја критичког мишљења.

Посебне врсте наставе: програмирана настава уз помоћ компјутера, учење кроз игру.

Облик рада: индивидуални облик рада, тандем.

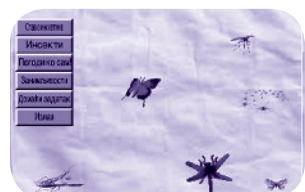
Корелација: информатика и рачунарство, српски језик.

Стандарди: БИ 1.2.1, 1.2.2, 1.2.3, 2.2.1, 2.2.2, 2.2.3, 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3.

Наставни материјали и средства: мултимедијална презентација, образовни софтвер, урађен у програму Multimedia Builder и у његовом склопу електронски упитник и видео-игрица.

Час у Multimedia Builder-у креирао је наставник информатике уз стручну помоћ наставника биологије.

Тест „Какав је твој став према инсектима?” креирали смо уз стручну подршку психолога школе. Образовну игрицу „Погоди ко сам” креирао је наставник инфор-

матике и рачунарства. Додатни текстови и занимљивости преузети су са сајтова или из књига и саставни су део презентације. Одабрала их је наставница биологије и они имају мотивишући карактер за даља истраживања инсеката, повећавају симпатије према инсектима, смањују страх и отпор ученика.

Табела за вредновање часа „Да ли си променио/променила свој став према инсектима?”

Час је одличан, али се ја и даље плашим инсеката.	Час је одличан и ја се сада више не плашим инсеката.	Час ми се не свиђа и ја се још плашим инсеката.	Час ми се не свиђа, али се ја више не плашим инсеката.	Могли сте се мало више потрудити, и даље не обраћам пажњу на инсекте.
---	--	---	--	---

Наставни објекти: дигитална учионица или кабинет биологије

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА (ТОК ЧАСА)

🕒 Уводни део: мотивација, разговор са ученицима

Активност ученика: слушају, гледају шта наставник ради.

Активност наставника: истиче циљ часа, показује како се користи мултимедијални садржај.

Методе и облици рада: методе усменог излагања, дијалошка метода.

Планирано време: 5 минута

Начин праћења рада ученика: на основу разговора.

Решавање анкете „Какав је твој став према инсектима?”

Активност ученика: попуњавају анкету и читају резултате анкете.

Активност наставника: прати рад ученика.

Методе и облици рада: рад на тексту, метода развоја критичког мишљења, дијалог, индивидуални.

Планирано време: 5 минута.

Начин праћења рада ученика: на основу разговора.

🕒 Главни део часа

Ученици добијају информације о различитим групама инсеката радећи самостално својим темпом у софтверу „Разноврсност инсеката”.

Активност ученика: на рачунарима уче помоћу програмиране наставе, читају информације, решавају задатке, читају занимљивости.

Активност наставника: прати рад ученика и помаже ако је неком потребна помоћ.

Методе и облици рада: програмирана настава, индивидуални рад.

Планирано време: 20 минута.

Начин праћења рада ученика: на основу питања ученика, мотивисаности, показаног знања.

Играње игрице „Погоди ко сам”

Активност ученика: играју игрицу „Погоди ко сам”.

Активност наставника: прати ток игрице, помаже ученицима, оцењује.

Методе и облици рада: учење кроз игру, кооперативна метода, тандем и индивидуални.

Планирано време: 10 минута.

Начин праћења рада ученика: на основу одговора ученика, брзине, сналажљивости.

Задавање домаћег задатка

Активност ученика: слушају, записују, коментаришу, питају.

Активност наставника: наставник дели ученике у групе и одштампане задатке за групе.

Методе и облици рада: монолошка, дијалошка; фронтални.

Планирано време: 5 минута.

Начин праћења рада ученика: домаћи задатак се процењује на следећем часу на основу продуката рада.

Евалуација часа

Активност ученика: лепе „смајлове” у одређена поља у табели.

Активност наставника: прати активности ученика.

Методе и облици рада: текст метода.

Планирано време: 5 минута.

Начин праћења квалитета часа: на основу анализе ученичких одговора.

Задаци за ученике на часу

Анкета „Какав је твој став према инсектима?” и уједно уче о значају инсеката.

Уче о разноврсности инсеката путем програмиране наставе.

Играју игрицу „Погоди ко сам”.

Вреднују час тако што лепе „смајлије” у одређену колону.

Задаци за домаћи рад

Наставник подели ученике у групе и даје им наставне листиће са задацима. Усмено се договара са њима око детаља и начина рашавања задатака.

ЗАДАЦИ ЗА ГРУПЕ

1. Фотографишите једног правокрилца у својој околини, покушајте да одредите врсту, помоћу дате литературе, и напишите неколико карактеристика врсте.
2. Фотографишите једног тврдокрилца у својој околини, покушајте да одредите врсту, помоћу дате литературе, и напишите неколико карактеристика врсте.

3. Фотографишите једног опнокрилца у својој околини, покушајте да одредите врсту, помоћу дате литературе, и напишите неколико карактеристика врсте.
4. Фотографишите једног двокрилца у својој околини, покушајте да одредите врсту, помоћу дате литературе, и напишите неколико карактеристика врсте.
5. Фотографишите једног лептира у својој околини, покушајте да одредите врсту, помоћу дате литературе, и напишите неколико карактеристика врсте.
6. Фотографишите једну стеницу у својој околини, покушајте да одредите врсту, помоћу дате литературе, и напишите неколико карактеристика врсте.
7. Фотографишите једну дубашваду у својој околини, покушајте да одредите врсту, помоћу дате литературе, и напишите неколико карактеристика врсте.

Апликацију „Разноврсност, улога и значај инсеката” можете преузети са адресе <http://www.osmihajlopupin.edu.rs/documents/vesnamiletic/Raznovrsnost%20uloga%20i%20znacaj%20insekata.zip>

ЦД НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

Душица Станојевић и Александар Станић

(Биологија и Физичко васпитање)

Систем органа за кретање (обрада, комбиновани час)

ОШ „22. децембар”, Доња Тречка

Разред:	VII
Датум реализације:	12. 12. 2013.

ПОДАЦИ О ЧАСУ

Наставна тема	Грађа човечијег тела
Циљ часа	Приближавање наставног садржаја из два предмета, корелација градива. Упознавање са функцијом органа за кретање, утврђивање знања о скелетном и мишићном систему човека. Упознавање врста болести органа за кретање.
Образовни задаци	Комбиновани час има задатак да теоријска знања из биологије поткрепи практичним знањем из физичког васпитања.
Функционални задаци	Развијање самосталности у раду, уочавање и способност размишљања и закључивања. Повезивање знања из различитих предмета.
Васпитни задаци	Развијање хигијенске и здравствене навике и бриге о свом телу. Развијање свести о заштити сопственог организма и одговорности за сопствено здравље. Побуђивање интересовања за нова сазнања о људском организму. Развијање потребе за правилним држањем тела, дављењем физичким активностима и вођењем здравог начина живота.
Образовни исходи	Ученик зна које су болести карактеристичне за систем органа за кретање и како се оне могу лечити, разуме неопходност правилног начина исхране. Разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и неговање здравих стилова живота и познаје основне превентивне мере у очувању здравља.

Образовни стандарди	БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора); БИ.2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља; БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа.
Облици рада	фронтални, групни
Наставне методе	дијалoшка, демонстративна
Наставна средства	слике скелета и мускулатуре
Место извођења наставе	учионица
Корелација	Скелетни систем, мишићни систем, корективна гимнастика
Литература и додатни материјал за наставнике	Станисављевић Ј., Радоњић С., <i>Методика наставе биологије</i> , Биолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009. Јелена Ђорђевић, <i>Биологија за седми разред основне школе</i> , Завод за уџбенике, Београд, 2009.

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (5 минута)	<p>Наставник биологије усмено истиче циљ часа и објашњава начин рада. Записује на табли назив наставне јединице.</p> <p><i>Шта чине скелет човека?</i> (Скелет чине све кости у телу човека, а њих има 208.)</p> <p><i>Шта је мускулатура?</i> (Мускулатура су сви мишићи у телу и њих има око 600.)</p>
Главни део часа (35 минута)	<p><u>Активности наставника биологије</u></p> <p>Систем органа за кретање чине скелетни и мишићни систем. Човек се креће ходањем, бипедално (на две ноге). Ходање је рефлексна реакција која се учи (стечени рефлекс).</p> <p><u>Активност наставника физичког васпитања</u></p> <p>Резултати систематских прегледа деце у основним и средњим школама говоре да су деформитети кичменог стуба у порасту из године у годину. Коштано-мишићни систем деце у развоју је, под утицајем унутрашњих и спољашњих фактора, подложен деформацијама. Наслеђе и лоше навике у држању, претешке школске торбе, кратковидост, неадекватне школске клупе и столице, недовољна физичка активност доводе до поремећене статике кичменог стуба – што за резултат има појаву кифозе, сколиозе и</p>

лордозе. Нагли раст деце у пубертету неповољно утиче на развој већ присутних деформација.

Наставник затим објашњава како се обављају покрети у зглобовима (лакрат, раме, кук, колена).

Активност наставника биологије

Обољења органа за кретање: (Записује на табли.)

1. Равна стопала

На стопалима се најчешће јављају спуштени сводови и равна стопала. На појаву ових деформитета утиче пре свега наследни фактор, али и физичка неактивност, гојазност, болови у ногама, а некад и у крстима.

Активност наставника физичког васпитања

* Вежбе за равна стопала (Показује вежбе.)

2. Сколиоза

Активност наставника биологије

Сколиоза је кривљење кичме у страну: може бити једнострука, двострука (када се кичма криви на обе стране) и врло ретко – трострука. Нема споља видљивих очигледних знакова, чак врло често ова деца имају добро држање, што отежава благовремену дијагностику. Зато је неопходно редовно и пажљиво прегледати децу и посебно обратити пажњу на појаву асиметрија на телу (једно раме ниже, грудни кош избочен више са једне стране, улегнут ребарни лук, неједнаки троуглови стаса...). За разлику од осталих деформација код којих је узрок углавном очигледан, сколиозе су у највећем проценту непознате етиологије, па је тешко предвидети како ће напредовати, што отежава лечење и давање прогнозе. Зато је веома важно што раније открити деформитет јер то даје веће шансе за успех у лечењу.

Активност наставника физичког васпитања

* Вежба за сколиозу (Показује.)

2. Кифоза

Активност наставника биологије

Кифоза или погрбљеност је повећана кривина кичменог стуба у грудном делу, али може да се јави и на другим деловима кичме. Посебно је уочљива у седећем положају и прати је повијеност рамена у напред. Често је последица наглог раста као и неправилног седења код деце која имају слабе мишиће стомака и леђа.

3. Лордоза

Активност наставника биологије

Лордоза је пренаглашена кривина у лумбалном делу кичме (у крстима). Углавном је последица слабости трбушних мишића,

	<p>али и деформитета стопала и колена, који доводе ноге и карлицу у неправилан положај, што се компензује наглашеном кривином у лумбалном делу кичме.</p> <p><u>Активност наставника физичког васпитања</u></p> <p>Када посматрамо дете са стране (из профила), уочићемо велики стомак чак и код изразито мршаве деце, што су, у ствари, веома ослабљени и истегнути трбушни мишићи. Иако се не сматра озбиљним деформитетом код деце и често се не лечи, а код гојазне деце прође и непримећено, због нарушене статике читавог тела у одраслом добу, то је „слаба тачка” на којој се јављају болови и дегенеративна обољења.</p> <p>*Вежбе за кифозу и лордозу (Показује.)</p> <p><u>Активност наставника биологије</u></p> <p>Повреде органа за кретање: угануће зглоба, ишчашење зглоба. (Записује на табли.)</p> <p><u>Активност наставника физичког васпитања</u></p> <p>Објашњава поменуте повреде. Истиче значај правилне исхране и физичке активности и превенције деформитета кичменог стуба. Недостатак бављења спортом доводи до пропадања мишића и до губитка мишићног тонуса, који мора држати тело. Само довољно снажне и правилно изведене вежбе могу дати задовољавајуће резултате, зато је неопходна обука деце која треба да вежбају и родитеља који ће то надзирати.</p>
<p>Завршни део часа (5 минута)</p>	<p><u>Активност наставника биологије</u></p> <p>Разговара са ученицима о томе шта они мисле о начину рада на часу, о томе да ли ће знање стечено на часу моћи да искористе у свакодневном животу.</p> <p>Домћи задатак: ученицима поделити откуцане листове са укрштеницом и дати усмено упутство за решавање.</p> <p>Наставници похваљују све ученике, а посебно оне који су били најактивнији на часу.</p>

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

Систем органа за кретање: обољења, повреде и нега

Органи за кретање: скелетни и мишићни систем

Обољења:

равна стопала
сколиоза
кифоза
лордоза

Повреде:

ишчашење зглоба
угануће зглоба

Нега: правилна исхрана и физичка активност.

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

Енергетска ефикасност (обрада)

ОШ „Танаско Рајић”, Чачак

Разред: осми

Наставна тема: Животна средина и одрживи развој

Циљ часа: Ученик треба да: схвати значај енергије у свакодневном животу; разуме утицај производње енергије на животну средину; наведе примере за обновљиве изворе енергије; укаже на предности и мане различитих извора енергије; изведе закључак да експлоатација енергије мора бити економична и ефикасна.

Образовни задаци: упознавање са начинима постизања веће енергетске ефикасности.

Функционални задаци: мотивисање ученика да буде активни чинилац, а не пасивни посматрач.

Васпитни задаци: јачање еколошке свести.

Кључни појмови: енергетска ефикасност, обновљиви извори, улагање, штедети енергију, смањити трошкове.

Исходи

Са реализацијом наставног часа ученик ће моћи да:

1. укаже на негативан утицај експлоатације енергије по животну средину, дефинише критеријуме потребне за доношење одлуке на индивидуалном и групном нивоу и објасни њихов утицај, утврди кораке у решавању проблема и ризике, и да пример за сваки (**знања**);
2. покаже способности индивидуалног рада и рада у тимовима, покаже способност за креативно и иновативно размишљање, одреди еколошке последице њихових активности (**вештине**).

Образовни стандарди:

БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад);

БИ.1.4.7. препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата);

БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и уштеде енергије;

БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета;

БИ.3.4.8. разуме зашто се неограничен развој човечанства не може одржати у ограниченим условима целе планете.

Облик рада: фронтални, групни, индивидуални.

Наставне методе: дијалошка, читање, рад на тексту, самостални рад ученика, излагање, дискусија, видео-презентација, дебата.

Наставна средства: уџбеник, видео-материјал (CD-ROM, INTERNET), наставни листићи, фотографије.

Активности: 1. наставника: објашњавање, сарадња и упућивање ученика на рад, демонстрирање, вредновање рада ученика; 2. ученика: понављање и повезивање градива, слушање, дискутовање, полемисање, одговарање на питања, презентовање материјала који су добили, по упутствима наставника.

Корелација: физика – 7. разред – Количина топлоте, Кинетичка енергија.

Коришћена литература:

Д. Тусић, *Биологија, уџбеник за 8. разред основне школе*, Бигз, Београд, 2011.

В. Матановић, М. Станковић, *Биологија, уџбеник за 8. разред основне школе*, Герундијум, Београд, 2014.

Д. Лакушић, *Биологија, уџбеник за 7. разред основне школе*, ЗУНС, Београд, 2002.

Зелени пакет, *Водич за наставнике*, Регионални центар за животну средину за Централну и Источну Европу, 2013.

АРТИКУЛАЦИЈА НАСТАВНОГ ЧАСА

🕒 Уводни део часа (5 минута)

Наставник поставља питања и у дијалогу са ученицима реализује повезивање претходно усвојеног знања о природним ресурсима са циљевима данашњег часа.

Питања: *Шта су ресурси?*

Који су обновљиви, а који необновљиви ресурси?

Одакле долази енергија када шетате, врчите или возите бицикл?

Која врста енергије је основ свих осталих њених енергија?

Који су вам извори енергије познати?

Одговори се записују на табли у виду мапе појмова.

🕒 Главни део часа (30 минута)

Наставник истиче циљ и задатке часа. Објашњава појмове: обновљиви, необновљиви ресурси, стални и абиотички, одрживо коришћење ресурса. Упућује ученике на дискусију о разним активностима које прате производњу енергије, а имају негативан утицај на животну средину. Излагање је уз интерактивну презентацију са CD-ROM-а. Кроз дебату са ученицима и прецизно осмишљеним питањима (у уводном делу часа) наставник води ученике до закључка о Сунцу као најважнијем извору енергије. Затим следи објашњење о утицају свих типова енергије на животну средину, кроз цели производни циклус – од екстракције до потрошње.

Приказивање материјала „Енергија свуда око нас” ([link – www.cnti.info/energija/](http://www.cnti.info/energija/)).

Након тога наставник дели ученике у четири групе (извлачењем картица са сликама обновљивих извора енергије, **Прилог бр. 1**), дели наставне листиће за рад (**Прилог бр. 2**) и даје потребна упутства. Треба да прочитају текст из радних

листова – *Обновљиви извори енергије*, а потом свака група излаже о могућностима коришћења алтернативних извора енергије, о томе шта појединац може да уради на овом пољу и ком извору енергије дати предност. Свака група треба да одреди вођу, који ће поделити задужења у групи. Време за рад је 10 минута. Подела задатака по групама:

1. група – енергија ветра

2. група – соларна енергија

3. група – геотермална енергија

4. група – енергија биомасе

Наставник обилази групе ученика, помаже им у раду, подстиче сарадњу свих ученика унутар групе.

Након истека времена следи извештавање по групама, уз пажљиво слушање осталих група. Наставник приликом извештавања указује на значајне појмове и руководи излагањем ученика.

🕒 **Завршни део часа** (10 минута)

Следи квиз игра – *Ком извору енергије дајте предност*, где ученици по групама одговарају на питања из наставних листића (**Прилог бр. 3**). Група која да највише тачних одговора биће похваљена.

Наставник задаје **домаћи задатак**: Направите план за уштеду енергије у свом домаћинству.

На крају часа ученици на картицама за самовредновање показују колико су задовољни својим показаним знањем (**Прилог бр. 4**).

ПРИЛОЗИ ЗА ЧАС

Прилог бр. 1

Картице за поделу по групама

Прилог бр. 2

Енергија ветра је механичка (кинетичка) енергија и води порекло од соларне енергије. Користи се још од старог века за ветрењаче и једрењаче. Електране на ветар не загађују ваздух хемикалијама, али су веома бучне. Постављање више електрана на мањем простору омогућава боље искоришћавање енергије и економично је. Већина људи ипак сматра да је ово ружан призор, а окретање елипса представља велику опасност за птице. Раде при брзини ветрова и од 5 до 20 m/s. У случају јаких ветрова оне морају да се искључе како се не би оштетили покретни делови. У Србији најбоља подручја за коришћење ветра јесу: Војводина (Јужни Банат) и Источна Србија.

Соларна енергија је најмоћнији извор енергије. Постоје два начина за коришћење соларне енергије. Први – путем изградње бојлера у којима се загрева вода. Уколико се соларна енергија усмери огледалима, вода у бојлерима кључа, а затим створена водена пара покреће турбине за производњу електричне енергије (соларни колектори). Други метод је коришћење соларних плоча које директно претварају сунчеву у електричну енергију. Ове плоче током рада не загађују животну средину, али представљају озбиљан еколошки проблем зато што су плоче потрошне и временом постају отпад. Најбоље резултате показују у подручјима са много сунчаних дана (тропски и суптропски крајеви, пустиње). Коришћење соларне енергије у целој Србији је могуће јер она има просечно око 2300 сунчаних сати годишње, што је у Европи реткост.

Геотермална енергија представља топлоту која се налази у слојевима испод површине земље. Данашње топлотне пумпе користе ову енергију за производњу електричне енергије (врела пара под притиском покреће турбине генератора). Коришћење ове енергије има нека ограничења: због топле воде може да кородира опрема. Геотермалних вода, које се могу користити у ове сврхе, има широм Србије (Мачва, Копеолик, Куршумлија, Врање).

Енергија биомасе може се користити спаљивањем биљне масе. Количина угљен-диоксида који се ослобађа при спаљивању биомасе једнака је количини коју биљке апсорбују у фотосинтези. Једна од метода за ефикасније искоришћавање биомасе јесте разлагање биљне масе у метан, који се користи као гориво за превозна средства или у електранама за добијање електричне енергије. Биодизел је гориво произведено из биљних уља или коришћених масноћа и уља. Он има нижу енергетску вредност од стандардног горива, али чистије сагорева, што га чини еколошким. Поседна врста биомасе су брикети произведени од отпадног материјала из дрвне индустрије, а користе се у пећима на чврсти огрев и еколошки су. Србија за огрев користи брикете јер има велике количине дрвног отпада.

Прилог бр. 3

Наставни листић са питањима:

1. Шта је енергетска ефикасност?
2. Како се деле извори енергије према обновљивости?
3. Наведи примере уштеде енергије у домаћинству.
4. Шта су соларне плоче, а шта фотонапонске ћелије?
5. Које су позитивне, а које негативне стране употребе енергије воде?

Прилог бр. 4

Картица за самовредновање

Обој лик који показује у којој си мери задовољан/задовољна својим показаним знањем.

Лековито биље (обрада)

ОШ „Васа Пелагић”, Падеж

Наставни предмет:	Биологија (корелација са српским језиком)
Разред:	пети
Време за реализацију:	45 минута
Облици рада:	фронтални, групни.
Наставне методе:	комбинована.

Циљеви часа

Образовни: оспособљавање ученика за читање и разумевање различитих врста текстова; упознавање са фолклором; упознавање са култом биљака, веровањима и обичајима нашег народа; разумевање значаја познавања лековитих биљака и њихових делова као и употребе у свакодневном животу; усвајање знања о значају очувања лековитог биља.

Васпитни: развијање поштовања према културној баштини; подстицање ученика на разумевање повезаности човека и природе; развијање интересовања ученика за природу; подстицање научног погледа на свет; развијање еколошке свести; неговање пријатне радне атмосфере, толеранције; неговање сарадње међу ученицима.

Функционални: оспособљавање ученика да примене научено у раду на задацима; подстицање да научено повежу са личним искуством и свакодневним животом у породици и окружењу; развијање способности посматрања, уочавања и логичког закључивања; развијање способности повезивања градива из различитих предмета; развијање примене наученог у свакодневном животу.

Очекивани исходи

- ✓ Ученици разумеју текст који читају; умеју да издвоје важно од неважног. Знају да препричају текст.
- ✓ Ученици познају типичне представнике лековитих биљака.
- ✓ Могу да повежу научено о биљкама са обичајима и активностима из свакодневног живота.

Наставна средства: припремљени материјал – текстови о биљкама (ружа, липа, храст, јабука); папир, биљарски календар, фотографије и картице са питањима за рад у групи.

Место извођења: учионица (столови су припремљени за рад у групама).

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део

Ученике делимо на 4 групе једноставним пребројавањем. (Групе су од по 3–4 ученика, реч је о одељењу са мањим бројем ученика.)

Наставник српског језика:

Подсећам ученике да је Вук Стефановић Караџић прикупљао материјал о народном животу и обичајима. А сличном тематиком бавио се и професор Веселин Чајкановић и објавио је „Речник српских народних веровања о биљкама”. Биље је у народној традицији било веома присутно, у обичајима, поезији, свакодневном животу. Подстичем ученике да се присете обрађених обредних лирских песама, у којима се скоро увек помиње венац од биља.

(5 минута)

Главни део

Групе ће добити краће текстове о појединим биљкама. (Текстови су прилагођени из Чајкановићевог „Речника”). Имају задатак да прочитају и припреме се да укратко испричају занимљивости о биљкама које су сазнали.

Излагање ученика. Разговор о томе да ли су препознали и нешто што је присутно у њиховом искуству.

(10 минута)

Наставник биологије:

Кратак монолог о употреби биљака у лечењу, као помоћном лековитом средству у савременој медицини. Осврт на прошлост, када људима нису били доступни ни апотека ни лекар, па су спас за многе болести налазили у природи. Лековите биљке се користе за припрему чајева, али се могу правити и мелеми, сирупи, масти. Користе се различити делови биљке, а некада и цела биљка. Потребно је знати: када се биљка сакупља, који део биљке се сакупља и како се суши и припрема за коришћење.

Веома је важно препознати биљку која је лековита јер у природи има и отровних биљака чији су неки делови лековити, али се користе само за добијање лекова у фабрикама. Упознати ученике са новим појмом – фармацеут (апотекар). Показати и објаснити знак апотеке (змија око Ескулаповог штапа) – лек може бити и отров ако се не држимо упутстава.

(5 минута)

Активност

Свака група добија материјал за рад: календар лековитог биља (који садржи назив биљке, време сакупљања, део који се сакупља и за шта се употребљава); фотографије биљака и картице са упутствима за рад (сваки ученик у групи добија мањи задатак), папир, маказе и лепак. Ученици су „мали травари”, налазе се у природи у одређено доба године и треба да прикупе биљке које помажу у лечењу одређених болести. Од материјала треба да направе постер своје групе и припреме се да га представе одељењу.

Време за рад група: 10 минута.

Завршни део

Групе презентују своје радове: 10 минута.
Игра: 5 минута.

Наставник српског језика:

Била сам са децом на излету у природи. Оклизнула сам се, пала и имам рану на ноzi, а моје старије дете се жали на стомачне проблеме. Ко од вас може да нам помогне? (Пошто је у групном раду сваки ученик, заправо, проучавао деловање једне биљке, требало би да приђу ученици који су се бавили биљкама које помажу код поменутих проблема.) Које делове биљака смемо да употребимо и на који начин?

Коришћена литература:

- Чајкановић, Веселин, *Речник српских народних веровања о биљкама*, Београд, 1994.
- Требен, Марија, *Айлас лековитих биља*, СР Србија, 1975.
- Шилић, Чедомир, *Шумске зељасте биљке*, ЗУНС, Београд, 1998.
- Шегрт, Бранка; Вукобратовић, Гордана, *Биологија за 5. разред основне школе*, БИГЗ, Београд, 2012.
- Ранђеловић, Владимир, *Биологија за 5. разред основне школе*, Klett, Београд, 2012.
- Матановић, Вера; Игић, Ружица; Радоњић, Слободан, *Биологија за 5. разред основне школе*, Едука, Београд, 2012.

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

© Copyright EDUKA

МАТЕМАТИКА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Врсте углова (обрада)

ОШ „Стефан Немања”, Ниш

Разред	V
Тип часа	Обрада кроз интерактивно учење
Циљ часа	Развијање одређених компетенција код ученика
Компетенције које желим да развијем код ученика	<p>Способност да изразе и протумаче мисли и чињенице (слушање) – уводна прича.</p> <p>Математичка писменост – разумевање појма угла, логичко разврставање (анализа) углова према врсти и прављење математичке шеме (мапе ума) према својству. Примена усвојених знања у новим ситуацијама доприноси развијању конструктивног мишљења – израда задатака.</p> <p>Уче како се учи – развијање способности да се организује и управља сопственим учењем.</p> <p>Културолошка експресија – истицање креативног изражавања и идеја.</p>
Како мотивисати ученике	Применом интерактивних метода: игра концентрације, слагалица, израда дијаграма.
Које исходе очекујем	<ul style="list-style-type: none"> – повећану пажњу и концентрацију на часу; – препознавање углова према врсти и употребу појма у одређеном контексту; – усвајање на нивоу дефиниције (препознавања) појмова: суседни, упоредни, унакрсни, суплементни и комплементни углови; – на основу систематичности и способности разврставања у математици ученици уче да уче; – креативно изражавање кроз извођење дефиниција и решавање задатака.
На који начин спроводимо евалуацију	У завршном делу часа применити интерактивну методу.
Корелација	српски језик, физичка култура, ликовна култура, техничко и информатичко образовање

Наставне методе	интерактивне методе, метода демонстрације, илустративна метода, разговор
Облик рада	фронтални, групни и индивидуални
Наставна средства	моделу углова, наставни листови са задацима, припремљен наставни материјал
Активност наставника	<ul style="list-style-type: none"> – претраживање интернета у сврху тражења добрих илустрација примене углова у свакодневном животу; – припрема задатака и осмишљавање активности ученика за примену интерактивних метода: <i>слајалица</i> и „коло-наоколо“; – припрема уводну причу; – формира хетерогене групе ученика; – осмишљава поделу наставне јединице на самосталне целине; – објашњава процедуру и смисао поделе на експертске групе; – проналази додатну литературу.
Активност ученика	<ul style="list-style-type: none"> – „Препознај угао“ $\Leftrightarrow$ „Устани“ – израда шема и дијаграма према заједничком својству; – индивидуална израда задатака; – учествују у групном раду; – учествују у раду „експертске групе“; – исецају сопствене моделе, од папира у боји, углова чију су дефиницију усвајали; – учествују у издвајању кључних појмова и кључних речи („коло-наоколо“ метода).
Ток часа	<p>🕒 Уводни део</p> <p>Ученицима се придруже бројеви, а бројевима називи углова:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 $\Leftrightarrow$ „оштар“ 2 $\Leftrightarrow$ „прав“ 3 $\Leftrightarrow$ „туп“ 4 $\Leftrightarrow$ „опружен“ 5 $\Leftrightarrow$ „пун“ <p>са захтевом да, када у тексту чују назив угла који одговара њиховом броју, устану. Прочитати текст <i>Мајхематичка шешинџа</i>, са циљем препознавања хомонима назива одређених углова.</p> <p>🕒 Главни део</p> <p>Ученици препознају углове, сврставају их у врсту којој припадају и, користећи моделе, шематски приказују.</p>

1. Према подели која је коришћена у причи, ученици формирају хетерогене групе (5–6 ученика). Индивидуално израђују предвиђене задатке, проверавају их у пару, а ако има потребе, и на нивоу групе, јер су сви добили исте задатке.

2. Подела наставне јединице на 5 кључних сегмената. Ученици индивидуално проучавају део лекције, као сегмент групног задатка, бележе и формирају дефиниције нових појмова.

3. Затим формирати нове „експертске групе” према деловима наставне јединице коју су добили. Експертске групе ће имати прилику да продискутују шта су у уџбенику прочитали. Уколико је потребно, ученици се консултују са наставником или користе другу литературу коју је наставник припремио. Праве одговарајуће моделе ради лакше презентације.

Следи презентација појединих експерата.

🕒 Завршни део

Евалуација – „Коло-наоколо”: пет ученика из различитих група формира коло и у једној реченици саопштава другу до себе шта је закључак њихове групе тј. шта су научили на овом часу.

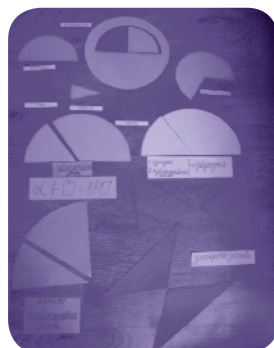
Наставни материјали:

1. УВОДНА ПРИЧА: Месец је био **пун** када је Софија изашла из биоскопа. **Оштар** ваздух заруменео је њене образе док је журно корачала дуж **опружене** улице. Из даљине је допирао **туп** звук сирене. Размишљала је о филму „Димензије: математичка шетња”, када је на небу угледала светао и **прав** траг. Као да је **оштар** предмет загребао површину неба. Очекивала је чудо. **Пун** биоскоп је још увек, као **туп** предмет одзвањао у њеној глави. Пожурила је. Још један **оштар** завијутак је делио до куће. Ту је чекао њен љубимац, **опружен** на кућном прагу. Када је чуо познате кораке, **пун** радости потрчао јој је у сусрет.

1. Елементи потребни за шематски приказ

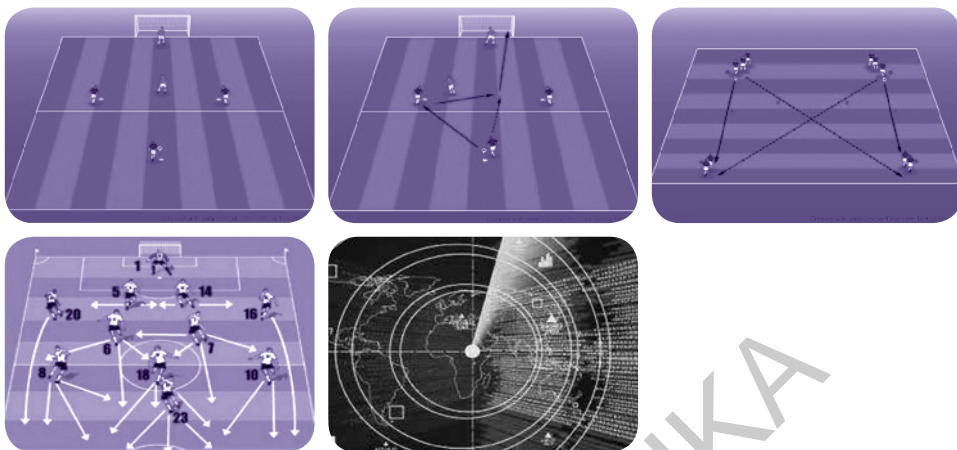
УГАО

ОШТАР	ОШТАР
ПРАВ	ПРАВ
ТУП	ТУП
ОПРУЖЕН	ОПРУЖЕН
КОНВЕКСАН	КОНВЕКСАН
НЕКОНВЕКСАН	НЕКОНВЕКСАН

Моделу углава

2. Илустрације ситуација на фудбалском терену и снимак радара преузети са интернета:

3. Наставни листови са индивидуалним задацима за сваког ученика:

- Прва два – контрола на нивоу прве групе
- Друга два – контрола на нивоу друге групе

1. група $\Leftrightarrow$ „оштар угао”	
1.1.	<p>1. Нацртај оштар угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=19^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 91 све о надовезаним и суседним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиниције надовезаних и суседних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
1.2.	<p>1. Нацртај оштар угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=19^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о комплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију комплементних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
1.3.	<p>1. Нацртај оштар угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=19^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о суплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију суплементних углова.</p>

	<p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
1.4.	<p>1. Нацртај оштар угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=19^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 93 све о унакрсним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију унакрсних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
1.5.	<p>1. Нацртај оштар угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=19^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 92 све о упоредним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију упоредних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
2 група $\Leftrightarrow$ „прав угао”	
2.1.	<p>1. Нацртај прав угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=90^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 91 све о надовезаним и суседним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиниције надовезаних и суседних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
2.2.	<p>1. Нацртај прав угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=90^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о комплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију комплементних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
2.3.	<p>1. Нацртај прав угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=90^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о суплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију суплементних углова.</p>

	<p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
2.4.	<p>1. Нацртај прав угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=90^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 93 све о унакрсним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију унакрсних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
2.5.	<p>1. Нацртај прав угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=90^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 92 све о упоредним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију упоредних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>

3 група $\Leftrightarrow$ „туп угао”

3.1.	<p>1. Нацртај туп угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=170^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 91 све о надовезаним и суседним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиниције надовезаних и суседних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
3.2.	<p>1. Нацртај туп угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=170^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о комплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију комплементних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
3.3.	<p>1. Нацртај туп угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=170^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о суплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију суплементних углова.</p>

3.3.	<p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
3.4.	<p>1. Нацртај туп угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=170^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 93 све о унакрсним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију унакрсних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
3.5.	<p>1. Нацртај туп угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=170^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 92 све о упоредним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију упоредних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>

4 група $\Leftrightarrow$ „опружен угао”

4.1.	<p>1. Нацртај опружен угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=180^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 91 све о надовезаним и суседним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиниције надовезаних и суседних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
4.2.	<p>1. Нацртај опружен угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=180^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о комплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију комплементних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
4.3.	<p>1. Нацртај опружен угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=180^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о суплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију суплементних углова.</p>

	<p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
4.4.	<p>1. Нацртај опружен угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=180^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 93 све о унакрсним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију унакрсних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
4.5.	<p>1. Нацртај опружен угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=180^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 92 све о упоредним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију упоредних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>

5 група $\Leftrightarrow$ „пун угао”

5.1.	<p>1. Нацртај пун угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=360^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 91 све о надовезаним и суседним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиниције надовезаних и суседних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
5.2.	<p>1. Нацртај пун угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=360^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о комплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију комплементних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
5.3.	<p>1. Нацртај пун угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=360^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 98 све о суплементним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију суплементних углова.</p>

	<p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
5.4.	<p>1. Нацртај пун угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=360^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 93 све о унакрсним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију унакрсних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>
5.5.	<p>1. Нацртај пун угао и измери га. 2. Користећи угломер, нацртај угао $\alpha=360^\circ$.</p> <p>1. ниво – у оквиру групе: прочитај у уџбенику на страни 92 све о упоредним угловима, нацртај одговарајуће слике и изведи дефиницију упоредних углова.</p> <p>2. ниво – у оквиру „експертске групе” продискутовати о појединачним закључцима и извести општи закључак, који ће један представник групе презентовати одељењу.</p>

© Copyright EBUKA

Ланац знања: Реални бројеви. Питагорина теорема. Степен (систематизација)

ОШ „Стефан Немања”, Ниш

Разред	седми
Циљеви	<ol style="list-style-type: none"> 1. обновити и систематизовати знање из наведених наставних тема – полугодишње обнављање градива; 2. „мимикрија” – исте методе на различите наставне садржаје; 3. могућност вишеструког коришћења материјала – „дужа” припрема $\Rightarrow$ синхронизованији час; 4. ефективно коришћење времена; 5. јасно и једноставно структурирање часа.
Исходи	<ol style="list-style-type: none"> 1. постигнуто је обнављање градива на врло једноставан и брз начин; 2. сви ученици су ангажовани током целог часа.
Наставне методе	дијалогска, демонстративна, метода практичног рада, хеуристичка, активно учење, кооперативна
Облици рада	фронтални, индивидуални, рад у пару, групни рад
Наставна средства	листићи са задацима, модели шест разнобојних шешира
Активности ученика	<ul style="list-style-type: none"> – припрема у виду обнављања градива реализована као домаћи задатак; – активно размишљање и учешће у раду током целог часа; – евалуација.
Активности наставника	<ul style="list-style-type: none"> – припрема и прилагођавање наставних материјала методи „ланац знања”; – организација активности; – давање објашњења и упутстава за рад, селективно; – вођење дискусије; – вођење евалуације.
Опис садржаја по корацима	
<p><i>Уводни гео часа:</i> Упознати ученике са циљем часа и начином на који „Ланац знања” функционише. Поделити их у групе како би се предупредила могућност да изостане одговор. Уколико се нико од ученика не јави да има одговор на</p>	

на понуђено питање, у оквиру групе се посматрају сви одговори и тада улогу појединца преузима група*.

Кораци се смењују синхронизовано. На картонима величине карата за игру исписани су са једне стране, одговор на претходно питање, а са друге наредно питање. Карте је наставник припремио код куће, а у припреми су дате у виду табеле. Промешају се и на почетку часа поделе ученицима. Ланац почиње причом која има за циљ да заинтересује ученике и усмери њихову пажњу. Ученик који на иницијално питање има одговор на својој карти, јавља се и чита га. Окреће карту са друге стране и сада је он тај који поставља (чита) питање. Поступак се понавља док сви ученици не дају одговор и не поставе питање, осим једног, који је уједно и последњи који само даје одговор, чиме се ланац знања завршава.

Главни гео часа је време када ученици реализују тему часа користећи поступак који се са правом назива „ланац знања”.

Завршни гео: у неколико кључних речи се опишу активности са часа које су се ученицима посебно допале као и оне на које имају примедбу.

Уколико се процени корисним, поступак се може поновити, јер је мала вероватноћа да са поновним дељењем карата ученик добије исти задатак.

Ланац знања

Иницијални задатак

Архимедов отац Фидија био је математичар и астроном. Родни град Архимеда, Сиракуза, био је у то време космополитски град у којем су се говорили сви медитерански језици. Године 280. пре нове ере, када је Архимеду било 7 година, поведе га отац са рођаком Хијероном у риболов. Испловили су из луке препуне свакојаких пловила, у правцу запада 300 m. Ту су се усидрили и неко време ловили рибу. Како је улов био слаб, променили су курс за 90° и у правцу севера наставили да веслају још 400 m. Улов је био знатно бољи и они су најкраћим могућим путем отпловили у град Сиракузу.

1. Израчунај дужину тог пута.

Одговор	Питање
500 m	Које године је рођен Архимед?
287. г. п. н. е.	Који троугао представља пут Фидијине пловидбе?
Правоугли троугао	Наведи називе страница правоуглог троугла.
Катете и хипотенуза	Ако је Питагора рођен 569. г. п. н. е. на острву Самосу, да ли је могао да упозна Архимеда?

* Постоји могућност такмичења међу групама и она је објашњена у напомени.

Није	Како гласи његова „чувена” теорема (Питагорина теорема)?
$a^2 + b^2 = c^2$ Квадрат над хипотенузом једнак је збиру квадрата над катетама.	Код ког правоуглог троугла хипотенуза и катета нису самерљиве дужи?
Једнакокраког правоуглог	Ком скупу бројева припадају следећи бројеви: $\dots\sqrt{2}, \sqrt{3}, \sqrt{5}, \dots, \sqrt{p}, p \in P$ где је P скуп свих простих бројева?
Скупу I , скупу ирационалних бројева.	Какви су то ирационални бројеви?
Који се не могу написати у виду разломка (бесконачни непериодични децимални бројеви)	Какви су то рационални бројеви?
Они који се могу написати у виду разломака $\frac{p}{q}$, где су p и $q \in \mathbb{Z}$ и $q \neq 0$.	Који бројеви чине скуп реалних бројева?
$\mathbb{R} = \mathbb{Q} \cup I$ (унија рационалних и ирационалних бројева)	Како се израчунава дијагонала квадрата странице a ?
$d = a\sqrt{2}$	Како се израчунава висина једнакостраничног троугла?
$\frac{a\sqrt{3}}{2}$	Како се израчунава површина једнакостраничног троугла?
$\frac{a^2\sqrt{3}}{4}$	Код којих четвороуглова су дијагонале узајамно нормалне?
Квадрата, ромба и делтоида	Како се израчунава површина квадрата?
a^2	Како се израчунава a^5 ?
$aaaaa$	Наведи елементе степена a^n .
a је основа, а n изложилац	Израчунај $(-1)^{2k+1}$ (негативан број на непаран степен)
-1 (негативан број)	Како се множе степени истих основа?
Тако што се изложиоци саберу.	Како се степенује степен?

Изложиоци се множе.	Како се деле степени истих основа?
Изложиоци се одузимају.	Шта је <i>моном</i> ?
Једночлани полином.	КРАЈ
<p>Напомена – могућност такмичења:</p> <p>За одељење од 26 ученика могућа је следећа организација: формирати 4 групе по 6 чланова. Један ученик чита иницијални задатак, а други исцртава шему пловидбе на табли. Они ће касније исписивати бодове. Свако се јавља и одговара индивидуално, с тим што тачан одговор доноси групи 5 позитивних поена а нетачан 3 негативна. Уколико се нико не јави, сви у оквиру групе гледају карте и траже ону која садржи одговор на постављено питање. Пријављује се група код које се налази тражени одговор. Уколико је тачан, група добија 3 позитивна поена, а уколико је нетачан, 5 негативних. У случају да се ниједна група не пријави, питање се поставља за све групе и која зна одговор (даје га писмено), и добија 7 позитивних поена.</p> <p>Квиз се може поновити, са поновним дељењем „карата” са задацима, ради евентуалног пласмана уколико је остварен исти број поена.</p>	
<p>Евалуација: Оценом од 1 до 5 окарактерисати колико вам се допао начин рада.</p>	

Питагорина теорема (обрада)

Основна школа за образовање и васпитање деце и омладине са сметњама у развоју „Смех и суза”, Алексинац

РАЗРЕД	седми
ОБЛИЦИ РАДА	индивидуални, фронтални
МЕТОДЕ РАДА	дијалогска, демонстративна, активно учење
НАСТАВНА СРЕДСТВА	едукативни материјали са сајта Питагорина теорема , папир и маказе за доказ теореме, прибор за геометрију.
ЦИЉ ЧАСА	<ul style="list-style-type: none"> – упознавање ученика са Питагоорином теоремом; – извођење доказа Питагорине теореме; – одређивање дужине треће стране правоуглог троугла (при чему су друге две познате) применом Питагорине теореме; – упознавање ученика са обрнутом Питагоорином теоремом.
ОБРАЗОВНИ ЗАДАЦИ	<p>Ученици треба да: усвоје формулацију и суштину Питагорине теореме и схвате и разумеју доказ; науче да одреде дужине треће стране правоуглог троугла када су друге две познате; умеју да примењују Питагорину теорему како у рачунским, тако и у конструктивним задацима, а нарочито у решавању практичних проблема.</p> <p>Ученици треба да усвоје исказ обрнуте Питагорине теореме и знају да примене обрнуту Питагорину теорему на правоугли троугао.</p>
ФУНКЦИОНАЛНИ ЗАДАЦИ	<p>Ученици треба да: развију навику тачног обележавања и цртања правоуглог троугла; развијају способност посматрања и логичког закључивања; применом мисаоних операција, нарочито апстракције и генерализације, развијају способности за индуктивни облик закључивања.</p>
ВАСПИТНИ ЗАДАЦИ	<p>Ученици треба да развијају: концентрацију; способност за упоран и предан рад; поступност и систематичност у раду; тачност, прецизност и уредност у раду; позитиван однос према математици и уважавање математике као подручја људске делатности; самопоуздање и поверење у властите математичке способности.</p>

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ	МА1.3.2.
КОРЕЛАЦИЈА	српски језик, историја, информатика, енглески језик
КЉУЧНИ ПОЈМОВИ	Питагора, Питагорина теорема, правоугли троугао, катета, хипотенуза, квадрат над катетом, квадрат над хипотенузом
ИНОВАЦИЈА	Сајт <u>Питагорина теорема</u> се користи као платформа за учење. Поред наставних материјала, омогућава тестирање и сарадничко учење (блог и форум).
ЛИТЕРАТУРА	<p>В. Андрић, Ђ. Дугошија, В. Јоцковић, В. Мићић, <i>Маџемаџика</i> за седми разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2009.</p> <p>В. Андрић, Ђ. Дугошија, В. Јоцковић, В. Мићић, <i>Збирка задатака из маџемаџике</i> за седми разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2009.</p> <p>Ж. К. Костић, <i>Између иџре и маџемаџике</i>, Институт за економику и финансије, Београд, 2003.</p> <p>Д. Г. Грацин, З. Ђурковић, Л. Краљ, С. Банић, М. Степић, <i>Пеџиџица+ 8</i>, SysPrint, Загреб, 2014.</p> <p>Н. Икодиновић, С. Димитријевић, <i>Маџемаџика 7</i>, уџбеник за седми разред основне школе, Издавачка кућа <i>Klett</i>, Београд, 2015.</p> <p>С. Милојевић, Н. Вуловић, <i>Маџемаџика 7</i>, збирка задатака са решењима за седми разред основне школе, Издавачка кућа <i>Klett</i>, Београд, 2015.</p> <p>С. Милић, М. Игњатовић, Б. Јевремовић, <i>Маџемаџика за 7. разред основне школе</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1996.</p>

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (10 минута)

1.	<p>Ученицима је на претходном часу дат задатак помоћу кога ће се припремити за час. Упућени су да обнове градиво о правоуглим троугловима, предложена је страница сајта http://bit.ly/21s8HzZ. Градиво ће проучавати код куће, својим темпом и у сопственој организацији времена, путем видео-материјала и материјала са интернета, текстова и уџбеника из претходног разреда.</p> <p>Препоручено им је да реше тест (http://bit.ly/21s8HzZ) како би били сигурни да су се добро припремили за час.</p> <p>Потребно је поновити основно о правоугаоном троуглу, са посебним нагласком на препознавање катета и хипотенузе у правоугаоном троуглу.</p> <p>Питања за ученике: <i>Шта је правоугли троугао? Како се зову његове стране? Која од страна је најдужа? Како се израчунава површина правоуглог троугла?</i></p>
----	--

Након тога кроз питања типа: *Како се зове сајџ који сѝе љосејили? Да ли вам је љознај израз Пѝѝајорина ѝеорема? Да ли је неко од ученика љољедао и друје садржаје на сајѝу? Ко може да исѝрича нешѝо о Пѝѝајори? и сл. – допунити ученичка сазнања историјским детаљима о Пѝтагори, пѝтагорејцима, о египатском троуглу и његовој примени, како би сами увели значај Пѝтагорине теореме.*

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (25 минута)

1. У овој целини обрађује се једна од најважнијих теорема школске математике, Пѝтагорина теорема.

Час се изводи у дигиталној учионици уз употребу презентација (које су за потребе овог конкурса снимљене као видео-предавања и постављене на сајту [Пѝтагорина теорема](#)).

Први видео је под називом [Пѝтагорина теорема – лекција](#).

Доказ Пѝтагорине теореме могуће је спровести на више начина, користећи динамичку геометрију, готове моделе, али и „класичне” методе попут резања маказама, лепљења, савијања колаж папира итд.

Одабрала сам класичну методу, поступак је описан у лекцији. Практичним радом уз демонстрацију и хеуристичким разговором долазимо до математичког доказа теореме.

(Још неки, више визуелни, и интуитивни, мање строги математички докази, као и фотографије са часа могу се наћи на сајту.)

2. Други видео [Задаци](#) представља детаљно објашњене примере одређивања дужине треће стране правоуглог троугла када су друге две познате, помоћу Пѝтагорине теореме као и пример обрнуте Пѝтагорине теореме.

Мој циљ и задатак је да ученицима укажем на важност цртежа у решавању задатака из ове области и правилног одређивања елемената правоуглог троугла. У задацима за вежбање треба избегавати примере у којима се пречесто дешава да су катете означене баш са **a** и **b**, а хипотенуза са **c**, јер на тај начин ученици могу бити склони аутоматизацији и кривом закључку да је у правоуглом троуглу увек $a^2 + b^2 = c^2$, без обзира на ознаке страница.

3.	<p>Приликом усвајања обрнуте Питагорине теореме важно је ученицима указати на „два математичка смера”, тј. нужност и довољност у разним тврдњама и теоремама. На тај начин уводим ученике у важно подручје математичке логике, која ће им помоћи да боље упознају цео математички апарат доказивања.</p> <p>С обзиром на велики број математичких задатака које је потребно увежбати у овој целини, планирам да након овог, почетног усмеравања, преузем само улогу ментора и помагача, особе која усмерава, а ученици решавају задатке, у свесци или на табли.</p>
----	---

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (10 минута)

1.	<p>Питања за ученике: <i>На које њроујлове се може ѡримениѡи Пииѡорина ѡеорема?</i> <i>Како ѡласи Пииѡорина ѡеорема?</i> <i>Чему служи Пииѡорина ѡеорема?</i></p> <p>Циљ ових питања је да се направи увид у оствареност предвиђених исхода, тј. ниво усвојености Питагорине теореме.</p>
2.	<p>Домаћи задатак:</p> <ul style="list-style-type: none"> • На скоро свим језицима састављени су стихови о Питагориној теореме. Можемо је наћи у остварењима Волта Дизнија, у филму <i>Алиса у земљи чуда</i>, али и у цртаном филму <i>Симѡсонови</i>. Некада је исправно цитирана, а у неким примерима погрешно. Задатак је да ученици погледају видео-клипове у којима Страшило из <i>Алисе у земљи чуда</i> и Хомер Симпсон погрешно цитирају Питагорину теорему, на тај начин што ће покушати да преведу и пронађу грешке. • http://bit.ly/1P9aF1e • Следећи час ћемо одржати преко Скајпа, такмичићемо се у знању које смо стекли о Питагориној теореме. Користићемо игрицу – <i>Баѡи коѡку</i>. Преузмите је и провежбајте. http://bit.ly/1P9aF1e

Троугао (систематизација)

ОШ „Вук Караџић”, Крњево

Облик рада: фронтални, индивидуални.

Метод рада: дијалoшки, илустративни.

Наставна средства: рачунари, пројектор.

Образовни стандарди:

МА.1.3.2. влада појмом троугла, уочава његове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла;

МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу.

Наставни задаци:

- обновити појам троугла;
- обновити одлике троугла.

Наставни циљеви (образовни, наставни, функционални):

- обнављање знања из области троугла;
- развијање интересовања за математичке проблеме;
- развијање такмичарског духа;
- развијање интересовања за рад у образовним мрежама;
- примена стеченог знања у реалним ситуацијама;
- примена познавања рачунара и интернета у изучавању математичких садржаја.

Место рада: дигитална учионица.

Литература: Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић, *Математика за 6. разред основне школе*, Klett, Београд.

Остварљивост циљева и садржаја

Применом **Prezi** презентација излази се из класичног шаблона презентација израђених у PowerPoint-у. Ове презентације су доступне на сваком рачунару, таблету или телефону који има приступ интернету. Улога презентације је вишеструка и може се користити не само при обради нових садржаја већ и у обнављању познатих садржаја и истицању оних најважнијих делова задате теме.

Израда квизова у **Kahoot**-у веома је једноставна и показала се деци веома занимљива. Код деце су присутни мотив и жеља за што бољим успехом и победом, па се развија такмичарски дух код ученика. Игром квизова деца веома лако и брзо памте чак и најситније детаље у оквиру неке теме и та знања дуго остају у њиховом сећању. Ово је облик где ученици путем игре усвајају трајна знања о задатим темама.

Рад у **Edmodo** заједници веома је користан са више аспеката. Наставници могу да прате напредовање ученика кроз разне активности. Ученици у групи могу да

попуњавају анкете, играју квизове и раде тестове. Такође, ученици међусобно комуницирају у оквиру задате теме или проблема. За добре резултате ученици могу бити награђивани додељивањем различитих беџева, што представља додатни мотив код ученика. Овим путем ученици се одвлаче од друштвених мрежа попут Фејсбука (Facebook-a) и више времена проводе у образовној мрежи Edmodo.

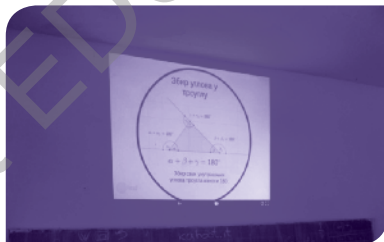
🕒 Уводни део часа

Ученици се пријаве на својим рачунарима у дигиталном кабинету. Објашњавам да ћемо овај час искористити за систематизацију градива из наставне области *Троугао* коришћењем рачунара. Оно што предстоји су презентација урађена у Прези-ју, квиз знања у Каhoot-у и два теста која ће ученици радити у Edmodo заједници у оквиру групе Моји математичари (један тест ће урадити за домаћи задатак, а други на наредном часу у дигиталном кабинету).

🕒 Главни део часа

Презентацију о троуглу покрећем са главног рачунара и пуштам пројектором на зид како би сви ученици могли да је виде. Презентација је доступна на <https://prezi.com/rbai5xhkrkyb0/presentation/>. Пре сваког слајда постављам питања ученицима о троуглу, а након њиховог излагања пуштам слајд како бисмо проверили да ли смо поновили оно најзначајније.

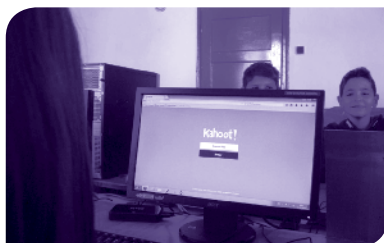
За ову активност је потребно око 15 минута. Након прегледане презентације и обнављања теоријског дела из области троугла прелазимо на следећу активност, а то је квиз знања и брзине.

Ученици отварају доступан интернет претраживач и иду на адресу kahoot.it. На главном рачунару се покреће квиз са адресе:

<https://play.kahoot.it/#/?quizId=fb18b8d8-1d58-420b-8251-b5b1e21cc692>

Квиз се преноси пројектором на зид и ученици добијају Game Code, помоћу кога се пријављују на квиз. Након уношења кода, ученици уписују своја имена и све се то приказује на зиду преко главног рачунара и пројектора.

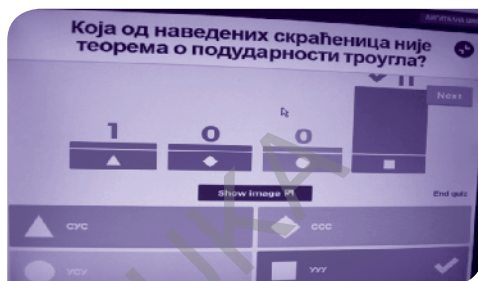
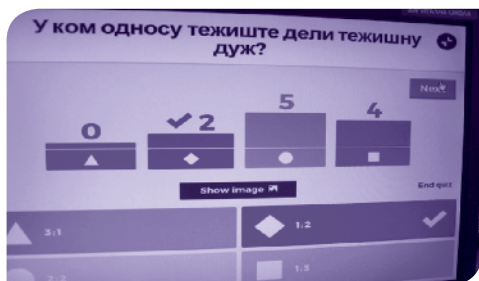

Квиз се састоји од 15 питања. За свако питање ученици имају по 20 секунди да дају од-

говор, а након тога се приказује шта је тачан одговор, статистички подаци о датим одговорима и првих пет ученика по брзини и тачности датих одговора. Пројектором се на зиду приказује питање са четири понуђена одговора (сваки одговор је исписан другом бојом), а на монитору ученика се приказују само боје. Ученик кликом на одређену боју даје свој одговор.

Након сваког питања кратко прокоментаришемо тачан одговор и зашто су ученици погрешно одговорили уколико има нетачних одговора.

Ево примера на коме се види статистички приказ датих одговора:

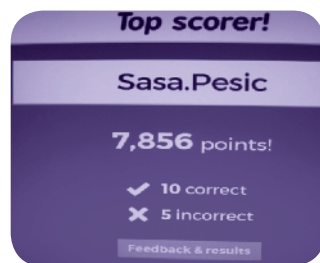
Након истека времена за давање одговора, на мониторима ученика се појављује обавештење о томе да ли је ученик дао тачан или нетачан одговор и на ком месту се налази у укупном скору.

Ево примера тачног и нетачног одговора:

Након свих питања приказује се коначан пласман ученика, а затим се приказује и победник квиза са укупним бројем поена и статистичким подацима о броју тачних и нетачних одговора.

За ову активност је потребно око 20 минута. На крају квиза ученици дају своју оцену о квизу и оваквом начину систематизације градива, што се такође приказује на зиду у облику статистичког податка.

🕒 Завршни део часа

Подсећам ученике да је за домаћи задатак постављен тест из области троугла у нашој групи Шестаци у оквиру групе Моји математичари у Edmodo заједници. Ученици ће од куће решавати тест који ће бити отворен 60 минута од отварања теста.

Ученици улазе у групу помоћу шифре групе коју већ добро знају.

Графичко приказивање статистичких података (стања, појава, процеса) (утврђивање)

ОШ „Јован Дучић”, Београд

- Разред:** осми
- Наставна тема:** Графичко приказивање статистичких података
- Облик рада:** групни рад
- Наставне методе:** практичан рад у рачунарској учионици, дијалогска, илустративна.
- Наставна средства:** рачунар, MS Офис 2010 (MS Office 2010).
- Циљ часа:** усвајање различитих начина приказа зависних величина у програму Ексел и Ворд помоћу табеле и графикана и читање тражених података.
- Активност наставника:** поставља питања, објашњава, демонстрира у програму Ексел и Ворд различите начине приказа зависних величина (помоћу табеле, графикана, алатки програма Ексел и Ворд), усмерава, подстиче ученике у самосталном раду.
- Активност ученика:** обрађују резултате својих анкета (које су имали да припреме за домаћи задатак), приказују графички и табеларно у програму Ексел.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа (десет минута)

Четири групе од пет/шест ученика излажу резултате своје анкете и мерења.

Домаћи задатак 1: На узорку од двадесет испитаника проверити како ученици старијих разреда основне школе проводе слободно време и забележити које време проведу читајући, гледајући телевизију, користећи интернет и бавећи се спортским активностима.

- а) Израчунај средњу вредност потрошеног времена за сваку од четири активности и заокругли резултат на две децимале.
- б) Резултате израчунавања прикажи у табели.

Активности	Читање	Гледање телевизије	Коришћење интернета	Спортске активности
Просечно време трајања активности у часовима				

Домаћи задатак 2. У периоду од 8 часова до 23 часа на свака 3 сата бележи температуру ваздуха и резултате мерења прикажи табелом.

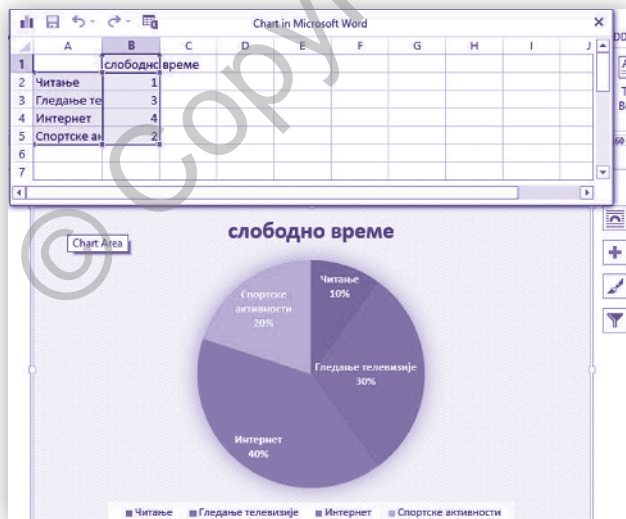
Време у часовима	8	11	14	17	20	23
Температура у степенима Целзијусове скале						

🕒 **Главни део часа** (тридесет минута)

Ученици у оквиру групе решавају задатак 1.

Задатак 1:

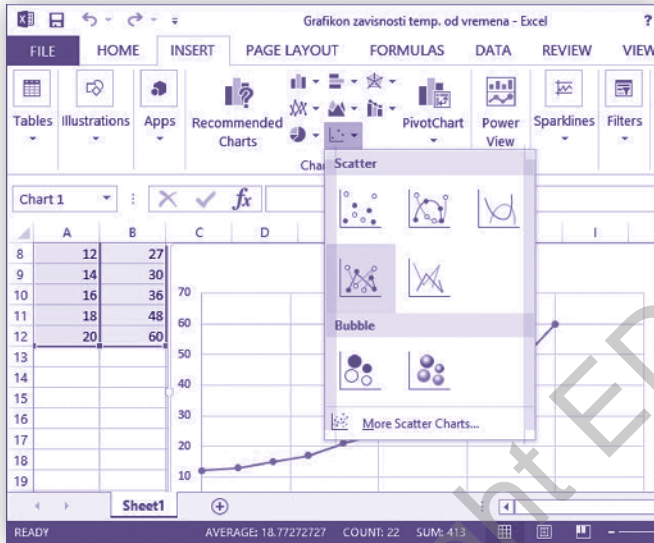
- На основу домаћег задатка 1, одреди проценат времена трајања сваке од четири активности претпостављајући да је време које ученици искористе за друге слободне активности занемарљиво.
  - На основу домаћег задатка 1, добијене податке приказати кружним дијаграмом у програму Ворд (Word).
(Наставник даје упутства.)
- Покренути програм Ворд (Word), именовати документ и снимити га као Задатак1 на радној површини (Desktop) рачунара.
  - Изабрати са картице ИНСЕРТ (INSERT) → Chart кружни дијаграм (Pie).
  - У табелу која се појави на екрану преписати добијене податке из табеле за домаћи задатак у две колоне у датом документу. Прва колона садржи називе активности, а друга време трајања активности.

- Упоредити резултате у процентима добијене рачунским путем са приказаним резултатима на дијаграму.
Ученици у оквиру групе решавају задатак 2.

Задатак 2: На основу домаћег задатка 2 податке из табеле прикажи графичком зависности температуре од времена у програму Ексел.
(Наставник даје упутства.)

1. Покренути програм Ексел (Excel), именовати документ и снимити га као Задатак2 на радној површини (Desktop) рачунара.
2. Добијене податке из табеле преписати у две колоне у датом документу. Прва колона садржи податке које смештамо на x -осу, а друга на y -осу.

3. Означити обе колоне и из картице ИНСЕРТ (INSERT) → Scatter одабрати изглед графикана.
4. Левим кликом мишем на одговарајућим местима на графикону одабрати називе графикана, хоризонталне и вертикалне осе.
5. Левим кликом на одабрати изглед графикана.
Експериментални подаци са графикана указују да се температура ваздуха:
  - 1) највише загрејала у _____ часова.
  - 2) најниже спустила у _____ часова.
  - 3) најбрже мењала од _____ часова до _____ часова.
  - 4) најспорије мењала од _____ часова до _____ часова.

Завршни део часа (пет минута)

Ученици истичу разлике у обради података рачунским путем и помоћу рачунара, откривајући предности графичког приказа у испитивању разних процеса и појава.

Очекивани исходи

Ученици треба да:

- развију способност коришћења статистичких података и тумачења графичких приказа;

- стичу способность изражавања математичким језиком, јасно и прецизно, у писменом и усменом облику;
- развијају способность уочавања функционалних зависности међу величинама, као и табеларног приказивања тих зависности;
- развијају логичко, аналитичко и процедурално (алгоритамско) мишљење при меном мисаоних операција, нарочито апстракције и генерализације, развијају способности за индуктивни облик закључивања;
- сазнају улогу програма Ексел (Excel) и Ворд (Word) у представљању статистичких података.

Корелација: Информатика – рад са графичким објектима, израда графикана, табеларни прорачуни.

Примењени стандарди:

MA2.5.2.	MA 2.1.4.	MA1.1.5.
MA1.5.2.	MA2.5.2.	MA1.5.3.
MA2.5.3.		

ФИЗИКА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Услови настанка електричне струје и извори електричне струје

ОШ „Јован Поповић”, Крушевац

Разред	Осми
Наставна тема	ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА И МАШИНЕ
Наставна јединица: Услови настанка електричне струје и извори електричне струје	
Тип часа	обрада новог градива
Временски оквир за реализацију часа	<ul style="list-style-type: none"> • двочас
Циљ часа	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знају који су извори електричне струје; • знају који су основни елементи струјног кола; • разумеју који је смер струје у проводнику.
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • усвајање основних знања о начину представљања електричног кола – шематско представљање; • разумевање да електрична струја не може да се оствари без извора и затвореног струјног кола.
Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> • повезивање знања из физике са знањем из техничког; • повезивање знања из физике са знањем из хемије; • примена знања и вештина анализом експеримената; • развијање логичког мишљења; • развијање вештине увежбавања и препознавања; • развијање аналитичког мишљења.
Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • развијање рационалног односа при трошењу извора електричне струје; • подстицање способности за истрајан и предан рад; • развијање научне писмености – односи се на способност и вољу да ученици користе своја знања и проширује их; • развијање самосталности у раду.
Кључни појмови	разлика потенцијала, извори електричне струје, елементи струјног кола, физички и технички смер струје

Образовни стандарди	<p>1.3.1. ученик уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале</p> <p>1.3.2. ученик уме да препозна магнетне ефекте електричне струје</p> <p>1.4.1. ученик уме да одреди најмањи поделак и чита мерну скалу</p> <p>2.3.2. ученик зна називе електричног кола</p> <p>2.3.4. ученик зна да израчуна отпор, јачину струје и напон</p> <p>3.4.2. ученик зна да мери јачину струје и напон у електричном колу</p>
Образовни исходи	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разумеју основни услов за постојање електричне струје; • знају који су извори једносмерне струје; • знају основне елементе струјног кола; • знају шематски да представе струјно коло.
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни
Наставне методе	дијалoшка, демонстрациона, илустрациона
Наставна средства	батерија, проводници, прекидач, сијалица, уџбеник
Место извођења наставе	Кабинет ТИО
Корелација	хемија, 7. разред (електролиза); техничко образовање, 8. разред (електрична струја)
Литература и додатни материјал за наставнике	https://phet.colorado.edu/sr/simulation/legacy/generator

Уводни део часа (10 минута)	<p>Наставник физике даје кратак увод у тему:</p> <p>Кроз историју смо прво користили фосилна горива – то је хемијска енергија Сунца акумулирана у дрвету, угљу, нафти. Енергију ветра осећамо скоро свакодневно. Ученици сами наводе примере из свакодневног живота како се електрична претвара у неку другу енергију: светлосну (сијалице), механичку (вентилатор), хемијску (батерије).</p> <p><i>Како се облици претварања енергије из једног облика у други одражавају кроз наш свакодневни живот?</i> (Ми тога, наравно, нисмо свесни, али то се дешава сваког тренутка око нас.)</p> <p>Претварање механичке енергије у електричну срећемо у фази производње електричне енергије, док обрнуту трансформацију срећемо свакодневно.</p>
---------------------------------------	---

Кратко упознавање ученика са циљем часа (корелација физике са ТИО). Наставник физике са ученицима кроз разговор долази до одговора на питања:

- Шта је електрична струја?
- Које су честице носиоци електричне струје?
- Како смо поделили све материјале према проводности?
- Како настаје електрична струја?
- Које све врсте енергије је могуће претворити у електричну?
- На рачун које енергије се добија електрична енергија у батеријама и акумулаторима? (На рачун хемијске енергије.)

**Главни део
часа**
(65 минута)

Ученике делимо на три групе.

Група А је група радиша.

Група Б је група мислиша.

Група В је група помагача.

(ВАЖНА НАПОМЕНА:

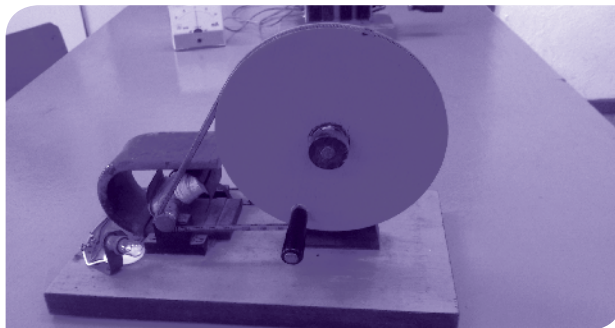
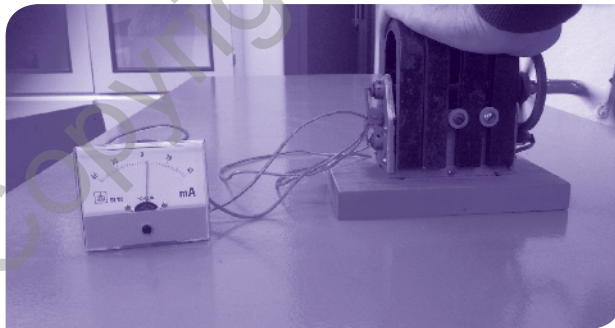
Свака група ће проћи кроз сва радна места)

Група радиша са наставником техничког склапа апаратуру приказану на слици.

Наставник техничког са ученицима прича о машинама.

Наставник техничког објашњава принцип рада.

Направе и уређаји у којима се остварује електро механичко претварање енергије посредством механичког кретања називамо *електромеханичким уређиварачима* или *електричним машинама*.

Група мислиша са наставником техничког разговара о деловима апаратуре коју су радише склопиле.

Основно деловање свих електричних машина своди се на везу између механичког кретања и сила, с једне стране, и електричних напона и струја, с друге стране.

Са механичког гледишта, основни делови обртних машина јесу мирујући део – *стативор* и обртни (ротирајући) део – *ротирор*.

Наставник физике са ученицима дискутује о настанку електричне струје.

Шематски представља струјно коло са основним елементима.

Са електричног гледишта основни делови су *мајнејно коло* и *намотај*.

Радише покрећу машину. Сијалица почиње да светли, а игла на амперметру показује јачину струје.

Мислише одговарају на питања наставника са циљем да сами дођу до закључка како је потекла струја кроз проводник до сијалице.

Помагачи уз помоћ литературе помажу мислишама ако имају потешкоћа са одговорима.

Ученици своја запажања записују у свеску.

Други део

Наставник физике са ученицима дискутује о изворима струје.

Ученици сами извлаче заједнички одговор на ова питања:

- Шта су извори струје?
- Који је основни услов за обезбеђивање протока електричне струје?

Ученици набрајају изворе за које су чули, па се на основу њихових одговора прави подела извора.

1. Извори наизменичне струје: *генератори наизменичне струје*.
2. Извори једносмерне струје: *батерије, акумулатори и генератори једносмерне струје*.

Принцип рада батерија и акумулатора је исти: раздвајање наелектрисања на половима захваљујући хемијским реакцијама унутар извора и обезбеђивање сталне разлике потенцијала између позитивног и негативног пола.

Најважнија карактеристика извора струје јесте **електромоторна сила (емс)**. Електромоторна сила једнака је раду који изврши страна сила (неелектрична) на јединичном позитивном наелектрисању које прође кроз извор.

$$\epsilon = A/q$$

Ознака: ϵ

Мерна јединица: $[\epsilon] = V$

Батерије имају углавном *емс* од 1,5 V. Ако је потребна већа вредност, везују се серијски (редно) и укупна *емс* је једнака збиру појединих *емс*.

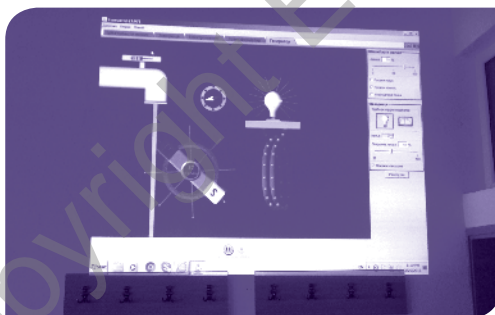
Елементи струјног кола су:

1. извор електричне струје;
2. потрошач;
3. прекидач;
4. проводници.

Помагачи помажу радишама и мислишама да дођу до закључка које ученици записују у својим свескама.

Наставник техничког ученицима приказује симулацију следећег огледа који ће ученици такође самостално извести по упутству.

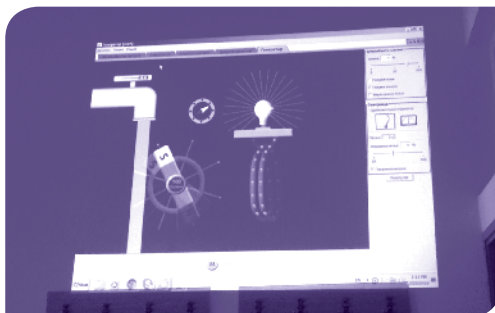
<https://phet.colorado.edu/sr/simulation/legacy/generator>

У почетку вода не тече из чесме и магнет на лопатицама мирује. Када вода крене у танком млазу, магнет почиње да се окреће.

Наставник пита ученике шта запажају.

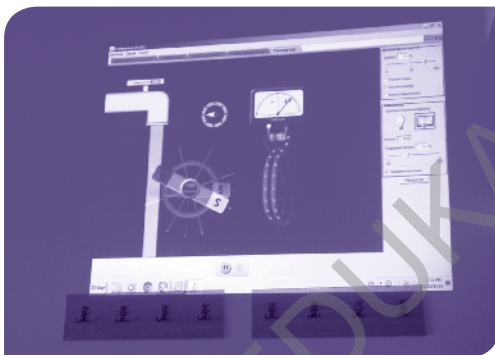
Ученици своја запажања и закључке записују у свеску.

Наставник физике пита ученике шта се дешава повећавањем јачине млаза воде. Ученици помагачи помажу другим ученицима да дођу до одговора. Ученици дискутују о начину настанка електричне струје у сијалици.

Ученици своја запажања записују у свеску.

Наставник техничког мења оглед, сијалицу замењује волт-метром.

Наставник физике дискутује са ученицима о променама у огледу.

Ученици своја запажања записују у свеску.

Наставник техничког објашњава ученицима принцип рада генератора.

Оглед 2: Наставник техничког показује ученицима принцип рада хидротурбине.

Ученици своја запажања записују у свеску.

	<p>Активност ученика:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ученици самостално изводе оглед по упутству; – ученици прате наставниково излагање; – одговарају на питања; – логички закључију чему који део служи на апаратури. <p>Активност наставника:</p> <ul style="list-style-type: none"> – објаснити ученицима принцип рада машине; – принцип настанка електричне струје.
<p>Завршни део часа (15 минута)</p>	<p>Наставник може да исприча неколико занимљивости о Џорџу Симону Ому (Georg Simon Ohm 1787–1854). Резиме урађеног.</p> <p>Домаћи задатак: Када трола трамваја затвори коло, онда по жичаном проводнику (ваздушна линија) и по шинама пролази иста струја. Зашто је опасно додиривати руком, односно неким предметом ваздушну линију, док је додиривање шина безопасно? Објасни и запиши у својој свесци.</p>

НАПОМЕНА: Припрема се налази на ЦД-у.

Полуга и моменат силе (обрада)

ОШ „20. октобар”, Власе

Разред: 7₂

Образовно-васпитни циљеви:

Ученици треба да: 1. усвоје појам, дефиницију и јединицу момента силе; 2. усвоје појам *йолује* и *закона йолује* и да их примењују у конкретним примерима из живота; 3. прошире знање о врстама кретања по облику путање; 4. уоче и примењују директну и обрнуту пропорционалност код полуге; 5. развијају способност рада у групи и уочавања узрочно-последичне везе; 6. развијају љубав према физици као природној науци и експерименталном раду.

Корелација: техничко образовање, математика.

Наставне методе: дијалoшка, илустрационо-демонстрациона, кооперативна у групи.

Облик рада: фронтални, групни, индивидуални.

Наставна средства: слике, модел полуге, клешта, маказе, кључ, пинцета.

Литература:

Наташа Чалуковић, *Физика 1* за први разред математичке гимназије, Круг, Београд, 2005;

Томислав Петровић, *Дидактика физике*, Београд, 1994.

Стандарди:

ФИ121 уме да препозна врсту кретања према облику путање;

ФИ213 уме да препозна када је полуга у стању равнотеже;

ФИ261 разуме и примењује основне математичке формулације односа и зависности у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност;

ФИ311 разуме и примењује услове равнотеже полуге.

ТОК ЧАСА

УВОДНО-ПРИПРЕМНИ ДЕО ЧАСА

Наставник поставља питања:

1. Шта је равнотежа?
2. Које равнотеже знате?
3. Како делимо кретање према облику путање?

Понављање о праволинијском и криволинијском кретању тела служи увођењу у тему часа. Увођење кружног кретања тела код полуге (ротирати дрвену оловку између два прста). Направити разлику између праволинијског и кружног кретања, дати примере из живота (клацкалица, кантар, пинцета, маказе и сл.).

Навести циљ часа: **Моменат силе, полуга** (записати наслов лекције на табли).

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА

Показати слику кваке на вратима и питати: У којој је тачки (А, Б, В) најбоље прикључити кваку да бисте што лакше отворили врата? Коментар и извођење огледа ради потврде. Сliku кваке оставити залепљену на табли.

Увести појам *моментна сила*, дати образац и јединицу (нагласити разлику између Nm и mN).

Решити рачунски задатак

Пр. 1. Израчунати момент силе који делује на кључ за одвртање ако је сила која делује на кључ 10 N а дужина крака силе 20 cm. Колики ће бити момент силе ако је кључ дуго дужи? Колики ће бити момент ако је сила дуго већа? Шта је боље урадити у животи када је потребан већи момент силе?

По чему се разликују кључ и кљачкалица?

Поред слике кључа поставити/нацртати слику кљачкалице. Шта има кљачкалица а што кључ нема? (Два крака)

Полућа је свако чврсто тело које може да се окреће (ротира) око неког ослонца.

Обележити ослонац, нападну тачку силе, нападну тачку тежине терета, крак силе и крак терета. Показати модел полуге. Нагласити **Архимедов оглед** са полугом (демонстрација наставника).

Експ. 1

Оптеретити полугу теговима исте тежине (4 N) на истом растојању и указати на стање равнотеже. Један тег заменити тегом упола лакшим (2 N) па тражити његов положај на полузи како би она остала у равнотежи. Истаћи односе тежина и кракова. Последњи тег (од 2 N) преполовити па наћи његов положај на полузи тако да полуга остане у равнотежи. Истаћи однос тежина и кракова сила. Извести формулу за полугу у равнотежи и прокоментарисати је.

$$F \cdot a = Q \cdot b \Rightarrow \frac{F}{Q} = \frac{b}{a}$$

Поделити ученике у три групе, свакој групи дати лист са сликом и поставити питање за све: Да ли су полуће у равнотежи? Да ли је слика истинита? Проверити на моделу полуге (наставникова демонстрација). Када бисте скинули свих б тегова са левој крака полуће и заменили их само једним тегом (тегом који је б пута лакши), где бисте поставили тај тег да би полућа остала у равнотежи? Наставник проверава резултате ученика демонстрацијом на моделу полуге. Док демонстрира, усмено поставља и решава сваки задатак.

Решити рачунски задатак:

Пр. 2. Колика је тежина терета ако је дужина крака терета 1 m а дужина крака силе 2 m? Сила која делује на крак силе је 30 N.

Указати на могуће компликовање задатака са полугом (наћи тачку ослонца када је дата дужина полуге и тежине, одредити крак или тежину када су два терета на једном краку полуге).

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА

Наставник поставља питања:

1. Шта смо данас учили?
2. Шта је моменат силе? (образац, јединица)
3. Шта је полуга? (елементи полуге, образац за закон полуге)
4. Како се деле полуге?

Ученици решавају постављена питања а затим решавају диференциране задатке по принципу програмиране наставе.

➤ Листићи са питањима по стандардима

1. Прецртај нетачно тако да реченица буде тачна:

Дечак на бициклу се креће праволинијски/криволинијски у односу на дрво поред пута док се вентил на точку бицикла креће праволинијски/кружно у односу на осовину точка.

2. Допуни изостављене речи:

Када је полуга у стању равнотеже, _____ силе је једнак моменту _____, тј.

$$M_s = \quad \text{или} \quad F \cdot \quad = Q \cdot b \quad \text{или} \quad \frac{F}{\quad} = \frac{\quad}{a}$$

➤ Диференцирани задаци

Основни ниво (жути листићи):

1. Израчунати интензитет момента силе ако сила има интензитет 30 N а крак силе је 25 cm.
2. Одредити дужину кључа, који треба употребити за одвијање завртња, ако је сила интензитета 150 N а момент силе 45 Nm.

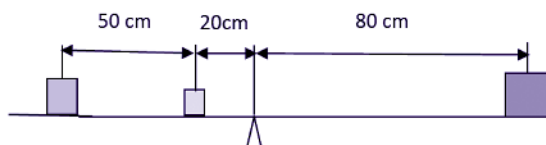
Средњи ниво (зелени листићи):

1. На полуку делују силе од 600 N и од 200 N. Ако је крак веће силе 50 cm, колики је крак мање силе?
2. На једном краку полуге дужине 1 m, налази се терет од 150 kg на растојању 25 cm од ослонаца. Израчунати силу којом треба деловати на други крај полуге да би полуга била у равнотежи.

Напредни ниво (црвени листићи):

1. Полуга је дугачка 80 cm. На њене крајеве окачени су тегови маса $m_1=3$ kg и $m_2=9$ kg. Где треба да се налази ослонац да би полуга била у равнотежи?

Са једне стране полуге налази се терет тежине 5 N на растојању 20 cm од ослонаца и терет тежине 10 N на растојању 70 cm од ослонаца. Са друге стране ослонаца на растојању од 80 cm налази се терет непознате тежине. Колика је његова тежина ако је полуга у равнотежи?

ДОМАЋИ ЗАДАЦИ:

Мали оглед: **Лењир и новчићи**

Направи полугу од лењира, а ослонац нека буде оловка. Са сваке стране постави десет истих кованица. Колики су краци када је лењир у равнотежи? Мењај број новчића са сваке стране и мери дужину кракова када лењир дође у равнотежу.

Изглед табле:

Полуга, моменат силе

слика
кване

$M = F \cdot a$

M – моменат силе

F – сила

Пр. 1

слика

скица
клацкалице

Q – терет

b – крак терета

$M_F = M_Q$

$F \cdot a = Q \cdot b$

$\frac{b}{a}$

Пр. 2.

скица

како одредити место
ослонца – скица

два и више терета на
истој страни полуге –
скица

ЗАПАЖАЊА НАСТАВНИКА О ОДРЖАНОМ ЧАСУ:

.....

.....

.....

.....

Механички талас. Звук (обрада)

ШООО Сомбор

ПРИПРЕМА ЗА БЛОК НАСТАВУ

4.	Циклус функционалног основног образовања одраслих	други
5.	Разред	6. разред
6.	Тема(е) из програма предмета	Кретање
7.	Тема блока	Механички талас. Звук
8.	Циљ блока (Представља одговор на питања: 1. Шта ће полазници да уче, за шта ће бити оспособљени 2. Функционализација: зашто је то потребно и корисно полазницима ФООО, чему им то служи.)	Полазници ће знати шта је звук и како настаје звук. Усвајају појмове – тон, шум, ултразвук и инфразвук. Примена стечених знања у свакодневном животу. Утицај буке на здравље људи и како се заштитити од буке.
9.	Трајање блока	60 минута
10.	Исходи	
10.1.	Општи исходи • (Означити оне исходе који се у највећој мери остварују у реализацији овог блока)	<ul style="list-style-type: none"> • ЈЕЗИЧКА ПИСМЕНОСТ • МАТЕМАТИЧКА ПИСМЕНОСТ • ОСНОВЕ НАУЧНЕ ПИСМЕНОСТИ • ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ • УПРАВЉАЊЕ СОПСТВЕНИМ УЧЕЊЕМ • РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА • СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ И САРАДЊА СА ДРУГИМА • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У ДЕМОКРАТИЈИ/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ

		<ul style="list-style-type: none"> • ЗДРАВСТВЕНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ • ЕКОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ • ИНИЦИЈАТИВНОСТ И ПРЕДУЗЕТНИШТВО • КУЛТУРНА СВЕСТ, МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ И КРЕАТИВНОСТ
10.2.	Предметни исходи (Наведите одабране предметне исходе из програма предмета које остварујете у највећој мери кроз реализацију овог блока.)	<ul style="list-style-type: none"> – Набројати и препознати физичке величине које описују дате физичке појаве. – Изводе једноставне демонстрационе огледе и поступке који се изводе по датом усменом, или писменом упутству. – Идентификују различите изворе звука. – Усвајају особине звука, инфразвук и ултразвук. – Разликују основне врсте кретања у гравитационом пољу.
11.	Стандарди (Попуњавање овог сегмента се планира након објављивања Правилника о стандардима постигнућа у основном образовању одраслих.)	<p>ОЗ.ФИ.1.2.1. ОЗ.ФИ.1.2.6. ОЗ.ФИ.2.1.3.</p>
12.	Кључни појмови за тему блока	брзина, кретање, механички таласи, звук, извори звука, ултразвук, инфра-звук, јачина звука, заштита од буке...
13.	Главни делови блока са временским одређењима – секвенце (Кораци у имплементацији блока нпр. – уводни разговор, предавање, дискусија, рад у групама, излагање резултата рада група, дискусија о резултатима рада група, рад на задацима, интеграција и сл.)	<p>Уводно излагање наставника. 2 мин. Рад са картицама – Да ли сте знали? 5 мин. Објашњавање наставника кроз разговор са полазницима. 20 мин. Извођење једноставних огледа и дискусија. 5 мин. Рад у пару – материјал из Приручника. 5–7 мин. Мини-тест. 8–10 мин. Сумирање рада – извођење закључака и порука. 5 мин. Самоевалуација. 5 мин.</p>

14.	ГЛАВНЕ АКТИВНОСТИ НА НАСТАВИ	
14.1	Припремне активности наставника	<p>Припрема наставног материјала за сваког полазника – фотокопирати садржаје из Приручника.</p> <p>Припрема наставних листова и задатака за полазнике/мини-тест.</p> <p>Пронаћи и припремити очигледна наставна средства за демонстрацију, слике, цртеже, занимљиве задатке...</p> <p>Припрема постера за самоевалуацију.</p>
14.2	Активности полазника (Шта све полазници раде на часу – по секвенцама, који материјал при томе користе.)	<p>Рад на картицама – Да ли сте знали? Препознају и наводе изворе звука.</p> <p>Прате излагање наставника и активно учествују у разговору о звуку.</p> <p>Материјал из приручника – рад у пару.</p> <p>Решавају припремљене задатке/мини-тест.</p> <p>Учествују у самоевалуацији.</p>
14.3	Завршне активности наставника – процена остварености циљева блока и исхода програма (Како и чиме се процењује степен остварености.)	<p>Кроз разговор са полазницима, на основу њиховог учешћа у самој реализацији теме и анализом мини-теста процењујем степен остварености блока.</p>
14.4	Активности за самоевалуацију	<p>Два вида процене активности полазника – мета и припремљен постер за самоевалуацију, где сваки полазник излази и заокружује, маркира своју процену. Следећи блок наставник започиње кратким освртом на евалуацију и самоевалуацију.</p>
15.	Литература за полазнике	<p>Припремљене картице.</p> <p>Приручник – фотокопиран материјал.</p> <p>Наставни лист са мини-тестом</p> <p>Додатни материјал за полазнике који брже напредују.</p> <p>Постер за самоевалуацију и „мета” процене.</p>
16.	Главне поруке полазнику	<p>Искористите позитивно деловање ултразвука – ултразвучних таласа у очувању и превенцији свог здравља.</p> <p>Не излажите се прегласним изворима звука.</p> <p>Заштитите здравље од „звучне загађености”.</p>

 НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у.

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Управљање окружењем и моделима помоћу рачунара (обрада и вежбе)

ОШ „Јован С. Поповић”, Београд

Наставна тема: Информатичке технологије

Разред: 8.

Методе рада: практичан рад

Облици рада: индивидуални

Образовни циљ/исход: управљање моделима различитих уређаја, машина и система помоћу рачунара.

Васпитни циљ/исход: приступ техници и информатици као гранама науке које пружају могућност за испољавање креативности и развој критичког/логичког мишљења.

Функционални циљ/исход: стицање знања и вештина за управљање моделима/и програмирање.

Корелација: информатика и рачунарство, физика.

Наставна средства: рачунар, Ардуино плоча, конструкторски комплет за ТИО 8, Ардуино софтвер.

Литература:

1. Вучићевић, А., Стаменовић, Н.: *Техничко и информатичко образовање за 8. разред основне школе*, Klett, Београд, 2015.
2. Ферина, З.: *Техничко и информатичко образовање за 8. разред основне школе, Инфојтехника*, Београд, 2015.
3. Вучићевић, А., Стаменовић, Н.: *Радна свеска са материјалима за конструкторско моделовање ТИО 8*, Klett, Београд, 2015.

🕒 Увод (5 минута)

Наставник поставља питања:

1. Како се управља машинама, уређајима, роботима? (7. разред)
2. Шта је интерфејс (interface)? (7. разред)

🕒 Главни део (30 минута)

Управљање

У дигиталним системима електрични сигнали представљају се бинарним цифрама (0 и 1). За претварање аналогних сигнала у дигиталне/и обратно користимо AD/DA претвараче. Дигитално управљање омогућено је технологијом логичких кола реализованих кроз електронске склопове, са једним или више

улаза/излаза. Микроконтролер је програмабилни електронски уређај намењен извођењу управљачких процеса.

Ардуино (Arduino)

Ардуино је микроконтролерска платформа развијена у Италији 2005. године. Временом је надограђиван и данас има значајну примену у настави, па и шире.

Направљен је од open-source хардверских компоненти које су спојене на 8-битни Atmel AVR микроконтролер или 32-битни ARM процесор. Тренутно постоји више од петнаест различитих модела, а сви се могу проширивати тзв. shield-ovima, који имају различите функције.

Актуелне верзије ове популарне плоче јесу Arduino Uno R3, Arduino Due, Arduino Leonardo, Arduino MEGA 2560 R3, Arduino Nano итд.

Ардуино се програмира путем Ардуино софтвера, бесплатним IDE-ом, написаним у Јави и заснованом на Processing open-source софтверу. У њему се релативно брзо и лако пишу C/C++ програмски кодови и пребацују на контролер. Овај софтвер ради на Windows платформи, MAC OS X-у и Linux-у, а појавиле су се апликације и за Андроид. Уз IDE се добија и велики број примера који чине одличну основу за даљи рад. Најновија верзија софтвера јесте 1.6.8.

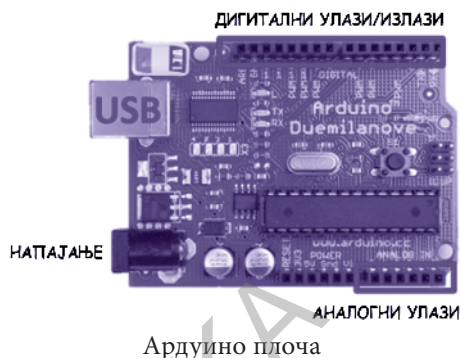
На улазе овог контролера могуће је довести тастере, прекидаче, готове тастатуре, различите сензоре (температуре, притиска, протока, IC сензоре), док је излазе могуће повезати на широк спектар извршних уређаја – LE диода, сијалица, зујалица, мотора, екрана за приказ података итд.

С обзиром на веома једноставну употребу и мале, безбедне напоне напајања, Ардуино може послужити као одлично наставно средство на часовима информатике или техничког и информатичког образовања у вишим разредима основне школе.

Потребно је само изабрати и повезати потребне компоненте, прикључити уређај преко USB-а на рачунар, у програмском окружењу подесити основне податке (тип плоче, назив серијског порта преко којег се врши комуникација) и кренути са писањем програмских линија.

Electronics Lab

Electronics Lab је део Autodesk 123 D Circuits окружења//<https://123d.circuits.io>. То је онлајн (online) алат за израду пројеката из електротехнике/електронике. Релативно једноставан за коришћење, бесплатан и погодан веб-сервис за симулацију електричних кола. Формирани модели се аутоматски чувају, те је могућа брза и лака измена постојећих. Може послужити да се објасни ученицима како се програмира и како се повезују електронске компоненте у кола, посебно ако не постоји Ардуино платформа. Одређене карактеристике компонената могуће је ефикасно мењати. У опцијама има доста компонената и библиотека,

што је сасвим довољно за рад у овом окружењу чак и на вишим нивоима/средње техничке школе. Радно окружење/делови: Components, Code Editor, Edit, Start/ Stop Simulation.

Видео-материјали:

Fritzing

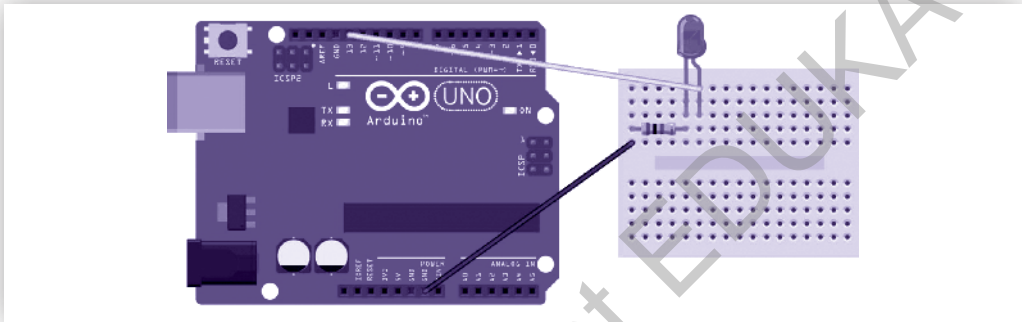
<https://youtu.be/Hxhd4HKrWpg>

Electronics Lab/123D Circuits.io

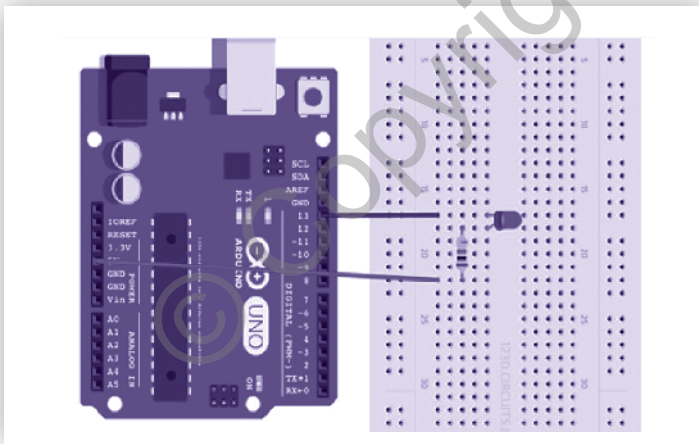
<https://youtu.be/nOCIGTMxbRE>

Arduino

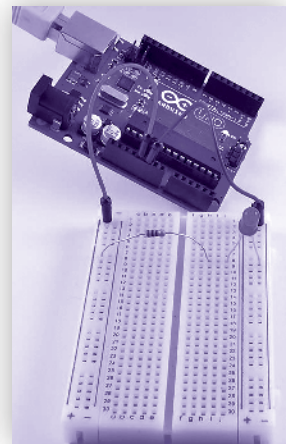
<https://youtu.be/UmRkquomuSE>

Модел/шема (Fritzing software)

Модел/симулација (Electronics Lab)

Модел (Конструктор)

ЗАДАЦИ:

1. Нацртати шему електронског кола са LED и отпорником/Ардуино плоча у софтверу Fritzing.
2. Симулирати електронско коло са LED и отпорником/Ардуино плоча у апликацији Electronics Lab/Autodesk 123D Circuits.

3. Моделовати електронско коло са LED и отпорником/Ардуино плоча помоћу конструкторског комплета/ТИО 8.
4. Објаснити и тестирати програмски код који пали (1с) и гаси (1с) LED у Ардуино окружењу:

```
#define LED_PIN 13
void setup ()
{
  pinMode (LED_PIN, OUTPUT); // дефиниши пин 13 као дигитални излаз
}
void loop ()
{
  digitalWrite (LED_PIN, HIGH); // укључи LED
  delay (1000); // сачекај један секунд (1000 милисекунди)
  digitalWrite (LED_PIN, LOW); // искључи LED
  delay (1000); // сачекај један секунд (1000 милисекунди)
}
```

🕒 **Завршни део** (10 минута)

Питања за проверу:

1. Чему служи интерфејс при управљању моделима помоћу рачунара?
2. Наведите примену апликације Fritzing у електроници.
3. Може ли се програмирати управљање у апликацији Electronics Lab?
4. Објасните (у кратким цртама) како се програмира управљање моделима у Ардуино (Arduino) софтверу.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Колут напред (обрада)

ОШ „3. октобар”, Бор

НАСТАВНА ТЕМА: ГИМНАСТИКА 1/3

КОЛУТ НАПРЕД

ТИП ЧАСА	обучавање
НАСТАВНИ ОБЛИК	фронтални, групни, индивидуални
НАСТАВНЕ МЕТОДЕ	демонстрација видео-приказ, практично понављање
МЕСТО РАДА	фискултурна сала
НАСТАВНА СРЕДСТВА	вијаче, струњаче, одскочне даске, лаптоп, пројектор
РАЗРЕД	пети
СТАНДАРДИ	Ф.В.1.1.11; Ф.В.1.1.19; Ф.В.2.1.9; Ф.В.2.1.17.
РЕДНИ БРОЈ ЧАСА	20.

ЦИЉ ЧАСА: Унапређење и очување здравља, подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела. Развијање и усавршавање моторичких способности и теоретских знања неопходних за самостални рад на њима.

ОБРАЗОВНИ ЗАДАЦИ: Усвајање и усавршавање моторичких задатака: спретности, координације и просторне оријентације. Повезивање моторичких задатака у целину. Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања.

ВАСПИТНИ ЗАДАЦИ: Избор спортске гране, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање. Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања.

ФУНКЦИОНАЛНИ ЗАДАЦИ: Стимулисање рада унутрашњих органа. По-бољшање издржљивости у условима већих техничких напора. Синхронизовање рада мишића руку, ногу и трупа. Развијање елемената ритмике у препознавању целине: рад–одмор; напрезање–релаксација; убрзање–успорење.

🕒 Уводни део часа (А–3 минута; Б–7 минута)

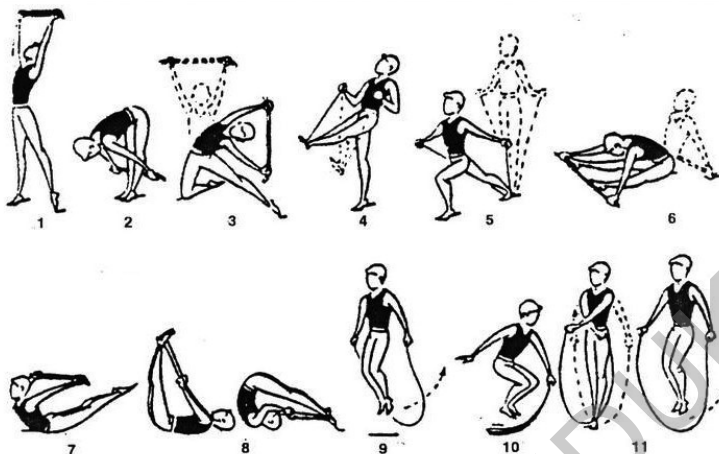
А Прескакање преко вијаче (фронтални облик, праволинијско кретање, уздужна страна терена у фискултурној сали, демонстрација наставника), број понављања 2 пута:

а) претрчавање започети десном ногом преко вијаче (активност ученика);

- б) претрчавање започети левом ногом преко вијаче (активност ученика);
- в) суножни скокови са међупоскоком у кретању ка напред (активност ученика);
- г) прескакање у бочном кретању кораком докорак (активност ученика).

Б Двоставне вежбе са вијачом (демонстрација наставника, активност ученика).

⊕ **Главни део часа (25 минута)**

Упознавање ученика са садржајем главног дела часа колута напред у гимнастици, тј. приказ колута напред са предвежбама /видео: <https://goo.gl/hLKly/> презентација путем рачунара, пројектора и платна (активност наставника). Поделити ученике на четири групе (посебно дечаке и девојчице), које ће се наизменично смењивати при реализацији предвежби за колут напред у гимнастици уз обавезну асистенцију ученика у оквиру сваке од њих. Свака група има своје струњаче за рад.

Задаци по групама чине следеће предвежбе (активности ученика):

1. Приликом обучавања, први задатак треба да буде навикавање вежбача на згрчен положај тела. Ученици седе на струњачама или на тлу и задатак је да, обухватајући потколенице и савијајући главу према грудима, постигну максимално згрчен положај тела. Даљи корак је извођење поваљке на леђима из овог положаја и поновно враћање поваљком у полазни положај (кретање у виду упијача). Поновити предвежбу 2 до 3 пута.

Кинограм сл. 1: *Правац кретања слева надесно*

2. Из седећег положаја на струњачи кроз поваљку извући ноге увис узнето са ослонцем на лопатице („свећа”), замахом ногу из тог положаја без помоћи руку доћи до усправног положаја спетног са рукама у предручењу. Поновити вежбу 2 до 3 пута.

Кинограм сл. 2: *Правац кретања слева надесно*

3. Предвежба за горње екстремитете. Из седећег положаја на струњачи, лећи на леђа, направити „мост” из лежећег положаја и вратити се у почетни положај седећи. Поновити вежбу 2 до 3 пута. Приликом извођења моста појединим ученицима је потребна асистенција наставника или ученика у пределу лопатица (потиснути и помоћи сувежбачу да се одигне од тла струњаче).

Кинограм сл. 3: *Правац кретања слева надесно*

4. Предвежба пре извођења колута напред. У ставу упор стојећи разножни, дубоким претклоном са длановима на под, извести склек уз наглашено савијање главе у вратном делу кичме (дотаћи брадом грудни кош спреда). Поновити вежбу 3 до 4 пута.

Кинограм сл. 4: *Правац кретања слева надесно*

Извођење колута напред у целини:

После ове четири предвежбе може се приступити извођењу колута напред у целини. Веома користан метод је да се први покушаји извођења колута чине на косој површини. Овај је метод дао позитивне резултате. Коса површина се

поставља уз помоћ справа: одскочне даске и струњаче преко ње или шведске клупе – даске окачене о рипстол – мале мердевине са положеном струњачом на клупи – дасци.

Приликом извођења колута напред на равној или косој површини, обавезна је асистенција наставника, тако што се једна рука подметне на вратном делу кичме ученика који вежба, а друга је у пределу бутине.

Поступак извођења елемената је по следећем редоследу (активност ученика):

а) Колут напред из става разножног на косу површину уз асистенцију наставника (сл. 5).

Кинограми сл. 5: Правац кретања слева надесно

б) Колут напред из става разножног на равној површини уз асистенцију наставника (сл. 6).

Кинограми сл. 6: Правац кретања слева надесно

в) Колут напред из упора чучећег на косој површини уз асистенцију наставника (сл. 7).

Кинограми сл. 7: Правац кретања слева надесно

г) Следеће извођење колута напред у целости се изводи на равној подлози – струњачи уз асистенцију наставника, исто као и при извођењу на косој површини (сл. 8).

Кинограми сл. 8: *Правац кретања лева надесно*

Ученици су у главном делу часа разврстани у 4 групе. Групе се смењују ротацијом. Једна група ученика уз асистенцију наставника обучава колут напред, остале три групе уз међусобну асистенцију раде предвешбе. После сваке појединачне предвешбе, да би ојачали и били флексибилнији и ефикаснији у овладавању постављених задатака – колута напред, на посебним струњачама понављају предвешбе од 2 до 3 пута (слика кинограма 1, 2 и 3: приказ на видео-биму).

НАПОМЕНА: Ученик у методичком поступку прође читав низ вежби које доведу до аутоматизације покрета, а самим тим и рационализације утрошака енергије. У почетним фазама учења нормално је да постоји страх од непознатог и зато се почиње са вежбама у партеру. Касније се моторичке радње усложњавају и, усавршавањем вештине колута напред, страх се постепено губи, а координација покрета, оријентација у простору аутоматизују тако да ученик не размишља о посебним деловима елемената у покрету, већ их обједињује у целину. Усавршавање технике квалитетног извођења колута напред доприноси ефикаснијем извођењу, а самим тим и значајнијем смањењу ризика од евентуалних повреда.

🕒 **Завршни део часа (5 минута)**

У завршном делу часа раде се превентивно-корективне вежбе са реквизитима за превенцију и корекцију деформитета: табана, стопала, ногу, тупа, горњих и доњих екстремитета. Приказ вежби: <https://goo.gl/HA6eZY>. Презентација се врши путем рачунара, пројектора и платна (активност наставника), а ученици бирају реквизите и активности по слободном избору, уз промену на дати знак наставника. На крају часа сваки ученик одлаже реквизит у орман за ту намену.

Сл. 9: *Превентивно-корективне вежбе са реквизитима*

Домаћи задатак:

С циљем да се створе здраве навике, а по препоруци Здравствене организације, једносатно свакодневно вежбање у току недеље треба да буде домаћи задатак, штавише, редовна активност, која ће допринети здравијем и срећнијем детињству сваког ученика.

ЗАПАЖАЊЕ НАСТАВНИКА:

.....

.....

.....

.....

.....

ЛИТЕРАТУРА:

1. http://issuu.com/e-ucebnici/docs/fizicko_4_srb/26
2. http://pedagoskapraksa.ucoz.com/_ld/0/65_Metodikaobucava.pdf
3. <http://goo.gl/1lwUQP>
4. <https://goo.gl/PIZ577>

Спортски полигон (увежбавање)

ОШ „Прота Стеван Поповић”, Чумић (Крагујевац)

Предмет: физичко васпитање и српски језик – тимски рад

Разред/одељење: VI/1;

Датум: 10. 4. 2013.

Наставна тема: Спортска игра

Број часа: 58.

Циљ часа: да разноврсним и систематским моторичким активностима (кроз извршавање задатака на полигону), а повезан са предметом српски језик, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком).

Задачи часа:

- а) **образовни:** усавршавање моторичких форми кошарке, фудбала, одбојке, рукомета и утврђивање знања из наставног предмета српски језик;
- б) **васпитни:** подстицање такмичарског духа, фер-плеја и фер-навијања;
- в) **здравствено-хигијенски:** развој и одржавање моторичких способности ученика.

Наставне методе: вербална, метода демонстрације, такмичарска метода.

Наставни облици: фронтални, индивидуални, групни (тимски).

Наставна средства: ЦД-плејер, лопте, обручи, чуњеви, вијаче, дресови, корпица са обележеним папирићима, мала табла, хамер, маркери, ММ пројектор.

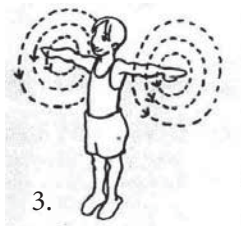
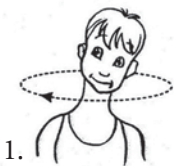
Стандарди постигнућа: ФВ 1.1.1 (основни елементи техника сва четири спорта)

1. Прва (уводна) фаза часа

- Договор у вези са током часа (ученици стоје у врсти)
- *Моравац* и *Влашко коло* уз музику (отворено коло)

2. Друга (припремна) фаза

- Вежбе обликовања за руке и рамени појас

- Извлачењем папирића са бројевима 1 и 2, подела у две екипе (одабир и упис имена екипа на хамеру)
- Подела дресова једној од екипа
- Намештање полигона
- Саопштавање правила

3. Трећа (главна) фаза часа

Текст	Шема
<ul style="list-style-type: none"> • Дужином сале су намештена два паралелна полигона са истим редоследом задатака (као на слици). • Два ученика (по договору) из различитих екипа почињу прелазак полигона на знак „ХОП”. • Полигон је завршен када се постигне кош у последњем задатку. • Ученик који први успешно заврши полигон постаје првопласирани и стиче право да први одговара на питање из наставног предмета српски језик. • Бодови за тачан одговор: 5 – првопласирани ученик; 3 – другопласирани ученик; 2 – екипа првопласираног ученика; 1 – екипа другопласираног ученика. • Бодови се исписују на хамеру. • Бодови се на крају сабирају, а екипа која има бројчано већи резултат је победник. • Уколико је исти резултат, биће омогућен још један, финални, прелаз полигона и одговор на питање. • Питања на која ученици одговарају погледати у прилогу. 	

4. Четврта (завршна) фаза часа

- Проглашење победника
- Уручење награда
- Вежбе за истезање и лабављење мишића („свако за себе”)
- Евалуација угледног часа (анкета „Смајлићи и тужићи”)

Напомена по одржаном часу: .....

Питања из наставног предмета српски језик

1. Како се назива строфа од четири стиха?
катрен
2. Која стилска фигура је употребљена у подвученим стиховима?
Ливада крај реке сања.
персонификација
3. Ко је написао комедију *Избирачица*?
Коста Трифковић
4. Како гласи 1. л. јд. аориста глагола *засјаати*?
заспах
5. Одреди подвучени глаголски облик у следећој реченици:
У собици ће вечери деху само њих двојица, док лампа на столу дојореваше.
имперфекат
6. Како се гради футур II?
Гради се од презента помоћног глагола БИТИ и радног глаголског придева.
7. Како се назива опис унутрашњег простора?
ентеријер
8. Како гласи трпни глаголски придев глагола *увести*?
увезен (и уведен)
9. Наведи презиме аутора романа *Очеви и оци*?
(Слободан) Селенић
10. Којој књижевној врсти припада *Седефна ружа* Гроздане Олујић?
(уметничка) бајка
11. Како гласи компаратив придева *строг*?
строжи
12. Која стилска фигура је употребљена у подвученим стиховима?
Зрикавци тужно зричу.
ономатопеја
13. Како се зове стих од десет слогова са паузом после четвртог слога?
(епски) десетерац
14. На основу датог одломка погоди о ком делу је реч:
Били краљ и краљица, ња имали јединца сина. Када је краљевић већ нарасио, њославише њејово шишано кумсиво и на часи њозваше највиђеније људе из свој краљевсва.
Мала вила
15. Откриј о ком је књижевном јунаку реч:
Он је већ одавно био зајрејан за Јулију. Ишли су у исти разред и били су најбољи ђаци. Он међу дечацима, она међу девојчицама.
Анди (Андреас Сам)

© Copyright EDUKA

ОСНОВИ ИНФОРМАТИКЕ И РАЧУНАРСТВА

© Copyright EDUK

© Copyright EDUKA

Далибор Тодоровић (наставник информатике и рачунарства) и **Душица Павловић** (школска библиотекарка)

Традиционалне и дигиталне библиотеке

ОШ „Вук Караџић”, Ниш

Разред	VII одељење VII-2
Датум реализације	2. фебруар 2015.
Наставна тема	Интернет
Претходна јединица	Видео-конференција. Електронско учење и учење на даљину
Наредна јединица	Дигиталне библиотеке
Тип часа	обрада и вежбање
Трајање часа	60 минута
Облици рада	фронтални, индивидуални, практичан рад
Циљеви и задаци часа	<p>Образовни:</p> <ul style="list-style-type: none"> – упознавање ученика са појмом <i>библиотеке</i> и појмом <i>дигиталне библиотеке</i>; – упознавање са историјским развојем библиотека; – упознавање са класификацијом библиотека; – вежбање проналажења дигиталних библиотека на српском језику и проналажења књига у дигиталној библиотеци; – упознавање са српским културним наслеђем у Дигиталној Народној библиотеци Србије; – упознавање са европском дигиталном библиотеком Europeana; – вежбање начина претраживања дигиталне библиотеке по различитим критеријумима (језик, медиј, географско порекло...). <p>Васпитни:</p> <ul style="list-style-type: none"> – развијање интересовања код ученика за коришћење библиотеке;

	<ul style="list-style-type: none"> – подстицање ученика на критичко вредновање информација доступних на интернету; – развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду; – стварање код ученика навике поштовања и вредновања – евалуације туђег рада. <p>Функционални:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вежбање брзог претраживања и селекције релевантних информација са интернета; – развијање примене функционалног знања; – оспособљавање ученика за утврђивање вредности садржаја постављањем следећих питања: <i>Да ли је садржај коректан и темељски прилагођен? Да ли су квалитетни текстуални, графички и мултимедијални елементи? Да ли се користе релевантни извори?</i>
Наставне методе	дијалогска, илустративна, демонстративна, самостални рад ученика
Наставна средства и материјал	Алфабетски каталог, рачунар са приступом интернету
Активности ученика	Слуша, посматра, одговара на питања, поставља питања, претражује, проналази, уочава, упоређује, дискутује, учествује у вежди, закључује.
Активности наставника	Прича, демонстрира, поставља питања, одговара на питања, објашњава демонстрирањем на решавању практичног задатка уз активно учешће ученика.
Резултати часа – исходи	Ученик познаје појам <i>дигиталне библиотеке</i> и појам <i>дигиталне библиотеке</i> , познаје историјски развој библиотека, познаје врсте библиотека, познаје и схвата улогу каталога и каталогских листића и начин рада са њима, препознаје формате у којима се налазе књиге у дигиталној библиотеци, проналази дигиталне библиотеке и долази до жељене информације, уочава разлике и схвата предности и недостатке традиционалних и дигиталних библиотека.
Корелација	Српски језик – епска народна поезија; Историја – <i>Мирослављево јеванђеље</i> , балкански ратови; Ликовна култура – гравуре, фотографије; Географија – картографија;

	Музичка култура – звучни записи; Техничко и информатичко образовање – средства комуникације.
Коришћена литература	<ul style="list-style-type: none"> – Драган Бараћ, <i>Историја књије и писма</i>. – Мирјана Бабовић, Светлана Јанчић, <i>Алфабетски капилои монографских публикација – израда и формирање</i>, Београд, 1985. – Драган Маринчић и Драгољуб Васић, <i>Информатика и рачунарство за седми разред основне школе</i>, Завод за уџбенике Београд, 2009. – Драган Маринчић и Драгољуб Васић, <i>Радна свеска за Информатику и рачунарство за седми разред основне школе</i>, Завод за уџбенике Београд, 2009. – Дигитална Народна библиотека Србије (http://digital.nb.rs/) – Међународна дечја библиотека (http://en.childrenslibrary.org/) – Универзална дигитална библиотека (http://www.library.ucsb.edu/research/db/973) – Демонстрација приступа дигиталној библиотеци Europeana (http://europeana.eu/portal/) – Светска фондација е-књига: http://www.netlibrary.net/. – Spot библиотека: http://www.libraryspot.com/. – Међународна асоцијација школских библиотекара: http://www.iasl-online.org/ – Алексов каталог електронских текстова: http://www.infomotions.com/alex2/. – Центар за електронске текстове: http://etext.lib.virginia.edu/uvaonline.html. – Чланак „Историјска истраживања у модерној библиотеци” : http://www.gallowglass.org/jadwiga/SCA/libraries.html.
(Само) евалуација и корекција часа	
Прилози	<ul style="list-style-type: none"> – Евалуациони упитници за ученике – Евалуациони упитници за наставнике – Корисни линкови о дигиталним библиотекама

ТОК И АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

Планирани садржај рада		реализатор	Активност наставника
Уводни део часа	ПОЈАМ БИБЛИОТЕКЕ. НАСТАНАК И РАЗВОЈ БИБЛИОТЕКА Усмена презентација	Душица Павловић	Упознаје ученике са појмом <i>библиотеке</i> и са њеним настанком и развојем. Даје упутства како да пронађу на интернету Александријску библиотеку. Стварна и формална (садржајна) обрада библиотечке грађе – каталози уопште, врсте каталога, каталожки опис монографских публикација.
	ВРСТЕ БИБЛИОТЕКА Усмена презентација	Душица Павловић	Упознаје ученике са врстама библиотека и њиховом класификацијом према Унесковој подели. Указује на значај и функције школске библиотеке.
Главни део часа	ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА	Далибор Тодоровић	Поставља питање ученицима шта ће учинити када за домаћи задатак треба да прочитају књигу (лектуру) или науче песму, а не могу да дођу до те књиге, недеља је, не ради библиотека. Сугерише коришћење интернета. Истиче циљ часа. – Пита ученике шта подразумевамо под <i>дигиталном библиотеком</i> . Објашњава начин преношења књиге у дигитални облик. – Дискутује са ученицима о форматима података у којима се може наћи књига у дигиталном облику. – Потребно је направити разлику између библиотека које су присутне на мрежи и дигиталних или електронских библиотека. – Каква је разлика између <i>онлајн</i> и <i>дигиталне библиотеке</i> ?
	ДИГИТАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ	Далибор Тодоровић	– Упознаје ученике са Дигиталном Народном библиотеком Србије. – Дискутује о томе где се налази права Народна библиотека Србије и шта се у њој чува. – Тражи од ученика да пронађу сајт Дигиталне Народне библиотеке Србије (http://scc.digital.bkp.nb.rs/). – Упознаје их са категоријама дела које се налазе на почетној страни.

Активност ученика	Планирано време у ²	Методe и облик рада	Начин праћења рада ученика	Очекивани ефекти
Схватају шта се од њих тражи. Одговарају на питања. Претражују задате појмове на интернету.	6	дијалoшка, демонстративна, фронтални, индивидуални, самостални рад ученика	Провером фокусирања пажње ученика за време презентовања, увидом у садржаје екрана ученика.	Ученици су упознати са задатком. Ученици проналазе на интернету тражене податке.
	6			
Одговарају на питање.	2	дијалoшка, демонстративна, фронтални, индивидуални, самостални рад ученика	Учешће у дијалогу, одговарање на питања.	Већина ученика је наслутила тачан одговор.
Активно учествују у дискусији.	3		Провером фокусирања пажње ученика за време презентовања, одговарањем на питања, активним учешћем у дискусији.	Ученици одговарају на задата питања и активно учествују у дискусији.
Схватају шта се од њих тражи. Одговарају на питања. Претражују задате појмове на интернету.	3	дијалoшка, демонстративна, фронтални, индивидуални, самостални рад ученика	Провером фокусирања пажње ученика за време презентовања, увидом у садржаје екрана ученика.	Ученици су упознати са задатком. Ученици проналазе на интернету тражене податке.

Главни део часа	ДИГИТАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ	Далибор Тодоровић	<p>– Тражи од ученика да пронађу Мирослављево јеванђеље (http://scc.digital.bkp.nb.rs/collection/miroslavljevo-jevandjelje). У којој категорији се та књига налази? Из којег периода датира? Којим писмом је писана? Тражи да замисле ситуацију да оду у Народну библиотеку Србије и покушају да изнајме ту књигу. Могу ли то учинити? Зашто?</p> <p>– Даје инструкције ученицима како да пронађу неку епску песму о Краљевићу Марку (http://scc.digital.bkp.nb.rs/document/VK-6-016).</p> <p>– У којој категорији ће тражити ту песму?</p> <p>– Тражи да пронађу новине Политика из 1912. (http://scc.digital.bkp.nb.rs/document/P-2484-1912).</p> <p>– Дискутује са ученицима о томе како су изгледале новине пре сто година. Колико се језик разликује од данашњег?</p> <p>– Даје инструкције ученицима да пронађу фотографије из Првог светског рата и са Солунског фронта (http://scc.digital.nb.rs/collection/prvi-svetски-rat-razglednice). Дискутује о томе са ученицима.</p>
	СРПСКА ДЕЧЈА ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА	Душица Павловић, Далибор Тодоровић	<p>– Тражи да пронађу Дечју дигиталну библиотеку Србије (http://scc.digital.bkp.nb.rs/collection/decije).</p> <p>Објашњава одакле је проистекао пројекат и помиње Међународну дечју дигиталну библиотеку (ICDL – International Childrens Digital Library – www.icdlbooks.org).</p> <p>– Даје инструкције ученицима да пронађу лектуру <i>Орлови рано леће</i>.</p> <p>– Једна група од пет ученика претражује алфабетски каталог.</p>
	EUROPEANA	Далибор Тодоровић	<p>Упознаје ученике са Пројектом Европске дигиталне библиотеке Europeana и објашњава њене могућности. Даје инструкције да се отвори сајт www.europeana.eu и како да се претражи појам <i>Никола Тесла</i>.</p> <p>Објашњава како се филтрирају добијени резултати по основу различитих критеријума: тип медија, језик описа, година, држава из које потиче, услови коришћења, ауторска права.</p>

<p>Схватају шта се од њих тражи. Одговарају на питања. Претражују и проналазе тражену књигу у одговарајућој категорији. Упознају се са садржајем књиге, виртуелним прелиставњем и зумирањем. Одговарају на питања. Учествују у дискусији.</p>	5	<p>дијалогска, демонстративна, фронтални, индивидуални, самостални рад ученика</p>	<p>Провером фокусирања пажње ученика за време презентовања, увидом у садржаје екрана ученика.</p>	<p>Ученици су упознати са задатком. Ученици проналазе на интернету тражене податке. Схватају значај виртуелне доступности старих и ретких књига.</p>
	5			
	3			
	4			
<p>Претражују задате појмове на интернету и проналазе тражени сајт. Успешно претражују алфаветски каталог и праве поређење.</p>	6	<p>дијалогска, демонстративна, фронтални, индивидуални, самостални рад ученика</p>	<p>Увидом у садржаје екрана ученика.</p>	<p>Ученици су упознати са задатком и проналазе тражене податке и филтрирају добијени садржај по задатим критеријумима.</p>
<p>Отварају сајт, претражују термин <i>Никола Тесла</i>. Филтрирају садржај по критеријумима.</p>	8			

Главни део часа	<p>ЕТИЧКА ПИТАЊА</p>		<p>Библиотеке могу захтевати претплату или регистрацију за кориснике.</p> <p>Библиотеке са претплатом: Ове библиотеке углавном захтевају годишњу претплату и понекад траже чланство на универзитету или институцији. Бесплатне библиотеке су ограничене на објављивање материјала који нису заштићени ауторским правима. Пионир у овом послу јесте <u>Пројекат Гутенберг</u>.</p> <p>Библиотеке за које је потребна регистрација траже једноставно уписивање ваших података како бисте могли да приступите садржајима. Пре него што се региструјете, обратите пажњу на правила приватности и услове коришћења библиотеке.</p> <p>Већина библиотека дозвољава приступ садржајима под одређеним <u>условима</u>.</p> <p>Правила ће захтевати да корисник поштује макар ауторска права. Не смеће објављивати и прослеђивати материјале без сагласности аутора ако се они не налазе на јавном домену.</p> <p>Поштовање ауторских права је и ствар личне одговорности. Најчешће искушење је плагирање, употреба туђег рада без навођења оригиналног извора и аутора. Обавезно наводите изворе.</p>
Завршни део часа	<p>ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ ДИГИТАЛНИХ БИБЛИОТЕКА. ИЗВОЂЕЊЕ ЗАКЉУЧАКА И ЕВАЛУАЦИЈА ЧАСА</p>	<p>Душица Павловић, Далибор Тодоровић</p>	<p>Зашто користити онлајн библиотеке у школама? Вештине неопходне за претраживање традиционалних и онлајн библиотека су сличне. Ове вештине је важно развијати у оквиру свих школских предмета.</p> <p>На интернету постоје хиљаде библиотека специјализованих за различите области и теме. Потрага за информацијама на интернету јесте истраживачка активност током које неке или све информације које ученици користе долазе са извора на интернету.</p> <p>Изводимо закључак лепљењем одговора за предности и недостатке традиционалних библиотека.</p> <p>Дели ученицима и наставницима евалуационе листиће.</p>
		<p>Далибор Тодоровић</p>	<p>Пита четири ученика да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – објасне шта је дигитална библиотека; – наведу формате у којима се може чувати књига у дигиталној библиотеци; – кажу како се зове наша најпознатија дигитална библиотека; – објасне где се могу наћи дечје књиге. <p>Домаћи задатак: вежбања, страна 7–9, задаци: 4, 5.</p>

<p>Одговарају на питања. Активно учествују у дискусији.</p>	<p>4</p>	<p>дијалoшка, демонстративна, фронтални</p>	<p>Провером фокусирања пажње ученика за време презентовања, укључивање у дискусију.</p>	<p>Ученици су упознати са изазовима коришћења информација са мреже и правилима поштовања ауторских права.</p>
<p>Ученици дају закључке и паралелно врше евалуацију часа.</p>	<p>5</p>	<p>дијалoшка, демонстративна, фронтални</p>		<p>Ученици закључују и врше евалуацију часа.</p>

© Copyright EDUKA

ЧАСОВИ ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Светски дан вода: Вода, вода свуда око нас

– само ако делимо

ОШ „Милић Ракић Мирко”, Прокупље

Подаци о часу

Разред: шести

Увођење новине: реализација ЧОС-а на нивоу шестог разреда. Тимским радом приступили смо изради пројекта на тему: *Вода, вода свуда око нас – само ако делимо*. Израда видео-спота о активностима на часу. Постигли смо активно учешће свих ученика, наставника и ученика–вршњачког едукатора, сарадничку атмосферу, која је довела до побољшања квалитета међусобног комуницирања.

Мотивација

Разредне старешине, које су уједно и предметни наставници одељења, училе су код својих ученика: лошу комуникацију, осећање мање вредности, ривалство, нездраву атмосферу, сталне вербалне и повремене физичке сукобе и сукобе на националној основи. Ову тему смо изабрале како би ученици схватили значај пијаће воде јер у нашем граду у летњим месецима постоји реалан проблем водоснабдевања.

Планирање и организација часа

Општи циљеви часа: побољшање квалитета међусобног комуницирања, стицање употребљивих и трајних знања и стварање одговорности према повереном задатку.

Специфични задатак часа: уочавање везе између наставних предмета и теме; уочавање последица нерационалне потрошње воде и истицање значаја вода.

Наставне методе: истраживачка, илустративно-демонстративна, дијалогска, дискусија.

Облици рада: фронтални, групни, индивидуални.

Наставна средства: уџбеници као основна наставна средства, интерактивна табла, лаптоп, филм у настави, илустрације, пластичне флаше, шљунак, песак, активни угаљ, памук, прљава вода, историјске карте, фото-апарат, јабуке, чаше, тањира, хамери, фломастери, маркери, маказе, селотејп трака, лепљиви јастучићи...

Место: мултимедијална учионица.

Литература: Повеља Уједињених нација и интернет

Усаглашеност са наставним планом и програмом:

Предвиђено је да се Светски дан вода обележи на часу одељењске заједнице. Да бисмо ученицима приближиле ову тему и учиниле је занимљивијом, пронашле смо нит која повезује наставне предмете: изреке о води (*српски језик*), кружење воде у природи (*географија*), вода као извор живота и место настанка древних цивилизација (*историја*), вода као инспирација композитора (*музичка култура*), филтрирање воде (*биологија*).

Образовни стандарди:

Српски језик: СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима).

Историја: И.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике; И.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје; И.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави).

Биологија: Б.1.4.8. разуме утицај човека на биосферу (заштита животне средине).

Географија: ГЕ.1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике; ГЕ.2.2.2. разликује и објашњава географске чињенице – објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама; ГЕ. 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА:

🕒 Уводни део часа

Приказивање филма. Време трајања филма је 3, 5 минута. <http://www.youtube.com/watch?v=6N2BzjCDuUk&feature=youtu.be>

🕒 Главни део часа

У овом делу часа било је предвиђено да ученици раде по групама. На часу је било пет група. Групе смо формирале на основу ученичких афинитета и биле су мешовите (заступљеност ученика из свих одељења). Свака група је имала посебан задатак и по једног професора као ментора.

Прва група: израда постера – КРУЖЕЊЕ ВОДЕ У ПРИРОДИ. Ова група је имала вршњачког едукатора – ученицу осмог разреда.

Друга група: израда постера о примени воде и изворима загађења – екологија. Ментор ове групе био је наставник географије.

Трећа група: исписивање мудрих изрека и пословица о води на хамеру. Ментор је наставник српског језика.

Четврта група: историјски осврт са циљем да се укаже на значај великих река покрај којих су настајале древне цивилизације. Ментор је наставник историје.

Пета група: филтрирање воде кроз ситан песак, шљунак и активни угаљ и газу. Ментор је наставник биологије.

Предвиђено време за рад група јесте 30 минута. Све групе раде истовремено. Док ученици раде наведене задатке, слушају: „Влтаву” – Беджиха Сметане, „На лепом плавом Дунаву” – Р. Штрауса (задужење наставника музичке културе).

Након предвиђеног времена за рад следи извештавање о реализованом задатку по групама и дискутујемо. Време за извештавање: 8 минута по групи. Један ученик снима час, од тог материјала касније монтирамо филм.

🕒 Завршни део часа

Групе су добиле задатак да са два литра воде оперу 5 јабука, 5 тањира и руке. Вредновање постигнућа ученика: на основу игре спроведене у завршном делу часа и израде заједничког пројекта.

Планирање даљих активности:

С обзиром на то да се овај двочас показао изузетно успешним, дао очекиване резултате, а сама тема заинтересовала ученике, планирамо посету излетишту у нашем граду (брдо Хисар).

Коментари наставника: Двочас је реализован по плану. Учествовали су сви ученици без обзира на школски успех и оцене из владања. Остварени су постављени циљеви а ученици са нестрпљењем очекују следећу активност.

Час је реализован 22. 3. 2013. год.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

371.3::0/9(082)

373.3/4(082)

ЧАС за углед. 2 : зборник припрема
за угледне часове предметне наставе
у старијим разредима основне
школе / [приредила Јелена Журић].
- Београд : Едука, 2016 (Београд :
Цицero). - 275 str. : илустр. ; 24 cm +
1 електронски оптички диск (CD-
ROM ; 12 cm)

Тираж 1.000

ISBN 978-86-6013-298-9

а) Настава - Методика - Зборници
COBISS.SR-ID 226727692

© Copyright EDUKA

9788660132989